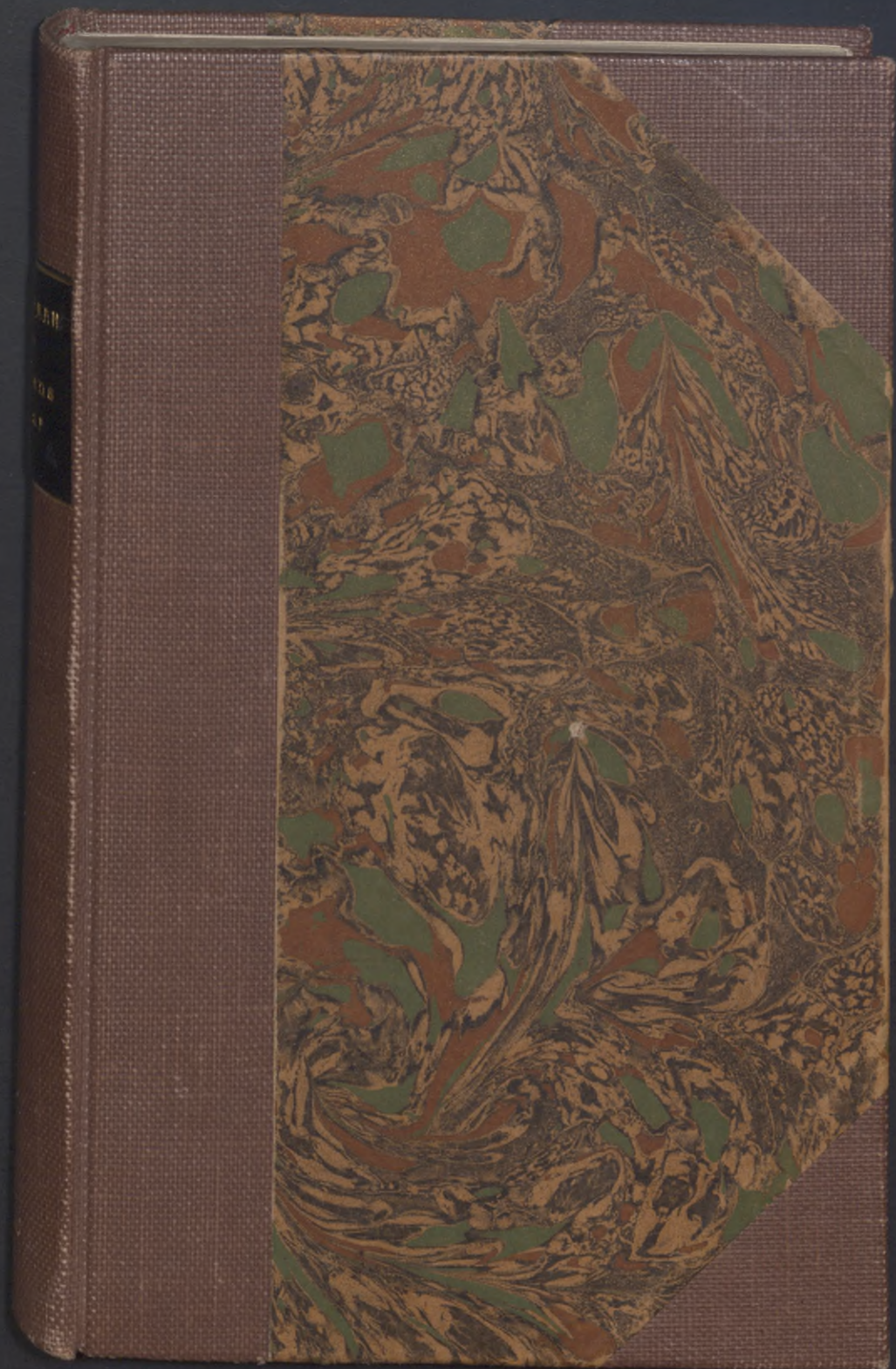

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

NATTEN

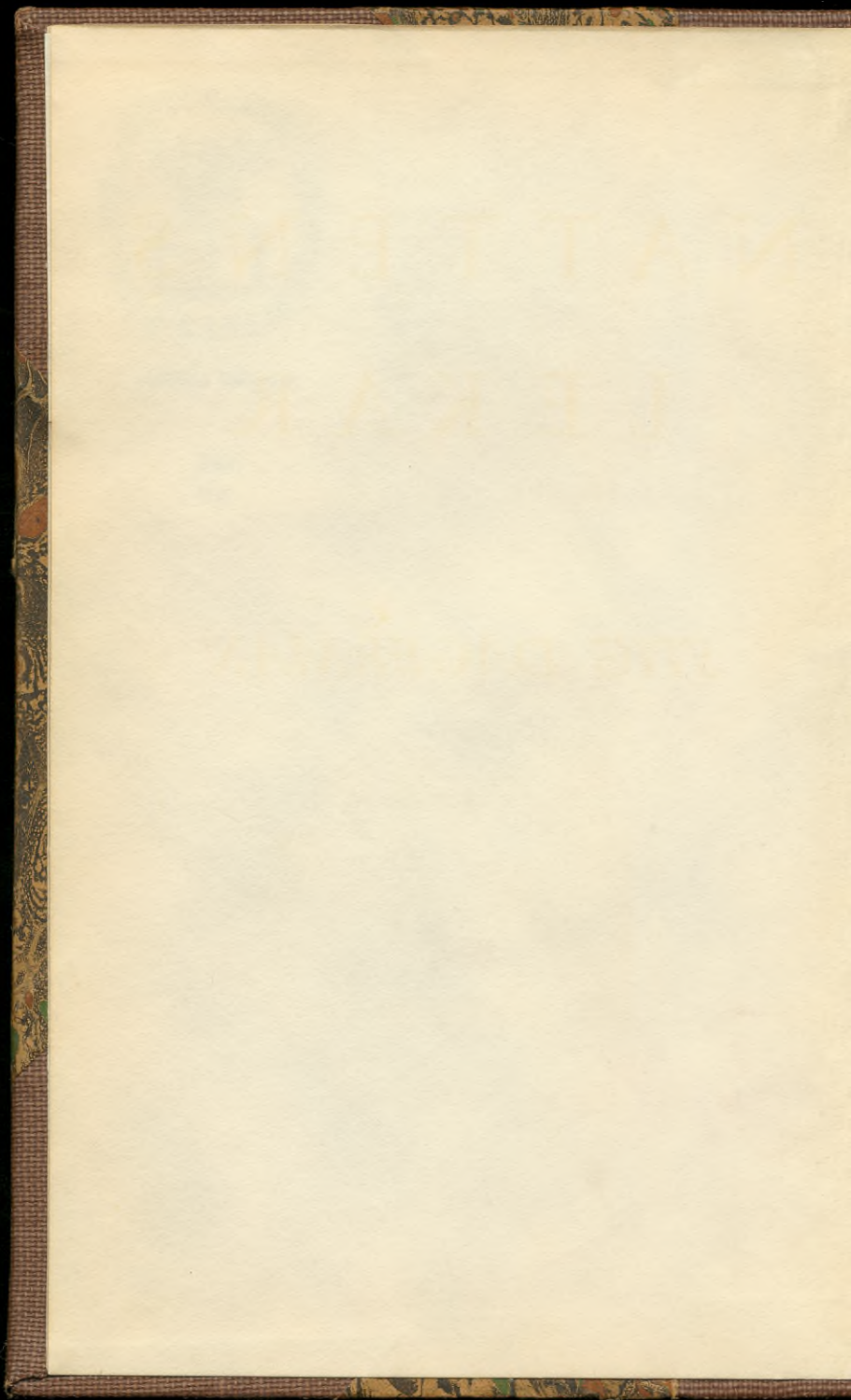
LÄKAR

Noveller av

STIG BJÖRNHOLM

NYA BOKEN

Libb.
Sr.

N A T T E N S

L E K A R

Noveller av

STIG DAGERMAN

NORSTEDTS

So. 47
1343

Nattens lekar

Av STIG DAGERMAN

STIG DAGERMAN

Romaner

Ormen · 1945

De dömdas ö · 1946

Reseskildring

Tysk höst · 1947

15-

Nattens lekar

Noveller

AV STIG DAGERMAN

P. A. Norstedt & Söners Förlag

STOCKHOLM

Nationens lekare

STOCKHOLM 1947

Tryckt hos Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner

472097

NATTENS LEKAR

Ibland om kvällarna när modern gråter i rummet och bara obekanta steg slamrar i trapporna har Åke en lek som han leker i stället för att gråta. Han leker att han är osynlig och att han kan önska sig dit han vill bara han tänker på det. De kvällarna finns det bara ett ställe att önska sig till och där finns alltså Åke plötsligt. Han vet inte hur han har kommit dit, vet bara att han står inne i ett rum. Hur det ser ut vet han inte därför att han inte har ögon för det, men det är fullt av rök från cigaretter och pipor och där skrattar män plötsligt till, omotiverat och skrämmande, och kvinnor som inte kan tala begripligt lutar sig fram över ett bord och skrattar lika förfärligt. Det skär som knivar genom Åke, men han är ändå lycklig över att han är där. På bordet som alla sitter kring står flera buteljer och så fort ett glas är tömt skruvar en hand av skruvkorken och fyller det på nytt.

Åke som är osynlig lägger sig ner på golvet och kryper in under bordet utan att någon av de sittande märker det. I handen bär han en osynlig borrhög och utan ett ögonblicks tvekan sätter han borrhögen i bordskivan och borrar uppåt. Träet är han snart igenom,

men Åke fortsätter att borra. Han borrar i glas och plötsligt, när han har borrarat igenom flaskbotten, rinner brännvin i en jämn fin stråle ner genom hålet i bordet. Han känner igen faderns skor under bordet och vågar inte tänka på vad som skulle hända om han plötsligt blev synlig igen. Men då hör Åke med en rysning av glädje fadern säga: Ursupet, och någon annan stämmer in: Ja, tanej fan, och sen reser sig alla i det rum som Åke befinner sig i.

Åke följer fadern nerför trapporna och när de har kommit ner på gatan leder han honom, fast fadern inte märker det, fram till en droskstation och viskar den rätta adressen åt chauffören och står sedan under hela resan på fotsteget för att kontrollera att de verkligen far åt rätt håll. När det bara återstår några kvarter till hemmet önskar sig Åke tillbaka — och han ligger där igen på botten av kökssoffan och hör bilen stanna nere på gatan och först när den på nytt sätter igång hör han att det inte var den bilen, den här höll framför grannhusets port. Den riktiga är alltså fortfarande på väg, kanske har den råkat ut för någon trafikstockning vid närmaste tvärgatan, kanske har den hejdat sig framför en cyklist som kört omkull, ja mycket kan ju hända bilar.

Till sist kommer emellertid en bil som förefaller att vara den riktiga. Några hus nedanför Åkes börjar den sakta farten, den rullar långsamt förbi grannhuset och stannar med ett litet gnisslande precis framför den rätta porten. En dörr öppnas, en dörr smälles igen, någon visslar medan han skramlar med pengar. Fadern brukar aldrig vissla, men man vet ju aldrig. Varför skulle han inte plötsligt kunna börja vissla? Bilen startar och far om hörnet och sen blir

det alldeles tyst på gatan. Åke spänner hörseln och lyssnar nerför trapporna, men aldrig slår porten igen efter någon som har kommit in. Aldrig kommer den där lilla kluckande knäppen när någon har tänt trappljuset. Aldrig hörs det där dova ljudet från steg på väg uppför en trappa.

Varför skulle jag gå ifrån honom så tidigt, tänker Åke, jag hade väl kunnat följa med ända fram till porten, när vi ändå var så nära. Nu står han naturligtvis där nere och har tappat nyckeln och kan inte komma in. Nu kanske han blir arg och går sin väg och kommer inte tillbaka förrän porten är öppen i morron bitti. Och vissla kan han ju inte, annars skulle han säkert vissla åt mej eller mamma att kasta ner nyckeln.

Så ljudlöst det går klättrar Åke över kanten på den alltid knarrande soffan och stöter i mörkret mot köksbordet och stelnar till i hela kroppen där han står på den kalla korkmattan, men modern snyftar högt och regelbundet som en sovandes andhämtning och alltså har hon inget hört. Han fortsätter mot fönstret och när han kommit fram för han sakta rullgardinen åt sidan och tittar ut. Det finns inte ett liv på gatan, men lampan ovanför porten mitt emot är tänd. Den tänds samtidigt med trappljuset. På så sätt är den som lampan ovanför Åkes port.

Om en stund börjar Åke frysa och tassar tillbaka till soffan. För att inte behöva stöta emot bordet stryker han med handen längs diskbänken och plötsligt rör fingertopparna vid något kallt och vasst. Han låter fingrarna söka ett ögonblick och griper sedan om skaftet till förskärarkniven. När han kryper ner i soffan har han kniven med sig. Han lägger den

bredvid sig under täcket och gör sig osynlig igen. Så är han i samma rum som nyss, han står i dörröppningen och betraktar männen och kvinnorna som håller fadern fången. Han förstår att om fadern skall kunna bli fri måste han befria honom på samma sätt som Viking befriade missionären, när missionären stod bunden vid en påle och skulle stekas av kannibalerna.

Åke smyger sig alltså fram, höjer sin osynliga kniv och stöter den i ryggen på den tjocke som sitter närmast fadern. Den tjocke dör och Åke fortsätter runt bordet och en efter en glider de ner från sina stolar utan att egentligen veta vad som har hänt. När fadern är befriad tar Åke honom med sig nerför de många trapporna och eftersom det inte hörs någon bil på gatan går de mycket långsamt nerför trappstegen och vandrar sedan över gatan och stiger på en spårvagn. Åke ordnar så att fadern får en sittplats inne i vagnen och hoppas att konduktören inte skall märka att han druckit lite och hoppas att fadern inte skall säga något olämpligt åt konduktören eller skratta till så där utan att ha nånting att skratta åt.

Nattspårvagnens sång i en kurva långt borta tränger obevekligt in i köket och Åke som redan har lämnat spårvagnen och ligger i soffan igen märker att modern har slutat snyfta under den korta stund han varit borta. Rullgardinen i rummet flyger mot taket med en förfärlig smäll och när smällen ekat bort öppnar modern fönstret och Åke önskar att han kunde hoppa upp ur sängen och springa in i rummet och ropa till henne, att hon gott kan stänga fönstret igen, dra ner rullgardinen och i lugn och ro gå till sängs, för nu kommer han i alla fall. »Med den här spår-

vagnen kommer han för jag har själv hjälpt honom på!» Men Åke förstår att det inte tjänar nånting till att göra på det sättet, hon skulle i alla fall inte tro honom. Hon vet inte vad han gör för henne när de är ensamma om natten och hon tror att han sover. Hon vet inte vilka resor han ger sig ut på och vilka äventyr han kastar sig in i för hennes skull.

När spårvagnen sedan stannar vid hållplatsen bakom hörnet står också han vid fönstret och tittar ut i springan mellan rullgardinen och fönsterkarmen. De som först kommer om hörnet är två ynglingar som måste ha hoppat av redan i farten, de boxas på skojs med varann och bor i det nya huset snett emot. Folk som har stigit av stöjar bakom hörnet och när spårvagnen tittar fram med sin lampa och långsamt rasslar över Åkes gata kommer små grupper med människor fram och försvinner sedan åt olika håll. En man med ostadig gång och hatten i hand som en tiggare styr rätt mot Åkes port, men det är inte Åkes pappa, det är portvakten i Åkes hus.

Åke står emellertid kvar och väntar. Han vet nog att det finns saker som kan uppehålla en spårvagnspassagerare bakom hörnet, där är flera skyltfönster, ett till en skoaffär och där kan fadern stå och välja ut ett par skor åt sig till exempel innan han går upp och fruktaffären har också ett fönster med handmålade plakat i och där brukar många stanna och titta därför att det är så roliga gubbar på dem. Men fruktaffären har också en automat som krånglar och det är tänkbart att fadern har stoppat in en tjugufemöring i den för att köpa en ask Läkerol åt Åke och nu kan han inte få upp luckan.

Medan Åke står vid fönstret och väntar att fadern

skall slita sig loss från automaten går modern plötsligt ut ur rummet och förbi köket. Eftersom hon är barfota har Åke inte hört nånting, men hon kan inte ha märkt honom eftersom hon fortsätter ut i tamburen. Åke släpper rullgardinen med handen och står sedan alldeles orörlig i det totala mörkret, medan modern letar efter någonting bland ytterkläderna. Det måste ha varit en näsduk för efter en liten stund snyter hon sig och går tillbaka in i rummet. Fast hon är barfota märker Åke att hon går alldeles särskilt tyst för att inte väcka honom. När modern har kommit in i rummet stänger hon genast fönstret och drar ner rullgardinen med ett hårt snabbt drag. Sen lägger hon sig hastigt på sängen och snyftningarna börjar på nytt, precis som om hon inte kunde snyfta annat än i liggande ställning, eller måste börja snyfta så snart hon lagt sig.

När Åke sett ut på gatan en gång till och funnit den alldeles tom så när som på en kvinna som låter sig smekas av en flottist i porten mitt emot smyger han tillbaka till soffan och tycker att det låter som om han tappade någonting när mattan plötsligt knarrar till under hans fötter. Han är nu ohyggligt trött, sömnen böljar över honom som dimmor medan han går och genom dessa dimmor uppfattar han smällande steg i trappan, men steg åt fel håll: uppifrån och ner. Så fort han kommit under täcket glider han motvilligt men snabbt ner i sömnens vatten och de sista vågorna som slår över huvudet på honom är mjuka som snyftningar.

Men ändå är sömnen så skör att den inte förmår hålla honom utanför det som upptog honom som vaken. Visserligen har han inte hört bilen som bromsat

in framför porten, trappljuset som knäppts på eller stegen uppför i trappan, men nyckeln som sticks in i nyckelhålet sticker också hål på sömnen och på en enda gång är han vaken och glädjen slår ner i honom som en blix, hettar i honom från tårna och upp till pannan. Men sen är glädjen lika hastigt borta, försvunnen i en rök av frågor. Här har Åke en liten lek som han leker varenda gång han vaknar på det här sättet. Han leker att fadern genast skyndar igenom tamburen och ställer sig mitt emellan köket och rummet så att de skall kunna höra honom båda två när han ropar: Det var en kamrat som ramlade ner från en ställning och jag måste följa honom till sjukhuset och jag har suttit hos honom hela natten och ringa kunde jag inte för det fanns ingen telefon i närheten; eller: Kan ni tänka er att vi har vunnit högsta vinsten på lotterit och nu kommer jag hem så sent därför att jag ville hålla er i spänning så länge som möjligt; eller: Kan ni tänka er att jag fick en motorbåt till skänks av chefen i dag och nu har jag varit ute och provkört och i morgon bitti sticker vi i väg alla tre. Vad sägs!

Men i verkligheten går det långsammare och framför allt inte så överraskande till. Fadern hittar inte lysknappen i tamburen. Till slut ger han upp och stöter mot en hängare som ramlar i golvet. Han svär över hängaren och försöker ta upp den men i stället välter han omkull en väska som står vid väggen. Då ger han upp också det och försöker hitta en krok åt överrocken men när han till slut har hittat en glider rocken i alla fall av och faller i golvet med en mjuk duns. Tryckt mot väggen går fadern sedan de få stegen fram till toaletten, öppnar dörren och låter

den stå öppen, tänder sedan ljuset och som så många gånger förr ligger Åke alldeles stel och lyssnar till plaskandet mot golvet. Sen släcker fadern, stöter emot dörren, svär och går in i rummet genom det fördragna draperiet, som rasslar till som om det ville bitas.

Så blir det alldeles tyst. Fadern står därinne utan att säga ett ord, det knarrar svagt från skorna och andhämtningen är tung och oregelbunden, men det är bara två saker som gör det hela ännu mer fruktansvärt tyst och i denna tystnad slår en ny blixt ner i Åke. Det är hatet som hettar i honom och han kramar knivskaftet så handflatan värker, men han känner ingen värk. Tystnaden varar emellertid bara ett ögonblick. Fadern börjar klä av sig. Kavajen, västen. Han kastar plaggen på en stol. Han lutar sig bakåt mot ett skåp och låter skorna falla av fötterna. Slip-sen flaxar till. Sen tar han några steg ännu längre in i rummet, det vill säga mot sängen, och står så stilla, medan han börjar dra upp klockan. Då blir allt tyst igen, lika förfärligt tyst som förut. Bara klockan knaprar på tystnaden som en råtta, den berusades gnagande klocka.

Och då händer det som tystnaden väntar på. Modern gör ett förtvivlat kast på sängen och skriken väller ut ur munnen som blod.

— Din jävul, jävul, jävul, jäveljäveljävel, skriker hon tills rösten dör och allt blir tyst. Bara klockan gnager och gnager och handen som kramar kniven är alldeles våt av svett. Ångesten i köket är så stor att den inte skulle kunna uthärdas utan vapen, men till slut blir Åke så trött av att vara så förfärligt rädd att han utan motstånd bara störtar in i sömnen med huvudet före. Långt ner i natten vaknar han till ett

tag och hör genom den öppna dörren hur det knakar från rummets säng och hur ett mjukt mummel fyller rummet och han vet inte riktigt vad det betyder utom att det är två trygga ljud som innebär att ångesten har vikit för den här natten. Alltjämt håller han i kniven och han släpper den och skjuter den ifrån sig, fylld av en brännande åtrå till sig själv, och i själva insomnandets ögonblick leker han den sista av nattens lekar, den som ger honom det slutliga lugnet.

Det slutliga — här finns ändå inget slut. När klockan snart är sex på eftermiddan kommer modern in i köket där han sitter vid bordet och gör hemräkningen. Hon bara tar ifrån honom räkneboken och drar upp honom från soffan med en hand.

— Gå till pappa, säger hon och släpar honom med sig ut i tamburen och ställer sig bakom honom för att avskära reträtten, gå till pappa och hälsa från mig att du skall ha pengarna.

Dagarna är värre än nätterna. Nattens lekar är mycket bättre än dagens. På natten kan man vara osynlig och ila över taken dit där man behövs. På dagen är man inte osynlig. På dagen går det inte så fort, på dagen är det inte så skönt att leka. Åke kommer ut ur porten och är inte det minsta osynlig. Portvaktens pojke drar honom i rocken och vill spela kula, men Åke vet att modern står uppe i fönstret och ser efter honom ända tills han försvunnit om hörnet och därför sliter han sig lös utan att säga ett ord och springer därifrån som om någon var efter honom. Men medsamma han har hunnit runt hörnet börjar han gå så långsamt han kan och räkna

trottoarens plattor och spottfläckarna på dem. Portvaktens pojke hinner ifatt honom men Åke svarar honom inte, för inte kan man säga till någon att man är ute och letar efter sin pappa som inte har kommit hem med avlöningen än. Till slut tröttnar också portvaktens pojke och Åke kommer allt närmare den plats som han inte vill komma nära. Han leker att han kommer längre och längre bort från den, men det är inte alls sant.

Emellertid går han förbi kaféet första gången. Han stryker så nära vaken att vaken muttrar nånting efter honom. Han viker in på en liten sidogata och stannar framför huset där faderns verkstad ligger. Efter en stund går han in genom inkörsporten och ut på gården och han leker att fadern är kvar där, att han har gömt sig nånstans bakom tunnorna eller säckarna för att Åke skall komma dit och leta reda på honom. Åke lyfter på locken till tunnorna med färg och varje gång blir han lika förvånad över att fadern inte sitter hopkrupen i en sån där tunna. När han letat på gården nästan en halvtimme förstår han i alla fall att fadern inte kan ha gömt sig där och går så tillbaka.

Bredvid kaféet ligger en porslinsaffär och ett urmakeri. Åke står först en stund och tittar i porslinsaffärens skyltfönster. Han försöker räkna hundarna, först keramikhundarna i fönstret, sedan de hundar han kan skymta om han skuggar med handen och granskar hyllorna och diskarna inne i affären. Urmakaren kommer just ut och drar ner gallret för sitt fönster men genom springorna i gallret kan Åke i alla fall se armbandsuren som ligger och tickar där innanför. Han tittar också på klockan med Rätt tid

och tänker att minutvisaren skall få gå runt tio gånger innan han går in.

När vakten står och skäller med en karl som visar honom nånting i en tidning smiter Åke in på kaféet och springer genast fram till det rätta bordet för att inte alltför många skall få syn på honom. Fadern ser honom inte först men en av de andra målarna nickar till Åke och säger:

— Grabben din är visst här.

Fadern tar upp sonen i knät och stryker sin skäggstubb mot hans kind. Åke försöker låta bli att se honom i ögonen, men då och då fascineras han ändå av de röda strimmorna i ögonvitan.

— Vad vill du gosse, säger fadern men tungan är mjuk och sladdrig i hans mun och han måste säga samma sak ett par gånger till innan han själv blir nöjd.

— Jag skulle ha pengar.

Då sätter fadern sakta ner honom på golvet och lutar sig bakåt och skrattar så högt att kamraterna måste hyssja på honom. Medan han skrattar tar han upp portmonnän ur fickan, drar fumligt av den gummisnodden och söker länge ända tills han hittar den blankaste enkronan.

— Här har du Åke, säger han, gå och köp gott för pengarna du, gosse.

De andra målarna vill inte vara sämre och Åke får en krona var av dem. Han håller pengarna i handen, medan han överväldigad av skam och förvirring letar sig ut mellan borden. Han är så rädd att någon skall se honom när han sen springer ut förbi vakten och skvallra i skolan och säga att jag såg Åke när han kom ut från ett ölkafé i går kväll. Men han stannar

i alla fall ett tag utanför urmakarens fönster och medan visaren snurrar tio gånger kring sin medelpunkt står han där tätt tryckt mot gallret och vet att han kommer att få leka den här natten också, men han vet inte vem han hatar mest av de två han leker för.

När han sedan långsamt svänger om hörnet möter han moderns blick en tio meter uppifrån och han går så sakta han vågar fram mot porten. Bredvid porten är en vedaffär och han vågar i alla fall lägga sig en stund på knä och stirra ner genom fönstret på en gubbe som plockar kol i en svart hämtare. När gubben just är färdig står modern bakom honom. Hon rycker upp honom och tar honom i hakan för att få fatt på hans ögon.

— Vad sa han, viskar hon. Eller var du feg igen?

— Han sa att han skulle komma meddetsamma, viskar Åke tillbaka.

— Och pengarna då?

— Blunda mamma, säger Åke och leker den sista av dagens lekar.

Och medan modern sedan blundar smyger Åke sakta in de fyra enkronorna i hennes framsträckta hand och sedan springer han nerför gatan med fötter som slinter på stenarna därför att de är så rädda. Ett växande rop förföljer honom längs husväggarna, men det hejdar honom inte. Det får honom tvärtom att springa ännu fortare.

BON SOIR

Han vet väl inte så mycket om livet den där tidningspojken som är femton år och blir så förvirrad och skamsen en söndag när kockans man överraskar honom på en klippa mellan några buskar. Han har hittat en smal spetsig planka nära bryggan och med den sticker och slår han bland buskarna; alltid är det väl några fiender som man kan komma åt på det sättet. Men till kockans man säger han att det finns getingbon i buskarna, och kanske råttor. Sedan samlar han ihop sin värdighet och klättrar upp och lägger sej i solen på berget över viken med den sjunkna pråmen. Den lilla smutsiga kanalen där man kan ta sej upp med roddbåt mynnar ut i buskarna strax bredvid och sträcker ett litet grått pekfinger ut i det klara vattnet. Det var där han sa till Barbro, flickan i köket, när de badade en kväll: Skall vi leka Adam och Eva, du och jag, men när hon svarar: Ja, men du är försten, blir han rädd och önskar att han aldrig sagt det.

För det är så att det är mycket som han önskar men inte vågar den här sommaren. Han har många bilder för det som han ritar på ett litet block som han alltid har i fickan: han känner sej som en sträng,

en ännu ospelad sträng som är rädd för att gå av när någon börjar knäppa på den eller en dynamo som snurrar och snurrar utan att det blir nånting mer av det.

Nu ligger han i den gassande solen på berget och ritar av en liten segelbåt som kryssar i sundet, själva båten går väl an, det är svårare med vattnet som sprutar reflexer upp i middagshettan och måsflocken som oupphörligt dyker mot nånting gult som seglar-na strör över relingen. I strandkanten på ön mittemot kliver två flickor i röda baddräkter med så korta steg som man tar när man är rädd, högre upp spelar en grammofon på en klippa. Det kan vara ormar de är rädda för till exempel, då tar man små små steg när man är barfota och sneglar skälvande ner i gräset framför fötterna, men har man stövlar på sej tar man rädda jättekliv och visslar rätt ut i luften, för rädslan har både korta och långa steg.

Han vet kanske en hel del om livet ändå. Han vet nästan allt som är värt att veta om konsten att tiggasockerdricka av restauratrisen. Han vet också hur sherry smakar sedan han och en ung student delade på en halvflaska i matsalen en kväll under en blindtur. Han har rökt åtta olika cigarettmärken och lärt sej hur starkt pilsner blir om man ställer det till kokning på ångpannan. Han kan avslöja alla Sveriges veckotidningar om man ber honom om det plus den store kulturkämpe och folkvän som kanske i studieflytt köper den ökända pornografiska tidningen av honom och skäller på honom därför att baksidan har blivit solkig i väskan. Vidare känner han till att man bör vända sej om efter alla flickor över en viss ålder som går förbi på mellandäck och noga betrakta de-

ras ben, om man vill räknas som vuxen. Sedan en vecka tillbaka vet han också hur det känns att kys-
sas. Det är Barbro som har lärt honom, det är en
kväll när han har badat ensam i den lilla viken som
alltid är varm av kanalens vatten och båten är mörk
och tyst när han kommer tillbaka, på väntkuren på
andra sidan sundet har man hängt upp en fotogen-
lampa och dansar tyst efter en skrikande grammofon.
Då möter hon honom i skymningen på mellandäck
och säger: Vill du ha en puss av mej, Sune?

Men han har längtat efter att kyssas så häftigt och
så länge att han inte längre tror att läpparna skulle
orka med det, han är rädd för att de plötsligt skall
spricka sönder och bloda ner henne på tänderna och
läpparna och hakan. Nej, säger han därför och vill
gå vidare för att slippa fresta henne mera. Men hon
trycker honom till sej så han tappar tvålen och hand-
duken och kysser honom tvärt på munnen — och
ingenting händer faktiskt, ingenting händer. De sät-
ter sej på bänken och fortsätter och han lär sej en
hel del under den där kvällen. Man kan till exempel
kyssas så länge att läpparna glider för mycket isär
och tänderna skrapar mot varann; som när en båt
skrapar mot en strand, tänker han, för han har läst
mycket den här sommaren. Eller man sträcker ut
tungan och möter kittlande en annan tunga eller man
biter mjukt i en läpp, ja.

Men en kväll när de är ensamma frågar hon om
han vill gå med henne ut och gå på ön, men han är
ju den obrukade strängen som är rädd för att brista
och han säger nej, och sen blir det ingenting mera.
Hon tvingar honom ju inte, hon drar honom inte
med sej ut i skogen kring kanalen och de våta äng-

arna och de nakna klipporna som havet suckar under. Hon lämnar honom ensam med hans stackars kropp, som borde blöda av all den tortyr han låter den genomgå i ensamheten, av allt det hat han låter strömma över den de långa nätterna i aktersalongen för dess vita ondskas skull. Hon lämnar honom ensam i skymningen över den lilla badviken och det lilla utsiktsberget, varifrån man ser en bit av sundet med en sjunken pråm, två bryggor och en mörkt blå ström mitt i som sakta driver söderöver och vidare ett par hundra meter grön klippig strand mitt över och vidare deras egen vita båt med livbåtar på taket och en lång rad glimmande ventiler och ett fördäck fullt av gula strömmingstrummor.

Från berget kan man också se den svarta lucka som leder ner till skansen, där Paul sover, den enda av besättningen som inte åker hem om kvällarna därför att han är osams med sin fru, och genom den luckan klättrar hon ner en kväll när han sitter ensam på berget och fryser efter badet. Hon stänger luckan över sej och han sitter kvar länge och fryser inte mera, men hon kommer ändå inte upp. Han tar blocket och ritar av båten och bryggan, han ritar samma bild fyra gånger men hon kommer ändå inte upp. En stor upplyst motorbåt passerar förbi i sundet och när den är försvunnen bakom udden med sitt brummande och svallen slamrar mot stranden har hon ändå inte kommit upp. Han är orolig och någonsans ini honom gör nånting ont, han klär av sej och simmar ut och ser botten försvinna under sej i skymningen och vattnet är ljumt och klibbigt och slår in i munnen, men det hjälper ändå inte: hon har inte kommit tillbaka än och han orkar inte drunkna som

han hade hoppats. Efter badet går han in i det tomma vänthuset och lämnar dörren öppen, medan han ristar in sitt namn och nattens datum i en planka, men när han är färdig har hon ändå inte kommit tillbaka. Så står han på fördäck och ritlar av utsiktsberget och den gamla pråmen, nersänkt i gyttjan, och den taggiga skogskonturen och månen som rullar över alltihop och det är i huvudsak samma måne som skiner över både segern och nederlaget. Längre fram på natten när han ligger ömkligt naken under en filt i aktersalongen hör han henne smyga över däckets mitt i en dröm och han gnäller som en hund tills stegen är försvunna.

Men nu är det den söndag när kockans man har överraskat honom fåktande mot buskarna och han ligger raklång på berget och ritlar och tänker och har tills vidare genomskådat alltihop. Båten sover middag och välter en bred svart skugga ner i den ljusa viken. Bara kockans spensliga man går fram och tillbaka på bryggan i vit skjorta och händerna på ryggen och sparkar en och annan sten i vattnet när han vänder. Då kommer Greta, den lilla diskerskan, och Alfhild, den bleka söndagsservitrisen, ut arm i arm och söndagsgår vägen upp mot berget. De stannar bredvid honom och tittar ner på honom och han tycker han börjar svettas alldeles ofantligt under pressbyrårooken, fast det inte händer nånting särskilt med honom.

— Bon soir, säger Greta, bon soir bon soir, och han behöver inte titta upp för att han skall veta hur hon ser ut just nu: utan tvivel ler hon och den tunna överläppen har halkat uppför tänderna och tänderna ser ut som belagda med cement, svettande cement, och de djupa rynkorna i denna unga åldrings ansikte

slår ut som en solfjäder kring ögonen, där föds en gammal kines så fort hon skrattar, han avskyr dessa rynkor och dessa äckliga tänder.

— Ni borde smörja in er med solkräm när ni ligger och solar er, säger Alfhild som aldrig låter någon sväva i okunnighet om att hon brukar statera i film. Hon påstår att hon har en linje i ansiktet från tinningen och ner mot käkbenet som liknar Signe Hassos, ja som är precis Signe Hassos, och hon har ett sprött pekfinger som hon ofta brukar låta glida längs denna linje när någon ser på, kanske också när hon är ensam.

— Nästa steg blir väl, sa Paul, den trägne cynikern, nästa steg blir väl att hon visar att hon har likadana lår som Marlene Dietrich, och gärna för mej: skansluckan står alltid öppen. Men Sune skrattade inte, därför att för ögonblicket hatade han honom. Varje kväll ända tills helt nyligen drömmer han just innan han somnar om att han överraskar honom och henne med en isbill, men han drämmer inte till, han svänger den bara ädelmodigt ovanför deras svettiga oanständiga smutsiga kroppar för att visa att han har förmågan om också inte viljan.

— Vad ritar du för nånting, säger Greta och han slår igen blocket därför att han skäms och sedan skäms han över att han skäms och visar henne allting.

Sen sitter de alla tre och tittar ut över sundet, där någon prövar sina leksakssegelbåtar, släpper ut dem från en liten roddbåt och de länsar snart sakta söderöver som ett stim vita fåglar.

— Dom fick du inte med, säger Greta och pekar i blocket och hon har så smutsiga naglar.

— Och inte den heller, säger han och visar på höken som spänner en liten svart båge av hot över sundet.

Då kommer plötsligt Barbro ut i baddräkt på fördäck, hon står ett tag i solen och vinkar upp mot dem, leende, säker och smidig. Att det inte syns på henne, tänker han, men det syns ingenting. Det syns inte på henne att hon brukar smyga ner till Paul i skymningen och smyga tillbaka över fördäck när det är som mörkast. Han tycker hon inte skulle ha rätt att se så ren ut, det skulle hända nånting med hennes vita oskyldiga kropp som gjorde att alla ögonblickligen såg hur det var ställt, men ingenting händer och livet är så orättvist. Hon dyker fint över relingen och bågen är så utsökt att den dallrande hänger kvar en stund i den heta luften medan hon sjunker ner mot botten och när hon sedan kommer upp lyser badmössan vitt som ett flöte mot det blåa vattnet. Långsamt klättrar hon sedan upp mot dem och glittrande droppar hänger i de små håren på hennes vita ben, hon tar av sej badmössan medan hon går över klippan och hon ler mot honom, hon ler mot dem alla när håret plötsligt lyser till. Hon vänder och går förbi dem på tio meters avstånd och det är då han med ens blir medveten om de spänningar som luften plötsligt tättnar av, det är åska i denna heta oskyldiga luft och med ens slutar han att le, ansiktet hårdnar så att han tror att det aldrig skall kunna mjukna mera.

Gå ner med dej, tänker han, gå ner i skansen du, gå ner i skansen och låt honom krama dej, låt honom bita dej, låt honom ha dej i alla ställningar.

Då ropar Greta efter henne och rösten är så annor-

lunda, så skarp, så hård, så obarmhärtig att han överraskad tittar upp på henne.

— Bon soir, ropar hon, bon soir.

Sedan ser han på Alfhild också, hennes mun är inte riktigt stängd, hennes tunga gluttar ut ur sitt bo och kring munnen slår hårda linjer ut och det är då han blir medveten om de starka band som förenar dem, de känslor av ömsesidig sympati som strömmar mellan dessa tre på klippan, mellan henne som sörjer sin förlorade ungdom och henne som sörjer sin förlorade skönhet och honom som sörjer det förlorade, allt förlorat. Han skulle vilja gråta ut hos någon av dem, han skulle vilja att någon av dem grät ut hos honom.

— Du är fin i franska, Greta, säger han och försöker smeka henne med alla sex orden.

— Bon soir, säger Greta och ler sitt leende, så fullt av dåliga tänder, men han tycker inte så illa om det längre, i varje fall vill han inte kräkas åt det längre. Bon soir. Föreståndarinnan sa alltid att Greta har sån språkbegåvning. På hemmet talade de alltid om min språk-be-gåv-ning.

Vilket hem, tänker han, vilken föreståndarinna? Sedan kan han som vanligt inte hejda sej. Han tycker plötsligt så synd om sej själv och han måste tala om för dem att han går i skola annars, att han läser franska annars, på höstarna, på vintrarna och vårar-na och att han bara har det här jobbet på sommar-lovet. Han måste rädda sin ömklighet högt ovanför det grymma, det smutsiga, det illaluktande som händer runt omkring honom. Sen berömmar han Greta för hennes språkbegåvning fast hon bara kan säga bon soir och ljuger och säger att det var en frans-

man på besök i hans skola som uttalade det precis likadant, precis likadant.

Det är då han märker att Alfhild oupphörligt öppnar munnen för att avbryta honom och han gör en häftig paus mellan Gretas franska språkbegåvning och sin egen engelska och i den pausen lyfter hon fram sitt bleka ansikte mot dem, tvingar detta bleka ansikte tätt in på dem och fast han bara är femton år kan han se hur mycket ångest som får de hårda linjerna i detta ansikte att skälva.

— Ser ni den här linjen, säger hon och trevar över sitt ansikte med blinda fingrar, den här linjen är precis som Signe Hassos.

— Ja, ljuger han snabbt och barmhärtigt, det är väldigt vad ni är lik Signe Hasso, man skulle kunna tro att ni var släkt.

Och solen lyser över alla onda och alla goda och alla båtar som pilar genom sundet med stora flaggor släpande i kölvattnet och ett långt svart pråmsläp, lastat med singel, som ser ut som måndag, tisdag eller onsdag men inte som en solig söndag i augusti. De sitter där på den heta klippan en halvtimme eller så och tiger eller släpper korta obetydliga ord med ingen mening i, de sitter där tätt tillsammans och ler en tio, femton, tjugo meter ovanför sina misslyckanden.

När cyklar sedan börjar fräsa som stekpannor mot den lilla vägen och folk som skall in till stan sätter sej på bryggan och väntar att båten skall blåsa avgång och ett litet flyttlass kommer skakande efter en häst, ett flyttlass tillhörigt någon för vilken sommaren är slut, går Greta och Alfhild arm i arm ner mot båten för att ställa ordning i köket. Själv strövar han omkring lite på stränderna och samlar märkvär-

diga stenar och när han samlat tillräckligt många kastar han dem alldeles meningslöst i sjön, alldeles meningslöst. Sedan går han ner till båten och en gammal vithårig man, rufsig under Vegamössan, säger att han vill ha en Allt för alla, det senaste numret av Allt för alla, men honom svarar han att den tidningen är nerlagd för så länge sen, för hur länge sen som helst. Det är tomt på mellandäck, men någon skrattar hårt från köket och genom den öppna dörren ner mot maskin silar små ljud av hamrar och pistonger. Han går nerför den mörka knarrande trappan som leder ner till aktersalongen där han brukar sova och hata sin nakna kropp och när han sedan går förbi den första hytten öppnas hyttedörren längst ner i korridoren och Greta kommer ut. Plötsligt ställer hon sej i gången framför honom med utbredda armar och nu har han bara två vägar att välja på: antingen vända och gå uppför trappan igen eller också gå rätt in i omfamningen. Han går inte tillbaka uppför trappan, han låter henne trycka honom till sej men själv håller han sina händer lätt på hennes rygg, mest av artighet, av medömkan, av fruktan att annars såra. Fast han bara är femton år och inte utvuxen än på länge räcker hon honom bara till hakan och han har hennes hår i munnen ända tills hon böjer huvudet bakåt och låter honom speglas i sitt lilla pinscheransikte och då försvinner all lust som han kan ha haft: dessa tänder, dessa så tunna läppar, dessa rynkor. Han förstår att hon vill att han skall kyssa henne, men förstår hon att han inte vill kyssa henne?

Då spritter de till bägge två, någon rumsterar om i kaptensens hytt och de släpper varann under stor förvirring.

— I kväll, viskar hon hastigt, kom in i min hytt i kväll du.

— Ja, viskar han tillbaka, i kväll. Han ljuger med det goda samvete som en lång lögnare alltid känner mot ett kortvuxet offer. Jag kommer till din hytt i kväll.

När han har legat en stund på soffan i aktersalongen i vars kvava halvdunkel det alltid råder så hemlighetsfulla och sövande dofter går kaptenen ut ur sin hytt och bär pustande sina hundra kilo uppför den smala branta trappan. En stund senare blåser det för avgång och genast börjar det trampa uppe på däck och ivriga kvinnoröster sätter in. Maskinen börjar pusta och det porlar kring propellern. När han går upp backar de redan ut i sundet och några roddare får brått att komma undan.

Sedan blir allt som vanligt, sedan blir allt som hundra gånger förr: han lyfter ut sin väska ur skåpet, folk kommer på vid bryggorna och andra står kvar, många står alltid kvar och låtsas att de är så intresserade av trossen och landgången och om styrmannen som är snäll men alltid full skall ramla överbord den här söndan, de stryker tätt förbi stilla gupande segelbåtar vilkas halvnakna passagerare är så värnlösa mot allas blickar, herrar med magar och kikare står på fördäck och kivas om vad öarna längst borta heter och unga semesterflickor finns det som fnittrar åt allt de ser genom båtens ventiler. Där är många som köper tidningar av honom, stora tjocka söndagstidningar för att läsa eller för att stoppa in nakenkulturtidningen i. De frågar honom ofta om väskan är tung och han säger alltid trettifem kilo för att det låter så starkt och så vederhäftigt och sedan

säger de till varann att nu kommer snart hösten och han tänker när han hör det att det säger de alla. Kaptenen som är så tjock att han måste ha hjälp med att knyta skorna står på bryggan och röker en hundrakilos cigarr och ofta skojar de i köket om att det märks när han går över på babordssidan. Efter någon timme ser det ut som om dagen börjar sjunka i vattnet bakom dem och öarna längst akterut blir blåa som mjölk och virar sakta sin dimma om sej. I farleden får de sällskap med tre andra vita båtar, en med en stor blågul arrogant skorsten går före och plöjer upp en bred blank väg och två går bakom och ser ut som vinthundar där de störtar sej fram över det släta vattnet. När de närmar sej Vaxholm står det fullt med folk på alla bryggor och ser ut som om de aldrig skulle få semester mera och i sundets skymning ligger som vanligt den lilla roddbåten djupt under dem med hans kvällstidningar. Skepparn svär som vanligt över roddarens klumpiga manövrer och stampar med sina osnörda kängor. Paul fiskar upp packen åt honom med en båtshake och sedan glider de vidare förbi fästningen och alla båtar vid kajen i Vaxholm har tänt ljuset och på restaurangen hänger det kulörta lyktor i taket.

Och det är när han sedan kommer in på mellandäck med tidningspacken och alla samlas omkring honom, ivriga att få veta det sista eller näst sista, som Greta står i dörren till köket och ser på honom, ser på honom så allvarligt, så varaktigt och så blankt, så som aldrig någon har sett på honom förut, men ändå tänker han att när den tiden kommer kanske allting ordnar sej ändå. Sedan går han runt båten med väskan som är full av gröna och röda tidningar

och värmen, tyngden, den fullständiga kvavheten gör att han på ett ögonblick blir genomsvettig, svett rinner utför armarna och ut på händerna, svett rinner från pannan nerför ansiktet och droppar i tidningsväskan och när han sedan går omkring i trängseln bland alla nystärkta och nystrukna och tennisvita människor på akterdäck, folk med egna sommarnöjen och egna solbrännor och egna hårda röster skäms han för sin svett och för sin smutsiga rock och för att han får dricks och för att han bockar sej när han får den och allra mest skäms han i matsalen över sin allmänna oaptitlighet, i matsalen med de vita dukarna och de gnistrande rena glasen och guldramsspegeln och Alfhilds vita blus som måste tvättas varje dag och han försöker ordna det så att han åtminstone inte säljer tidningar som han har svettats på där. När alla har fått sitt och många har köpt Aftonbladet och få har köpt Allehanda och han är på väg ner mot fördäck med sin lätta väska sitter många med tipskupongerna i handen och en del säger »nio rätt» eller »åtta rätt» eller »nästan tio rätt» eller »jävlar, inte den här veckan heller» och han tänker att så säger de alla.

För att svettas mindre går han sedan ut i blåsten på fördäck och ställer sej som många andra vid relingen och lyssnar till maskinens fina pulslag under däckets och de blänkande cylindrarna vid Höggarnsnurrar förbi och nu är också alla nära öar blåa, vid horisonten lyser en hög silo spökaktigt grönt och restaurangen på Fjäderholmarna ligger på sitt berg och blänker på långt håll som en kulört lykta. En liten slup landar just vid bryggan och släpper i land glada och snart fulla människor. Sedan flyter plöts-

ligt staden upp ur vattnet och ingenting är tänt ännu och allt är blått och lågt och tornspirorna är bara som små nålar. Då hör han Barbro bakom sej och sedan Paul och Barbro säger: Ja, det är klart; och Paul: Jag är ensam i skansen hela utresan nu, gillar du gin?

Och då faller all rädsla av honom, allt äckel, all motvilja och han fylls av en hård spänstig glädje. Det är ju bara att öppna en dörr, tänker han, klä av sej och vika upp ett täcke och dagen efter kan man tala om det lika obesvärat som alla andra, som alla de andra som säger att det spelar ju ingen roll hur hon ser ut, det är ju bara det där som spelar någon roll. Och när han kommer in i ljuset på mellandäck tycker han att han svävar av en het besynnerlig glädje och han tycker att alla borde se det på honom att om en timma skall han ligga hos en kvinna i en brits på den här båten i en hytt under däck och när allt är över skall han gå in till sej i aktersalongen och inte kunna sova på en hel natt av denna heta glädje.

Medan de sedan sakta glider in i Nybroviken och tutar åt en vilsekommen färja böjer han sej ner över räcket på övre däck och tar emot en liten sandputa som Paul räcker honom från en ventil på undre däck och den sandputan är fäst i en lång tunn lina och den linan är fäst vid den grova akterändan och meningen är att han skall kasta i land den tunna långa linan så fort som möjligt och sen skall akterändan dras i land och fästas vid sin ring och han är alltid full av ångest varje söndag när det här skall hända. Full av ångest därför att han en söndag kastade för tidigt och inte nådde fram och de fick dra upp linan ur Nybrovikens smuts och aktern höll på att driva rätt in i »Ljusterö». Men i dag är han så säker där-

för att det väntar en koj och en kvinna, visserligen fel kvinna men kojen är rätt, och när de nu närmar sej kajen håller han den lilla sandpåsen i sin näve som ett vapen.

På kajen står de vanliga väntande släktingarna med sina näsdukar och falska leenden, men plötsligt upptäcker han två ovanliga män vid förtöjningsplatsen, den ene är kort och smal, den andre är lång och tjock och bägge har de uppknäppta trenchcoats fast det är sommar, den tjocke röker cigarr, den magre står med händerna på ryggen. När han sedan kastar sandpåsen tar han en så kraftig sats att han slår en herre som står bakom i bröstet och den hamnar långt uppe på kajen nära en blå bil som står där och väntar med öppen dörr. Den tjocke hämtar sandpåsen och drar in akterändan, hela tiden med cigarren mitt i munnen som en kanon, den magre går med händerna på ryggen fram till landgången och ställer sej där och mönstrar alla som stiger i land. Sedan börjar den gamle herrn som fick ett slag i bröstet gorma med honom om hans sätt att kasta men Sune säger att det finns bara det sättet och herrn svarar att det är en oförskämdhet. Men då hjälper han till att kroka fast landgången vid övre däck och lämnar herrn och springer i land för han kommer ihåg att han har fått ett brev av en flicka som han skall lägga på en låda. Hela tiden han springer är han nervös att han inte skall hinna tillbaka förrän båten gått och han är så nervös att han inte hittar någon brevlåda förrän uppe vid Stureplan.

När han kommer tillbaka är kajen full av folk men båten är tom och väntande, Alfhild har redan städat i matsalen och tömmer skyfflar med aska och

papper i Nybroviken. Men när han sedan skall till att gå ombord märker han att det är något underligt och oroande med den fulla styrmannen och Paul och flera andra som står på fördäck och väntar och plötsligt öppnas dörren och den lille magre kommer ut och håller upp den för Greta och sen kommer den länge tjocke med cigarren mitt i käften och en liten sliten väska i höger hand. De går i rad uppför landgången och plötsligt får Greta syn på honom, hon tittar upp mycket hastigt men han tänker sedan att han i alla fall aldrig skall glömma den blicken.

— Bon soir, säger hon och är nära att tappa sin handväska, bon soir — och det är då han ser att hon gråter.

Sedan blir det uppbrott, allting blir uppbrott. Bilen startar och försvinner, men ingen utom han ser länge efter den. Skepparn går otåligt fram och tillbaka på bryggan och klämtar i klockan, landgången till övre däck rullas skramlande bort, akterändan lossas från sin klingande ring, fördäckslandgången kastas ner på däck, skepparn klämtar en gång till, maskinens puls börjar dunka under däck, det ringer i telegrafan och fören glider långsamt ut från kajen, en liten ivrig pojke lossar trossen och kastar den ombord och ingenting är tänt och allt är blått: de höga träden framför Berns, bilarna som styr upp mot det syndiga »Atlantic», Strandvägens kassaskåpshus. De svänger långsamt runt i viken tills stäven pekar mot Örlogsvarvet, flera båtar med högt blänkande lanternor kommer in i Nybroviken, starkt lutande och med mycket folk på babordssidan.

När han sedan öppnar dörren in mot mellandäck kommer han rätt in i det som har hänt. Paul står

breddent framför klockan med handflatorna pressade mot taket. Alfhild och maskinisten och styrman som är full, ena eldarn, restauratrisen, kokerskan och Barbro står omkring honom:

— Snuten, säger han just då och pressar handflatorna ännu hårdare i taket, hon hade smittat ner några igen, några dumma jävlar, några dumma jävlar igen.

Då blinkar Barbro åt Paul över restauratrisens axel och alla skiljs de sedan och går åt varsitt håll på den stora tomma ljusa båten, som ännu tycks genljuda av skratt och steg och röster. Men själv går han in på herrtoaletten och den dörren regler han noga och när han reglat drar han ner rutan och tittar ut. Då går de just förbi en stor vit turistångare och folk hänger högt där uppe i stora mörka klasar och tittar ner på den lilla båten och tänker väl att en sån där liten båt, det ska väl... nåja... Ljus tänds i Danviks ålderdomshem och ett kort tåg med många lampor passerar Londonviadukten, men när han sedan skall fortsätta att se viks landskapsbilden ihop för hans ögon som en karta och hans magra kropp nästan bryts av på mitten när han böjer sej ner och kräks.

Nästa gång han tittar ut genom fönstret är de mittför kvarnen, med tårblinda ögon skymtar han blixtnabba måsar som ritar vita streck över kvarnhusets stora dystra yta. Längre ut ligger en ensam pråm vid en kaj och när det plötsligt kommer en vind virvlar papper och skräp upp ur pråmens inre. Ännu mycket längre ut står några flickor i ljusa klänningar på en strand och pekar ut mot båten. En man viker ihop en flagga i skymningen. Sedan är någon och rycker otåligt i dörren. Han drar upp fönst-

ret och då hör han två höga röster utifrån mellan-
däck och den första är Alfhilds och den andra är
Barbro och sedan slår dörren ut mot fördäck igen
bakom Barbro, och hon kommer inte tillbaka.

— Kan det bli hur smutsigt som helst det här,
tänker han och spolar.

SNÖBLANDAT REGN

Nej, en sån eftermiddag kommer väl aldrig mera. Det kan helt enkelt inte göra det därför att bara en gång i världen är man nio år, blasar morötter med sin nya Mora-kniv, upplever ett snöblandat regn mitt i oktober och har en faster, eller rättare sagt en mammas faster, som kommer från Amerika klockan halv åtta. Vi sitter alltså i stallslidret och skär blasten av stora jordiga morötter. Om man vill kan man lätt inbilla sig saker och ting, till exempel att det inte alls är morötter som mister blasten utan något helt annat, skolkamrater som man inte tycker om eller farliga djur. Oftast säger vi inte nånting, vi bara skär, den gröna blasten ramlar mellan fötterna och i långa bågar försvinner de halshuggna morötterna bort i spånkorgen.

Det luktar gott av nyupptagna morötter. Blasten är våt och när man blir för smutsig tar man och tvättar sig med den. Som Alvar gör med Sigrid när hon inte passar på, kliver upp från den uppochnervända hinken, tar tag om halsen på henne och stryker henne i ansiktet med våt blast tills hon skriker och skrattar. Men morfar blir arg och säger till

mamma, som sitter bredvid mig på pallen som Alvar har när han skor hästarna:

— Se efter lillbror så han inte går och ställer till nå elände med pigan!

Sigrid blir alldeles röd i ansiktet och mamma svarar inte. Det är sällan man brukar svara när morfar säger nånting. Kanske är det för att han är så gammal. Det är nästan bara jag som svarar honom. Skäller han på mig får jag medhåll av mamma. Alvar sätter sig på hinken igen.

— Sitt ni kvar i hackelsemaskin och sköt era afärer så sköter jag mina, säger Alvar till morfar.

Man vågar knappt titta dit, för ibland blir morfar så arg så han blir alldeles röd i ansiktet och springer omkull både sin stol och flera till och rycker ner sin blåblus från hängarn i köket och kastar den i golvet och stampar på den. Lite vågar man i alla fall titta. Men det är ingenting särskilt att se på. Utom att morfar sitter i hackelsemaskin förstås. Ni kan väl sitta på en hink som vi andra, sa Alvar när vi skulle till och blasta, men då sa morfar att om inte han fick sitta i hackelsemaskin så fick det vara för hans del. Så mamma och Alvar hjälptes åt att sätta upp morfar i hackelsemaskin. Sigrid skrattade så hon måste gå in i stallet och stänga dörrn efter sig. Mamma blev arg för hon tycker inte om att Sigrid skratrar åt morfar och fräste åt honom om att han gick ju omkring och gjorde sig till ett evigt åtlöje för folk med sina förbaskade påhitt. Men då sa morfar att fick han inte sitta i hackelsemaskin så fick det vara med blastningen och därmed jämnt.

Så nu sitter han där i alla fall och Alvar har lagt fullt med morötter i rännan och ställt en hink ne-

danför så han har att släppa ner de blastade morötterna i. Men det är nästan aldrig som morfar träffar i hinken, nästan jämt kommer han bredvid. Så i det fallet är det som när han äter. Då får man alltid höra av mamma: Ni kunde låta bli att spilla på er åtminstone. Kanske ska man köpa en haklapp åt er som åt spädbarna. Vid såna tillfällen är det ju svårt att hålla sig för skratt, men skrattar man får man gå från bordet. Så det är inte lätt. Värst är det när vi har långmjölk för långmjölken fastnar i skägget och är nästan hopplös att få bort, säger mamma. Det är som cement.

Men ibland flinar morfar vid matbordet och säger åt mamma att hon ska vara tacksam att hon överhuvud taget har en far. Det är inte alla barn som har det inte, säger han och så grinar han åt mig. Då hoppar mamma opp så stolen ramlar omkull och springer in i kammarn och regler och vid sådana tillfällen är det hopplöst att göra nånting åt henne.

I stallslidret är det skönt att sitta. Blasthögarna växer och växer. Regnet petar på spåntaket och Sigrid säger att det låter så hemtrevligt. Ja, man skulle bara ha ett hem, säger mamma, så vore det väldigt hemtrevligt. Katten springer i höet oppe på skullen. Rätt som det är kommer han nerfarande och kryper in i agnarna under hackelsemaskin och lägger sig. En gång slog jag ihjäl en kattunge. Jag tror inte alls det gjorde ont för det gick så fort. I stallet står hästarna och gnager på krubban.

— Du Alvar, säger morfar, gå och stilla hästarna. De är hungriga riktigt nu.

— Ah, dom där drögarna, säger Alvar, stått i stall

hela veckan har dom. Förresten är det era hästar så gå och fodra dom ni om ni vill.

Då tittar Sigrid på morfar och gapar för att se om han skall bli röd i ansiktet och börja skrika nu igen och mamma tittar också. Men det är ingen fara den här gången. Morfar sitter i hackelsemaskin och bara blastar. Men Alvar har inte blastat på en lång stund så jag slutar också och tittar på vad han gör. Och Sigrid blastar inte heller utan sitter och tittar på Alvar. Men mamma blastar, kniven åker fram och tillbaka i morotshögen som hon har i knät så det bara blixtrar om det. Hon måste vara bra arg för då arbetar hon bäst och säger inte ett ord. Mamma är nästan alltid arg och på oss allihop på en gång. Om vi inte funnes, säger hon, så gick hon inte slet ut sig på bondlandet utan då hade hon bra plats i nån affär i stan. Om dagarna är mamma nästan alltid arg på mig men om nätterna när hon tror jag sover brukar hon ligga och linda mitt hår kring sina fingrar så jag är rädd jag skall få lockar.

Alvar sitter med en morot i hand. En stor en är det och han har skurit av den blasten och skrapat ren den från jord. Nu skriver han nånting i den med knivspetsen och visar det för Sigrid som börjar flina. Jag vill gå och titta men mamma drar mig i byxan och säger att jag inte skall lägga mig i vad dom där har för sig. Men Alvar talar i alla fall om det, för Alvar är snäll mot mig, men Sigrid hon bara nyps och jävlas. Jag får till och med titta på moroten. Han har skurit in sitt namn och Sigrids namn i moroten och så datum. ALVAR BERG SIGRID JANSSON ^{18/10} 1937. Jag ber att han skall skriva in mitt namn också och han tar moroten och gör

det. ARNE BERG står det. Och sen kastar han den i korgen. Men jag tror inte Sigrid är glad att jag fick vara med för hon glör så surt på mig. Men Alvar kittlar henne med ett blast under hakan.

— Tänk du, säger han, nu ska hela hösten gå och sen kommer vintern och vi går ner i källarn och hämtar morötter till djurena och så hittar vi den här och så går vi ut i snön och äter opp den.

Så det var nog inte meningen att jag skulle få vara med alls. Men jag är med på så många andra ställen: i lagårn, på skullarna, i stallet och här i stallslidret. Här är vi med allihopa förresten. Morfar och mormor är också med på väggen i stallslidret, men deras är så gammalt så man knappt kan läsa det. Gustav och Augusta Berg ^{10/8} 1897. 1914 kommer mamma för första gången och 1918 kommer Alvar. Och så jag för första gången 1933 och Sigrid 1936. Här i stallslidret står det också Palestina på en bjälke. Det var i fjol strax innan mormor dog. Det hade legat en luffare i lidret över natten, men han hade gett sig av innan nån annan vaknat. Medan vi drack morgonkaffe var mormor sta och ledade efter ägg som hon brukade göra varenda morgon. Och plötsligt kommer hon inrusande med andan i halsen och ropar: Kan ni tänka er vem som har sovit under vårt stalltak i natt! Jo, Jesus, Herren Jesus Kristus. Fast på kvällen kom det en annan luffare och jag var med honom i lidret och visade var hästtäckena låg så han inte skulle behöva frysa. Han ville ta mig i hand och tacka men jag var så rädd att han var lusig så jag höll mig borta från en. Då fick han se Palestina på väggen och sa: Å fan,

har den där tokfan Palestina legat här över natten så då vete väl tusan om inte täckena är full av lus. Så Jesus var nog ingenting annat än en vanlig luffare i alla fall. Och lus hade han till på köpet. Och när man talade om sanningen för mormor på kvällen så satte hon sta och grät och sa att sånt var man för liten för att förstå. Men mamma försvarade mig och sa att det var jag visst inte, för kom det en lusig luffare och kallades för Palestina eller Jerusalem eller det Heliga Landet så var det inte alldeles nödvändigt att det var Kristus eller Aposteln Paulus, sa mamma.

Nu är mina morötter nästan slut så jag tar det lugnt. Mammans tar snart slut också och Alvars och Sigrids med. Det är bara morfar som har fullt ännu. Mamma är vid hackelsemaskin och vill hämta men då blir morfar arg riktigt och säger att hon skall låta vara hans morötter. Dom blastar han själv och därmed jämnt.

— Ska ni sitta och blasta morötter ni då, när syster eran kommer, säger mamma och sliter till sig en bunt så morfar hugger efter henne med kniven. Hon har en av Alvars blusar på sig och får ärmen upprispad. Hon ställer sig och tittar på morfar som om han inte var riktigt klok.

— Akta er ni bara, pappa, säger hon, så ni inte går och gör nå riktigt tokigt som ni får ångra sen till döddagar.

Morfar blir bra spak ett tag. Det blir alldeles tyst. Bara regnet hoppar på taket och knivarna kapar blast. Till slut kan jag inte bärga mig längre.

— Alvar, säger jag, berätta hur det är på Atlanten.

— På Atlanten, säger Alvar fundersamt, på Atlanten går vågorna stora som hus.

— Vaförhus, undrar jag, såna här röda som vi har eller gula som lärarns villa.

För jag tänker att när vågorna är stora som hus så måste dom se ut som hus också. Hela Atlanten är en enda stor socken med vågor av tvåvåningshus och bondstugor. Och över vågorna kommer mammas faster ridande. Ja, egentligen rider hon inte längre, för vi fick brev första dan hon steg i land och de närmaste fyra dagarna var morfar ute på bron ungeför tio gånger i timmen och såg utåt vägen för att se om hon inte kom, men ingen faster Maja kom. Men en dag kom ett brev till och där stod det att om en vecka kunde vi vänta henne. Svågern hennes skulle köra hit henne i sin bil. Och mamma läste brevet högt efter maten sedan morfar gått in i kammarn och lagt sig en stund och när hon slutat var hon så arg så hon rev det i bitar och skrek att det är klart att vi som är fattigast i släkten får vänta till sist. Men inte ett förbannade handtag skulle då hon göra för att det skulle bli snyggt här hemma tills den där käringen kom.

Så det är ingenting gjort för att det ska vara fint när faster Maja kommer. Och ändå har vi inte talat om nånting annat sen vi fick första brevet i våras, där det stod att hon skulle komma och hälsa på till hösten. En riktig fest ska det bli, har man tänkt, så folket i byn ska gapa. Och så blir det bara pannkaka av alltihop. Man skulle ha lust att skära av sig tummen och kasta den bland morötterna och så hittar Sigrid och Alvar den framåt våren och säger att kommer du ihåg när Arne skar av sig tum-

men. Det var samma dag faster Maja kom från Amerika.

— Om tre timmar kommer syster eran, säger mamma till morfar och låter arg, och ni sitter där på hackelsemaskin och ser inte ut att låtsas om varken det ena eller det andra. Man tycker när ni inte har setts på tjuugo år så kunde ni väl ta och raka er åtminstone.

— Får jag inte sitta på hackelsemaskin så får det vara, säger morfar. Både det ena och det andra. Har man en syster som är så fin att hon inte kan komma till bror sin annat än i bil och som inte tål att bror hennes sitter på en hackelsemaskin då får det tåmej fan vara. Både med det ena och det andra.

Sigrid skrattar så hon måste ut i stallet igen. Morfar är så upprörd så han tappar kniven och då tar mamma alla hans morötter och blasar dom i ett enda huj. Jag sticker min kniv i slidan och går ut på gårn. Jag tittar utåt vägen för att se om bilen kommer men ännu är det alldeles för tidigt. Jag går bort till grinden och skär in mitt namn och dagens datum i en tvärbräda. Jag skall aldrig glömma den här dan när det regnar, när vi blasar morötter, när det blir snöblandat regn och när faster från Amerika kommer.

Jag sitter på kökssoffan och tittar i kartboken på Atlanten, fast det är inte mycket att se. Inte en enda våg syns det. Så det vet man inte om Alvar bara ljuger. I alla fall hörs det ett väldigt bråk ute från gårn och när jag tittar ut genom fönstret får jag se Alvar och mamma komma med morfar mellan sig. Han stretar emot men det hjälper inte ett dugg. Dom får in honom genom grind och upp på bron

och i dörröppningen spjärnar han emot och sparkar mot dörrn. In i köket kommer han också och blir släppt.

— Nu ska ni tvätta er, säger mamma, och det på en gång.

Alvar står vid dörrn så han inte ska kunna smita ut. Mamma tappar vatten ut reservoaren i diskbaljan. Alvar går och drar av morfar blusen. Han har bara en lahmanströja under och den följer med, så svettig har han blivit av att bråka. Under den är morfar alldeles gul och mager. Han stretar emot men dom får fram honom till diskbänken i alla fall.

— Arne, kom hit, ropar mamma och låter arg så det är bäst att lyda, ta och tvåla in honom på ryggen.

Och det är bara att lyda det också, fast inte är det trevligt för det luktar inte särskilt bra. Jag tvålar in ryggen så man inte kan se den för lödder. Sen gnider mamma av den med en trasa. Alvar bara hjälper till att hålla. Sigrid sitter på soffan och flinar. Sen tar mamma tvålen och gnider in halsen och ansiktet och örona på honom och han frustar och snörvlar, men loss kommer han inte. Till slut doppar Alvar ner huvut hans i diskbaljan och morfar får vatten i halsen och börjar hosta så det låter som om han ska kvävas.

— Så ja pappa, nu ska ni bara raka er, säger Alvar till slut och gnider honom torr med en handduk.

Mamma kommer med en ren skjorta och trär den över huvudet på honom. Alvar leder fram honom till bordet och sätter ner honom på en stol. Tar ner rakspegeln från byrån, tar ut rakkniven ur lådan och striglar den, tar en mugg hett vatten ur reser-

voarn och ställer den på bordet, lägger en gammal tidning framför morfar på bordet, knyter en handduk om halsen på honom för att skona den nya skjortan.

— Och så är ni så god och inte spottar på golvet när hon är här, säger mamma och jagar en mal genom köket.

Alvar tvålar in morfar, tar kniven och börjar skrapa.

— Håll still, fräser han, annars får ni ta och raka er själv.

Morfar sitter och tittar sig i rakspegeln och till slut måste han tycka att han ser bra bedrövlig ut för han börjar smågrina.

— På tjuge år har man inte sett na, säger han med en så stor grimas att Alvar skär honom i kinden.

— Jag sa ju att ni skulle sitta still, fräser han.

— Inte på tjuge år, fortsätter morfar. Då var man femtiotre och hon var trettiofire. Gumman och jag följde na till station. Syrener fick hon och ett halvt tjug ägg. Och grina gjorde vi alla tre så taget höll på att gå ifrån henne.

Jag kan inte sitta och titta på morfar längre så jag sticker ut, går ett tag på kanten av ån, kastar sten på grodorna, skrämmer upp en tjuvfiskare som hållas med båten i våra vassar. Det är mörkt så jag ser inte ansiktet på honom och förresten vänder han bort det medan han rör. Efter en stund får jag lust att skära så jag drar upp kniven och springer upp till gårn och bort till stallslidret. När jag rycker opp dörrn så ligger Sigrid på rygg i morotsblasten och Alvar sitter grensle över henne och biter henne

i hand. Alvar far opp och svär efter mig så jag slänger igen dörrn och springer.

Jag springer inte in. Det jag känner är så underligt att jag måste vara ensam med det. Jag springer därför in i lagårdssvalen där grisarna brukar skjutas och sätter mig på en mjölkpall med huvudet i händerna. Jag försöker få bilden av Alvar och Sigrid att släppa mig, men jag känner att om det skall lyckas måste jag själv göra någonting som är så farligt och spännande att det gör allting annat litet. Jag smyger in i hönshuset, skrämmer bort en höna som ligger på ägg och söker under halmen. Jag har fått en cigarrett av grannpojken och den har jag gömt där tillsammans med en ask tändstickor. När jag skall tända blir jag emellertid så nervös att jag tappar den brinnande stickan och det börjar brinna lite i bosset på hönshusgolvet. Jag håller ut en skål mjölk över det och det slocknar, men luktar rök gör det.

Jag går och sätter mig igen på mjölkpallen i svalen. Det är alldeles mörkt här inne, genom springorna i logväggen kommer lite ljus in och får tröskverket med sina hjul och remmar att se ut som ett ofantligt spökdjur som krupit undan i sin mörka håla. Regnet knackar lätt mot takspillret. Korna tuggar inne i lagårn, det låter också nästan som regn. Då kommer Sigrid med lykta och mjölkhinkar. När hon får se mig ställer hon ner hinkarna och lyktan på svalgolvet och går fram mot mig. Och av ljuset som kommer underifrån får hon så hemska skuggor i ansiktet att jag blir så förfärligt rädd att jag skriker till. Hon hugger tag i armen på mig och nyper, hårt och länge.

— Skvallrar du för Tora eller gubben ska jag ta och nypa dej i halsen så du inte kan få fram ett ord, säger hon, släpper mig, tar hinkarna och lyktan och går in i lagårn där korna reser sig, bullrande, småråmande och med rasslande kedjor som en rad kedjefångar.

När jag kommer in sitter morfar på soffan och är sig alldeles olik. Mamma måste ha fått på honom bästa kostymen till slut, sist hade han den på morfors begravning förra året, och i de svarta begravningskläderna ser han så vit ut i ansiktet som hade allt blod runnit ur honom. En röd skråma på kinden lyser som en tunn mun men annars är allting vitt. Trött är han också, ser inte ut att veta längre vad som händer omkring oss. Jag undrar om han ens vet vid det här laget att om en halvtimme eller så kommer hans enda syster som han inte sett på tjugo år.

Mamma står och kammar sig framför byrån med rakspegeln. Hon har satt sin bästa klänning på sig och letat fram armbandsklockan, som är trasig och som hon visst fick av pappa, och satt på sig. Jag går och knäpper på radion. Det är mitt i väderleksrapporten: Östra Svealand och Södra Norrlands kustland: Dagsregn. Kyligt för årstiden. I distriktets norra delar snöblandat regn.

— Vad säger dom, säger morfar svagt, vad blir det för väderlek?

— Snöblandat regn, säger jag.

Alvar kommer in, drar fram stövelknekten, drar stönande av sig stövlarna, får på sig lågskorna. Jag tittar på termometern utanför fönstret, den som jag köpte åt morfar när han fyllde sjutti år. Han hade

alltid önskat sig en termometer att ha på fönstret, men när han fick en så såg han så dåligt att han i alla fall inte kunde läsa av den. Du köpte en med för små siffror gosse, sa han, skitsiffror. Det är tre grader varmt. Det blåser mer och mer, det viner i syrenhäcken, regnet slår hårt mot rutan. En lykta kommer svävande över gårn från lagårn. Det är Sigrid på väg in med hinkarna. Jag har ett stort blått märke på armen. Jag drar ner rullgardin så jag slipper tänka på henne.

När klockan slår sitter vi alla utom Sigrid och väntar. Hon står och separerar. Suck — suck — säger separatorn. Annars brukar Alvar hjälpa henne, men inte i dag. Han sitter vid bordet och ser så konstigt på mig. Kanske han också vill nypa mig.

— Hörde du vad det skulle bli för väderlek, säger Alvar och lägger händerna på bordet som stora smörgåsar.

— Snöblandat regn, svarar jag för andra gången.

Och det låter så underligt, så tokigt. Det låter inte det minsta normalt. Men det passar så bra ihop med allt det andra onormala som händer: morfar på hackelsemaskinen, mamma och Alvar som leder morfar över gårn, tjuvfiskaren som flyr för mig, Sigrid som ligger i morotsblasten och Alvar som sitter på henne, Sigrid som nyper mig, eldsvådan som håller på att bli i hönshuset, morfar, stum och blek på soffan.

Mamma sitter bredvid Alvar. Hon lägger upp händerna på bordet bredvid hans, ser på dem och suckar. Separatorn suckar också — suck — suck — suck — Plötsligt börjar hon titta på mig för att se om jag behöver tvättas. Hon rynkar pannan, min vackra mamma. Hon lutar sig fram över bordet.

— Vem har nypt dej i armen så fult, säger hon.

Separatorn saktar. Alvar spänner ögonen i mig. Jag blir så förtvivlat rädd. Ingenting är jag så rädd för som stryk. Jag drar undan ögonen, tittar bakåt, ser morfar sitta på soffan, ännu lika vit, stirrande framför sig med tysta, orörliga ögon.

— Morfar, säger jag lågt och ser mamma i ögonen.

Mamma biter sig i läppen. Alvar hostar till. Separatorn ökar farten, nu sjunger den sina suckar. Jag tittar på morfar, men på honom syns det ingenting. Säkert har han inget hört. Tiden går. Klockan slår en gång till. Separatorn suckar vidare och det är den som gör att vi ingenting hör förrän knackningen kommer på förstudörren.

— Knackade det inte, undrar mamma.

— Pappa, säger hon sen, nu är hon här. Ska ni inte gå ut till mötes?

Och alla tittar vi på morfar, men han rör sig inte från soffan, han bara tittar rätt ut i tomma luften och ingen av oss andra kommer oss för med att gå ut och öppna heller. Jag gläntar på rullgardinen och tittar ut. En bil rullar just ut genom grindhålet och susar ner mot samhället. Sen hör vi steg i farstun, steg som sakta går fram mot köksdörren. En ny knackning.

— Pappa, säger mamma nästan jämrande, nu måste...

Då öppnas dörren. Fastern från Amerika står på tröskeln, en främmande dam med hårda sminkade linjer i ansiktet, hon har trötta ögon och munnen är hopsjunken som om hon inte hade några tänder kvar.

— God afton, säger hon på en konstig dialekt och blinkar mot ljuset.

Hon kommer in i köket. Separatorn står stilla av pur förvåning. Och alla ser vi nu på morfar. Vi vill se honom springa upp och falla den främmande kvinnan, som ingen av oss känner därför att vi är för unga, om halsen och kalla henne sin syster. Men morfar bara sitter kvar. Plötsligt får fastern från Amerika syn på honom, hon rycker till som om hon hade blivit hastigt skrämmd. Hon stannar mitt framför honom med tomma utsträckta händer.

— Gustav, är det du, säger hon lågt och ingen av oss kan förstå att hon skall behöva fråga om en så självklar sak.

Men morfar svarar inte, morfar ändrar inte en min, det är som om han ännu ingenting märkt. Då sjunker fastern från Amerika ner på knä framför honom, tänk på golvet lägger hon sig med sina fina kläder. Hon lägger armarna om morfars hals och försöker dra ner hans huvud till sitt. Men hon orkar inte.

— Gustav, viskar hon, det är ju jag. Jag, Maja. Nog minns du Maja.

Då säger morfar utan att se på henne det allra minsta:

— Ta vara på dej. I morron blir det snöblandat regn.

Då släpper fastern från Amerika morfars hals, reser sig, drar ut ett långt halsband över kappan och fingrar hjälplöst på det, medan gråten rycker överallt i hennes ansikte. Hon ser ut som en sån där docka som man manövrerar med snören. Till slut vänder hon sig ifrån oss och rusar ut:

— Förlåt mej ett ögonblick, säger hon innan snyftningarna kväver henne.

Jag tar stallyktan och springer efter. Jag tänker att jag måste lysa henne så hon inte går och ramlar i ån. Hon står nästan medsamma utanför bron i regnet och snön och gråter. När jag kommer med lyktan tar hon mig under armen och drar mig med sig. Hon pratar lite konstigt och jag förstår inte allt.

— Är du pojken utan pappa, säger hon bland annat och ser mig långt in i ansiktet.

Jag blundar ett tag och biter ihop tänderna. Nog för att jag kan förstå om de vet i skolan att jag ingen pappa har, men att det är känt i hela Amerika, det är så förfärligt att jag inte förstår hur jag skall kunna komma över det. Emellertid. Vi går och går och till slut står vi framför dörrn till stallslidret. Och eftersom vi nu en gång har kommit dit öppnar jag och vi stiger in. Där inne är varmt och hemtrevligt, luktar stall, hö och morötter. Jag hänger lyktan på stalldörrsnyckeln och fastern från Amerika, nog är det märkvärdigt, kliver iväg över morotsblasten och längst in i lidret och klänger upp på hackelsemaskin, precis på samma ställe där morfar satt.

— Den här gamlingen är kvar den, säger hon och smeker den.

Jag klättrar upp och sätter mig bredvid henne. Sen börjar hon gråta igen. Hon får tag i min hand och medan hon smeker den gråter hon hela tiden på amerikanska och talar obegripliga svenska ord med mig. Morotsblasten ligger grön och glänsande nedanför oss och de röda morötterna lyser i sina korgar.

— Här har vi suttit och blastat och blastat, säger jag mest för att ha nånting att säga, hela dan har vi suttit och blastat och blastat. Men nu är det färdigblastat.

Fastern från Amerika slår armarna om mig och det gör inte ont som när mamma gör det. Det känns mjukt och varmt.

— Stackars lilla pojke utan pappa, säger hon och när jag tänker på att hela Amerika, hela det fruktansvärt stora Amerika på andra sidan om Atlanten vet att Arne Berg i Mjuksund i Sverige aldrig har sett sin pappa kan jag inte hjälpa det; plötsligt ser jag ingen grön morotsblast längre. Tårarna droppar sakta ner på hackelsemaskinen.

— När mormor levde, då var det bättre, säger jag, då hade jag två mammor åtminstone. Men hon dog i fjol. Varenda morgon gick hon ut och letade efter ägg och det var i april som hon inte kom tillbaka. Vi drack kaffe och när vi druckit gick vi ut och letade och då låg hon på knä här vid hackelsemaskin.

— På liddel bāj, säger fastern från Amerika — vad det nu kan betyda — och trycker mig tätt intill sig.

— Men om faster ska sova här, säger jag, så var inte rädd för att det står Palestina på väggen. Det är inte alls Jesus som har varit här. Ska jag rista in fasters namn på väggen?

— Inte än, säger hon, men snart.

Hon stryker sin lilla mjuka hand över mitt ansikte.

— Gråter du, säger hon.

— Inte, säger jag och torkar och torkar tills morotsblasten blänker grön och nyskuren i lampljuset. Det är bara lite snöblandat regn.

SALTKÖTT OCH GURKA

När jag var nio år och förmodligen liten för min ålder som alla andra nioåringar gick skolvägen förbi en bäck med gult och grumligt vatten; dit kastade man sten på vintern tills den gula isen sprack, sommar, vår och höst hade korkar, tändstickor och tändsticksaskar tävlingar i hastighet på vattnet. Tändstickorna vann, för korkarna och askarna fastnade oftast i de trånga gatten mellan stenarna. En gång hittade min kamrat och jag två stora fula feta nejonögon krälände på botten, dem tog vi upp och stoppade i smörgåspåsen, men ingen ville ha dem hemma. Då slängde vi dem ut i älven, hoppas att de levde. Den tiden var visst knäna alltid sönderslagna, sårskorpan var alltid färsk och mjuk, och ofta när de skulle till att läkas kom det en bryggarbil på vägen som man måste hänga efter eller nya timmerbrötar hade samlat sej i älven som man måste springa på.

Ja, skolvägen var full av äventyrligheter, inte så mycket vägen dit som vägen hem. »Godsägarn» hade en äppelträdgård med bittra gröna frukter. Så var det det övergivna huset som sedan blev kapell, fåglarna flög i mörkret under taket, tegelpannor hade rasat in och täckte golvet, allt, trappsteg, dörrar,

vinda fönsterkarmar, var ruttet på ett sätt som både skrämde, kittlade och tjusade. Så var det traktens svarta gamla gummor som ofta skymtade emellan träden till någon vägbelägen stuga, tänk aldrig var folk så gamla som på den tiden: ett par hundra år var visst medelåldern. Så fanns det också någonting som var förbjudet, saker som man alltså inte visste riktigt om. Och ändå var omedvetenheten blott en myt, för då om någonsin var livet fullt av klibbiga symboler, nästan allting som man gjorde hade dubbla syftningar: kastade man sten på flickorna av idel lekfullhet kunde detta tolkas som något annat, en gång fann vi en kvarglömd, till hälften sönderregnad kortlek i en backe utmed älven, bara Maja sparderdam var skapligt bibehållen och jag minns väl jag hur detta kunde tydas av de mera försigkomna. När tvättgrytor puttrade på sluttningen mot älven var det ett kusligt nöje, som liksom gjorde livet ännu mera dubbelt än det redan var, att stjäla tändsticksaskarna från pannveden och sedan tända upp dem i mörkret bakom någon logvägg. En gång så minns jag att min kamrat med en enda sticka tände på en hel stulen ask, full av oanvända stickor, och när den fräste till och flammade i luften slängde han den i bäcken. Jag minns jag tyckte det var syndigt att slösa så med saker som man hade stulit. Ja, aldrig var man så moralisk som på den tiden.

Det mesta som var av vikt att veta kom oftast till en viskningsvägen. I skolans korridor satte fruktan sina klor i en. Här pekades man ofta ut i någon hemlig viskning vars lopp man kunde följa ifrån mun till mun och aldrig fick man veta vad det var, det var ju det besynnerliga. Om en viskades att han ha-

de vägglöss hemma, om en annan att hon kissat på sej mitt under lektionen, hon hade fått stanna inne under rasten och torka upp. Men vad jag själv förbrutit fick jag alltså aldrig veta. På outrannsackliga vägar kom allting som det borde talas tyst om till våra öron. En pojke i fjärde klassen hade plågat djur, visst släppt in en hankatt i en bur med hönor, magistern hade varit hemma och förmanat. Han hade långbyxor redan fast han bara gick i fyran och lång och framåtlutad gick han ensam kring och sparkade på stenar under rasterna, för den domare som fanns nånstans ini oss hade dömt honom till livstidslång förvisning. Om rasterna låg vi i det gröna gräset och sönderbet kottar ända in till kärnan eller sparkade en trasig tennisboll genom ett hål i skolstaketet, jag lyckades också en gång med den bedriften, fastän jag var från Stockholm. Flickorna stod däremot i klungor invid skolhusväggen, gränsen mellan oss var hård och fast som inget annat.

På tal om domaren ini oss hände det en rast att Sivert, djurplågarpojken, fick tillsägelse av magistern att inte sparka sönder skorna mot stenarna på gården, det var kommunens skor för hans familj var fattig. När magistern gick så vred Sivert ansiktet till en vild grimas bakom hans rygg.

Då sprang en pojke som vi kallade för Tjyven, därför att det kommit ut att han stulit glasögonen från snickaren i gymnastiken, fram till magistern, stannade och skrek:

— Magistern, Sivert lipa åt magistern!

Då vände sej magistern om och lyfte Sivert i hans kindben så högt att Siverts ögon kom i jämnhöjd med hans egna och så stod de tysta i ett par minuter.

Sen sänkte magistern Sivert ner till marken och så gick han därifrån och upp mot skolan. Då lipade Sivert en gång till och mycket fulare den här gången. Men innan Tjyven hunnit skrika var det någon av oss som satte handen för hans mun och klämde till. Det var nånting som sa oss att det räckte.

Våra strafftabeller var det mycket noga med, att ha stulit var ingenting mot att ha plågat djur. En gång när han stod vid svarta tavlan så stack magistern handen ner i Tjyvens ficka och den var full av krita. När lektionen hade slutat fick Tjyven stanna kvar, beundrande och skrämnda väntade vi honom nedanför skolans trappa. Men när han kom så tyckte vi att någonting med honom var annorlunda: en lukt, ett sätt att gå, en metod att spotta? Och fientliga som alltid när vi stötte på det främmande teg vi kallt fast Tjyven glättigt hoppade emot oss:

— Jag fick behålla kritan. Magistern bara ryckte mej i håret, den jäveln. Det börjar med en knappnål och slutar med en silverskål, sa magistern. Men jag fick behålla kritan.

Det var första gången som vi hörde tjuvversen av de cirka fyrahundra gånger som vi sen fick höra den i skolan. Men Tjyven blev visst rädd för det såg ut som om vi ville slåss. Då gick han före oss, en väldig klunga, till baksidan av den stora röda skolan och mellanrummet mellan honom och oss andra var liksom fyllt av vårt förakt. Där stod en stege rest ända upp mot taket som var av plåt, den svajade eftersom det blåste.

— Slår vad att jag ska klättra upp och rita ett kors på plåten, skrek Tjyven och redan var han några pinnar upp.

— I helvete, skrek några av oss.

Sen satte vi oss ner i gräset och följde hans branta vandring, som en liten ilsken hund högg han nävarna likt tänder i stegens pinnar, häftigare ju högre upp han kom, vi förstod ju att han var mycket rädd. Ännu mycket högre upp tog han det mycket långsamt i hopp att klockan skulle ringa. Det blåste nu allt hårdare och vinden slet i stegen, tre fjärdedelar lät vi honom klättra innan vi skrek att nu kom magistern, tre fjärdedelar var straff för den som hade stulit.

Men sen var allt som vanligt, han fick sitta på vår bänk i korridoren på frukostrasten och äta smörgås som vi alla andra. På en annan bänk satt flickorna, vi slängde våra smörgåspapper dit. Bara Sivert hade ingenstans att sitta, mest stod han vid fönstret och ritade förbryllande figurer i den vita karmen med en blyertspenna. När han gick ut på gården och kastede sten på björkallén gick vi alla fram till fönstret och tittade på det han hade ritat. Fyllda av en sällsam sorts förbittring önskade vi alltid att magistern skulle komma och få se vad Sivert hade gjort.

På frukostrasterna satt alltid min kamrat och jag tillsammans. Hans pappa var trädgårdsmästare och kanske var det därför som han alltid hade gurka på sin smörgås, han avskydde gurka, men han var rädd att tala om det hemma. Ibland fick jag saltkött på mina smörgåsar, hemma trodde de att saltkött var det bästa som jag visste bara för att jag hade fått det när jag gick i Stockholm, men ingen visste att jag där brukade stoppa saltkötsbitarna i en av salens tomma bänkar. Naturligtvis hade vi kunnat byta, men inte heller jag gillade gurka och saltkött inte min

kamrat. Därför kom vi på att släppa gurkskivorna och det salta köttet försiktigt bakom bänken som stod vid väggen och gick ända ner i golvet. Hela hösten och hela den vintern släppte vi gurka och saltkött bakom frukostbänken och på hemvägarna från skolan fantiserade vi alltid om hur en flod av saltkött och gurka skulle flyta över golvet och dränka hela skolan om vi rörde bänken. Men vi vågade aldrig flytta på den och försökte alltid hitta nya ställen bakom bänken att släppa våra pålägg på så att belastningen skulle bli den jämnast möjliga.

Men så hände det den vecka när det var min tur att stanna kvar till sist och vädra klassrummet, slå ur sudden och stryka ut på tavlan att jag greps av en förfärlig lust att se hur det såg ut bakom vår bänk. Jag nästan överväldigades av äckel när jag tänkte på den syn som skulle möta mej och flera gånger när jag var på väg ut i korridoren visslade jag och vände. För att fördröja avgörandet en smula kastade jag till måls med krita på katedern och den tjocke Gustav Adolf som satt på väggen, jag gick också kring i rummet och öppnade flickornas bänklöck och plockade bland deras saker, nyfiken och samtidigt stolt över att inte kunna stjäla. Men när jag måste gå till slut kunde jag ändå inte stå emot. Jag nästan kastade frukostbänken ut från väggen och väntade att höra det dova raset från saltkött och från gurka. Men inte ett knäpp i hela mörka huset, jag la mej ner på knä och kände efter hela väggen och väntade att halka med min hand men där var bara nakna träet. Inte en bit av våra pålägg fanns där bakom.

Nästa morgon stoppade jag hemma utan att någon

såg det en liten extrapåse full med saltkött, där var minst ett dussin bitar, och släppte på frukostrasten ner dem utmed hela väggen. När jag var ensam sen i hela skolan och satt i magisterns kateder och låtsades att det var examen, jag hade släckt i taket och satt och luktade på examensblommorna som min kamrat och jag brukade plocka uppi skogen, hörde jag plötsligt snabba steg i korridoren. Jag blev stel av skrämsel därför att jag trodde att jag gjorde något otillåtet när jag satt i lärarens kateder. Men stegen stannade där ute, lättad klev jag upp och låtsades suddas ut på tavlan, om någon ändå skulle komma. Då hörde jag hur frukostbänken flyttades, skrapade mot golvet och gnällde när den sedan sköts tillbaka. Någon gick fram till fönstret därute, det knarrade från pjäxorna även sedan han stod stilla. Då tände jag i rummet och sprang fram till dörren och i den strimma ljus som föll ut i korridorens mörker när jag öppnat såg jag Sivert stå där framåtlutad och äta saltkött och gurka ur sin hand, glupsk och med vilda huvudrörelser som när hundar sliter i en köttbit. Och allt som samlats i mej under vintern: hemliga begär, undertryckta tankar, maktlös vetenskap, avund mot erfarenheten, halvt medveten skuld, tryckte häftigt mot min kärna tills jag måste skrika:
— Din jävla tjuv, din jävla tjuv, din jävla tjuv!

Sen sprang vi genom korridorens mörker ut på trappan och Sivert föll och tumlade runt i snön, jag var över honom snabbt och körde knäna mot hans skuldror. Pojkar som kastat snöboll mot skolans källargluggar kom pulsannde emot oss.

— Han har tjuvat, skrek jag vilt, han har tjuvat ifrån mej och Inge.

Gemensamt vred vi hans långa klena kropp på rygg, en satt väl på hans ben och drog remmarna ur pjäxorna och slängde dem i snön, en annan sträckte upp hans armar och lät nysnö sila utför huden, en trevade med bara händer på hans nakna bröst, själv knäppte jag upp hans blus och stoppade ner snö på ryggen så långt ner jag kunde komma. Hans ögon murades igen av snö och munnen täpptes till. Plötsligt, som lydde vi en hemlig sorts signal, sprang vi upp och lämnade honom ensam. Upphetsad sprang jag tillbaka in i skolan, frysande men ändå het, på korridorens golv låg gurk- och saltköttbitar. Jag slet upp ett fönster och kände deras kalla godlighet i mina händer, med ett obeskrivligt äckel slängde jag dem ut i snön.

Sen gick jag genom klassrumsdörren, frysande men ändå het. Ett förut okänt tryck arbetade inom mej, jag kände det som skulle jag långsamt sprängas, jag drev omkring i rummet och slog i alla bänklöck och ville veta hur jag skulle göra, men inget annat fann jag på än att sätta mej i största flickans bänk och med en kritbit rita en fräck signal på hennes bänklöcks undersida.

Men domaren ini mej som måste ha varit äldre än bara nio år sa mej slutligen hur feigt jag hade handlat, var det stöld att ta det vi hade ratat? Ännu trotsig men långsamt sönderfallande släckte jag och gick. Remmarna till Siverts pjäxor fann jag i drivan utanför och stoppade i min ficka. Hemvägen gick jag snabbt för att alltför länge slippa vara ensam med min domare. Då fick jag framför mej på vägen plötsligt se Sivert, han sparkade en isbit från den ena sidan till den andra.

— Hej, skrek jag till och slog honom på hans axel.

Då gick han över till den vänstra kanten och såg ner i landsvägsdikedet när han gick. Men jag som ville göra gott igen gick tätt bredvid honom och sa:

— Vill du ha en smörgås, Sivert?

Då gick han över till den högra kanten utan att låtsas se mej.

— Vill du ha en smörgås, sa jag högt igen, men inget svar.

Och i förtvivlan över att den ende som skulle kunna rädda mej från skammen över vad jag hade gjort — jag trodde då att den skulle vara evigt — inte ville hjälpa mej, hängde jag mej tungt på honom och öste över honom allt vad som fanns inom mej, allt i hopp att till slut få höra honom skrika: dra åt helvete! att jag åtminstone skulle kunna säga till mej: Jag ville göra allt gott igen, men han bad mej dra åt helvete!

Men han lät mej bara hänga där och vräka ur mej vad jag ville. Då slängde jag omkull honom i snön på vägens kant i hopp om att slutligen få säga: Jag vill göra allt gott igen, men han bara slog mej. Men Sivert lät sej villigt tryckas ner i drivan. Jag bultade och slog var jag kom åt och flåsade över hans slutna ögon:

— Din jävla tjyv jävla djurplågare jävla tjyv din jävla djurplågare.

Men allt liksom hände med en annan och utom mej av spänd förtvivlan lämnade jag Sivert och bara sprang och sprang, mittför kyrkan började jag plötsligt gråta och jag grät nog hela vägen hem för jag kunde inget se. Att bönderna med kälkar körde ut gödsel på sina åkrar kände jag på lukten och hörde

på bjällerklangen som flög som ett slags blåa fåglar över hela vita skymningsslätten och att skogen sände ut små rökar av den vita vinterdimman visste jag ju också, därför att det var vid just den tiden, men dagen efter sa mej mjölnarbarnen att de hade stått vid pappas lönn och bett mej följa med dem hem och leka drunknande i stora vetebingen, men jag hade inte sett dem. Och faktum var: jag hade inte sett dem.

VAR ÄR MIN ISLANDSTRÖJA?

Jajamen. Man blir mött som en herreman. Ulrik står vid stationsknuten i smorlädersstövlar och bästa hatten, den bredbrättigaste, och tittar moloken ut över stationsplan. Sorgband det har han och svart rosett. Bakom står hästen och nafsar efter blomster i rabatten. Fjädevagnen ska man åka i, det har man inte gjort sen man var unge. Man blir mött som en herreman bara för att farsan har dött. Annars har man nog fått knalla och gå om så sörjan har gått över skoskaftena. Ja, morsans begravning inte att förglömma förstås.

Just likt. Inte kan han gå fram till mötes inte fast han ser vilken vagn man kommer ur. Och bära har man så det räcker till, både kransen och brännvinsväskan. Kransen kunde man ha polletterat, fast fan vet. Man minns väl hur det gick med kransen till morsan. Den hade dom tygat till på järnvägen så det var lögn att få nån ordning pån. Skämmas ögonå ur sig vid begravningen fick man. Och försöka lägga bandena över blommorna så ingen såg hur dom såg ut. Och är det nån som tror att det hjälper att säga nånting åt järnvägsfolk. Helvete heller. Bara skyller ifrån sej och så står man där som ett aschel.

Såja. Nu hälsar han åtminstone, Ulrik där, Lurik som man sa som barn. Gör honnör med hatten på och flinar opp sej. Bondskt ser det ut, men vad annat kan man vänta. Och plåtslagarn, lördagsfull som vanligt. Stannar och vill prata. Nog ser han på väskan vad som finns i'n. Beklagat sorgen, säger plåtslagarn, det gick fort med gubben. Såg en dan innan och då var det bara oppåt. Att farsan söp på gamla dar, nog vet man det, men inte ska plåtslagarn dra fram det här mitt framför station inte. Undrar om han är bjuden. Nog söp dom ihop, han och gubben, på sistone, men det behöver han då inte vara bjuden för.

Tusan. Nu sitter sorgbandet snett. Det förra tappa man, var ute full en lördag och när man kommer hem är bandet borta. Inte för att man sörjer med kläderna precis, men att tappa det under en supning! Snopet kändes det fast det var en månad efter begravningen. Nu köpte gumman ett för stort den här gången också. Eller om man är för mager för sorgband. Fan vet. Åker ner på handleden gör det i alla fall. Och ser bondskt ut. På något förbannat sätt.

Och Ulrik. Som Ulrik gör när man kommer fram. Tar inte i hand fast man ställer ner väskan och vill. Och säger inte ett ord, svarar inte fast man säger hej både en och två gånger. Men inbunden och tjugig har han alltid varit. Lurik.

Ta du hand om kransen, brorsan, säger man och klappar Ulrik på axeln. Bröder är man i alla fall och vrång, inte ska man vara det i onödan. Ja, kranstakartongen går precis in under baksätet. Men väskan, väskan den håller man då i själv. Ulrik smac-

kar. Blenda, hästfan, trögvänder med käftan full av stinsblommor. Ställ ner väskan gosse, säger nog Ulrik. Men det vet man väl hur det var vid morsans begravning. Tage, lillbrorsan, skulle göra sig till och bära. Tjong, väskan slog han i en grindstolpe så två flaskor sprack. Det blev att löpa ut och försöka få ihop lite brännvin på blanka lördagseftermiddan. Så väskan håller man nog i själv.

Varmt har dom det hemma i alla fall. Om det har regnat? Nej, regnat har det inte gjort på månan minst. Fin oktober är det, det måste man säga. Nu kom kortena iväg sent, säger Ulrik, men bra gick det väl ändå?

Kortena. Banken kör man förbi och doktors och kaféet med golfbanan. Det var där Frida jobba. Hon var inte dum att ha. Den gången gick man bakvägen in på fiket och förtäringen, den hade man gratis. Så länge det vara. Men nog var det sparsamt alltid, att ha Frida. Nog fick du det i tid, säger Ulrik. Eller snarare påstår för att freda sig. Javisst, kortena. Sorgbrevet. Nog gick det bra fast nog hade han kunnat skriva förr, Ulrik. Men tystlåten det har han alltid varit och inte skriver han en rad i onödan inte.

Så nu kommer sorgbrevet alldeles oförhappandes i söndags. Solvalla har man varit på hela dan och hundrafemti spänns vinst, hur ofta händer det? Så ursäktad är man om man inte är alldeles nykter. Brevet, det har gumman ställt på elektriska mätarn och börjar fjanta kring och titta hur man ska ta det så fort man kommit innanför dörrn. Som när morsan dog, men då fick man ett riktigt brev först från Lena, lillsyrran, som är på sanatorium numer, och

nog är det lugnare. Öppnar brevet, det gör man och läser och läser och nog tar det ett tag innan det klarnar. Lite snopet känns det nog att få ett dödsbud och så inte vara riktigt nykter. Det kan gumman inte låta bli att säga, men svar på tal, det får hon nog. Åja, säger man, inte är gubben den som har spottat i glaset inte och vem vet: är det sagt att han var alldeles nykter själv när han dog. Fast lite lurigt känns det ändå, precis som vid morsans begravning när man var ute och låna brännvin till gravölet och kom i glatt galej på kvällen och var lite fyllsjuk under hela jordfästningen.

Kläder, det har du ju, säger gumman sen, ja, sorgband det får man väl köpa förstås, det gamla gick du ju och tappa i fyllan och villan. — Det får man väl höra till döddagar.

Och fjärdingsmans tak, att det tog och blåste ner. Så, säger man, så, det blåste ner det. Nu sitter fjärdingsman på tomten. Pipa röker han och håller ett papper i handen. Vilstol har han skaffat sig också, sen sist. Nu glor han väl i Underrättelserna efter vem som kan ha blåst ner taket hans. En stropp är det, det är vad man alltid tyckt. Fast nog är landsfiskalen värre.

Nu är det en bil som kör om, en ny Cheva, spritt ny. Det säger man åt brorsan men inte vet han vad en Cheva är inte och knappt en Chevrolätt heller för den delen. Synd på Lena, klämmer han ur sig, hon fick inte komma hem hon inte. Ja synd är det för Lena, lillysyrren, henne är det i alla fall något särskilt med. Inte är hon som Lurik, tjurig och tvär, och inte är hon som Lydia, storsyrren, heller, mallig och stor sen hon blev gift med radiohandlarn i kö-

pingen. Springer i folkdräkt om söndagarna och har gått och blivit lotta. Ens egen syster! Ser ner på en annan det vet man att hon gör. Minns väl vilket helsikes liv hon ställde till på morsans begravning för att man råka ta ett snedsteg begravningsdan på morron. Att man ska ha ett sånt as till bror, hävde hon ur sig. Nåja, för en annans del, hon slipper. Lena är det något annat med. Hon är mer lik en annan, inte rädd för att snacka, inte hög av sig alls och sett ner på en, det har hon då aldrig gjort. Och så ska hon gå och få lungsot hos det där aset Lundbohm, bara för att han inte kan elda i kammarn. Nej hushållerska åt en sån luns, det skulle då fan vara.

Chevan kommer tillbaka, har väl varit nere vid Turisten och vänt. Det kommer folk hit ända från stan enkom för att supa på Turisten. Om man skulle ut i kväll. Fast man minns ju hur det gick på morsans begravning. Det blev bara skäll för hela slanten efteråt. Skäll och grämelse. Chevan bromsar in och inte är det för att hästen är rädd för Blenda har varit vid regementet och skjutsat kanoner åt korpralerna. Skjutsen stannar och bilen stannar och blir stående jämsides och vem vevar ner rutan och sticker ut skallen om inte Bagar Holmgren. Lite skalligare har han blivit sen morsans begravning men den glada näsan är likadan. Lite rödare är han väl också i ansikte, men det kan vara solbränna. Det kan det.

Beklagar sorgen, säger Bagarn men ser lika glad ut för det, tråkigt det där med farsan. Men om du inte har nånting för dej i kväll så ta och stick över. Det är inte alla dar Knutte är i krokarna, säger Bagarn. Inte sen morsans begravning nu, säger man

och sorgsen försöker man se ut men det är inte så förbannat lätt när man tänker på allt kul man haft med Bagarn. Det brännvin man druckit ihop med Bagarn skulle man kunna hålla sig full med ett halvår, om det knep. Får väl si, får väl si, säger man. Bestämt vill man ju inte lova så här när Ulrik är med. Men Ulrik han smackar han och viftar med piskan så hästfan startar på tvåan och det blir ett helsikes ryck. Men väskan sitter stadigt mellan knäna så nån större fara är det då inte. Chevan startar och kör.

Snygg bil, säger man och är inte så lite nyfiken på hur Bagarn kan sitta och jäsa i bil. Sist låna han en tia av en för att kunna lösa ut gumman sins skor. Hon hade inte varit utom huset på tre dar. Påstod han åtminstone. Fast fan vet. Han snackar så mycket, Bagarn. Fast annars är han bra.

Först vann han på tips, säger Ulrik. Och sen vann han på lotteri. Så nu super han väl ihjäl sej snart. Avundsjukt låter det. Tjurig och avundsjuk, det har då Ulrik alltid varit. Sitter och svänger med piskan medan Blenda guppar ner så sakta mot Turisten. Utanför Turisten håller bryggarbilarna. Har du öl hemma, annars stannar vi och fixar en låda, säger man. Men då blir Ulrik vild. Smäller med piskan så hästfan är ute på bron i ett par tre skutt. Kan du inte tänka på nå annat när farsan är död, säger han. Öl och brännvin, har du nå annat i huvut! Visst kunde man svara. Påminna om att man skickat hem snuspengar till gubben i åtta långa år och hur många klänningar fick inte morsan efter gumman på sin tid! Så nog har man haft annat i huvut alltid. Om man skulle vilja gå på den linjen. Och förresten

var det ju bara i all välmening, det där med öllådan. Minns man väl hur det var på morsans begravning. Då fanns det bara vatten på slutet och vilka som fick skämmas, det var Ulrik och en annan det. Det kunde man också påminna om. Om så skulle vara.

Men röra opp gammalt, det är man inte den som gör. Fast fan vet ju hur det gick till vid bouppteckningen efter morsan. Lite vatten är det i ån, så sterna ligger på land. Uppför backen går det i ett enda huj. Säg vad man vill om Blenda, men springa kan hon. Men så är det ett av farsans köp också. Ulrik, Ulrik han sitter och mal på en fråga. Svårt att få ut den har han men nog går det till sist. Spottar ut den till slut som ett fiskben. Hur har du det med gumman din nu för tiden då? Med Elinda?

En oskyldig fråga kräver ett oskyldigt svar. Förkyld har hon varit, säger man, och kjolen fick hon i cykelekrarna så hon damp och en arm stuka hon på kuppen. Men annars är det bara prima liv. Fick du så du teg! Lurik! Nog förstår man vad som menas. Dum är man inte. Dum har man aldrig varit. Och nog förstår man att dom vet här hemma också. Det har väl Lydia sörjt för, om ingen annan. Eller karln hennes, den där fetklunsen, som far omkring i paketbil och prackar radiolådor på folk. Vad det är för affärer han har blivit fet på, det ska vi tala tyst om. Eller tala högt. Om så skulle behövas.

Men tyst har han blivit, Ulrik. Inte gott att veta vad han tänker. Knipslug har han alltid varit. Knipslug och tjurig. Carlssons café har fått parasoller i trädgårn och Grindstugan har miniatyrgolf. Ett par-

ti golf kunde man ta i alla fall framåt kvällskvisten. Hänger nån opp sej på det så finns det nog svar till hands. Farsan var minsann inte den som gick och hängde läpp. Minns väl hur det var på morsans begravning. Efteråt vill säga. Kom in i kammarn du gosse, säger han till en annan på kvällen. Men låt ingen si dej. Och så tar han fram två glas ur lådan sin i chiffonjén och konjak har han spart. Så vi sätter oss bredvid varann i soffan och dricker ur skvätten. Gosse, säger farsan, *dej* gillar jag. Dryg är du inte och högfärdig är du inte heller. Så nog var farsan rättvis alltid. Och nog visste han vad man gick för. Och spotta i glaset gjorde han inte, fast han var sjuttiotvå den gången. Så att när farsan är död nu så vad har man hemma att göra sen?

Fast kanske skulle man muntra opp Ulrik. För roligt har han väl inte haft det jämt, han heller. Ensam på garn är han. Käring har han inte haft vett att skaffa sej. Och hushållerskan hon gick. Nog påstod dom att det var farsan som var svår på henne sen morsan dött. Men folk pratar så mycket. Och förresten, vad skulle dom med hushållerska till sen morsan dött. *Hon* låg ju så nog krävde *hon* sin passning, men farsan, han var ju på bena ända in i det sista och lite bondmat, det kunde han då vispa ihop så gammal han var. Tur med drängen, att han har stannat, för annars hade väl inte Ulrik rått, så stark dom än skryter med att han är.

I bynn, som man säger hemma, i byn ser man då knappt en människa. Ja, en lång karl med en papperspåse står på vägkanten och väntar tills vi kört förbi. En luffare antagligen. För när vi är förbi så sticker han in genom grind hos handlar Pettersson.

Men då gick han då alldeles åt helsike, för inte är Pettersson den som har ett öre över åt en luffare inte. Snål som nästan alla här hemikring. Med farsan var det annorlunda. Kom det nån luffare så nog blev det både mat och logi alltid. Och så var det väl för att han ville ha nån att prata med förstås. För farsan var en glad själ. Och Ulrik, Ulrik har det då aldrig gått att få ett ord ur. Så när vi satt i kam-marn efter morsans begravning säger farsan: Vill man ha en sup i det här huset så får man smyga. Inte för att Ulrik säger nånting men glör det gör han. Glör så ända in i det glödhetta. Och vill man ha ett ord urn, då måste han vara bra förbannad först.

Det var sista gången man snacka med farsan i livet. Så den gången minns man nog. Och det skulle dom veta lite var att farsan inte var den som såg en annan över axeln inte. Hur präktig Ulrik var, det har man då fått äta opp varenda gång man varit hemma sen man kom till stan. Sliter gör han för tre, medan en annan går i stan och har det bra. Och svär gör han inte, annat än när han blir förbannad. Och inte röker han. Och super har han inte gjort sen exisåren. Det var ju en historia på farsans sjuttiårsdag. Farsan och en annan hade hållt lite brännvin i en sockerdricksflaska och hällde opp i ett dricksglas åt Ulrik och Ulrik är törstig och bara stjalper i sej sockerdrickan, som han tror. Ett helsikes liv blir det. Ulrik ut och spyr på gräsmattan och sen in och skäller som en bandhund. Men alltid fick han väl i sej några droppar.

Nu möter vi lärarn. Ny är han och dryg så det är knappt han bekvämar sig till att vicka på hatten en gång. Gamle Jacob som jag hade på min tid, han är

dö han, hör jag av Ulrik. Satt på en stol i trädgård och dog. Så dom gamla dom går dom, säger Ulrik. Först morsan, och så Jonsson som rådde om kvarn. Han drunkna i kvarnbäcken förra hösten. Och det minns man, det sa dom på radio: I Kvarnlunda omkom på tisdagsnatten genom drunkning 82-åriga förre kvarnägaren Elov Jonsson. Och på riksvägen blev en gumma överkörd i samma vecka, men henne kände man inte. Och så Jacob, fortsätter Ulrik, och Stenlund fick kräfta och sluta sina dar på fattiggården. Och så farsan.

Det kommer en cyklist och pinglar bakom oss och Ulrik saktar in och kör ut på vägkanten. Hatten skjuter han upp ur pannan och tittar sej omkring, tittar bakåt och glor ut åt sidorna. Precis som om vi måste vara ensamma för att vi ska prata om farsan. Riktigt i prattagena har han kommit nu, Ulrik. Det händer inte så ofta, så man minns nog gångerna. När Wiklunds tjur kommit lös och stångat ett revben av lillbrorsan så gick han på hela natten med sina skadestånd och lagparagrafer. Och förvånade var vi allihop. Att Ulrik kunde prata, det var då en förbannad nyhet. Och man minns när morsan skulle begravas. Då gick Ulrik på så man trodde han aldrig skulle sluta.

Till sköterskan skulle han den där dan, säger Ulrik. Du vet, han hörde ju dåligt farsan ibland och mesamma han stigit upp så säger han till mej. I da, Ulrik, säger han, i da är det jag som tar och åker till sköterskan innan jag blir döv riktigt. Jag har inte hört dej säga ett ord på hela veckan, Ulrik, säger farsan. Och nog tar han fram cykeln på förmiddan alltid och sticker iväg. Jag ska till smen och

hämta ploget så jag står och selar på Blenda när jag ser komma dragande med cykeln sin. Farsan, skriker jag genom staldörrn, vänta får du åka med mej. Jag ska till smen jag och sen är det ju inte lång bit kvar till sköterskan. För cykel har han då inte åkt på hela året. Ett tag fick han ju inte opp benet över ramen, sån reumatism hade han. Skit i det, säger farsan, inte är jag väl sämre än jag kan åka cykel den där lilla biten. Så jag låtern åka, fast oroligt är det. När jag kommer till smen så står smen på gården och när jag kör in genom grindhälet skriker han. Vågar du släppa iväg farsan din så långt du! Långt, säger jag, är det långt till sköterskan då? Sköterskan, säger smen. Jag har varit i köpingen och åkte tillbaks med bryggarn och då möter jag farsan din ute på Mon. Och som han vinglar, säger smen, kan ju olyckan lätt vara händ. Så då vet ju jag, vad klockan är slagen, säger Ulrik. På Mon bor plåtslagarn och det vet man att inte är plåtslagarn den som nekar till en sup och var den kommer ifrån det frågar inte den efter. Och nog puta det ut på farsans rock, det minns jag när jag tänker närmare efter. Jag kör hem ploget och när jag kommit hem går jag in i kammarn för att titta efter i chiffonjén, men den är låst och nyckeln är borta. Misstänksam, det blev han på gamla dar, fast inte är då jag den som är den och går snokar i andras chiffonjéer, säger Ulrik. Jag står i lidret jag hela dan och reparerar grepar och potatishackor för bara en vecka till och potatisen ska opp. Och dörrn har jag öppen så jag kan se ut på vägen emellanåt. Men det blir middag och trekaffe och ingen farsa kommer. Och drängen går omkring hela dan på vedbacken och ser

smålursk ut. Så nog vet då han vad som händer och sker.

Till slut tar jag cykeln, säger Ulrik, och åker oppåt bynn, men inte möter jag nån gubbe på vägen inte. Till sköterskan tittar jag in för säkerhetens skull och när hon öppnar tar hon mej i hand så jag blir alldeles till mej. Ja pappa är här, säger hon, och glad är jag att han inte ljög alltihop åtminstone. Men när jag kommer in hos sköterskan så ligger farsan på sängen med huvut inlindat och snarkar gör han så det är inte rådligt. Jag står och tittar ut genom fönstret, säger sköterskan, och då kommer pappa cyklande. Och krokigt går det och härs och tvärs så det kan aldrig gå väl, tänker jag, säger sköterskan. Och så vinglar han till och dimper i backen och Bagar Holmgren kommer med bilen alldeles bakom men som tur är hinner han bromsa, säger sköterskan. Vi hjälps åt och bära inen och ett under är det att han har kommit opp på en cykel överhuvud taget, säger sköterskan, så full som han är.

Säger Ulrik. Fast nog tycker man han kan låta bli att dra in det här med fyllan så här nära inpå. Nu får väl Lydia och hennes karl vatten på sin kvarn också. Det minns man väl hur dom gick omkring och småskällde på morsans begravning för att man hade varit hygglig nog att ta med sej hela ranson. Men inte är det slut än inte för Ulrik låter Blenda gå som en lus. Nog ser det spattigt ut att han inte kan köra lite fortare.

Hur är det me'n då, säger jag, säger Ulrik, och sköterskan skakar på huvut och säger att vila det måste han nog, några dar eller så. Om jag nu bara kan få hem en så ska hon komma och titta till en i

morrn förmidda. Och luktar brännvin gör det i hela rummet så inte är det så trevligt inte, mitt i potatistiden och allting. Jag tar cykeln och åker hem. Utanför sköterskans trappa ligger farsans cykel och styret är vint, men annars har då den klarat sig. Jag väntar till det blir lite mörkare för inte vill man bli uttittad av hela bynn för farsans skull, säger Ulrik, och sen spänner jag för flakvagnen och kör opp till sköterskan och farsan sover som en stock när vi bär ut en, sköterskan och jag. Drängen flinar när vi kommer hem och läggern på soffan i kammarn. Klä av en, det har jag ingen lust med, så jag brer en filt övern och går ut och mjölkar och stillar hästarna. Men när dom kommer och hämtar mjölken på kvällen så nog vet alla hur det är med farsan och alla flinar dom och säger att spotta i glaset, det har han då aldrig gjort, fast vid den åldern, säger dom. Så nog får man lida för farsans skull alltid. På natten tycker jag jag hör nå konstigt från kammarn så jag går opp och går in och lyser pån med en tändsticka. Och rädd blir jag, säger Ulrik. Jag tänder det elektriska, men då är farsan död. Drängen får åka efter sköterskan, men hon bara stannar ensam med farsan några minuter i kammarn och kommer ut till oss i köket och säger att det skulle gå så hastigt, det hade då ingen kunnat tro.

Sköterskan åker vi förbi i detsamma och faktiskt står hon inte i fönstret och glor på oss. Det fönstret som hon stod i när farsan kom och slog omkull och somna för sista gången. Så precis här på vägen var det, utanför Jacobs häck. Hur många gånger har man inte sprungit på den här vägen som barn, trampat precis på den där fläcken, åkt spark över

den på vintrarna och hela tiden har det varit sagt att precis på det där stället ska farsan din köra omkull med cykel och slå huvut i. Ulrik smäller med piskan så Blenda sätter iväg som en skojarhäst men ända till kurvan vid pensionatet sitter man omvänd och tittar på den där lilla vägbiten mellan sköterskans vita byggnad och Jacobs häck. Det är som om man sitter och tittar på farsans grav. Det är genom den man begriper att farsan är död.

Fast mitt emot pensionatet ligger kyrkogårn och dörrn till bårhuset står öppen. Det kunde man inte se från vägen när morsan begravdes, men det var i juli så lönnarna skymde. Och precis där muren börjar saktar Ulrik in och får av sig hatten och den sitter han med i knäna ända tills vi är förbi kyrkan. Så nog har Ulrik sina idéer alltid. Precis som det hjälpte farsan att ta av sej hatten när man åker förbi bårhuset. Nu stänger nån dörrn, stänger in farsan, men det känns inte som nyss. Det känns inte som att titta på vägen inte. Och det är märkvärdigt när man tänker på farsan då känns det inte så heller. För farsan, honom var det så mycket liv i så när man tänker på honom så tänker man bara på det roliga man haft ihop. När morsan begravdes, då på morron, så tar jag och rakar farsan med min hyvel och farsan är så glad så han nästan grinar. Om Ulrik gjorde så här, säger han, men Ulrik han ger väl fan i om jag så blir så darrhänt så jag skär halven av mej när jag ska till att raka mej.

Nu sitter Ulrik och tittar på hatten men vill han ha av hatten från den här skallen, då får han då slita av den. I pensionatet som man for förbi nyss där hade man en som hette Irma. Och inte var hon

dum att ha inte. Vi möttes i skogen bakom på kvälarna och då hade hon pensionatsmat med sej i en servett. Så på den tiden led man ingen nöd. Men så kom fru Lund och då vart det stopp. Och Irma tog en löjtnant som hade bott fyra dar på pensionatet. Det är ingen matfriare det inte, säger jäntfan en mitt i ansiket. Så mycket har man tålt. Fast man har gett igen också.

På med hatten nu Ulrik. På med hatten Lurik. Och han sätter på precis som vi kör förbi sista graven på kyrkogårn och Blenda får en smäll så hon sätter sta i sken nerför backen. Smen står och hänger på grind sin och ser bra full ut. Och sen är det bara lilla biten kvar. Över bäcken där man trodde det gick att meta när man var liten och förbi prästgård och så ut på gårdet. Om man skulle ha lagt av kran sen ändå, säger man till Ulrik. Men inte ska man tro att Ulrik svarar inte. Sur är han så mustascherna slokar. Det står en bil på gård, det ser man på en gång och sen kommer den där stroppen, Lydias karl vill säga, ut på bron. Vit skjorta har han och visst bolmar han på en cigarr. Kåken är då bra liten i alla fall och mindre blir den för varenda gång man kommer hem. Till morsans begravning tyckte man inte det var stor bit kvar av en, men som den har krympt nu, det är då inte måttligt.

Från sidan glori Ulrik på en. Tänker väl som så: Glo du. Det är sista gången du får lov att glo gratis på mitt hemman. Lydias tjockis står och öppnar grind när vi kör in och lov att hälsa på får man nog. Så man räcker ner väskan till en och kliver ur och vill göra sej till och klappan på axeln. Men radiohandlarn rycker till som han hade fått ett ge-

tingstick och kliver iväg med väskan. Tror väl man är full förstås. Och skjortan är väl för vit för en hederlig näve att ta på. Ulrik kör fram till brunn och låter Blenda dricka ur tunnan. Gå i kapp radiohandlarn nerlåter man sej inte till. Det är han som får sakta in och det gör han också. Fast det är väl bara för att få skryta med bilen förstås.

— Ja, jag har en ny nu, säger han precis som om man hade frågat, en sexsitsig den här gången. Pont-jack. Idealisk för affärsresor.

Så affärerna går väl bra då, för fanskapet. Vid lilla grind kommer han i alla fall ihåg sej och öppnar och gör sej till och säger att man får väl beklaga sorgen. Lydia kommer ut på bron. Tjock och fet har hon blivit, men lotta har hon då inte klätt ut sej till. Och inte hembygdare heller. Och kramar en gör hon så man tror ryggraden ska spricka. Huvut hänger hon över axeln på en och bara hickar. Karl'n hennes står bredvid och glör som om han var på cirkus. Så kommer man väl äntligen in då och till att börja med är nog allt som vanligt. För att i farstun hänger farsans kläder och på hyllan ligger Vegamössan. Och bucklig är den och full med damm. Och när man kommer in i köket, inte märks det då inte att det är något som fattas. Fast ju längre man står i köket och låter Lydia hicka ju tommare blir det. Inte öppnas kammardörren inte och inte kommer farsan utklivande med hängslena hängande där bak. Och väggalmanackan, den bryr sej då ingen om sen farsan sluta. 8 oktober står den på så inte hade han glömt att riva den morron heller. Och Lydia hickar och Ulrik smäller i stalldörrn och radiohandlarn han står alldeles rådlös mitt på

golvet och håller i väskan som han trodde det var en bomb i'n allra minst. Så när det blir som bedrövligast säger man att tomt har det blivit i huset. Nog märks det att de fattas nåt, det gör det, säger man.

Och det är som att dra en tapp ur Lydia. För nu börjar hon lipa riktigt. Hon sätter sig på kökssoffan och rotar i handväskan efter en näsduk. Radiohandlarn han tar väskan och säger att den ställer han väl ner i källarn så länge och nog får man på tungan att säga att flaskorna dom är räknade, så det är inte värt han försöker. Men det får vara för Lydia hon bara skvätter på och till slut har man svårt att hålla sej själv. I synnerhet när man sätter sej bredvid henne och hon buffar huvut mot axeln på en. Fast gråten går då över till slut och hon börjar prata och gå an. Nu när det börjar gå bra för oss, säger Lydia, nu när man äntligen har kommit så långt så man hade kunnat ta pappa till sej eller hjälpa honom med pengar och så, då ska han inte få leva längre. Ja, hon låter riktigt förbannad över att farsan varit så oförskämd att han gått och dött inan Lydia hunnit hjälpa honom.

Så nog är det synd om Lydia. Det är förbannat synd om Lydia och det säger man till na också att du har då alltid otur, Lydia. För när ni äntligen hade kommit så långt att ni äntligen kunde skaffa morsan plats på ett sjukhem så gick morsan och dog. Och nu när ni kunde ta farsan till er, då går han och dör. Så nog är det konstigt Lydia, säger man, att en del folk, dom ska då inte ha annat än förbannad otur. Och när ni har fått det så förbannat bra så ni kan låna en annan pengar så Yngve kan komma in på läroverk, då går väl en annan och dör också, säger man.

Och Lydia, Lydia hon slutar hicka och bara glor och förbannad blir hon i ögona, det syns då. Hon kommer på bena fortare än kvickt och går ut ur köket så fettet gungar i ilskan. Ut och skvallrar går hon väl, skvallrar för radiohandlarn att bror hennes är en buse. Så det är väl bäst att hålla sej undan så länge. In i kammarn går man och stänger dörrn bakom så ingen ska störa. För här var det man hade den sista kvällen med farsan på sommarn för två år sen. Instängt är det och luktar damm men där i soffan var det man satt och hade farsan bredvid sig. Fönstret var öppet då men farsan tar och stänger det och säger att ifall nån lyssnar. Så misstänksam, det var han nog. Där har Ulrik rätt. Och konstigt känns det att sitta här och minnas hur det har varit. Och tänka att hit kommer han aldrig mera. På bordet som vi satt vid den där gången när morsan begravdes ligger läns-tidningen med dödsannonsen uppslagen. En rejäl en har han kostat på, Ulrik, så där var han då inte knusslig. Fast han minns väl vilken uppsträckning han fick av en annan sist, för morsans dödsannons, den var då ingenting. En liten skitruta som man fick använda förstöringsglas till. Fast Ulrik skylldes ifrån sig och sa att han kunde då inte veta hur det skulle se ut i tidningen. Fast snålhet var det. Ingenting annat.

— Jaså du sitter här. Det är Ulrik som har öppnat kammardörrn och misstänksam ser han ut. Tror väl man har stängt in sig och sitter och dricker ur fickflaskan i ensamheten. Och Lydia är med men inte ett öga får man av na en gång så nog fick hon vad hon tålde alltid. Men inte är det en annan dom har kommit för inte. Det är farsans klocka, farsans gökur som han snida själv när han var ung. Det hänger

ovanför sängen hans och det var han då alltid stolt över. Kom det nån som var ny så nog skulle han in i kammarn först alltid och titta på farsans klocka. Och drog upp den gjorde han själv. Klocknyckeln den hade han inlåst i chiffonjén så ingen skulle komma åt en och det var för att han gilla en annan som man fick dra opp den en gång som barn. Men då var farsan full och innan sa han att drar du av fjädern, pojkjävél så . . .

Så inte ska Lydia komma och skryta med att hon har dragit upp gökuret inte. Och inte Ulrik heller för den delen. Och för all del, det påstår ju ingen heller. Men Ulrik säger till Lydia, och till mej om jag vill höra på, att tro mej eller inte men farsans klocka, den stanna på natten när han dog. Precis på minuten, säger Ulrik. Och alla tre så tittar vi på urtavlan. Halv två är hon eller tjutre minuter över ett, om man ska vara noga.

Men Lydia, vad Lydia tar sej till, det är då inte riktigt klokt. Fet har hon blivit sen morsans begravning så hon knappt kommer in genom kammardörren men in kommer hon i alla fall. In kommer hon och stannar framför farsans säng och säger att om inte Ulrik kan få igång klockan så nog kan Nils, det ska vara karn hennes det, ordna den saken. För Nils, han är så händig så. Och nu har hon blivit så fin så hon inte kan säga Nisse längre. Nästa gång vi ses, om det blir nå mer, så säger hon väl herr Johansson. Men då är det Ulrik och jag som ser på varann i alla fall för att så mycket är vi överens om att har klockan stannat när farsan dog så inte ska den då sättas igång före begravningen i alla fall.

Nu rustas det i köket med mat. Grannbonn har

lånat ut äldsta jäntan till Ulrik under de här dagarna och en fin jänta ser det ut att vara. Liknar Frida när hon var som bäst. Jag tar na på armen, bara lite lätt, när hon står vid spisen och vänder plättarna men så Lydia glör, det är då inte måttligt. Hon sitter inte med vid bordet, sitter på soffan och läser en tidning när vi äter. En sup skulle ha smakat med men radiohandlarn ser inte hågad ut så det är väl inte värt man försöker. Inte ett ord sägs det till att börja med. Det verkar som ingen vågar så när ingen annan säger nåt så säger en annan att det var då en förbannat fin bil som *Nils* har skaffat sig.

Och *Nils* lyser opp så man nästan börjar hoppas på en sup i alla fall. Men då är det Lydia, den där förbannade Lydia som fördärvar alltihop. För hon tror man sitter där och jävlas så hon fräser till att det finns somliga som inte lägger ner allt dom förtjänar på sprit, men så kan dom också ha det lite skapligt. Där fick man fast man inte sagt ett ord om brännvin sen man satte foten i huset. Och utskämd det har man blivit så många gånger, men att bli det för en obehörig, det är då lite jävligt. Men flickan tittar inte upp från tidningen, fast hört det har hon. Det syns nog. Så man blir mer och mer på det klara att en hel kväll hemma här, det skulle vara rena döden. Svarat skulle man nog ha kunnat. Påmint om att det är en och annan som skickat snuspengar till farsan i åtta långa år och klänningar till morsan på den tiden. Så att om det är så att nån vill sätta opp en räkning så skulle då inte en annan backa. Men röra opp ska man inte. Då tar det aldrig slut.

Så efter maten går man ner i källarn där Ulrik ställt kranskartongen. Det står några till på källar-

golvet. Det är Ulriks krans och Lydias och Lena, hon har skickat ner en hon också. Och inte för att man ska vara småaktig men det är då skit till krans som Lydia och Nisse har köpt. Inte ett ordentligt band har dom haft råd att kosta på en gång. Och Ulriks, det är en riktig bondkrans, men det är skillnad på möjligheter här hemma och i köpingen. Och Lena har skickat ner en blomma bara, men fin är den och det kan man ju inte förtänka henne, som legat på sanatorium i snart ett halvår, att inte hon har haft råd att köpa krans. Från Tage, lillbrorsan, finns det då ingenting, men han tar väl sin med när han kommer med nattåget. Och morsan, henne har väl bara en annan tänkt på. En liten blomma har man med åt henne i kartongen och den tar man opp för till kyrkogårn ska man gå och det redan i kväll. Väskan, den öppnar man och stoppar ett kvarter renat på sej. Inte för att man ska gå till Bagarn inte, men alltid kan man möta nån gammal kompis och skojigt är det i vilket fall som helst att ha nånting att bju på.

I köket sitter dom som i kyrkan när man kommer tillbaks och flickstackarn står och diskar, men hjälp får hon inte. Så en annan tar ner en handduk och ska till att torka. Men då säger Lydia att gör dej inte till du. Dina historier är väl så vittbekanta att inte finns det nån anständig flicka som vill ta emot hjälp från dej. Och anständig vill jäntan vara, det är klart, så hon blir röd i ansiktet och handduken rycker hon till sig och hojtar nej tack. Och så står man där som en buse. Så fan vet vad dom har pratat för skit medan en annan var nere i källarn.

I alla fall så tar man buketten till morsan och säger att nu går en annan till morsans grav. Men då

blir Lydia orolig, det märks, för hon får kvickt ur sig att då kan väl *Nils* ta och köra oss till kyrkogårn, kära Knut. Och hon är förbannat intresserad för morsans grav på en gång, men det är ju bara så att hon inte vill släppa iväg en annan ensamman. Hon är väl rädd att det ska gå som sist. Ja, inte för en annans del för en annan skiter hon väl i, men det är väl skvallret hon tänker på. För nog blev det lite prat förra gången att man hade gått och supit sig full kvällen före morsans begravning. Men *Nils* ger man tusan i och Lydia också och *Nils* är på dass så innan han är tillbaka är man utanför dörrn och genvägen tar man över hagen så slipper man mötas.

Granna syskon man har. Tilltror en knappt att gå till morsans grav en gång. Och håfull har Ulrik låtit. Kratta och kanna, det kan du låna på körrgårn, om du skulle komma dit. Om du skulle komma dit! Tror dom man går och kastar buketten i ån. Åtta kronor har den kostat, så ingen kan säga att man inte gjort vad man kunnat för sina föräldrar. Om alla gjorde lika mycket så skulle man tåla skället bättre.

Det är fin oktober det måste man säga. På en åker opp mot skogen brinner en hög potatisblast. Och Wiklunds har skaffat en opptagare som står vid lagårdsknuten. Om Ulrik vore lite driftig så slog han sig ihop med Wiklund om opptagarn så slapp han slita så förbannat. Det säger man varenda gång man kommer hem, men vill Ulrik slita ihjäl sig, så inte lägger en annan sig i det. Det är löv på vägen och skumt börjar det bli så man sätter opp farten för att hinna till kyrkogårn innan det blir nermörkt. I prästgårdsfönstret står far själv och röker pipa, en präst som röker pipa. Underligt ser det ut. Lätt-

gången är vägen, fast inte för smen. Han vinglar hit och dit och ett tu tre åker han väl i diket. Nykter har han svårt att hålla sig, men en snäll karl är det och farsan såg han som en av dom sista. Plåtslagarn borde man nog snacka med ett tag innan man reser tillbaks. Supa går an, men att skicka hem farsan när han inte var riktigt ållrajt, det skulle man snacka med plåtslagarn om.

Mycket folk är det inte ute men dans i Paviljongen är det, fast det är mitt i oktober. Det ser man på en affisch. Nog skulle man ha gått dit om inte farsan var död. Och golf, det är det för mörkt till. Och kasta bort enåfemti och inte hitta ett enda hål, det är man för god till. Så man håller sig på rätt sida om vägen och öppnar kyrkogårdsgrind. Familjegraven är lätt att hitta. Det är tur det för leta, det är det snart för mörkt till. Mitt framför bårhusdörrn ligger den så på morsans begravning bar vi kistan förbi öppna graven och in i kyrkan och så tillbaks samma väg. Svettigt var det men så var det mitt i juli också. Värmebölja.

En vas står det på graven. Några blommor står och ruttar i'n. Så inte är då Ulrik den som vårdar sig om graven inte. Och krattat är det inte heller. Men det får vara för en annans del också, så mörkt som det är. Och nu ser det skapligt ut igen. Snygga blommor, det ska ingen säga annat. Men inne i bårhuset håller dom på och spikar så här sent. Förbannade idéer man får. Spika inte och väck farsan ni, tänker man. Så förbannat dumt. Det är kistdekarationerna dom håller på och spikar dit för springpojken från handels-trädgården tittar ut ett tag. Men igenkänd blir man inte. Och lika gott är väl det. Nån lust att titta in

så här sent, det har man då inte. Bara det kommer en sten på morsans grav, morsans och farsans ska det väl heta numer, så kommer det att se skapligt ut. Och läget är ju bra, det bästa kan man säga.

Mörkt är det nu. Och blåser gör det så det väser i lövena. Och från kyrktaket gnisslar det. Om man skulle gå nånstans. På ett fik kunde man sitta åtminstone ett tag. Kanske dyker det nån känning opp. Och visa sig bör man väl när man nu en gång är hemma. För annars heter det väl att Knutte, Knutte har blivit så jävla mallig numera så han visar sig inte i bynn annat än när han åker till och från station.

Eller Bagarn. Minns man väl hur det var när morsan begravdes. Kommer man till Bagarn och vill låna brännvin i stället för det som lillbrorsan slagit sönder och kvar blir man halva natten. Och fan vet alla ställen man var på innan man kom hem. Så att hos Bagarn, där brukar det gå hett till. Men roligt skulle det vara att få veta nånting om farsan. Det var i alla fall Bagarn som kom bakom med bilen och höll på att köra övern. Så att om man gick till Bagarn så skulle det vara för att fråga om farsan. Och det får Lydia och det får Nisse och det får hela buntent ta illa opp, om dom så vill. Vad brydde dom sej om farsan när han levde! Nu när han ligger innanför dörrn borta där så snor dom och svansar och gör sej till. Men när han levde, då var det bara en annan som hade en tanke förn. Pengar skicka man varenda månad i åtta års tid och jag skulle vilja se dom fatiga slantar som Lydia klämde ur portmonnän när farsan kom på tal. Så det är inte mer än rätt att man går till Bagarn nu och hör sig för. Inte ska man svika nu om det så är det sista man gör för farsan.

Att få reda på hur det gick till. Och nog vet Bagarn som hjälpte till att bära in en besked. Och det ska Bagarn ha tack för. Det är inte mer än rätt och rimligt att man går till Bagarn och tackar Bagarn för det han gjorde för farsan. Nog är det det minsta man kan göra.

Så man stänger grind bakom sig och hittar en fimp i fickan och tänder den under lyktan. Då är det en bil som kommer med halvljus på och kryper längs murn. Precis som han letar efter nån. Och mittför en annan så stannar han och dörrn opp och ut tittar Bagarn.

— Kliv in gosse, säger han och in kliver man för det var ju Bagarn man skulle ha tag på. Bagarn och ingen annan.

— Jag var hemom, säger Bagarn, och syrran din sa att han har gått till körrgårn. Då kör jag dit sa jag och syrran din blev alldeles röd i nian så en annan tog och stack, säger Bagarn.

Och en annan sitter där i framsätet och blir förbannad. Alla vet att Bagarn var den som hjälpte farsan in till sköterskan. Så att nog hade Lydia kunnat haft vett att säga tack så mycket åtminstone. Bagarn slår på ljustet och vit ligger vägen som en dansbana. Så kör vi. Det luktar gott i bilen och hårvatten har Bagarn hållt på sej så det är som att sitta i en rakstuga. Fin bil är det. Mjukt går han. Och nog fan går han opp mot Nisses alltid. Fast det är somliga som alltid vill vara värst.

Fint kör han, det kan man inte säga annat. Fast utanför sköterskan bromsar han in och slår ut med högra hand. Men säger nåt, det gör han inte. Menar väl att någe ska man själv begripa. Så man tittar ut

genom fönstret och då tycker man att det ligger nån där på vägen. Utanför Jacobs häck. Fast inbillning är det. Förbannad inbillning.

— Vi kör väl hemom ett tag först, säger Bagarn och sätter fart så bilfan hoppar. Hemom. Jäkla ord. Det har han gått och lärt sig sen sist. Kanske hört av nån bakpulversagent. Om man skulle ta och fråga nu om farsan. Fast det nog är bättre att vänta till man är hemma hos Bagarn. Nu ska han tänka på körningen. Så han kanske bara blev förbannad om man skulle stöta på nu. Och så det där kvarteret som man tog med. Det ska Bagarn ha till tack. Det ska Bagarn ha när man kommer hem till en. Och fråga och tacka, det kan man ta och göra på en gång.

Så inte ett ord har blivit sagt när Bagarn stannar utanför grind sin. Bagarn tror väl man är nere för det här med farsan så innan man stiger ur så får man en klapp på axeln.

— Gosse, säger Bagarn, ryck opp dej du.

Så man flinar till och går ur. Flott har han fått det nu, Bagarn. Nya fåtöljer i storrummet och tegel, säger han, det har han lagt på kåken i stället för pappen. Och radiogrammofon det har han köpt, från stan säger han. Inte av Nisse, den där förbannade stroppen, alltså. Mjuk stoppning har han på stolarna, så man sjunker ner ända till örona. Bagarn sätter på en skiva och innan man säger nånting så får man väl höra skivan till slut först. Fast det ligger flera på så det tar en stund och under tiden sätter Bagarn glas på bordet och en flaska whisky tar han fram ur ett skåp. Så en annan vill inte vara sämre och tar fram kvarteret. Bagarn gör stora ögon. Bagarn, säger man, Bagarn — men det är lögn att få fram

det. Det är lögn att börja snacka om farsan. Man får väl sitta och bli varm ett tag först.

Opp med hand nu. Opp med hand. Så när Bagarn skruvar opp och håller i gör en annan stopptecken. Supa har man inte kommit hit för. Och om Lydia sitter hemma i köket med radiohandlarn och Ulrik och grannjantan och säger att nu håller Knutte på och super sej full hos den där Fyll-Bagarn, så får dom ha den meningen för sig själv. Misskänd har man alltid varit. Det är precis som om man inte kunde vara en hederlig människa för att man jobbar vid renhållningen. Men skit får dom prata, så mycket dom vill.

— Va nu då, säger Bagarn. Ditt eget brännvin, dricker du inte det?

— Är inte oplagd, säger en annan, men då tar Bagarn i och säger att förbannat ledsen det blir han om det är på det viset man uppskattar hans gästfrihet. Och ledsen det vill man inte göra Bagarn. När man tänker på vad Bagarn har gjort. Det var i alla fall han som tog hand om farsan, när farsan hade kört omkull. Så man skålar med Bagarn i alla fall. Stora glas har han. Så inte dricker man mer än en sup. Eller högst två.

Förbannat fint har han fått det. Annat var det sist. Då hade han bara en järnsäng och några lådstolar. Få se om han kommer ihåg tian. Om man skulle ta och fråga om farsan. Men den där förbannade grammofon som inte kan hålla käften. Så det får väl vara ett tag. Gumman hans är inte inne. Så för att ha nånting att säga innan man frågar så undrar man om henne. Fast bagarn blir nästan förbannad. Hon har stuckit, får man veta. Inte med nån annan utan

hem till föräldrarna sina i Medelpad. Gick och sa att Bagarn gjorde då ingenting annat än söp sen den där tipsvinsten kom och en förbannad dag eller rättare sagt natt, säger Bagarn, när man kommer hem så ligger det ett brev på köksbordet. Och inte en matbit i huset. Så förbannad blir man, säger Bagarn. Så nu är man ensam, säger han efter en stund. Och lipar gör han stora karln. Tittar på händerna sina och grinar.

Så om Bagarn är det synd. Han är snäll Bagarn. Så man håller i en skvätt åt en. Och lite åt sig själv med. Så inte Bagarn ska bli ännu lessnare. Och farsan, det får man vänta med. För inte kan man störa Bagarn nu. Han ligger framstupa över bordet och tjuter. Så ryck opp dej Bagarn, säger man. Inte sen morsans begravning har vi setts, säger man, så nu vill man skåla me dej. Så för att trösta Bagarn tar man ju en sup till. För Bagarn är en hygglig kille.

Jycken tog hon me sej också, säger Bagarn, så nog kunde man bli förbannad. Ja, nog var det ett förbannat sätt att ta jycken med. Det måste man hålla med Bagarn om. Du har det bra du, säger Bagarn, sörja nån som har dött, nog går det an. Men sörja nån som lever, det är fan så mycket värre. Så inte kan man dra fram det där med farsan nu. Får väl vänta tills Bagarn lugnat ner sig. Fast det ser tröstlöst ut, så som det rinner ur ögona på Bagarn. Så vi gör väl slut på den här skvätten nu, säger en annan för att få Bagarn glad och tömmer opp kvarteret. Så för att trösta Bagarn tar man den här supen. Den var stor. Så nu får det vara nog. Inte för att man är full men ge Lydia och hennes anhang vatten på sin kvarn, det är mer än man vill.

Men Bagarn är otröstlig. Så inte går det att börja med farsan än inte. I stället börjar man så smått med Elinda. Inte ska du gå och tro att det är bara du som har krångel med gumman din, börjar man lägga ut. Och Bagarn, han lyser opp på en gång så fort Elinda kommer på tal. Kanske inte alldeles på en gång. Men stötvis. Så nog är den historien känd alltid. Handflatan stryker han över ögonen och torkar ur. Whiskykorken drar han ur men då är det en annan som säger stopp. Fast Bagarn lessnar till på en gång. Så hålla i, det kan han ju få göra. Dricka ur, det är en annan sak.

Fast det är tusan så historian med Elinda sitter långt in. Nött länge har den, men svårt att få fram den är det lika förbannat. Så när Bagarn vill skåla så skålar man med. För att sitta och stamma, det är då inget nöje. Det låter som om man sitter och ljuger. Och efteråt går det lättare och inte kan man säga annat än att Bagarn hjälper till plocka den ur en. Så nog vet han ett och annat förut alltid. Och det är Lydia och Nisse man har att tacka för det. Så skulle dom komma och sticka opp när man kommer hem så är det ett och annat man har att säga dom. Den saken är klar.

Fast skit var det ju från första början. Skulle Elinda gå och skaffa sig en annan när man låg i lumpen så nog hade funnits lämpligare killar än den där blekfetingen från köpingen. Läskamrat med Nisse har han varit och sen en annan fått behandlan åkte han hem till köpingen och gick omkring och snacka. Så den killen skulle man märka en gång till om han dök opp. Och Nisse skulle ha sej en han också, så han inte kunde åka omkring i vit skjorta och prata

skit på det närmaste halvåret. Så man dricker ur och talar om för Bagarn hur det verkligen ligger till. För den händelse han inte skulle vetat.

Åtta månår har man ligga inne, säger man, och så ska vi ner från Jämtland till Linköping. Så under uppehållet i Stockholm passar en annan på att sticka hem. En natt med gumman, det skulle smaka det. Så man tar bil, sexton spänn går det på, med skjuts och rengöring, men det kan det vara värt att få ligga i en riktig ottoman igen. Fast när man stolpar in i köket sitter killen från köpingen barfota i kökssoffan och frugan sitter i knät pån och stoppar strumpor åt en. Så inte tar det lång stund innan en annan begriper hur det är ställt. Ta strumporna dina, säger en annan och rycker dom ifrån frugan, och sen åker du ut. Och minst ett blåöga ska du ha innan du kommer härifrån. Det kan du ge dej fan på. Så killen får på sej strumporna fortare än kvickt och skorna med. Fast då märker en annan att det är ens egna lågskor han sätter på sej så ut åker han i bara strumplästen.

Bagarn han bara flinar och lättar på korken. Fast nu får det vara nog. För nu börjar flaskan vingla och svett blir man så det rinner. Så man gör stopptecken åt Bagarn. Fast Bagarn bara flinar och håller i. Och hålla i är ju en sak och dricka ur är ju en annan. Karaktär har man, det kan det där bandet som sitter hemma i köket och pratar skit ge sig fan på. Fast jag hade hört, säger Bagarn, att det var du som åkte på dingel. Det var nån som sa att Nisse hade sagt att det var du som fick spö, säger Bagarn. Spö! En annan! Det kan man tro Nisse om, den där förbannade smilfinken. Nej, skulle nån ha spö så skulle

det vara Nisse. Och nog ska man ta och snacka lite me'n när man kommer hem. Bara man är i lagom form så. När man fått några supar i sej då kan en annan snacka. Skenheliga det är vad dom är, det där bandet som sitter hemma. Så man dricker ur och börjar tala om hur det verkligen gick till.

Så en annan kommer direkt från lapphelvete, säger man. Och den resan skulle du varit med på Bagarn, säger man. Tio killar var vi och tio liter brännvin hade vi. Så där skulle du varit med. I form är man när man kommer till stan på kvällen och på morron ska man till Linköping. Så en annan tar bil från Norra station och hem och tjugo spänn blir det med rengöring. Så det vet du, Bagarn, att inte har en annan bromsat när det gäller utgifter för gumman. Förbannat glad ska hon bli tänker man och låser opp. Och så sitter fanskapet och hånklar med en karl i köket. Halvnaken är han så det är inte svårt att gissa vad dom haft för sej, säger man. Snäll mot gumman, det har man alltid varit, det vet du Bagarn som känner en annan, så henne lyfter man bara unnan. Men killen sliter man opp ur soffan. Klä på re ska ru få en match, skriker man åt en och tar av sej vapenrocken. Inte ska ru få pris på nån utställning efter det här inte, säger man lugnt åt killen och ut åker han, det kan du ge dej fan på Bagarn. Barfota åker han ut. Så inte är en annan den som lägger fingrarna emellan inte, det vet du Bagarn, säger man. Så att om det finns en och annan som går och pratar skit om en annan så ska dom få tillbaks, det vet du Bagarn, säger man. Det kan väl hända att en annan inte har lika mycket vadd i axlarna som en del pjattar, radiohandlare bland andra, men

tror dom att det är där krafterna sitter så då har dom förbannat fel Bagarn, säger man. Så en annan har ligga i lapphelvete i åtta månar. Inte haft en tjejj på hela tiden. Vänta bara till man kommer hem till gumman, har man tänkt, och tjuftem gick bilen på. Inte ett öre mer eller mindre, det vet du Bagarn, säger man. Så en annan har då alltid tänkt på gumman i första hand.

Och att man får tårar i ögonen, det är inte Bagarn den som säger nånting om. På axeln klappar han en och säger att grina det ska du inte göra, Knutte. För vänner har du, det vet du Knutte, här hemma om inte annat. Dej litar man på, Bagarn, säger man, men nog skulle man bra gärna vilja knäppa nåra av det där bandet som sitter hemma och pratar skit om en annan. Och Bagarn säger att inte ska man sitta och tänka på gumman inte. Och inte för att man gjort det men när man tänker närmare efter så vem vet vad hon har för sej i kväll. Sorg har man. Åkt hemifrån har man för att begrava sin egen farsa och under tiden är gumman ens ute och roar sig. Ensam står man. Inte en fan har man som man kan lita på. Vi tar väl ur den här skvätten, säger Bagarn. Men inte ska gumman gå och tro att det bara är hon som kan ha skojigt inte när en annan är borta och har sorg. Så man dricker ur.

I lapphelvete hade man varit åtta månar, säger man. Jajaja, säger Bagarn, precis som om han hade hört et förut. Så inte ska Bagarn sitta och sticka opp inte. Större kusar än så har fått köpa ner sig för en annan. Ensam är man och inte en jävel har man man kan lita på. Så är det underligt om man börjar lipa. Ryck opp dej du gosse, säger Bagarn, nu går vi till

Paviljongen du och jag. Så man försöker komma upp ur stolen men det är helvete så djupt man sitter i Bagarns stolar. Det är så långt, säger man, så dit kommer man väl aldrig. Vi tar bilen, säger Bagarn och Bagarn tar en i armen så nog kommer man upp alltid. Fast det är tusan vad golvet gungar och ett glas åker i golv när man ska ta tag i bordet. Så det är ett förbannat sätt att ställa glas ute på kanten. Fast bordet gungar det med så man tar i radiogrammofon och där står en vas som går åt helvete. Så det där sista glaset, det skulle man nog inte ha tagit. För dessförinnan var man alldeles klar. Fast inte ska gumman tro att det bara är hon som kan ha roligt här i världen inte.

— Skit i vassen, säger Bagarn, nu går vi. Så Bagarn släcker och ut kommer vi. Det var så kvavt inne så man ville spy. Bättre blir det väl när man kommer ut i luften. Och stora stenar ligger det på gången så man snubblar och ramlar på knä. Förargligt är det för nu tror väl Bagarn man är full. Fast inte ska Bagarn gå och sticka upp inte. Rik har han blivit, men tror nån att han kommer ihåg den där tian han låna av en annan. Så nog har man ett och annat sanningens ord att säga till en och annan i kväll alltid. Den där Nisse skulle ha sig en dagsedel en gång så han kom ihåg att en annan inte är att leka med. Och plåtslagarn, är han på Paviljongen så vete väl fan hur det går.

Skönt är det att sitta i bilen i alla fall. Och nog är Bagarn en kille man kan lita på i alla fall. Han sitter vid ratten och mixtrar. Fast det är nån knapp som han inte hittar så stilla står vi. Och festligt ser det ut när Bagarn klämmer på instrumentbrädan som

på en tjej. Han måste vara bra full, Bagarn. Fulla killar ser för roliga ut. Så förlåt om en annan börjar flina. Nej, gapskratta rättare sagt. Man gapskrattar så dörrn går opp och man håller på att ramla ur. Fast Bagarn blir förbannad, mer och mer. Och fulla förbannade killar, finns det nå som ser roligare ut! Så en annan skrattar tills man får tårar i ögonen. Till slut får Bagarn ljud i kärran, fast vi åker bakåt i backen och slår mot en ledningsstolpe. Och då börjar Bagarn flabba och sen trampar han på gasen så vi skjuter iväg som en kanonkula. Så nog kan Bagarn köra alltid. Cyklister skriker och hejar på oss och folk står vid väggkanten och bara glör. Och tänt ljuset har han inte så nog kan Bagarn köra alltid. Och en annan skrattar så tårarna rinner, för nog är Bagarn bra full alltid.

Med den farten är vi vid Paviljongen på några röda sekunder. Mycket folk är det och dom glör på en annan för att man skrattar. Precis som man inte skulle få ha nå roligt i det här förbannade landet. Vid entrén är det en grop och där snubblar en annan och ramlar på knäna. Så nu tror väl vakten man är full. Och in kommer man inte, mycket riktigt. Vakten gör stopptecken. Inte in, säger en annan och blir förbannad. Nog för att det här är en skyttefest alltid, säger man, men inte behöver du skjuta för det inte, säger man till vakten. Så inte är en annan den som kryper i skiten för några gula knappar inte. Men nån hjälp av Bagarn, det får man då inte. Han tar tag i en annan för att lugna ner en och säger till vakten så det låter som han var god för femtitusen minst: Det finns väl tidningar.

Och snabbtänkt har man alltid varit så nog be-

griper man på en gång vad Bagarn menar. Lita du på en annan, Bagarn, säger man, när en annan kommer tillbaks till stan, då tar man och skriver en insändare om hur vrängt utkastare behandlar folk på bondlandet. Det kan man gå opp till vilken tidning som helst med och få in, säger man åt vakten, fast han bara flinar. Så den ska man nog märka när det blir tillfälle. Men Bagarn tar en annan i armen och så går vi runt Paviljongen och opp i skogen och en annan snubblar över en rot och ramlar och Bagarn blir förbannad och säger att ramlar du en gång till så får du fanimej ligga. Fast inte ska Bagarn sticka opp inte. Kan man hjälpa att det ligger en rot framför fötterna. Så vrånga är dom allihop.

Kring Paviljongen är det bara en vanlig bondgård med taggråd överst så Bagarn hjälper en annan och över kommer man nog. Fast man fastnar lite i trån. Men det är en baggis. Lurat vakten har man och det är huvudsaken. En bra kille, det är vad han är det, Bagarn. Så tar man Bagarn om axeln och säger att i lapphelvete, där fick man ligga åtta månar. Jajaja, säger Bagarn och knuffar till en. Precis som man inte snacka om nå annat. Så inte ska Bagarn tro att han kan behandla en annan hur som helst inte. Men Bagarn bara går fast man ropar eftern. En tjej får han tag på vid banan och går opp. Fast när en annan bjuder opp, då blir man bara nobbad. Så pengar, det är tamejfan allt här i livet. Man får väl vinna på tips först och gå hit och dansa sen. Och bekanta ser man inga alls. Fast en annan är inte den som är den. Barnfödd är man här men har man varit tolv år i stan så får man lite grand i skallen. Så man går omkring och snackar med folk. För blyg är man

inte och förbannat skojig, det kan man vara när man sätter den sidan till. Så alla tjejer stannar man bredvid och pratar med och rolig tycker dom man är, för en del skrattar sig fördärvade. Så nån förbannad bondgrabb är man då inte längre. Nog vet man hur man ska ta tjejer. Det ska ingen säga annat.

Då kommer plåtslagarn. Full är han så inte kan man begripa vad vakten tänkt på som släppt in den. Men bra var det ju så man kan komma åt att säga ett par ord till en. Så man tar plåtslagarn i kragen och säger att hörrudu, om du tror att du kan behandla farsan hur som helst så tar du fel. Vem fan är det som sticker opp, säger plåtslagarn. Knutte Lindqvist, om man är igenkänd, säger man, och en hedersknyffel det var farsan, och att du söp en full och skicka hem en, det ska du ångra, säger man. Och mer och mer förbannad blir man för i morron ska farsan begravas och då skattar inte plåtslagarn farsan högre än att han går och super sig full kvällen innan. Så en snyting, det ska du ha, säger man. Fast då är det nån som är framme och hugger tag i armen på en annan. Och folk står runt ikring och glor. Fast skadar gör det ju inte, så får dom höra åtminstone vad plåtslagarn går för. Så en annan snurrar runt och då står fjärdingsman där med knapp på bröstet.

Nu ska inte Lindqvist bråka, säger fanskapet, utan nu ska Lindqvist gå hem. I morron ska Lindqvist begrava far sin. Tänk på det Lindqvist, säger fanskapet. Och nog visste man vad man skulle svara, fast då kommer Bagarn och en tjej håller han under armen. Kom nu Knutte så sticker vi, säger Bagarn, en halvpanna har jag hemma som vi ska dricka ur. En halvpanna! Så nog tror Bagarn att en annan är

bra full alltid. Luras gör han. Skydda plåtslagarn vill han förstås. Och som fjärdingsman säger, att man är full, det är då en förbannad lögn för annars skulle man nog ha nappat på Bagarns halvpanna. Fast fjärdingsman är en stark jävel, så gammal han är, och plåtslagarn han stack. Feg var han förstås, men kanske går han och lurar ute. Eller springer på vägen. Ska be Bagarn ta bilen och köra ikapp en. Och sen ska vi se vem som får sista ordet. Bagarn, det är en bra kille, så det ordnar han nog.

Så nog går man godvilligt alltid, fast fjärdingsman går bakom ryggen och gnäller. Inte ska han tro att han är nån diktator inte. Det ska han fanimej inte tro. Det finns väl tidningar, säger man åt Bagarn och hans tjej. Jajaja, säger Bagarn. Precis som man inte sa nå annat. Och kvickt nog kommer man visst inte ut för fjärdingsman går bak och buffar i ryggen. Hör nu Lindqvist, säger han. Med qv, kom ihåg det, säger man. För inte ska fjärdingsman tro att han kan behandla en annan hur som helst inte. Vakten glor när man går genom spärren. Tror väl han ser i syne, tokfan. Det finns väl tidningar, säger man åt en. Och rädd ser han ut. Så att hota med tidningar, det biter på bönder det.

Där är den där förbannade gropen. Så nu tror väl Bagarns jänta att man är full. En skaplig sak är det i alla fall. En annan går bakom och nyper na både här och där. Fast Bagarn säger ifrån att hans tjej ska man ge fan i. Så nog har Bagarn dåligt ölsinne alltid. Men annars så går Bagarn an. In i bilen kliver han och tjejen sätter sig breve'n och en annan går allt in också där fram. Dom trodde väl man skulle sitta bak förstås. Men det gör man tamejfan inte. Det är kul

att sitta trångt med tjejer. Så har man chansen så nog tar man den.

Nu ska väl Bagarn visa sig på styva linan riktigt. Sakta och fint kryper han ut på vägen och lyktorna har han tänt. Men sen ökar han och tjejen studsar på sätet. Fin är hon och inte är det avgjort än vilken som ska somna med henne i sängen inte. Fruntimmerskarl är man inte men lätt för att få tjejer det har man då alltid haft. Åtta månar låg man i lapphelvete, säger man till tjejen. Fast hon bara flinar. Jajaja, säger Bagarn och ökar farten. Jajaja! Precis som man inte snacka om nå annat.

Men kvavt har det blivit på en gång. Svett är man så man känner hur det rinner. Och lock slår det för örona av motorn. Och whiskyn trycks opp i halsen. Fel på avgasningsröret är det nog, så gas kommer in i vagnen. Fast inte säger Bagarn nånting. Och sitter inte tjejen och smeker Bagarn om hakan. Kva-vare och hetare blir det och det känns som en pumpjäväl pumpar opp whisky genom halsen på en. Och så den där förbannade puddingen som man åt hemma. Och vägen börjar slingra hur som helst. Blåsten tar vägen och knycklar ihop den och staketena gungar så man blir sjösjuk. Nej opp med fönstret. Fast fel handtag fick man tag på så dörrn går opp.

Va i helvete, skriker Bagarn och saktar. Skrika behöver han då inte. Och inte ska han tro att en annan låter sig behandlas hur som helst av en förbannad uppkomling som han. Som inte kan betala tillbaks gamla hedersskulder en gång. Men skönt fläktar det och proppen sjunker. Sköterskans byggnad är vi snart vid. Och så här var det Bagarn kom åkande den där gången. Tacka skulle man ju. Nog gjorde

Bagarn vad han skulle göra. Men plåtslagarn, såg man den på vägen så skulle man be Bagarn köra på'n. Fast Bagarn saktar och nog vill man stänga dörrn innan Bagarn blir förbannad. Och tacka ska man. För nu är vi här.

Bagarn, säger man. Men då kommer proppen. Gas måste det ha kommit in i vagnen och gjort en illamående. Å ut din satan, skriker Bagarn och eftersom dörrn är öppen så är det lätt gjort. Så på en gång ligger man på vägen och hör Bagarn gorma inne i vagnen. Ska han spy i vagnen. Satan. Spy i min... Tjejen har stängt dörrn. Och så iväg.

Men här ligger man inte bra. Brutit nånting har man inte och illamåendet, det går över. Fast när man ska till att resa sig är det som lera i bena. Så man fortsätter att ligga på rygg och sträcker ut hand och får tag i en häck. Jacobs häck är det. Och undra på om man blir kall på en gång. För mörkt är det hos sköterskan. Och mörkt är det på vägen. Och inte en förbannad stjärna. Och ensam det är man, ensam som man alltid har varit. Det minns man väl på morsans begravning, hur alla gick omkring och såg snett på en annan. Så ensam har man alltid varit. Bara farsan var som en människa. Och nu är farsan borta. Nu ligger man på rygg där farsan stöp för sista gången och kommer det en bil nu på vägen, så vete väl fan om han hinner bromsa. Så undra på att man börjar grina. Och fryser gör man. Och regnar börjar det göra. Så man ligger väl här och blir våt in på bara kroppen. Och fan att man skulle bli bilsjuk. Nu sitter dom väl i köket hemma, hela förbannade bandet, och pratar skit och säger att Knutte, han är väl full som vanligt. Kan man hjälpa att man har

lera i bena? Kan man hjälpa att man blivit bilsjuk? Och den där förbannade puddingen, den ska dom få äta opp. Mycket ska dom få äta opp. Bouppteckningen efter morsan och hur Nisse åkte hem och mixtra med den, det ska dom få höra av. Det var bara farsan som höll på en annan så är det att undra på att man grinar. Och full är man inte, för är man full då kan man fanimej inte tänka på bouppteckningar. Det har en annan aldrig kunnat när man varit full. Men nu är man klar i skallen och akta sig ska dom när man kommer hem. För en och annan i det där bandet skulle det löna sig att knäppa. Skitna kran-sar har dom köpt, dom som har godast råd, men en annan som är vid renhållningen, har då inte varit knusslig. Knusslig har man aldrig varit. Vem kan påstå att en annan varit snål. Fast otack har man fått till lön. Vem tackar en för att man gick till körrgärn och satte blommor för åtta kronor på morsans grav. Eller att farsan fick snuspengar punktligt varenda månad i åtta långa år. Och tjugo spänn la man ut för bil när man kom från lapphelvete och en spark i ändan det fick man när man kom fram. Ens egen gumma hjälpte till att kasta ut en. Så otack har man alltid fått. Så är det att undra på om man ligger på rygg vid Jacobs häck och grinar. Och nu kommer ljus i kurvan. En bil är det. Och att man blir överkörd, nog är det lika bra. Då ska vi se vad dom säger sen, det där förbannade bandet hemma i köket. Få se om dom inte tar tillbaks ett och annat då av det skit dom pratat om en annan. Och vid den begravningen kommer Lydia och hennes radiohandlare nog att ångra ett och annat av det dom gjort. Eller sagt. Så att man ska dö på det här

sättet. För så svart som det är, inte hinner en bil bromsa inte.

Fast när man varit död ett tag är det nån som lyser i ansiktet på en och ropar: Herregud, det är ju Lindqvists Knut. Full är han som en mjölkhink. Men kan vi lyfta opp en på cykeln och dra hem en? Farsan hans blir ju begravnen i morron. Så inte kan han ligga här mitt på vägen inte.

Så nu får väl dom vatten på sin kvarn. Tror väl man är full fast man har lera i bena. Men när man sitter bakpå på pakethållaren och blir hemdragen så får dom nog vetat. Det och mycket annat. I lapphelvete låg man åtta månar, säger man, så nog har en annan varit med om ett och annat. Och bil tar man från Norra station och karlfan som sitter i köket, han åker ut som ett skott genom fönstret. Och gummans tofflor får han efter sig. Och närpå gumman med fast man kan ju behärska sig. Åtta månar låg man i lapphelvete, säger man. Jajaja, säger killen som drar. Precis som man inte snacka om någe annat. Sticka opp tror dom att dom kan göra bara för att en annan är hjälplös för tillfället. Kan man hjälpa att man blir bilsjuk. Tabletter finns det mot det och det ska man ta nästa gång. Så blir det inga missförstånd. Och en kille håller en i ryggen som en fjärdingsman. Och han har väl inte hört ett ord av vad en annan har sagt. Så man vänder på skallen och börjar: Åtta månar låg en annan i lapphelvete. Men: håll käften, svarar den dumma fan. Precis som *han* hade ligga åtta månar i lapphelvete. Fast bönder ska man inte snacka med. Vänta till dom kommer till stan och får gå igenom det en annan fått gå igenom. Gropig är vägen. Och gungar med cykeln gör dom.

Så en annan somnar in. När man vaknar har dom ställt en vid ett staket och fan vet vilket staket. Fast till slut ser man ju att det är hemma i alla fall. Så man följer staketet till lillgrind och sen är det inget staket och lite lera i bena har man men håller sig oppe gör man. Vill säga farstubron ramlar man ju över, så förbannat mörkt som det är. Lampan kunde dom då ha tänd när dom vet att en annan ska komma hem. Men en annan har då aldrig nån tänkt på. Så ensam får man krypa till farstudörren och ta tag i handtaget och resa sig. Hoppas ingen hörde att man stöp över farstubron. För då får man väl höra till döddagar att man var så full så man inte kunde stå på bena dan före farsans begravning. Men nån risk är det väl inte. Sover gör dom väl så här sent.

Fast i helsike heller. När man öppnar köksdörren så sitter dom kring bordet allihopa och glor på en annan som på ett spöke. Tage, lillbrorsan, har kommit och sitter och dricker kaffe och uniformen har han på sig. Och en och annan kan vara spydig i kväll. Ulrik till exempel. Jaså, du har varit vid graven nu, säger han. Du gick väl aldrig och ramla ner inte. Fast då börjar Lydia tjuta utan nån hejd alls. Lite närmare går man i alla fall och bilsjuk är man fortfarande så om man inte går precis fram till rätt stol så nog är man ursäktad. Förresten går man inte till nån stol alls utan till diskbänken för där står grannbondens jänta och diskar. Och rar är hon, fast bonnig. Men hålla om na skulle man kunna. Fast hon börjar tjuta hon med. Så fan vet va skit dom pratat om en annan medan man varit på körrgårn. Låt du bli jäntan, säger radiohandlarn och är styv i korken. Och Lydia grinar så det är vettlost. Ser ni inte hur han ser ut,

går hon på. Nerspydd och nerskitad oppifrån och ner. Och en reva i byxändan. Och ingen hatt. Och full så han inte kan stå.

Och vem kan veta att det står en stol bakom en. Snubblar gör man väl när man vänder. Fast kan inte vem som helst snubbla över en stol! Och rena förolämpningar det tål man inte. Sätta sig på sina höga hästar kan dom, men köpa en blomma till morsans grav det är mer än dom orkar. Och vara så intresserade av farsan att dom går och hör efter hos den person som bar in en hos sköterskan hur det hela gick till, det är väl mer än man kan begära.

Så man går fram till bordet och slår näven i så Tages kopp åker i golv. Och ett och annat sanningens ord får dom höra. I åtta månar har man skicka snuspengar till farsan, säger man, och man skulle vilja veta vem som gjort mera av dom härvarande. Och kläder det fick då morsan efter Elinda till döddagar. Och att man jobbar vid renhållningen, det vet man nog att det är en och annan som har lite svårt att smälta. För skita ner det kan man nog, men sopa opp, det har man svårare för.

Fast dom är så förbannat vrånga hela bandet så dom sätter igång att snacka om en annans kostym precis som om den bästa kostymen man har inte skulle duga vid en bonnbegravning. Tig ni, säger man, det är inte alla som lever på att lura opp folk med gamla radiolådor och har råd att köpa vita skjortor var och varannan dag. Fett är det inte vid renhållningen, men skäms för sitt yrke det är man jävlar anamma inte den som gör.

Fast bedrövligt är det. Här står man och snackar mitt bland syskon och annat skrap att förtiga, men

tror nån att det finns en käft som lyssnar. Så förbannad kan man bli. Ensam är man och ensam har man alltid varit. Så undra på att man börjar lipa. Min kostym kan han ta, säger Tage, för jag har uniformen till begravningen. Och den där fan till radiohandlare han säger att nog räcker Tages kläder till, om inte Tage är rädd för att få dom nerspydda förstås. Så en annan säger åt den där radiobuffeln att bilsjuk, det kan vem som helst bli som är ovan och alla är det inte förunnat att sitta och vräka sig i en Volvo 39 eller vad fan det är varenda förbannade dag. Ponntjack, får radiohandlarn ur sig, och passar gör dom nog, säger han, för trettitre år är han men en växt som en rekryt har han. Så man säger åt den där storskojarn att om man också inte är så fet som vissa personer så kan man nog ge en och annan på käften lika förbannat. Om så skulle behövas. Och radiogrisen, tänka sig vad han vräker ur sig. Då ska du börja med Elindas friare, häver han ur sig, innan dom går och äter dej ur huset.

Och ensam står man vid bordet. Sorg det har man. Och under tiden kryper ens egen gumma i säng med en annan. Och ens egna syskon, ska man tro att dom lyssnar så mycket som en halv sekund till vad en annan har att säga. Nej, vad man bedrog sig! Så ensam är man. Och ensam har man alltid varit. Och grina gör man. För vad kan inte en annan grina för när Lydia går på så mycket hon orkar. Fast till slut går Lydia fram till en annan och säger att nu går du och lägger dej. Och alldeles färdig är hon visst för en annan måste stödja henne ända in i kammarn. Och i kammarn är kvavt som satan så bilsjukan börjar igen. Vräker sig på farsans soffa hinner man göra i alla fall innan det

kommer. Och kommer gör det inte för att behärska sig, det har man då fått lära sig. Fast opp skulle man väl och pinka. Men Lydia sticker opp. Ligg still, fräser hon, och börjar dra av en annan byxorna. Så det får man väl höra till döddagar att Knutte var så full dan före farsans begravning så syster hans måste ta av en byxorna. Och kavajen drar hon av med. Behandlar en annan som en skyltdocka. Fast inte ska Lydia och hennes radiohandlare tro att dom kan behandla en annan hur som helst inte. Det säger man till Lydia och Lydia börjar lipa igen och säger att en förbannad lögnhals det är man, för inte har en annan varit till morsan med blommorna inte. Jo, krattat har man med, säger man, för inte kan Lydia veta det. Men då blir hon riktigt förbannad och sliter i ärmen så armen kan hoppa ur led. Full är du och ljuger gör du, säger Lydia, för familjegraven den är oppgrävd för pappas skull så där fanns då ingenting att kratta när Nisse och jag var där i middas.

Så då har man ställt blommorna på fel grav. Och om dom inte står kvar i morron förmiddag så är åtta spänn åt helvete. Och lögnare är man stämplad som. Och sjuk är man. Och hemma i stan går ens egen gumba i säng med en annan. Och Yngve, grabben som springer och gömmer sig, så fort en annan kommer hem. Så pratar skit om en det gör dom på alla håll och kanter. Så är det underligt att man grinar. Ligger nästan naken på farsans soffa och grinar. Här har farsan ligga många gånger. Och här satt vi, farsan och man själv, sista gången vi sågs. Så det du Lydia ska du veta att nog höll farsan på en annan alltid. Och som vi sitter här på soffan så reser sig farsan och går fram till byrån och drar ut en låda

och letar i lådan. Och efter ett tag hittar han det han ska ha och lägger det på bordet. En liten tröja är det. Minns du den här Knut, säger farsan, minns du islandströjan? Den köpte jag i stan en julafton och förbannat glad var du när du fick den, säger farsan. Så islandströjan skulle man ha nu. Den tog farsan i sista gången man var här. Den skulle man lägga under filten och ha att tänka på farsan med.

Så, var är min islandströja, säger man till Lydia. Lydia står bredvid soffan. Lydias näsa ser ut som en tumme på en kopparkastrull. Röd är hon i ansiktet så hon skiner. Var är min islandströja, säger en annan. Men svar, svar det får man inte. Tror väl att man yrar förstås. Fast då säger hon: Islandströjan, den ska du ha på begravningen förstås. I stället för kostymen din, den kan du ge till ett hjon på fattiggårn numera. Så Lydia begriper ingenting, inte ett förbannade dugg. Och ge sig till att leta, det kan man inte. För höjer man huvut så kommer proppen. Bilsjuka är ett helvete.

Lydia står med kavajen på armen och glor pån som om kavajen hade gjort nånting. Och sorgbandet har du tappa, säger hon.

Sorgbandet! Och då blir en annan kall. Då slutar man att vara förbannad. Då slutar man att känna sig förföljd. Och Elinda glömmar man bort. Och att man är snäll, det grinar man inte över längre. För man ligger på farsans soffa och märker att ett förbannat svin, det är man. Tappa sorgbandet, det är som att tappa sorgen. Ta ett snedsteg och bara låta det glida av armen. Så mycket tänker en annan på farsan så man går och tappar sorgbandet i fyllan. Så ett svin är man och ett svin har man alltid varit och

ett svin kommer man alltid att förbli. Och blundar gör man för att slippa se allt elände, men finns gör det lika förbannat. Nu ligger väl sorgbandet i en spya i bilen eller sitter på taggtrån kring Paviljongen eller nån hittar det kanske bredvid dansbanan och säger att här är det nån som har tappat ett sorgband. Det är den där förbannade Knut förstås, den där jävla suplanken som inte kan hålla sig nykter till sin farsas begravning en gång. Och när morsan hans kom i jorden så var det likadant. Så ett as, ett förbannat as är det den där Knutte Lindqvist. »Qv» sa han åt fjärdingsman så fasoner har han fått sen han gick och blev gatsopare i stan.

Och medan man sjunker mer och mer i någe förbannat äckligt gult och varmt minns man i hela sjuk hur det var på morsans begravning. Spy genom fönstret, det måste man på morron och Ulrik går förbi med mjölkhinkarna och ser förbannat försmädlig ut. Du slipper torka opp på backen, men i farstun får du fanimej göra det. Och när man vaknar nästa gång har man inga byxor. För i en grind har man fastnat i fyllan och villan och slitit opp dom vid knät. Så Lydia sitter i köket och lagar dom. Smiter ner i källarn gör man sen ett tag, skruvar av och tar en stadig sup. På fastande mage är det så snedsteget märks. Och ensam skulle man ha fått gå till bilen om inte farsan varit, för han tar en annan under armen. Och fyllsjuk är man och bilsjuk blir man så man kommer fram till kyrkan i sista stund. Förbannat långsamt har dom kört. Och i källarn skruvar Nisse och Ulrik av locket och där ligger morsan, gul och mager, och spetsig näsa har hon och Ulrik lägger på näsduken igen och en annan som håller i ljuset börjar lipa så

tårarna nästan släcker det. Och gnisslet när locket skruvas på för sista gången. Och före går vaktmästarn och vi efter med kistan. En annan går vid fötterna. Du som är klenast har Ulrik sagt och inge vidare ser man väl ut i kostymen heller. Så sist går man. Och fullt med folk är det i kyrkan som glör, mest gamlingar. Och juli är det och svetten rinner och glad är man när man får ställa ner framför altaret. Och sen håller man bara näsduken för hela tiden och prästgruset rasslar som en skallerorm. Och så opp och bära igen. Ont i axeln har man så man kunde skrika. Nervös blir man och blandar ihop remmarna och Nisse vill säga åt en nånting försmädligt, det syns, fast så kommer han ihåg att han är i kyrkan. Så han spar. Och långsamt bär det tillbaka till bårhuset och tjuvtjockt mår man. Och morsan luktar, lite, lite. Kanske bara en annan känner det. Och så ner i graven och klen som man är släpper man för fort så om ingen varit starkare än en annan så hade det blivit brak av. Och snacka vill man men man bara lipar och tappar kransen. Och så tillbaka till bilarna och gravölet. Och för mycket brännvin har man tagit med sig, viskar Lydia vid bordet, för gubbarna börjar bli fulla och en annan säger att morsan skulle ha varit med, då skulle hon ha blivit förbannat glad över att vi är så förbannat glada här. Och högt har man sagt det och vilka blickar man får från syskona, det är då inte likt någe. Fast farsan håller med, han sitter och fyllnar till och väl unt är det. För för roligt har då inte farsan haft det jämt, han heller. Och på kvällen sitter man med farsan i kammarn och det glömmar man aldrig.

Och medan man sjunker nu så vet man att lika

kommer det att bli i morron. Fast ändå inte lika. För nån farsa finns det inte som tar en med in i kammarn och pratar med en som en människa. Nån människa finns det inte mera som inte vill lura en och inte är lömsk på en. I morron är man ensam. Förbannat ensam är man. Och vem undrar på om man börjar grina där man ligger i kammarn, avklädd av sin egen syster, och sjunker ner i fyllsömnen. Och vem undrar på att man skulle vilja ha sin gamla islandströja att smeka under filten.

Var är min islandströja, säger man till Lydia, men för sent är det för i nästa sekund är näsan under och ingenting hör man eller fattar längre. Jo, en liten förbannad sekund lever man ännu.

As, hör man Lydia säga. Svagt men förbannat klart.

Och en gök som ropar nånstans högt oppe i luften. Farsans klocka går igen.

DEN HÄNGDES TRÄD

Men du borde inte ha skrattat, tänkte han, vad som helst annat. Gisslat mej med dina ögon, stuckit in dina blickar som nålar i min märg, klöst sönder mej med dina naglar, satt din fot på min nacke — besegrad! Besegrad. Bara inte skrattat.

Vintersolen brann med klar mogen eld mellan tallarna, vilkas grenar i vit förvridenhet sakta brändes i dess kalla hetta. Sluttningens snö var ljust blodig. Hade himlens stora talgoxe förblött över världen? Som från en brasa föll det röda skenet in genom fönstret. Han satt mitt i elden och fann, liksom utanför sej själv, hur någonting i honom långsamt glöd-gades, från sekund till sekund drevs hettan upp. Hur länge ännu kunde han bära elden inom sej, utan att brännas, utan att milan rasade?

Han vred sitt hettande huvud. Han såg upp på Edgar. Nu bränner jag dej, tänkte han, nu brinner du till aska. Men Edgar brann inte. Lugn, bredbent, självsäker, med pipan käckt mellan tänderna, med den mäktiga profilen belyst av dagern stod han innanför dörröppningen till köket. Han höll en tallrik som en diskus i sin hand och torkade den med stora

glidande rörelser. Det gick svepande snabbt för Edgar, Edgar som alltid torkade disken, Edgar vars hand alltid passade så precis till damernas hakor, den käcke Edgar som alltid måste ha någon att beskydda, att svepa sin mäktiga torftighet kring.

Att du alltid kan vara så glad som du är, Mona, sa Edgar och tandraderna lyste på pipskäftet. Som hästtänder, tänkte han, hästtänder att mäta åldern på, hur många kvinnor du har haft, hur slappt du har bitit av rädsla att mista en enda. Han hörde inte vad hustrun svarade. Det klingade och plaskade ur diskbaljan. Men han kunde ana den knut av samförstånd som förenade dem.

Han hörde hur hon vred ur disktrasan och tömde baljan i hinken. Sedan kom hon in i rummet för att klä om sej till skidturen. Hon såg honom inte ens. Hon knöt av sej förklädet. Långsamt drog hon klänningen över huvudet. Orörlig stod hon ett ögonblick och smekte sin kropps konturer och i skenet från den eld som nu liksom slet sej ur hans ådror och lyste upp rummet såg han att hon gav sej åt någon. Och det var inte åt honom, Skeppet, det var åt Edgar, Edgar lättjefullt lutad mot dörrposten, Edgar med pipan snett i munnen. Deras ögon fäste redan sina sugkoppar vid varandra. Kom och ta mej, ropade brösten. Smek mej, viskade höfterna. Krama mej, skrek låren. Du hade inte behövt skratta åtminstone, tänkte han, vad som helst annat.

Men hon hade skrattat. De hade varit och mött Edgar vid morgontåget. Som ett nys uppeldat, vitalt, muntert fnysande ånglok hade han rusat in på deras fredliga bangård, invärvande dem i moln av rök, kvickheter och skrattsalvor. Som en tjänare, Ed-

gar fordrade tjänare, hade han burit vännens rygg-säck och skidor uppför den nyplogade landsvägen. Kanske hade han gått särskilt oskickligt på grund av halkan och bördans tyngd. Skeppet, hade Edgar plötsligt ropat efter honom. Skeppet var ett öknamn från skoltiden som han ådragit sej efter ett klumpigt behandlat benbrott som vållat hans rullande gång. När han vände sej om såg han Edgar under groteska former härma hans vaggningar. Och Mona skrattade. Han tyckte att skrattet vred sej till en vass spiral som med svindlande fart roterade inom honom. Eftersom han på grund av sin fulhet och klumpighet trodde att han måste erövra henne som var söt och finlemdad på nytt varje dag blev han nu mycket bedrövad. Han sa inte ett ord mera. De drack vin som Edgar haft med sej till frukosten och plötsligt sa Mona till honom: Skål påre Skeppet, skål tungusen! Av vinet hade hon blanka hinnor över ögonen men under dem märkte han åtrån efter Edgar som man ser det oroliga vattnet under den tunna blåa isen spänd över en ström. Det var då elden började. Skeppet. Tungusen.

Så där nu är jag klar, sa Mona och drog dröjande igen skidbyxornas blixtlås. Hon sa det till Edgar, inte till honom. Ingen sa någonting till honom. Det var Edgar som låste verandadörren. Det var Edgar som la nyckeln under granriset. Det var Edgar som ordnade Monas bindningar. Det var Edgar som trädde in hennes händer genom stavarnas öglor. De åkte ut genom grindhålet. Det var oerhört kallt och rökarna från deras andedräkter stelnade i den bitterklara luften till moln med fantastiska konturer. Snön jämrade sej vid varje stavtag. Skidorna gled ovilligt

in i det isiga blånande spåret. Träden stod förstenade med bittra knutna kronor.

Du skulle inte ha skrattat, tänkte han, vad som helst annat. Han ledde dem uppför en brant stigning, genomkorsad av raviner, belamrad med stenblock. Blockens ryggar stack upp ur snön som kurrande djur beredda till språng. De klättrade över hala vassa stenar, rispade skidorna, slant med stavar. Den intensiva kölden frös ner hans hetta. Jag måste återerövra henne, tänkte han nu, en bit i taget. Hon flämtade strax i hans hälar. Edgar åkte sist. De var tysta alla tre, att tala var ju som att ha en snöboll i munnen. Till fots hade han ingen chans. Det måste ske på skidor. Som frestaren förde han dem nu upp på krönet av ett högt berg. Där visste han om en backe, först en smal brant kanal ner genom en trång granallé, sedan vidgade sej spåret överraskande till en väg och bländad snarast föll man nerför det långa hisnande stupet mot sjön. Men på stranden låg en stor vit tvättinrättning innesluten av ett högt frostigt järnstaket. För att inte virvla in i staketet måste man bromsa upp redan i samma ögonblick man löpte ut på vägen. Han högg stavar i isen, svängde och sladdade ner mot staketet i ett moln av snö. Han skulle skrika en varning till henne så hon hann rädda sej i tid, men Edgar skulle få åka. Störta ner, vräka sej omkull, hasa på rygg med benen i vädret. Å, vad han skulle skratta.

Han stod och väntade länge. Från trädens stelnade toppar spändes de gröna köldstrecken mil upp i den gnistrande rymden. Ett ödsligt hundskall från andra sidan sjön spräckte denna is av tystnad. Med hårda ekande slag drev ishockeyspelare på sjön sin puck

över isen. Plötsligt lösgjordes ett stim pojkar ur skogen och kom yrande nerför branten med snön sprutande kring sej. De försvann med pudrade ryggar bakom tvättanstalten. Om en stund började han staka sej tillbaka uppför den hala backen.

Du kunde ha låtit bli att skratta åtminstone, tänkte han, vad som helst annat. Gissel, spö, klubba, metkrok . . . med stavarna högg han sej fast vid alternativen. Han kände redan avgrunden suga och ville spjärna tills han brast. Men det tomma krönet kom allt närmare. Han försökte vräka undan några stora granriskvistar, meningslöst utslängda i spåret, som han snubblat på under nerfarten, men de var fastfrusna, orubbliga. Snön på toppen glödde stilla, fast solen var försvunnen, som av en egen hemlig eld. Han for meningslöst hit och dit på krönet och letade efter dem, men de var försvunna.

Sedan sökte han hela eftermiddagen. Han frasade fram på spår över ödsliga myrar. Han guppade över dolda blåbärstuvor. Han lämnade de hemligt lysande snöfälten och dök in i blåa skogar där stumma fåglar kretsade. I snåriga strandbuskage rev han sönder sina händer. På strändernas kullriga isar halkade han och föll. Han for nära blåa vakar med ett hemligt öga under den tunna hinnan is. Han krossade frusen vass. Han föll framstupa i svindlande, hårda utförlöpor. Han letade med bitter oblidkelig frenesi. Skymningen föll under tiden smärtsamt tyst och ishockeyspelarna drog hem genom skogen i tunna snattande flockar. Söndagsåkarna spurtade över isarna för att hinna undan de lurande vakarna. Stavarnas dova klang mot isen ekade mellan stränderna. Ensam for han i vida slingor mellan träden och sökte. Och

under tiden sökte honom avgrunden. Men ännu räddade honom någon gnutta snö, någon strimma spår, en och annan backe.

Plötsligt kom han ur en väldig cirkel tillbaka till tvättinrättningen. Det stora huset sov bakom det svarta staketet. Han svängde mjukt undan för en liten bil som stod med vibrerande motor utanför grinden. Här stod han nu ett ögonblick stilla, oviss om riktningen, och skrapade med staven i snön. Då nådde honom ett ljud, sakta utvidgande sej i stillheten. Han såg upp mot sluttningen, strök handen över ögonen, såg igen och synen var kvar. Ur den blåa skymningen underifrån belyst av snön lösgjorde sej motvilligt en grupp, en procession, en skara kring en börda och bördan var tung, han såg det på stegen som liksom aldrig kunde sjunka tillräckligt djupt genom skaren. De styrde rätt ner på honom och han tvingade sej undan med ett krampaktigt stavtag. De strök tätt förbi honom och han skyggade för båren, för kroppen under säcken, de fyra tysta männen, de lystet sneglande pojkarna bakom.

Han hängde sej, sa en.

Han hängde sej häroppe, sa en annan.

Vi såg'en först, sa en tredje.

Han hängde sej häroppe, sa en fjärde.

Förbi. De sköt in båren genom bakluckan. Inga smållande bildörrar. Bilen startade spinnande tyst, sköt fart uppför backen, uppslukades av skymningen. Det var som om den aldrig hade funnits.

Efter en stund började han klättra uppför sluttningen. Vad hade skett? Fanns spåren där förut? Plötsligt gled skidan trögt. Den hade fastnat på den infrusna granriskvisten. Han böjde sej ner och slet

i den men den hängde envist kvar. Då märkte han med en stöt av fasa hur de blåa spåren plötsligt upphörde och tvärt tog av till vänster just där. Granriset var en vägvisare till den hängde.

Han slungade sej av vägen, in i skogen, men vad hjälpte det när de blåa, mjukt skimrande fotspåren ändå förföljde honom. De var som djupa brunnar som skulle dra honom ner om han stötte staven i dem. Hela världen blev plötsligt full av lysande bottenlösa fotspår, som kringvärvde honom, hotade honom, slet hans vilja i stycken. Han rutschade utför bergssidor, han flydde mellan ruvande stenar, slungades äntligen efter mil av fasa upp på den isiga blänkande landsvägen.

Där räddades han och fann avgrunden förvandlad till en leende dal! De hade naturligtvis stött på honom. Det var därför de inte hade kommit nerför backen. De hade farit och alarmerat polisen. Därför hade han inte hittat dem. Bara du kunde ha låtit bli att skratta, tänkte han, vad som helst annat.

De hade tänt en snölykta på tomten. Han ställde upp skidorna mot verandaväggen och gick in. De hade börjat äta. Edgars tåg gick väl snart. Han bors-tade av sej snön, satte sej vid bordet, åt, drack av Edgars brännvin. Ni hittade honom? sa han efter en stund. Hittade vem? sa Mona och skalade en böckling i skuggan av en slinga hår. Va fan tog du vägen, vi har leta efter dej som fan, sa Edgar och rapade. Edgar vägde belåtet på stolen. En ansjovis hängde som en liten extratunga mellan Edgars läppar. Han drack ett tag till av Edgars brännvin och när Edgar skulle till att tända sin pipa sträckte han

fram sitt pekfinger och sa: Jag kan tända med det här. Hettan hade kommit tillbaka.

Du har druckit för mycket, Karl, sa Mona strängt. Druckit! Du skulle ha aktat dej för att skratta, tänkte han, vad som helst annat. Hon följde Edgar till tåget. När de gått undersökte han sängen. Fil-tarna var så misstänkt välsträckta och kuddarna så tillrättalagda som han väntat. Han var nu så genomglödgd att han förvånades över att inte kläderna brann av honom. Men det var inte bara hettan. Det var någonting som skedde med honom, någonting som liknade ett störtande, ett oavbrutet fall genom jagets alla glastak. Han lät det ske med sej.

Han var ute på tomten och sparkade sönder snölyktan. När hon kom hem från stationen försökte han omfamna henne och han kände den där vän-tade hårda ishinnan kring henne som inte *han* kunde smälta ner. Han sa ingenting till henne om den men när störtandet tog slut och det hände att han vaknade av det mitt i natten, kravlande i namnlös fruktan på jagets botten, sprutade kylan från henne som låg bredvid honom in i hans vulkaniska hetta, men endast för att skärpa den. Han tände ficklampan och lyste på hennes hals och hans hand måste ha bränt henne när den snuddade vid halsen för hon vaknade och satte sej tvärt upp i sängen med vidgade ögon.

Då var han redan uppe. Han tappade ficklampan och ljuset krälade över golvet. Jag måste ut på dass, skrek han i sin förtvivlan och vräkte på sej kläderna. Hon la sej suckande ner. Han sprang ut ur huset, kanade nerför gårdsplanen, grönskimrande i klart månsken, ryckte upp dörren, slog med locket

så att hon skulle höra det, sjönk ner på sätet. Där upplevde han för andra gången det vidriga nerstörtandet. Han föll horisontalt genom fasansfulla vinterskogar, där varje träd sträckte hotande grenar, tomma snaror, förvridna kronor mot honom. Han ville ta emot sej med händerna, all kraft måste ut i händerna, hela hans jag måste ut i händerna om fallet skulle hejdas. Å, han stannade.

Han kom ut i månskenet, den ondskefullt skimrande snön. Han frös inte fast kölden stod som en bård från jorden och flera mil upp. All hans känsla satt i händerna, de glödande händerna som kramade yxan, händerna som sa: Det var ju synd att du skulle skratta, vad som helst annat. Han gick smygande upp mot huset. Snön knarrade. Då tjöt plötsligt en hund i byn, det var det enda ljudet i hela natten och det sprang ut som en ödslig regnbåge över hela den köldgnistrande himmeln. För ett ögonblick blev händerna osäkra, och det var nog. De miste taget och det avbrutna nerstörtandet fortsatte. Nu tappade han yxan, nu rusade han efter skidorna, nu störtade han ut genom grindhålet, över vägen, in i skogen.

I drömmen och i verkligheten upplevde han fallet och det var omöjligt att skilja dem åt. Frostöverdragna stenar glimrade förbi, glufsade efter honom. Stammar vacklade, grenar piskade, en häxvirvel av vita kronor roterade, plötsligt hejdades skidan av granris på spåret. Nu följde han de gröna fotstegen och fastän hans fruktan piskade honom fram åkte han ytterst långsamt den upptrampade stigen. Den hade varit för smal för de åtta levande, som trampat ner genom skaren bredvid. Vid stigen reste sej en

hög, vitskimrande topphuggen stubbe, bjudande ut sin ödslighet åt månskenet. Där vred sej nu stegen av de åtta levande in mot tätskogen och till och med ett evigt nerstörtande hade varit mindre fasansfullt än att följa fotspåren från åtta levande och en död, men han tvangs till det för att kunna leva. Det blev hastigt mörkare i månskuggan. Där var en buske med brutna kvistar. Där var barken avskalad från en tallstam. Där hade bären vilat i snön. Där hade den släpats över en sten som förlorat sin snö. Nu smalnade passagen till en tunnel och han måste ta av sej skidorna för att komma vidare. Här hade man tagit korta steg. Här var snön beströdd med avbrutna kvistar. Här hade bären legat. Och så trädet. En gran med grenar nyss avhuggna, färska sår som lyste från stammen. Trädet. Den hängdes träd.

Han tvangs att falla på knä under det. Han tvangs till en fasa som var dubbelt, tiodubbelt, tusen gånger så stor som nedstörtandets. Plötsligt balanserades alla de hängdas träd på hans hjässa. De stod på varandras axlar. De räckte ända in i himlen. Det blödde ur deras sår och plåga droppade ur himlen in i hans känsligaste celler. Om ni har kraft slå roten genom min hjässa, ville han ropa, till och med döden var barmhärtigare än detta. Men hans hjässa höll och på något sätt måste ändå en lättnad ha inträtt. En efter en plockades granarna av honom. Kanske märkte han det inte förrän efter femhundra eller rent av tusen. Men efter hand fick han en oändlig vision av skräcklöshet, av befrielse. Det tryckande valvet ovanför honom slogs ut, valv efter valv slogs ut och jublet växte i honom, sprängande. Den hårda knuten ångest löstes upp, fasan förvisa-

des. Å nu visste han hur hinner av is skall smältas, hur själva smärtan kan förlösa en värme.

Å att söka sitt träd. Att våga söka sitt träd. Att finna den hängdes träd, trädet i ångestens skog som ensamt utstrålar ångest. Hur vänliga blir inte sedan alla skogar.

När han åkte in på gårdsplanen såg han yxan ligga och gnistra i månskenet. Nåja, skrattat borde du kanske inte ha gjort, tänkte han, vad som helst annat. Han tog yxan och slängde den högt över huvudet. I nerslaget krossade den en tegelpanna nånstans. Ljudet utvidgade sej bristande i alla jordiska riktningar.

ÖPPNA DÖRREN, RICKARD!

— Öppna dörren —

De säger att jag skall öppna dörren, och jag öppnar den inte. De inte bara *säger* att jag skall öppna den, de bönfaller — och när böner inte hjälper hotar de, men när hotelser inte hjälper tiger de ett tag, viskar andfått och ivrigt medan de står alldeles stilla utanför dörren som om de ville hypnotisera den. Eller kanske hynotisera mig genom nyckelhålet.

Hyp-no-ti-se-ra —

Men jag öppnar inte. Nej, inte bara det, jag drar mig längre och längre in i rummet, så långt in i det jag kan komma, ända in till sängen i hörnet. Jag lägger mig på den sängen och tar kudden och täcker över mitt huvud med den för att slippa höra, för att slippa se, för att slippa veta. Ibland vet jag ändå, det som jag måste veta tränger in i mig genom infernaliska kanaler, som det skulle behövas alla världens kuddar för att täppa till. Jag har bara en, det är en bra kudde, tjock, tät och mjuk — men vad förslår den mot detta!

Förslår! Den förslår ingenting, och ändå finns det ögonblick i det här låsta rummet då all pina plötsligt har upphört, då kudden ändå räcker och en lugn

glädje, söt som honung, flyter in i mig. I de ögonblicken är jag fullkomligt öppen, jag föreställer mig att jag ligger här som ett hav som tar emot en bred, mjuk flod i sina armar och låter sig kyssas varm och lycklig av dess ljumma vatten. I dessa sällsynta ögonblick kan jag till och med befria mig från kudden, låta den falla från sängen och med nacken vilande i mina knäppta händer se taket ovanför mig i ögonen. Då är det inte bara en låst dörr som skiljer mig från dem där ute, inte bara ett långt, smalt rum fullt av tystnad utan något som är mycket starkare, mycket hänsynslösare i sin förmåga att göra mig ensam.

Då har det emellertid hänt nånting mellan dem där ute, för plötsligt tar någon, om det är Knut eller Inge, ett hårt steg fram mot dörren och börjar knacka mot dörren med knogarna, och fast den som knackar inte är så alldeles nykter är det ändå en djävulskt beräknad knackning. Den sätter inte in än här, än där på dörrytan, den samlar sig till ett enda litet ställe strax ovanför handtaget och bearbetar denna fläck med en så lugn, förfärlig envishet som gällde det att slå hål på dörren för att på det sättet betvinga mig.

Låt dem hålla på, tänker jag jublande, låt dem slå sönder knogarna, låt dem slå händerna blodiga. Gud, hur de bedrar sig, om de tror att de skall kunna få mig att vrida om nyckeln förrän jag själv önskar det.

Ännu så länge kan jag alltså låta kudden vara, ännu så länge roar det mig nästan att någon nöter sina knogar för min skull. För min skull — För en gångs skull är det någon som gör nånting för min skull. Jag sträcker ut mig på sängen och har semester. Jag vet att detta inte kommer att vara länge, det är inte

första gången som det är så här, och därför vet jag att det inte kommer att vara länge. Snart nog skall jag märka att den som knackar inte knackar på den kalla, känslösa dörren utan på min varma, värkande kropp. Knogar vet alltid vad de vill, knogar vet alltid var det gör som mest ont, knogar är så vana vid min kropp att de hittar det känsligaste stället alldeles av sig själva.

Då upphör knackningarna för ett ögonblick. Då viskar Knut (det var alltså han som knackade):

— Öppna, lilla du, lilla, lilla, lilla du, öppna.

Sen blir det tyst, det vill säga utanför dörren blir det tyst, och genom att det blir så tyst utanför dörren hör man de fulla, spräckta rösterna från köket så mycket bättre. Där är kvinnor också, jag vet de har haft kvinnor med sig, men inte ens det gör mig nånting nu. Så länge jag har kraft att inte öppna dörren finns det ingenting som gör mig något.

Nu hör jag dem mumla utanför dörren igen, och jag är stolt och lycklig nog att inte anstränga mig för att höra vad de säger om mig. Jag vet att de är villrådiga, jag vet att jag har övertaget. De kan inte göra nånting mot mig så länge köket är fullt av fulla vänner. En man kan inte säga till en full vän att min gumma har låst in sig i rummet och vill inte komma ut, den satan. Då skulle den fulle vännen skratta, och varenda bit av det skrattet skulle tränga in som ett bombsplitter i den mannens själ. Han skulle tappa sitt ansikte, och ansiktet är det viktigaste en full man har, ja, inte bara en full utan en helt vanlig också. En mans ansikte är som ett dörrhandtag. Även om det sitter på dörren till en Barack skall det se ut som handtaget till en bankport eller en krogdörr. Det

skall alltid se stolt ut, mässingsstolt, och det är kvinnans uppgift att varje dag putsa fram denna stolthet ur fläckarna av feighet och förtvivlan.

Knut skall inte börja skrika, för vem vill att andra skall höra att man har en tokig fru. Och Inge skall inte slå in dörren, för vem vill att andra skall veta att man har en galen syster. Alltså står de och överlägger, och ännu är de för nyktra för att komma överens om nånting att göra. Nu skrek någon i köket. Jag tror bestämt det var en kvinna, men ingen skall tro att jag bryr mig om det. Jag ligger utan kudde och noterar att det var ett skrik, ett litet vasst kvinnoskrik på lek.

— Lilla, lilla, lilla, kära du, säger Knut medan jag småler åt taket, kära, lilla du varför kan du inte öppna? Är du förbannad på mej? Vad har jag gjort? Du kan väl åtminstone säga vad jag har gjort!

Gjort och gjort —

Kära, lilla Knut, tänker jag, eller jag tror åtminstone att jag tänker så, kära, lilla Knut, du har inte gjort nånting. En normal människa skulle inte tycka att du har gjort nånting. En normal människa skulle tycka att du var förbannat snäll. Men jag är inte normal väl. För inte skulle en normal människa stänga in sig i ett rum, ligga i det rummet och tjura bara för att hennes karl har kommit hem från jobbet några timmar senare än han brukar på lördagarna och haft ett par blaskiga vänner och deras fruar eller flickor eller vilka flickor som helst med sig hem.

Och ändå är detta vad som har hänt. Det och ingenting annat. När jag hörde dem komma i trappan, skrottande, fyllande hela uppgången med ett rått os av röster, släckte jag gasen, kastade förklädet över en

stolskarm och sprang in i rummet och låste. Sen stod jag tätt intill dörren och hörde hur de först krusades in i tamburen och sen krusades in i köket. Och jag hörde kvinnornas låga skratt, fulla av tvetydighet, när de satte sig i någons knä. Jag antar att det kom sprit på bordet och kaffekoppar och att en kopp gick sönder. Knut var stor och skrek att det gör väl för fan ingenting.

Men sen hörde jag tydligt hur Knut blev liten, då nämligen när han stängt köksdörren och stod ensam och hostande av förlägenhet ute i tamburen. Jag kunde ju inte se honom, men jag visste hur han såg ut och hur han skulle bära sig åt. Han såg både förbannad och skamsen ut, kanske mest skamsen, för en man skall ju inte komma hem efter dagens arbete och inte finna hustrun på sin plats. En hustru skall man ju ha på sin plats, i synnerhet på en lördag, hon skall finnas där lika säkert som halvlitern i köks-skåpet.

Knut började leta. Han öppnade WC-dörren, och fast han säkert inte behövde gick han in och stannade där inne en stund, för inte får man låtsas om att man går och letar efter sin hustru. Jag stod hela tiden tätt tryckt mot dörren och lyssnade till komedin, komedi för att han visste hela tiden att jag hade låst in mig här. Det är inte första gången, men det är första gången som han har varit tvungen att bry sig om det. De andra gångerna har han kommit hem ensam, eller vi har suttit ensamma tillsammans i köket och plötsligt har jag rest mig och sprungit in i rummet och låst dörren. Då har han suttit en stund och väntat, gått några gånger fram och tillbaka mellan spisen och fönstret, tänt en pipa och så ringt till min

bror och stämt möte med honom utanför en krog. De gångerna har han besegrat mig genom att gå, genom att lämna mig ensam i stället för att försöka komma in till mig.

Var det det jag ville? Är det det jag vill? Låser man inte in sig i ett rum för att få bli ensam? Nej, inte jag. Första gången det hade hänt och Knut hade varit ute med Inge efteråt hela natten och hittade mig gråtande på rumsmattan med huvudet svept i ett nerblött örngott lade han sig med skorna på på sängen och skrek att han då var världens hänsynfullaste karl som lämnade sin jävla fru i fred när hon ville vara ensam.

Ville-vara-ensam. Villevaraensam!

Varavilleensam.

Valleviraensam.

En gång kom han emellertid och knackade på, och jag lät honom knacka först. Sen lät jag honom be ett tag. Nog kan man förlåta mig den lilla omedgörligheten. Jag ville bara lära honom hur det känns att få kämpa lite för att få en kvinna. Jag ville ju bara få honom att hjälpa mig att besegra min ensamhet genom att tränga in i den. Medan han tiggde klädde jag alldeles ljudlöst av mig, och när jag vred om nyckeln var jag nästan naken. Och ändå såg han mig inte. Han steg rätt in i rummet med samma bråds-kande likgiltighet som när man går in i en telefonkiosk. Han gick in och drog ut en låda i sitt skrivbord och tog upp en halvliter ur den och gick sen ut och försvann för den kvällen. Att jag inte sjönk genom golvet med min nakenhet. Jag kände mig som en försmådd sköka, begrips.

Men i kväll är det annorlunda. Jag stod och lyss-

nade till Knuts steg, till hur de motvilligt och ängsligt och lite grand berusat närmade sig rumsdörren, långsammare ju närmare de kom, därför att de visste. Och sedan handtaget som sakta trycktes ner och svordomen som aldrig kom, därför att han visste.

— Inge, skrek han sen genom köksdörren, kom ett tag. Det är telefon till dej.

Inge är alltså min bror, men han är inte bara min bror. Han är något mycket större också. Han är Knuts goda samvete. Det kan vara svårt nog för en mans goda samvete att försumma sin hustru så öppet som han önskar att han kunde. Inge är mycket bra att ha för Knut. Inge måste få honom att tänka: Nog är jag väl ute ibland och inte kommer hem, men det är i alla fall hennes bror jag är tillsammans med. Hennes bror, tänk ni!

Det finns inget ord som är så bra som i alla fall. Jag känner det ordet och vet att man kan använda det som påle när man vill knuffa ner någon annan djupare i hans dy.

Inge kom emellertid. Inge är inte dum, och han förstod på en gång vad som hade hänt. Inge, tänkte jag där jag stod vid dörren, du är i alla fall min bror. Nu litar jag på dej. Nu ska du hjälpa mej att komma ut härifrån utan att jag därför ska behöva förlora mej själv. Det var på vippen att jag hade sagt det till honom, men bara några sekunder senare hade jag bitit håll på tungan om jag hade sagt det. För så här sa Inge till Knut:

—Vad ska du ha henne för, när du nu en gång har fått in henne. Låt henne sitta och tjura om hon vill. Det finns en del fruntimmer som inte vill något hellre. Låt henne vara bara tills hon mjuknar.

Det var då jag kände att jag behövde en kudde. Det var då jag kröp in i rummet bort till sängen. Nej, kröp gjorde jag kanske inte, det bara kändes så. Jag tyckte att ett helt galleri av druckna, glada, obarmhjärtiga ögon betraktade mig under den korta flykten över golvet från dörren till sängen, och det var de som fick mig att krypa fast jag kanske sprang. Dränkt i en kudde hörde jag hur de bägge där utanför gick, men också hur de nästan genast kom tillbaka.

Kommer tillbaka, tänkte jag, fast kudden skulle hindra mig att tänka. De kommer tillbaka. De har alltså glömt någonting i rummet. Här finns nånting som de vill ha. Eller —

Jag gick upp och letade i rummet, drog ut lådor, öppnade skåpdörrar, sökte under kläder och bakom porslin, men det fanns ingen sprit gömd någonstans. Jag behövde kudden ett tag ännu att täcka mitt tvivel med. Jag får inte bli svag, tänkte jag, bara en gång öppnar en kvinna dörren förgäves för en man. Medan de stod där ute och lockade, rädda för att höras av de skrålande människorna i köket och rädda att inte bli hörda av mig, låg jag alltså där med en kudde hårt pressad mot huvudet för att kväva min enfaldiga lust att springa upp och vrida om nyckeln och visa mitt dumma, lyckliga ansikte för de två männen utanför min dörr. Men smärtan listade sig in under kudden och satte sina värkar i mig, påminde mig om den förfärliga stunden av förödmjukelse, men glädjen hänger fast vid smärtan som en igel, och igeln sög ut min smärta, och jag blev lycklig och svag nog att låta kudden falla.

Jag kommer, tänkte jag, visst öppnar jag. Nu vet

jag att det är för min skull ni knackar. Ni har ju allt ni önskar i köket: sprit och kvinnor och skrattande karlar. Och ändå står ni där ni står. Ni behöver mej också. Bara en minut till och jag kommer.

Men har man varit mycket ensam finns det ingenting som är så dyrbart som minuterna före ensamhetens slut, och jag sköt upp det jag skulle göra, därför att det gjorde mig rikare. För varje ensam minut pumpades jag allt fullare av lycka. Jag var en padda och paddan tänkte: Ännu räcker skinnet. Ännu har jag långt till att spricka.

Och då var det plötsligt för sent. Om inte köksdörren hade öppnats just i det ögonblicket är jag säker på att jag hade varit på väg mot min låsta dörr. Men köksdörren öppnades och jag låg kvar på sängen, stinn och orörlig av glädje som en orm efter att ha svält en kanin. Det var en kvinna som kom först, och sen kom de allihopa. Och de män som väntade på mig slutade att locka. Plötsligt väntade de inte längre på mig. De väntade bara på att deras värdighet skulle springa ifatt dem. Och äntligen kom den och Inge skrek:

— Vi försöker lura ut min syrra, men det är tji.

Och Knut skrek:

— Nåå, kommer du eller kommer du inte!

Och då kunde jag inte komma. Då var jag förklamad och bara låg där, och ena handen föll ner från sängen och började leta efter en kudde. Men innan denna hand ännu nått kudden började en av de okända kvinnorna där ute sjunga. Om man skall kalla det sång, inte vet jag. Jag är för trött och för långt borta.

— Open the door, Richard. Open the door and let me in.

— Det betyder öppna dörren, Rickard, för den händelse du inte skulle veta det, surmaja, skrek Inge.

Då borde jag ha sprungit upp och skrikit allt vad jag orkade: Jag heter inte Rickard. Jag är ingen karl, och jag är framför allt ingen hora som har tid att springa i musikaffärerna hela dagarna och leta efter grammofonskivor åt sina nattälskare.

Borde och borde, men så blev det inte. I stället sänkte sig den barmhärtiga kudden över mitt huvud, och nu var den som en deg som letade sig in i alla springor i mitt ansikte och täppte till och stelnade, och allt som sedan hände hörde jag och visste jag om, men jag kunde inte göra ett dugg åt det. Jag kunde inte ens få mitt ansikte att rycka av sorg över det.

Och när tamburdörren slagit igen och hela sällskapet bar sina ekande skrattsalvor med sig nedför traporna kunde jag inte ens tänka: Man skulle åtminstone bo åt gatan. Bara inte åt gården, för ut på gården kommer ingen människa en lördagseftermiddag. Nej, jag bara låg, och kudden växte och växte, den blev tak och den blev väggar och den blev golv. Och ändå var det inte det jag var rädd för. Det var det förfärliga uppvaknandet som jag fruktade och som inte ens mina bästa små konster skulle kunna skjuta upp. Jag skulle bli liten och vanlig igen. Jag skulle resa mig och gå fram till dörren och låsa upp och gå ut i köket och dricka ett glas vatten. Sen skulle jag gå tillbaka in i ett olåst rum och lägga mig på sängen och bara tänka på en enda sak tills jag somnade, om

jag nu gjorde det: Det är bara när jag är ensam som jag kan låsa upp. Bara när ingen kan komma in kan jag ha dörren öppen. Hur ensam måste jag göra mig för att någon äntligen skall upptäcka min ensamhet och rädda mig? Slå in min dörr?

DE OBARMHÄRTIGA

De passar så bra ihop, det var ett så utomordentligt lägligt missöde att just de två blev hopgifta, just de två med samma begåvning för effektfulla entréer och, som det sägs, för ljudlösa sortier. Jag har visserligen inte sett henne förut, men både Ingrid och Astrid och Pelle och Källmans, ja praktiskt taget hela världen har beskrivit henne för mej. Någon har sagt att hon klär bra i gammalrosa och vänlighet mot barn och hundar och att hon går och väntar på ett arv från en fallfärdig farbror i Västergötland, eller om hon redan har fått det eller om det är en morbror eller Blekinge. Dessutom har hon en bror som har en fabrik för tennsoldater. Jag föreställer mej alltid henne heraldiskt: hon går fram och tillbaka och ser medelmåttigt bra ut i ett enkelrum på norr, klädd i gammalrosa, och väntar att arvet skall komma så att hon skall kunna sätta sej på soffan och under ena armen bär hon ett litet rosigt barn och under den andra en söt knähund och tennsoldaterna knegar tappert fram och tillbaka över golvet och väntar de också. Någon annan har sagt att de gör sej så bra tillsammans ute på gatan därför att de tar lika långa steg och skju-

ter fram bröstet på ungefär samma slagskeppsaktiga sätt och alla som har mött dem säger att de ser helt enkelt oemotståndliga ut när de kommer framstormande arm i arm; de skulle kunna rensa en hel trottoar ensamma om det gällde.

Medan vi väntar på att få se dem spränga restaurangdörren och segla omkull hovmästaren tar Georg och jag en grogg, vi är bägge mycket nyfikna eftersom vi inte har sett Rickard sedan före bröllopet, jag på grund av att jag har varit utrikes och Georg därför att han låg för påssjuka, gamla karln, just när det hände. Vi tittar djupt i glasen och pratar mellan klunkarna om Rickard sedan vi med bönfallande sidoblickar försäkrat oss om de två tomma väntande stolarnas diskretion. Det hade emellertid inte behövts ty när vi väl kommer igång märker vi till vår förvåning att det egentligen finns mest uppskattande saker att säga om Rickard, han är en större hedersknyffel än någon av oss hade anat och redan vid andra groggen är vi bägge smått rörda över att ha känt en sådan personlighet.

Det är då som Georg avslöjar oss, han sitter mitt emot mej och blinkar bakom en liten mjuk ridå av blå cigarrök.

— Ja, Rickard var en bra grabb, säger han betydelsefullt och svänger ut med armen för att markera en ängel, en riktigt bra grabb.

— V a r, säger jag och blåser bort rökridån och sedan ser vi på varann och ler, ler åt att vi bägge har samma tanke, ler åt att vi har suttit och ritat en dödsruna över Rickard, över vår osympatiska vän Rickard. Vi ler fina blida leenden och skålar tysta över hans minne och njuter medan vi dricker av

den behagliga bakgrunden av dämpad musik, dämpade fotsteg mot mjuka mattor, dämpad klang av fyllda glas, mjukt nerdämpade samtal, den högst behagliga bakgrunden till Rickards minne.

— Jag önskar innerligt att han blir lycklig med henne, säger jag sedan men då blåser Georg bort rökridån från min Domino och ler ironiskt och medan jag askar av cigarretten skrattar jag plötsligt till, egentligen alldeles för högt för restaurangens standard, men jag tycker det är så ogement lustigt, ett så förbannat komiskt sammanträffande att medan jag skänkte Rickard min innerliga förhoppning om att bli lycklig med Maud, jag tror det är så hon heter, tänkte vi bägge på nånting helt annat, samtidigt och med ungefär identiska formuleringar: Jag önskar innerligt att han har fått en hustru som sitter på portnyckeln.

— Tänkte du också på portnyckeln, frågar jag och dricker ur.

— Nej, säger Georg och ler maliciöst och dricker ur, på dörrnyckeln. Dom har ju köpt en villa utanför stan, visste du inte det?

Men jag har ju varit borta länge och gått miste om mycket, men jag tänker att om Rickard och Maud hade bott kvar i stan så tillhör Rickard absolut de vänner som man tillönskar ett giftermål med en sträng hustru som älskar tidiga sängvanor, en ständig samvaro på tu man hand och har kraft och myndighet att sätta samtliga sina beslut i verket. Vidare kan det sägas att Rickard tillhör den sortens vänner som man i all tysthet och naturligtvis med all tänkbar själens diskretion önskar en tidig, vacker bortgång på det att man då skall kunna visa honom

den varma uppskattning man tyvärr måste förmäna honom medan han ännu levde mitt ibland oss och torterade oss med sin vänskap. Det är nämligen ingen idé att förneka att Rickard har varit en visserligen trogen, men desto sämre vän, en obarmhärtig vän som dirigerat hela vänkretsen i kraft av sin obarmhärtiga styrka, härskat över oss med oinskränkt orättrådighet, bestämt när vi skall träffas, bestämt vad vi skall göra när vi träffas, valt ut nöjen åt oss, oftast sådana som vi helst av allt ville undvika, vi har ofta märkt hur han spelat ut oss mot varann, begagnat sej av våra tillfälliga antipatier, begagnat sej av våra permanenta svagheter — men det måste bekännas att vi villigt låtit oss utnyttjas, att vi låtit oss hetsas mot varann därför att det alltid är så skönt med försoningar, det är ju som en nattvard en gång i veckan. Det måste ha varit spännande att spela Rickards spel, ena dan den uppfinningsrike intrigören, den andra den ädle försonaren som överbryggar alla klyftor från svartsjukans och uppåt. Divide et impera och leve Rickard! Nej, Rickard har sannerligen inte varit någon god vän.

— Det öppnar de vidaste perspektiv, säger jag och vill vara brutal eftersom vi i alla fall inte hinner med en grogg till innan Rickard och Maud kommer.

— Vad då, undrar Georg, och jag hör att han också vill vara brutal på de fem minuter som återstår av väntetiden, atombomben som vanligt, den gamla kära atombomben, den ryska eller den amerikanska eller den siamesiska tvillingbomben?

— Nej, bättre opp, säger jag, personligen tycker jag att det finns ingenting som öppnar så vida, så

förfärliga, så olycksbådande perspektiv som detta med vänskapen.

Då undrar Georg om jag menar den köpta vänskapen och tycker att jag inte bör racka ner på just den företeelsen, eftersom han menar att det som inte kan sägas med pengar över huvud inte kan sägas, men jag menar inte den köpta vänskapen. Jag tänker på den vanliga normala anständiga vänskapen mellan slumpvis sammanförda människor.

— Det är nämligen en sak som alltid har förväntat mej, säger jag, en sak som har förväntat mej mer än det mesta och det är fenomenet de obarmhärtiga människornas vänner. Vi stöter varje dag under hela vårt liv ihop med åtminstone någon osympatisk figur, en person som både objektivt och subjektivt sett måste sägas vara obarmhärtig, elak, ond. Den som är intresserad av matematik kunde roa sej med att räkna ut hur många sådana osympatiska möten det går på ett människoliv, det skulle bli ett ganska betydligt antal, lita på det.

— Sedan skulle det roa mej att veta, fortsätter jag, hur många ensamma, hur många värnlösa det finns till exempel här i landet. Och när jag fått reda på det ville jag ha svart på vitt på hur många av dessa som egentligen tillhör den obarmhärtiga gruppen. Jag har visserligen inga siffror nu men såvitt jag rent empiriskt kunnat utröna under ett drygt trettioårigt liv är det inte alls så konstruerat att det är dessa som verkligen förtjänar ensamheten som är ensamma, utan i de flesta fall tvärtom. Då förhåller det sej naturligtvis också så att det finns en mängd beskedliga och snälla och barmhärtiga människor som är vänner till de obarmhärtiga, som

alltså understödjer deras obarmhärthet och därmed ökar världens, som försvarar dem mot ovänners angrepp och villigt låter sej terroriseras för vänskaps skull, villigt låter sina föreställningar om anständighet underordnas de obarmhärtingas, dessas som inte ett ögonblick sänker sina röster. Det är just detta som aldrig ska upphöra att förvåna mej, det är just det fenomenet som mer än någonting annat övertygar mej om världens ofantliga omoral. Beträffande Rickard...

— Om vi ska börja tala om omoralen som försätsättning för ett moraliskt liv, avbryter Georg milt tillrättavissande och markerar en grogg, bör vi nog ha evigheten framför oss. Vad Rickard sedan beträffar...

Det är då Rickard inträder. Plötsligt når oss ett välkänt trumpetande nerifrån glasdörren och Rickard fyller dörröppningen. Sedan fylls dörröppningen av Rickards hustru. Rickards hustru leder en stor svart hund i band.

— Jajamén, trumpetar Rickard triumferande, sitter dom inte där och väntar på oss, de gamla hedersknyfflarna!

Det blir dödyst i restaurangen och ett allmänt sökande efter de gamla hedersknyfflarna vidtar. Georg och jag avslöjar oss snabbt genom vår förlägenhet och känner misstanken om att vara gamla hedersknyfflar trycka tung på våra hjässor. Någon fnissar högt, men allteftersom Rickard, Maud och hunden passerar borden upphör den pinsamma tystnaden lika snabbt som den börjat.

— Precis som vanligt, viskar jag till Georg, han ser ut att kunna betala hundra kronor för en revolution.

— Hundrafemtio, säger Georg.

Vi betraktar särskilt henne medan de närmar sej, hon är inte så lång och muskulös som vi hade föreställt oss, hon ser övervägande trevlig ut men förefaller att ha sminkat sej i bilen och klätt sej färdig i trappan, hennes sätt att förflytta sej är å andra sidan magnifikt. Med maximal hastighet sveper hon förbi borden och har ett sätt att dra hunden med sej som om den var ett släp på hennes klänning. Det har hon verkligen tränat på, tänker jag. När de är framme hos oss springer den stora otäcka hunden genast in under bordet och lägger sej på mina fötter.

— Min hustru, säger Rickard och skjuter henne som en barriär framför sej. Hon har en kall högerhand, i varje fall när hon hälsar, hon ser motvilligt uppskattande och samtidigt avslöjande på oss. »För sök inte lura mej, pojkar, jag vet ändå att ni tänker stjäla Rickard från mej.» Hon vet nog inte hurdan vän Rickard varit.

— Rickard hade en dispyt om hunden ute i garderoben, säger hon medan hon sätter sej och knäpper sin jacka rätt, dom var så oförskämda, dom påstod att man inte får ta hundar med sej in, men Rickard gav dom han, inte sant Rickard, har ni hört på maken till oförskämdhet?

Hon vill pröva vår lojalitet, och både Georg och jag är glada över att så snart få tillfälle att bevisa vår illojalitet. Vi tiger alltså bägge, men jag tänker att det var underligt att dispyten inte hördes hit in och att det är mindre underligt att hunden till slut fick följa med. Både Rickard och Maud låtsas emellertid tro att det är musiken som vi lyssnar på och att det är därför som vi ingenting säger. Det är nå-

got slags vals som spelas och de ler uppskattande och nygift mot varann. Så säger Rickard:

— Det är min hustrus hund. Min hustru har ärvt den av en moster i Västerås. Det är en fin hund.

Arvet, tänker både Georg och jag och skulle blinka åt varann om det inte vore så att det vore så ljusst. Därefter kommer det förfärliga ögonblick då Rickard skall beställa. Det är en scen som för alltid har etsat sej fast i minnet hos Rickards vänner och vi kommer i hela vårt liv inte att kunna sitta vid ett restaurangbord utan att minnas förfärliga stunder av vårt liv, ohyggliga ögonblick i Rickards sällskap, hemska sekunder då Rickard med klippande ögonlock och ett vädrande blodtörstigt rovdjurshuvud ser sej omkring i lokalen efter betjäningen. Sedan drar han in luft som inför en djupdykning och medan vi bildligt talat håller händerna för öronen utstöter han ett vilt krigsrop med omedelbar verkan. En hovmästare kommer skyndande, blek men fattad, och förfärad inför utsikten av ännu ett dylikt rop visar han upp sitt mest förbindliga ansikte, medan vi, Rickards vänner, genom vår generade tystnad och våra undergivna leenden söker be honom om ursäkt för Rickards räkning. Själva beställnings-scenen är en inte mindre pinsam historia. Efter en hastig blick på matsedeln bestämmer sej Rickard snabbt för vad vi skall ha och meddelar hovmästarn det i en dryg, vräkig ton som Georg påstår kommer av att Rickard fick sina första bestående barndomsintryck just under den värsta gulaschtiden efter förra världskriget.

— Han där, säger han och pekar på mej, ska ha ål, pilsner, OP.

Georg, den gamle vegetarianen, tilldelas en saftig biff, men varken han eller jag med min dåliga mage kommer oss för med att protestera, det vore som att gå till anfall mot en väderkvarn. Vi tröstar oss med att tänka att det i alla fall är fråga om en begravningsmiddag för en dålig vän och att det blir roligare sedan när det här obehagliga väl är över.

Det är då jag råkar titta på Maud och när jag väl har börjat se på henne är det mej omöjligt att slita blicken från hennes ansikte, det jag ser där är nämligen så omoraliskt, så förfärligt oanständigt att jag inte kan påminna mej att nånsin ha sett något liknande. Naturligtvis beror allting på att just jag är särskilt disponerad att upptäcka det omoraliska i hennes beteende, en vanlig iakttagare skulle givetvis säga: O vilken underbar lojalitet, vilket lyckligt äktenskap måste inte detta vara. Medan vi, som ändå alltid varit Rickards vänner, ständigt bevittnat hans osympatiska uppträdande med ogillande miner utstrålar Maud en formlig beundran för hans brutala sätt, under hela beställningsscenen glänser hennes ögon vackert av en obotlig tillgivenhet, man kan gissa att hon tänker att just så där skall betjäningen behandlas och att hon skattar sej lycklig över att ha fått en man som kan konsten, som kan alla konster i vad det gäller det här att leva.

Medan vi sedan sitter och röker och väntar och berömmar musiken på grund av dess kvalitet, fast det i själva verket är dess buller som omöjliggör längre samtal som tilltalar oss mest, tänker jag att många och särskilt Källmans, som har känt henne länge, berömt Maud speciellt för hennes goda uppfostran och sagt att visserligen har hon en bror som

gör tennsoldater, men att hon trots detta är i besittning av en fulländad takt och att det säkert kommer att göra Rickard gott att dagligen få umgås med henne. Rent principiellt, tänker jag, måste Maud alltså ogilla sådana klumpiga, sårande och brutala umgängesvanor som Rickards, men därför att hon nu av en eller annan orsak tycker bra om honom accepterar hon också brutaliteten, obarmhärtigheten, ja vad värre är, vad omoraliskt är: av lojalitet, av kärlek, låter hon sin beundran för Rickards person omfatta också hans beklagliga egenskaper, tar parti för den förolämpande Rickard och inte för den förfördelade, låter hela sin forna uppfattning om rättvisa och anständighet gå till spillo, hela hennes moraluppfattning måste bli skev och osymmetrisk. Ja, de osympatiska människens hustrur öppnar om möjligt ännu hemskare perspektiv in mot den mänskliga ondskan än deras vänner, tänker jag.

Då slutar musiken men det gör inte så mycket för i detsamma kommer maten och spriten. Vi dricker flitigt och skålar för det nyinstiftade äktenskapet, och Georg och jag innesluter även dörrnyckeln i våra skålar. Rickard och frun blir pratsamma och bryter loss ett stycke av bröllopet och serverar oss, det är en präktig kaka med brudnåbbar, brudkrona av guld och diamanter, klockringning, risgryn och landåer, spettekakor, Husmodern och Vecko-Journalen, sju sorters vin, hundra gäster, därav flera landsfiskaler, präster och nämndemän, och tolvhundra telegram eller om det är bara tvåhundra. Rickard och frun kivas milt om antalet. Framåt stängningsdags kommer Georg och jag ihåg begravningen och Georg som med sin fulländade cynism

har lättare än jag att vara artig håller minnestalet över Rickard.

Han börjar med att påminna om den långa trogna vänskap som förenat oss och beklagar att denna vänskap nu för Rickards del från ett kroniskt skall så att säga löpa in i ett akut skede, ett skede då gamla vänner ses alltmera sällan för att så småningom kanske inte alls mera ses. Men, säger Georg, då infinner sej i stället minnena, då upplever man den forna vänskapen så att säga på ett inre plan och vem vill egentligen påstå att den formen av vänskap är sämre, är mindre stark, mindre viktig än den gamla?

Det vill ingen av oss påstå och Rickard är rörd och trycker oupphörligt våra händer och frun är också rörd och säger till Rickard att han kan vara stolt över att äga sådana vänner. Ja, allting slutar så förträffligt, när vi letar oss tillbaka ut mellan de tomma borden känner jag varmt till och med för den svarta hunden och böjer mej, fast det känns osäkert i knäveckan, ner och smeker den och frun säger då att hundvänner kan man aldrig få för många av i det här landet. Men då Georg och jag står ensamma i vestibulen och väntar på de bägge makarna tar Georg cigarren ur mungipan och viskar:

— Det här du, det var den bästa begravningen på länge.

En stund senare står vi på gatan och tittar på bilarna och spårvagnarna och asfalten som är blank av regn och alla fasaderna på S:t Eriksgatan som är blodiga av neon. Sedan skils Georg från oss och Rickard säger bullersamt att Georg är en bra pojke, men att han brukar bli så lustig när han har druckit. Han tror alltid att han är homosexuell när han är

full och att han i nyktert tillstånd är för feg för att leva ut sin homosexualitet, men Rickard för sin del tror att Georg är fullt normal och att det bara är den där bedrägliga känslan av kraft som den berusade känner som får honom att tro att han försummar någonting när han är nykter och kraftlös. Analysen är naturligtvis alldeles riktig och ingenting att skratta åt men Rickard och frun skrattar åt det Rickard har sagt så att de nästan viker sej dubbla.

Sedan vill Rickard ta en bil till Östra station och sätta av mej vid Sveavägen, men då säger frun att det är lika bra att åka spårvagn och Rickard fogar sej snällt. Jag tror det är Pelle som har sagt att Maud är snål och hon har naturligtvis blivit ännu snålare av att bara ha fått ärva en hund och Rickard som var generös förr har också blivit snål. Formeln för det harmoniska äktenskapet är tydligen att makarna övertar varandras dåliga egenskaper.

På spårvagnen händer någonting mycket dramatiskt. Vi står på sista vagnens bakre plattform och vagnen sätter igång så hastigt att Rickard inte hinner få hunden med sej upp. Refugen är full av folk och när den stora hunden försöker hoppa upp på fotsteget sopar den undan dem som står närmast spåret som käglor och många ropar dova hotelser efter Rickard och hunden. Spårvagnen ökar emellertid bara farten och jag skriker åt Rickard att han skall släppa kopplet så hinner hunden i alla fall fatt oss till S:t Eriksplan, men Rickard skriker åt mej att den jäveln skall lära sej hoppa. Det är bara vi tre på plattformen och konduktören kan jag inte se till så jag frågar Rickard om jag skall dra i sig-

nalsnöret så vagnen stannar, men Rickard vrålar åt mej att den jäveln skall lära sej hoppa. Han böjer sej ner över fotsteget och skriker till hunden:

— Hoppa Björn, hoppa Björn, hoppa Björn!

Spårvagnen ökar farten ytterligare och till slut får jag ett intryck av att hunden inte orkar hänga med, den börjar släpa efter vagnen. Då vänder jag mej förtvivlad till hund- och barnavännen och frågar henne:

— Ska vi inte låta stoppa vagnen?

— Hunden ska lära sej hoppa, svarar hon och ser ner på sin man, tittar beundrande ner på sin handlingskraftige man. Den obarmhärtiga ser beundrande på den obarmhärtige, men vem är obarmhärtigast? Naturligtvis kunde jag stoppa vagnen själv om jag ville, men å andra sidan är det deras hund och inte min spårvagn.

Då brummar plötsligt stoppsignalen och vagnen stannar häftigt mitt på S:t Eriksbron. Konduktören måste ha observerat missödet från främre plattformen. Av den häftiga knycken vid inbromsningen vacklar Rickard till och faller av och rullar några varv över asfalten. Men han har inte skadat sej, han reser sej snabbt och kommer lufsande mot oss med hunden efter sej. När han skall till att kliva upp igen kommer emellertid konduktören rusande och säger att Rickard är för berusad för att få följa med den här vagnen. Då märker jag hur lika varandra Rickard och hunden är när de står där och med tomma dumma ögon tittar upp mot oss på plattformen. Men det händer mera: just som konduktören skall till att ge klarsignal skjuter Maud milt undan honom och kliver ner på bron.

— Jag följer min man, säger hon majestätiskt och ger konduktören en blick, bräddad av hån och ambitiös stolthet.

Medan vagnen sätter sej i gång ser jag att de står där ett tag på brobanan och väntar att jag skall hoppa av och ytterligare förhöja effekten av Mauds effektfulla sorti. Men jag står kvar och vinkar åt dem med en kall kall hand. »God natt, god natt.» Men de vinkar inte tillbaka. Sedan ser jag hur Rickard häftigt tar frun under armen och de går upp på gångbanan alla tre, de två pansarskeppen och den lilla kryssaren i deras kölvatten. Det fulländade äktenskapets slagflotta forsar fram över S:t Eriksbron. En trottoar? Nej, de skulle kunna rensa en hel stadsdel. Om så skulle behövas.

DEN FRÄMMANDE MANNEN

Det är kvällen före en åsknatt. En kväll för fotografier eller brevskrivning. Lugna, stilla brev om små saker till svala vänner eller avlägsna släktingar. Eller se på fotografier. En hel låda full att vräka ut på bordet. I skymningen ser det ut som om snö har fallit på mahognyskivan, för en del kort har fallit med ryggarna upp. Dessa kort fattar kvinnan mellan fingertopparna och slänger på rygg med en hysterisk rörelse, som när man vräker upp en flat sten under vilken man väntar att små djur skall myllra fram.

Det är varmt i rummet där detta sker och mannen viker ihop sin tidning och öppnar ett fönster. Han står tyst och ser ut ett tag på tomtens höga tallar och mörka granar. En osynlig asp prasslar på andra sidan vägen. Kvinnan ser upp från korten och betraktar länge mannens rygg. Den är smal och kutig. Skjortan är fuktig och sluter sig kring ryggen som ett nytt skinn. Oföränderligt blå stiger en rökpelare upp ur hans huvud. Ja, så ser det ut, fast så är det ju inte.

När mannen sätter sig mitt emot henne vid bor-

det tutar en bil långt borta. En svag vind blåser in i gardinerna i rummet men når aldrig fram. De vita gardinerna faller tyst tillbaka. Det ser ut som om vinden andades in dem. Lyssnar man till alla ljud som finns är det hårda ljudet av fotografier som tas upp från bordet, granskas och åter läggs ned det tydligaste. Andra är en svag knackning i ett rör i källaren och från en fågel som sitter i en rosenbuske tätt vid fönstret och ibland sänder ut en klar, gäll flöjtton.

Mannen skjuter tillbaka sin stol och går fram till radion som står i hörnet under klockan. Men när han skall till att knäppa på den hejdar han handen mitt i rörelsen. Han vänder sig sakta med en lång framåtböjning och ser på hustrun och märker då att hon har suttit och betraktat honom, medan han varit bortvänd. Det berör honom obehagligt, känns som om han vore bevakad och han vågar inte vända sig om och ställa på radion. Men han skulle i alla fall inte ha gjort det. Jag skulle i alla fall inte ha gjort det, tänker han, det är inte radion jag vill höra. Men säger hon ingenting snart blir jag tokig.

Men hustrun säger ingenting. Hon håller upp ett kort i handen, kisar när hon ser på det som avbildade det en sol som bländade henne. Åter sitter han mittemot henne vid bordet och ser på henne, ser på hennes händer, ser på hennes ögon som milt och stort vilar på en död händelse. På måfå tar han ett kort bland de många på bordet, vill bara kasta en aldrig så lätt blick på det, men fångas av motivet, den bortglömda händelse som inte finns längre och som bara har funnits en liten stund för länge länge sen. Han och hustrun sitter i en gunga på ett nöjes-

fält. Ett nöjesfält på landet måste det vara, för det är en mycket enkel gunga och lite folk runt om. Han håller hustrun om axlarna, eftersom gungan är så trång att de annars inte skulle få plats i den. Om en stund lägger han kortet på bordet och blundar med två fingrar tryckta mot ögonen för att försöka se sig tillbaka till detta bortglömda nöjesfält. Så många nöjesfält har de inte besökt tillsammans, men ändå är det hopplöst. Hur han än låter sin fantasi och sitt minne bygga upp nöjesfält i det förflutna, lantliga nöjesfält med primitiva gungor, lyckas han ändå inte rekonstruera det riktiga.

När han tar fingrarna från ögonen efter att definitivt ha gett upp hoppet ligger kortet inte längre framför honom. Hustrun har tagit det ifrån honom och sitter nu och ser på det. Han lutar sig fram över bordet och betraktar ängsligt hennes min för att se vilket intryck kortet gör på henne. Först märker han ingenting, hon behåller samma kyliga, mild ironiska min, den som man har när man lyssnar till andras berättelser om sina drömmar. Ögonen är lugna och stadiga och röjer inte en glimt av igenkännande. Men plötsligt har det otroliga hänt. En häftig förändring har inträtt med hustruns ansikte, det uttrycker med ens ett livligt intresse och ögonen ler som när man plötsligt återfinner ett kärt, men länge försvunnet ansikte. Det förefaller honom otroligt men ändå är det så att någonting, som han inte längre kan påminna sig ha upplevt, hos henne väcker ljuva eller i varje fall behagliga minnen till liv. Långsamt lägger hon ner kortet, knäpper händerna över bordet och ser på honom eller åtminstone i hans riktning.

— Minns du, säger hon lågt liksom för att inte med ett alltför högt tonfall få den tunna tråd att brista med vilken nuet, detta ögonblick vid ett bord i en förortsvilla, är förenat med ett förflutet ögonblick i en gunga på ett nöjesfält.

Några sekunder har mannen ännu på sig och han töjer dessa små sekunder till bristningsgränsen medan han febrilt letar efter detta försvunna minne. Miljoner lådor drar han ut. Han befinner sig i ett lager för nöjesfältsminnen och söker med darrande händer i alla dessa lådor, som alla är fulla med nöjesfält: nöjesfält i regn, stora, elegant arrangerade nöjesfält i metropoler, små små i avkrokar med spående zigenare och en fjärdingsman som går omkring och kontrollerar att roulettmakare och kortkonstnärer inte skojar upp folk. Han sluter ögonen och mörkret slits sönder av en gräll virvel av gungor, spelautomater, dansköer och skjutbanor. Men det rätta nöjesfältet upptäcker han ingenstans, och tiga kan han inte längre. Han öppnar ögonen och möter hustruns blick från andra sidan bordet. Hans dåliga samvete gör att han finner blicken både förväntansfull och nyfiken.

— Nej, säger han slutligen och slår ner ögonen, tyvärr inte.

Det är tyst i rummet ett litet tag. Bara garagedörren knirkar svagt, kanske sprang en katt igenom den. Ynglingar som åker cykel förbi svär skrånigt över någonting obekant. Hustrun trummar mot bordsskivan med ett pekfinger. Så gör annars bara män, tänker han. Om hon inte gjorde det kunde jag ha gjort det, suttit och knackat mot bordet tills hon tvingades att åter tala till mig. Nu är det hon

som tvingar mig, bara för att jag råkar ha glömt ett flyktigt besök på ett nöjesfält för länge, länge sen.

Han försöker bagatellisera det som har hänt, slå bort det med ett morskt kast på huvudet för att få håret ur pannan, men det lyckas honom inte. Han känner en svag, men irriterande tydlig känsla av skam. Det är som att ha misslyckats vid ett prov eller en tentamen, och ju längre tystnaden varar ju mer mättad med skam blir den. Till sist förstår han att han måste säga nånting, det kan vara vad som helst, för att inte nederlaget skall bli alltför fullständigt.

— Jag läste just i tidningen i dag, säger han tvekan och letar febrilt efter något att berätta, något märkligt som skall kunna kasta ett skimmer av märkvärdighet också över den som berättar det.

Hustrun hör upp med trumningen, men när mannen inte förmår fylla ut tystnaden börjar hon igen.

— Jaså, säger hon och ler kallt.

Äntligen finner han det.

— Amerikanarna har uppfunnit ett nytt sätt att avrätta dödsdömda, säger han och tigger ett ögonblick för att fortsättningen skall få den rätta effekten.

— Jaså, säger hustrun och slutar knacka.

— Dom skjuter två pilar i vattnet. Det bildas gas vid nerslaget. Två andetag behövs det innan döden inträder, säger man.

— Vad för slags pilar, undrar hustrun.

Mannen tänker efter ett tag, men det stod faktiskt inte.

— Vet inte, säger han, det stod inte.

— Kanske tombolapilar. Från något nöjesfält, sä-

ger hustrun och ser på honom tills han blir förvirrad och skamsen igen.

— Vet inte, säger han. Det stod inte.

— Vad var det för vatten då, undrar hustrun.

Vad för vatten? Så löjligt, det stod inte heller. Det borde han ändå ha tänkt på att den som han berättade det för skulle vilja veta.

— Vet inte, säger han, det stod inte.

Ett nytt misslyckande. Han har bara gjort sitt fall ännu hopplösare genom att berätta en så enfaldigt formulerad notis för henne. Notisens enfald drabbar också honom själv. Det blir alldeles stilla i rummet, dödstyst. Åskvädret som väntas till natten trycker mot jorden med en het, förfärlig tyngd. Fågeln har lyft och är borta. Nerifrån samhället hörs inte ett enda av de vanliga ljuden: spårvagnar som kvider i en kurva, sprängskott eller tutande bilar. Inte en vind rör gardinerna.

— Det blir åska, säger mannen, det blir säkert åska till natten.

Hustrun säger ingenting, vänder sig bara och ser ut genom det öppna fönstret. Hon leker med korten igen, håller upp dem framför ögonen och låter dem sedan falla mot bordet när hon betraktat dem tillräckligt länge. Plötsligt hejdar hon sig mitt i en upphämningsrörelse och börjar stirra på mannen med en oerhörd förvåning. Han har nämligen skrattat till, men inte något av sina vanliga halvhöga, generade skratt utan högt och trotsigt.

— Kan du tänka dig så löjligt, säger han och griper krampaktigt om bordskanten liksom för att hämta styrka ur träet, att jag med mitt goda minne skulle ha glömt bort det där nöjesfältet! Jag måste ha varit

sjuk på något sätt när vi var där, annars skulle jag alldeles säkert ha kommit ihåg det. Jag slår vad med dig om att det inte finns ett enda kort bland dem som ligger på bordet som inte jag minns när det togs.

Hustrun tar några fotografier på måfå ur en hög och räcker honom dem utan att säga ett ord. Mannen tar emot dem med ett belåtet leende. Äntligen ett tillfälle att rehabilitera sig. Hustrun sysslar inte längre med fotografierna. Hennes händer ligger stilla på bordet och ögonen iakttar oavvänt mannens ansikte. Hans oväntade intresse för korten gör henne först misstänksam. Sedan rör det henne. Mannen håller i korten med höger hand och ler medan han bereder sig att se på det första. Plötsligt ler kvinnan också, avståndet mellan dem har med ens smält samman och hon har blivit en spegel för mannens leenden.

Det är då det oförklarliga händer. För hennes ögon ser det ut på det sättet att mannen med en gång inte längre ler. Leendet fryser ner, kryper in i munvinklarna som blir bittra och hårda. En kort stund uttrycker ansiktet ingenting annat än brist på leende. Sedan öppnar sig ångesten långsamt i det som en blomma.

För mannen är det på det sättet att han sitter i det kvava, tysta rummet och betraktar ett fotografi, en bild av sig själv och hustrun. De sitter tillsammans på fotsteget till en bil. Han ser ner i marken. Hans skarpt markerade vänsterbena ser ut som ett kritstreck på hans huvud. Hustrun ser upp mot kameran, barnsligt förväntansfull med trutande mun. Bilen, av vilken man bara ser ett mycket litet parti, gör ett intryck av att vara ny och stor. Och

så långt är allt gott och väl. Det katastrofala är bara att han inte för sitt liv kan erinra sig det tillfälle när bilden togs. Har han alls varit med om det? Det förefaller otänkbart att han med sitt goda minne skulle ha kunnat sitta på fotsteget till en väns bil, en väns ty på främmande bilars fotsteg slår man väl sig inte ner och låter sig fotograferas, och att sedan en så markant episod totalt skulle ha kunnat falla ur hans minne. Vid den tidpunkten bilden togs och det måste ha varit ganska länge sedan eftersom papperet gulnat kan han inte ens erinra sig att de skulle ha haft en vän med bil. Och ändå är hans eget ansikte där som ett orubbligt bevis på fotografiets sanning.

Irriterad och orolig både därför att minnet bedrar honom så fatalt och därför att hustrun iakttar honom med ett så närgånget intresse fäster han i stället ögonen på det andra kortet för att snabbt och beslutsamt besegra dess hemlighet. Aha, mitt kontor, tänker han på en gång. Hustrun sitter med korslagda ben uppklämd på hans skrivbord. Själv sitter han i sin vridbara stol och ler ett stilla kontorsleende. Allt är gott och väl. Inte för att han minns det tillfälle när bilden togs, men platsen är honom i varje fall välbekant. Men det är då han gör sin förfärliga upptäckt, upptäckten att ingenting stämmer. Det är visserligen ett kontor de befinner sig i, men ett främmande kontor, inte möbelfirmans kontor där han arbetat i snart fjorton år. Skrivbordet är för det första inte hans, det är mycket massivare än hans eget och belamrat med föremål som är honom främmande och likgiltiga. Och på väggen ovanför skrivbordet som annars är fullhängd med planscher över olika möbeltyper hänger en enda tavla, en tavla före-

ställande en livbåt i hög sjö, samma som på järnvägsstationer hänger eller hängde ovanför insamlingsbössor till förmån för skeppsbrutna.

Förfärad inför utsikten av ännu ett misslyckande griper han med en häftig, hård rörelse tag i kort nummer tre. Nu är han så till sig att han nästan river sönder det av idel upphetsning. Motivet lugnar honom emellertid något. En badstrand, tänker han och ger sig själv en insprutning med lugn, inte kan någon begära att jag skall kunna minnas alla badstränder som min hustru och jag blivit fotograferade tillsammans på. Det här är en absolut oidentifierbar badstrand med sand, strandgräs och parasoller på avstånd. Hustrun och han sitter tillsammans i sanden, men de är inte ensamma. Om de hade varit ensamma hade allt gått att förklara, men här sitter han i sanden mellan två kvinnor, sin hustru och en alldeles okänd kvinna och om de hade suttit på ett oskyldigt, normalt sätt hade allt ändå inte varit så hopplöst — men som nu! Han håller sina armar beskyddande om bägge kvinnornas axlar. Den okända borde alltså inte vara okänd. Det måste vara en mycket nära bekant. Det skulle aldrig falla honom in att så oblygt omfamna en främling. Men hur länge han än betraktar den andra kvinnans ansikte förmår han inte locka fram ens en bekant linje ur det. Det är och förblir en främlings ansikte.

Då resignerar han med en dov förtvivlan, samma förtvivlan som fyller rummet och den kvava sommarskymningen utanför fönstret, och håller upp det fjärde kortet, den drunknandes näst sista halmstrå, framför ögonen, liksom för att hypnotisera sitt illvilliga minne. Men det hjälper inte. Mot detta hjäl-

per ingenting. Hustrun och han befinner sig uppe på en terrass högt över en stad, högt över en främmande stad. Hustrun har klättrat upp på balustraden och sitter på den med kroppen vänd utåt staden, medan hon med ena handen stödjer sig mot mannens axel. Mannen lutar sig mot stenbarriären och ser ut att dricka utsikten med sina ögon. Kortet är taget i profil och djupt under dem skönjer man tydligt stadens torn och stenmassor, en hög fabriksskorsten som fortsätter upp mot fotografiets övre kant och en kyrka med stubbat torn, liksom avbrutet på mitten. Av alla utsikter han sett i alla städer han besökt finns det ingen som påminner om den här. Och ändå står han där bredvid hustrun och betraktar den med vidöppna ögon.

Det sista kortet vågar han knappt fästa blicken på. Det är outhärdligt hett i rummet och svetten kryper på hans kropp. Han upplever sig själv sittande på en mjuk stol i detta fruktansvärt kvavrum, han ser sig själv med hustruns eller i varje fall någon annans ögon: genomsvettig, röd av förlägenhet och skam, med munnen uppspärrad av förvåning och rädsla och handen som tar det sista kortet och lyfter det någon decimeter upp från bordet är spöklikt vit och skälver.

Genast han kastat en första förberedande blick på kortet blir han i alla fall en smula lugnare. Det är två människor som står under ett träd, en ek antagligen, och håller varandra under armen. Den ena av dessa människor känner han igen, det är hustrun, men den andra, mannen, är honom fullständigt obekant. Låt vara att det är pinsamt att mitt minne sviker mig beträffande förflutna händelser där jag

själv spelar med, tänker han, men att jag inte påminner mig saker som jag själv inte upplevt, det kan hon då inte anklaga mig för. Han känner ett häftigt agg mot hustrun därför att hon sitter alldeles tyst mitt emot honom och avtvingar honom skam och rädsla. Med en otålig rörelse slänger han till henne kortet med den okände mannen, denna absolute främling vars solbelysta ansikte inte väcker det minsta minne till liv hos honom.

— Vem är den karln som du står med under eken, eller vad det är, säger han nästan förebrående till hustrun.

Hustrun ser på kortet ett enda ögonblick. Sen ser hon upp och mannen blir bestört över den omedelbara förvåning som hennes ansikte speglar.

— Du själv, säger hon utan att upphöra att se på honom.

Då reser han sig sakta från bordet pressande mot taket hela den fruktansvärda tyngd som ligger på hans hjässa. Medan han ytterst långsamt lämnar rummet säger han:

— Jag går ner i källarn ett tag och hugger ved till öppna spisen.

Han vänder sig om i dörröppningen och ser att hustrun betraktar honom med en oroande ihärdighet. När han kommer ut i hallen skyndar han genom den så fort han kan för att undvika spegeln. Någonting förfärligt har med ens fallit honom in. Att minnet sviker en gång vid betraktandet av ett gammalt fotografi kan vara förklarligt, ja kanske till och med naturligt. Andra gången innebär heller ingen katastrof, men den tredje är oroande och av fjärde och femte gångerna måste man dra slutsatser

— och att inte ens känna igen sig själv, det är så ödesdigert att varje spegel blir en förrädare. Vem vet på förhand vilket ansikte den skall spegla?

I källaren sätter han sig på sågbocken och vilar ut efter chocken. Efter en kort stund hör hustrun sågens snabba gnisslande genom torr ved. Hon samlar ihop korten och lägger dem tillbaka i kartongen. En flygmaskin dånar fram över samhället på låg höjd, som ett förebud till åskvädret. Hon går fram till fönstret och tittar ut. Orörliga molnbankar står tätt packade över skogen och släpper då och då ner en tung mörk skymning. När flygplanet försvunnit är det åter alldeles tyst. En ensam hund kommer strykande längs vägkanten och gnäller oroligt medan den tassar förbi huset. Ett ögonblick är det tyst också nere i källaren. Så hörs det hårda snabba ljudet av trä som klyvs med en vass yxa. Hon är het om pannan och trött som efter en genomvakad natt och går in i sängkammaren och öppnar ett fönster.

När hon ligger i sängen kommer det lite ensam vind och rör gardinerna. Hon ligger naken under filten och nu viker hon upp den för att bli svalkad, men vinden är för kort och når henne inte. Mannen är fortfarande i källaren. Han sågar igen, i surt envist trä nu, gnisslet låter missnöjt och grälsjukt. Han behövde inte arbeta så länge, att ordna lite ved till öppna spisen behövde inte ta en så förfärlig tid. Hon får för sig att han undviker henne, att han hålls nere i källaren därför att han inte kan vara i hennes sällskap. Det har han visat många gånger förr, men aldrig på ett så uppenbart sätt.

Just under ett uppehåll mellan sågning och hugg-

ning kommer äntligen den första blixten. Hon ligger på rygg i sängen och betraktar den lugnt genom det öppna fönstret. En gren av eld avtecknar sig mot den svarta väggen av moln och mörker, men så långt borta att det inte ens hörs någon knall. Men långsamt kommer ovädret närmare. En vass blixtn som kör sitt heta spjut ner genom det tunga moln-massivet, följd av ett muller svagt som en harkling. Sedan ändrar blixterna plötsligt karaktär, mister sina fasta konturer, försvinner i ett moln av ljus, bländande och avslöjande som det plötsliga ljuset från en fyrverkeripjäs. Samtidigt blir mullret starkare, ja förvandlas också det, är inte längre dovt utan skarpt och sönderslitande. Det låter som om gud står där uppe i rymden oändligt högt ovanför villan och med vreda rörelser sliter sönder jättekuvvert. Uppehållen mellan ögonblicken av ljus och sönderrivningar är inte stora men ändå så pass långa att hon hinner observera vad som händer i huset.

Mannen har slagit fast yxan i huggkubben. Snart hör hon honom gå uppför källartrappan, genom hallen och in i badrummet. Vatten spolar, hon hör honom gnida in händerna. Om en stund gurglar han sig. Under ett långt ögonblick av mörker hörs det sedan inte ett ljud från badrummet, men plötsligt kommer ett gällt, förfärande ljud som får henne att sätta sig upp i sängen. Det låter som om mannen har krossat en spegel eller möjligen slagit sönder ett glas mot badrumsgolvet, men inte tappat det utan med våldsam kraft slungat det mot plattorna. Allt lugnar sig emellertid. Kanske har bara en olyckshändelse skett. Hon hör honom komma tassande i tofflor genom vardagsrummet och försiktigt öppna dör-

ren till sovrummet, som om han antog att hon sov. Hon kryper ner under filten och kastar en blick mot dörren. Precis då blir rummet ljust, fylls till brädden av ett grönt klart ljus och i detta ljus ser hon honom stå framför sin säng vit i ansiktet, med läpparna hårt sammanbitna liksom för att hindra ett skrik att tränga fram och händerna utsträckta framför sig som när man vandrar i mörker.

När ljuset slocknat och knallen rullat undan hör hon honom hastigt klä av sig och kasta sig på sängen. Han säger inte ens god natt, tänker hon trotsigt. Att han skall komma till henne eller ens smeka henne över kinden och halsen innan hon somnar har hon för länge sedan upphört att vänta på. Medan hon väntar på nästa blixtnär ser hon honom ligga och vrida sig i sängen, tydligen oförmögen att somna. Till slut går han upp med en butter ursäkt vars ord hon inte uppfattar, söker i mörkret med fötterna efter tofflorna, kastar nattrocken över axeln. När ljuset ögonblicket därpå exploderar ser hon honom stå i dörröppningen med ansiktet vänt mot fönstret och med en otänd cigarrett mitt i munnen. Han står stilla tills dånet är förbi, och i det han lämnar rummet säger han knappt hörbart till hustrun att han går upp på sitt rum för att hämta en bok. Hon hör honom stanna ett ögonblick vid öppna spisen och tända sin cigarrett med en tändsticka som han tagit från spiskransen. Sedan tassar tofflorna genom rummet, ett svagt djurlikt ljud som för första gången berör henne obehagligt. Hon hör trappan knaka när han går uppför den och sedan de små knäppningarna i plankorna när han är uppe på övre botten. När han befinner sig mitt över hennes huvud tränger

ljudet från tassandena ner till henne. Sen kommer en blix, omedelbart följd av en våldsam skräll. Fönsterrutorna klirrar svagt. En dörr slår igen där uppe. Mannen har gått in i sitt rum och stängt dörren bakom sig.

Kvinnan är nu mycket trött. Åskvädret har ännu inte medfört någon befrielse. Trycket är kvar och den dova värmen. Åskvädret har bara lyst på rummets kvavhet, inte sprängt sönder den. Hon sluter ögonen och trycker in huvudet hårt i kudden, fast besluten att äntligen sova. Ibland spelar ljus över de slutna ögonlocken men blixterna lockar henne inte längre att öppna ögonen. — Somnat måste hon ha gjort, i varje fall är det en smäll som får henne att rycka till och förvirrat slå upp ögonen. Det är alldeles mörkt i rummet och någon åsksmäll var det inte, ljudet kom från någon del av huset. Hon lyssnar, men det hörs inte ett ljud. Hon känner efter med sin hand i mannens säng, men den är tom. Då minns hon på en gång att mannen gått för att hämta en bok. Tydligt är han nu på väg ner efter att ha stängt dörren till sitt rum.

Medan hon ligger halvvaken och undrar över den häftighet med vilken dörren måste ha farit igen sätter stegen plötsligt igång. Mannen går över hennes huvud och ännu inte riktigt vaken tänker hon att det är underligt att han går så tungt och med så långa, långsamma steg. I vanliga fall har han närmast en trippande gång, snabb och kvinnlig. Innan han har hunnit fram till trappan lyfter hon huvudet från kudden och skakar på det liksom för att skaka bort ett obehagligt intryck eller minnet av en otäck dröm. Hon lyssnar förundrat till de hårda, smäl-

lande stegen på övre botten. Han måste ha bytt skor på rummet, tänker hon, när han gick upp hade han ju bara tofflor. Men vad som får henne att häftigt spritta till och med klappande hjärta sätta sig upp i sängen är nånting som händer på själva trappavsatsen. Han har stannat där uppe och en liten stund hörs det ingenting, men plötsligt bryts tystnaden av ett fruktansvärt hostanfall, en skallande hosta som tycks eka mellan husets alla mörka väggar och till slut göra den hysteriskt stor. Instinktivt sätter hon händerna för öronen av fruktan att trumhinnorna inte skall hålla hur absurd denna fruktan än förefaller henne.

Den sjukes hosta, för så förfärligt kan inte en frisk människa hosta, upphör emellertid ganska snart. Hon tar händerna från öronen och sjunker ner i sängen och i sin egen oerhörda förvåning. Hon har aldrig vetat om att han var sjuk och framför allt har hans lungor alltid varit friska och starka. Medan hon hör stegen slå mot trappans lister förvånar hon sig över att mannen köpt ett par nya skor utan hennes vetskap och till på köpet ett par med tåjärn, som han tidigare alltid avskytt därför att de är så indiskreta.

Sedan det sista trappsteget är passerat följer ett ögonblick av mycket stark tystnad, en sådan tystnad som gör människor ensamma. Ett ögonblick tror hon sig höra den gälla klangen från en cykelringklocka men ljudet är så hastigt över att hon tar för givet att hon hört miste. Det kommer därför först som en lättnad för henne när tystnaden äntligen bryts. Mannen får ett nytt hostanfall nedanför sista trappsteget och nu, på samma plan som hon, är host-

ningen ännu mer fruktansvärd än där uppe. Utan att riktigt göra klart för sig vad hon gör eller varför hon gör det och vad det betyder att hon handlar på det sättet kryper hon ner under filten och drar den upp över ögonen. Men filten skyddar inte hennes hörsel. Hon hör både när hostattacken äntligen upphör och när stegen, hårda och långsamma, kommer emot henne.

Jag vill inte se honom, tänker hon, han lever bara för att plåga mig. Det var så länge sen han smekte mig att jag skulle hata honom om han försökte nu. Inte god natt kan han säga en gång. Av en svag knarrning som tränger in i hennes öra förstår hon att dörren öppnas. Mannen står i rummet och hon inbillar sig att han står och försöker upptäcka henne i mörkret. Natten har inte ett ljud och nu fruktar hon bara den förfärliga hostan, men den kommer inte. I tystnaden börjar mannen klä av sig. Han klär av sig på ett mycket märkvärdigt sätt, tappar en sko på sängmattan och trots att den faller mjukt åstadkommer den ändå ett avsevärt buller, ett brutalt slag mot hennes spända nerver.

Varför har han klätt på sig, tänker hon, han gick ju härifrån i pyjamas. I detsamma slår en omisskännlig doft ner över henne, hon drar in mycket luft genom näsan och identifierar den genast. Det är cigarrök, lukt från en stark cigarr. Men när han lämnade henne tände han en cigarrett. Cigarrer har han aldrig tålt. När mannen äntligen klätt av sig hör hon hur han går fram till sitt nattduksbord och lägger ner nånting på det. Boken, tänker hon, boken som han skulle hämta. Men som papper har det inte låtit och om det inte vore så mörkt skulle hon

titta upp över filtkanten och se vilket hårt föremål han lagt, ja nästan slängt ifrån sig på nattduksbordets ömtåliga trä. Sedan hör hon förvånad hur mannen på bara fötter plötsligt lämnar rummet och går fram till radion i hörnet av vardagsrummet och bara väggen skiljer hennes huvud från mannen som har knäppt på radion och med mycket buller och gälla visslingar söker nattliga stationer. Plötsligt har han fångat in musik, en mörk jazzmelodi som sprutar in i sovrummet och väcker allt hos henne som legat i dvala. Musiken avbryts av en glättig mansröst som på hård amerikanska uttalar några tyska stadsnamn: Frankfurt, Stuttgart, Munich, Nuremberg. Sedan tystnad. Mannen har knäppt av.

Åter står han i rummet, men inte länge. Han kastar sig nästan genast ner i sin säng, vräker över sig täcket, vrider sig på madrassen tills han finner det rätta läget. Hustrun är alldeles spänd i kroppen där hon ligger orörlig under filten. Om han kommer biter jag, tänker hon och masserar oupphörligt sin tunga med framtänderna. Men han kommer inte. Han tycks somna och om en stund lyssnar hon förundrat till dessa andetag, dessa okända andetag. Många gånger har hon legat vaken, sedan mannen somnat om kvällarna, »överlevt» brukar hon kalla det, och lärt sig känna igen hans andetag bland världens alla andra. De här andetagen är annorlunda, tar mera plats, är mer högljudda. Nattmusiken, tänker hon, kläderna, skorna, stegen, hostattacken, cigarren. Hon ligger alldeles stilla, vågar knappt andas medan det fasansfulla beslutet, det enda som återstår, mognar i henne. Det är kvavt som i en ugn och det heta mörkret slår i vågor in

genom fönstret. Efter en lång väntan, under vilken hennes kropp täcks av svett och hennes ansikte dränks av tysta tårar vågar hon äntligen vika undan filten och krypa ur sängen. Utan att ett knäpp har hörts står hon till sist på mattan mellan sängen och det öppna fönstret och ser andlöst ut. En snabb cykel fräser förbi på vägen och långt borta tänds en blyxt över skogen, den slingrar som en orm av eld ner mellan träden. Hon vänder sig hastigt om och hinner se den grova konturen av mannens kropp, så annorlunda att hon måste ta stöd mot fönsterbrädet för att inte falla.

När hela världen vilar i ett ofantligt, djupt mörker tassar hon runt sin säng och runt mannen, upp vid hans sida och fram till hans nattduksbord. Han sover alltjämt lika djupt, fast hon tycker att bultningarna från hennes hjärta och det våta ljudet när hon sväljer av nervositet skulle ha väckt honom för länge sedan. Hon tar upp föremålet som han burit ner från sitt rum. Det är ingen bok; hennes fingrar säger henne att det är en hammare, tung och luktande ny. Med hammarskaftet krampaktigt slutet i ena handen böjer hon sig ner över den sovande mannen och blottar försiktigt hans huvud som när man lyfter duken från en döds ansikte för att betrakta det en sista gång. Och när rummet fylls av ett fruktansvärt ljus från en osynlig lampa driver hon med en ohygglig känsla av befrielse hammaren rätt in i den främmande mannens svettglänsande tinning.

MÄN MED KARAKTÄRER

En jägmästare har benlindor, gröna eller grå. Den här går aldrig ut utan gevär och går aldrig ut utan att ha bråttom, utan att halvspringa genom byn så dammet slår upp över vristerna. Alla hälsar på honom men själv hälsar han aldrig tillbaka, kanske därför att han har så förtvivlat bråttom att han inte hinner se de mötande som alltid saktar farten och viker åt sidan när de ser honom komma. Ibland stannar de alldeles vid dikeskanten och vrider huvudet när han passerar och tycker sig se att jägmästaren leder en hund i band, en stor osynlig hund som han spetsar läppar mot, som han rättar sina långa steg efter och som så helt upptar hans uppmärksamhet att han inte kan fångas av nånting annat. Folk knuffar varandra med armbågarna men skrattar inte, ler inte ens, låter bara varandra veta att de har märkt det där med hunden.

Uppför betongtrappan till Cederbloms Specerihandel hoppar han i två skutt och gummor som stått där nedanför och bjudit varann på nässnus kilar förskräckta åt sidan. När han kommer in i affären hakar han av geväret, står bredbent mitt på det nyskurade trägolvet och väger vapnet i rem-

men tills han hittar medelpunkten. Först då går han fram mot disken och alla ögon som stirrat på honom med uttryck av nyfikenhet eller förvirring får brått att återvända till diskens mässingskanter. När geväret står med kolven tätt tryckt mot golvet sticker pipan upp ett par centimeter ovanför diskens kant och de två kvinnliga expediterna får ett skrämt uttryck i ansiktet när de med nervösa rörelser ställer ner påsar och kartonger framför sina kunder. När det är hans tur lämnar jägmästarn en maskinskriven lapp till biträdet. Inte ens när biträdet lågmält förklarar att en vara är slut får man höra honom säga ett ord. Han bara skakar ogillande på huvudet eller rycker på axlarna liksom för att befria sig från det obehag som bitrådets upplysning kan ha gett honom. Jägmästarn handlar alltid samma saker; proviant till sina utflykter i skogarna: konserver, hårt bröd, mesost, apelsiner, kaffe, kondenserad grädde eller utpräglat manliga ting som man förknippar med styrka, ensamhet och överlägsenhet: benlindor, kängfett av ett exklusivt märke, dyr piptobak, förnämliga piprensare, fickflaskor för fältbruk eller stift till cigarrtändare. När varorna står framför honom på disken stoppar han själv ner dem i sin ryggsäck och hindrar genom sina tvära rörelser biträdet från att hjälpa honom. Ingen i byn har hört honom be om hjälp och alltså har ingen heller hört honom tacka. Ingen har sett en tändsticka slockna för honom när han tänt en pipa i blåsten på vägen eller hört honom svära därför att han fått en sten i skon. Jägmästarn händer ingenting av det som kan göra andra människor löjliga, ingenting som man kan skratta åt eller le över; men man väntar.

En dag kommer jägmästarn in i handelsboden och köper en duk. Den dagen har han lämnat geväret och ryggsäcken hemma. Han bär inga handskar och allmänt blir man nog förvånad över att han har så små händer, så små och så vita, nästan fruntimmershänder. Han röker en cigarrett som ser förkrossande liten ut där den sitter mitt i det stora röda ansiktet. Han bär sig besynnerligt åt med samma han kommer in hos Cederbloms, går inte fram till stora disken utan till den lilla glasdysken ner till vänster i gången där det finns saker som byns människor brukar stå och fnittra åt men aldrig köpa: billiga halsband, brokiga badkappor, imiterade armlänkar, mascots, granna sidenbaddräkter (till vilken sjö här mitt inne i skogen?), cigarrettmunstycken och örhängen. Över detta museum över stadens fåfånga står jägmästarn lutad en bra stund och blossar ivrigt på sin cigarrett utan att ta den ur munnen, innan någon av expediterna kommer sig för med att gå bort till honom.

När han sedan med en vänlig fast något besvärad röst sagt att han vill ha en duk missförstår honom biträdet först och börjar breda ut broderade bordsdukar och bordslöpare över disken.

— Inte en sån, säger jägmästarn, spottar ut cigarretten och trampar sönder den med pjäxan, det ska vara en duk att ha om huvudet.

— För att bli varm, undrar biträdet som naturligtvis inte fattar att det är en dam som skall ha den och påminner sig ha sett folk med tandvärk med vita dukar virade runt huvudet.

Då tittar jägmästarn ner i glasmontern som i ett akvarium och upptäcker till slut det han söker. Han går runt disken som står ganska långt ut på golvet

och drar ut lådan där dukarna ligger, tar upp första bästa i handen, tittar en sekund på den rödflam-miga, genomskinliga sidenduken och ber lågt och snabbt att genast få den inslagen. Sedan stoppar han det lilla paketet i fickan på jägarrocken, står ett tag på trappan utanför och försöker få eld på en cigarrett i regnet. Genom skyltfönstret ser biträdet honom sedan skynda förbi på vägen med läpparna slutna kring cigaretten som ett skruvstäd. Strax innan kurvan stannar han plötsligt, tar upp en av de fina händerna ur fickan och sträcker ut den i regnet liksom för att smaka på det. Visserligen fortsätter han omedelbart och är snart inte längre synlig ens från det bortre av affärens fönster. Besynnerligt har det i alla fall sett ut, mycket besynnerligt.

På kvällen vet nästan alla om jägmästarns huvudduk och många talar om den sedan de släckt lampan och ligger i köket med katten på täcket och lyssnar till bilarna på vägen och väntar på att somna. På förmiddan dagen efter kommer folkskollärarens fru som vanligt cyklande till Cederbloms. Det är klart väder och börjar bli varmt efter regnet och dörren till affären står öppen. Precis på tröskeln vänder hon och går tillbaka till cykeln liksom hon hade glömt nånting, hon sysslar med låset och verktygsväskan och när hon sen går uppför trappan är hon barhuvad. Medan hon går fram till disken märker hon ändå att det är för sent. Den lilla gruppen kvinnor som står och nyper i skinnet på en rulle klännings-tyg följer henne med ögonen över hela golvet och hon förstår att de kanske redan genom fönstret har sett henne bära jägmästarns duk och vet att hon nu är så feg att hon har den i kassen. Av detta blir

kassen så tung att hon knappt orkar lyfta upp den och biträdenas blickar gör den ännu tyngre. Hon blir mycket röd i ansiktet och när hon skall till att beställa kommer hon inte ihåg ett dugg av det hon skulle köpa, men eftersom hon inte vill erkänna sin förlägenhet för sig själv handlar hon en mängd överflödiga saker som tillfälligtvis faller henne in, bland annat ett par manschettknappar, ett mycket obetänksamt köp, märker hon genast hon har sagt det, dubbelt obetänksamt eftersom kvinnorna fortfarande är kvar i affären. Men det skulle se tokigt ut att ta tillbaka och därför gör hon det inte. När expediten öppnar kassen för att hjälpa henne att stoppa ner varorna hatar hon honom för att han i allas åsyn tar upp duken på disken medan han med gift i röstent säger att det är synd att lägga alla de tunga paketen ovanpå en sån här fin duk.

Vid middagstiden är jägmästaren, som hyr ena gavelrummet på övre botten i folkskollärvillan, och folkskollärarens fru som heter Alice och är dotter till en bonde i grannsocknen, men uppfostrad i stan, således inringade, visserligen på ett vidsträckt område men eftersom man är många om nätet är möjligheterna att undkomma ändå obetydliga.

Vad barn pratar skall man visserligen inte fästa sig vid, men barn är farliga därför att de inte har förstånd att hålla inne med sanningen. Genom den halvöppna dörren till korridoren hör folkskolläraren under en frukostrast en flicka jaga en annan. Han vill just gå ut och säga till dem då den ena tydligen har blivit upphunnen och tvärstannar utanför dörren till klassrummet, tydligen utan att veta att han är kvar därinne.

— Vem, ropar den jagande flickan med en röst som är rå av spänning. Vem? Vem? Vemvemvem?

— Jägmästarn, flämtar den upphunna och springer sedan skrattande undan, springer ut förföljd av den andra, och lämnar läraren ensam kvar, ensam med sina skamsna tankar, ensam med sin heta vibrerande oro, med sin ljuva kittlande smärta. När klassen kommer in sitter han där i katedern och är röd i ansiktet. Åtminstone känner han det så. Han måste se nerför kroppen också för att övertyga sin oro om att han inte är naken. Han knäpper kavajen fast det är högsommarvarmt och drar upp sportskjortans blixtlås ända upp till struphuvudet. Mot vanligheten ger han klassen korta, nervösa frågor och svarar själv om det dröjer för länge. De två flickorna undviker han, vågar inte ens se åt deras håll, åt fönstret till.

När han kommer hem på eftermiddan hör han jägmästarn gå fram och tillbaka uppe i sitt rum, men han låtsas inte om nånting, försöker vara vänlig och likgiltig fast han skulle vilja ställa till med uppgörelse. Utan att kanske egentligen vilja det börjar han emellertid från och med nu samla material till denna uppgörelse. Så god spårhund, så uppslagsrik detektiv, så hänsynslös jägare som en svartsjuk man är ingen. En rast lånar han en cykel av en kollega och säger till klassen att han måste till stationen med ett mycket brådskande telegram och att han kanske kommer några minuter för sent. När han åkt ut på vägen cyklar han också mycket riktigt i riktning mot stationen men när han om en liten stund är ensam på vägen vänder han försiktigt och kör in på en skogsväg. Han åker snabbt och

cykeln studsar över rötter och stenar. Han vill ta hemmet i ryggen genom överrumpling och några hundra meter från skogsgrinden bromsar han in och ställer cykeln mot ett träd och går sista biten. Han kryper bakom en buske och tändes en cigarrett för att stärka sin värdighet i en ovärdig situation. Skogsgrinden är nysmord och gnisslar inte och han kommer in på tomten smygande på tårna genom gräset. Genom fågelkvittret och smällandet från flaggsnöret hör han låga röster från bersån och han drar in stora moln med rök i munnen medan han tittar in genom den lilla nyklippta entrén.

Då ligger de där i gräset på en filt fast det finns bord att sitta vid. Visserligen dricker de bara kaffe och ligger faktiskt på var sin sida om pannan och fatet med kakorna, men hustrun har en grann duk om huvudet som han inte känner igen, hon röker fast hon inte gör det annars och ibland talar de så lågt till varandra att han inte hör vad de säger fast han nog försöker.

Men skolraster är korta, kortare än man tror när man har smitit iväg på cykel och innan cigarretten ännu är slutrökt går folkskolläraren upp mot huset, slänger upp dörren så att det skall höras, stampar på farstutröskeln som om han hade snö på skorna. När han står framför spegeln i hallen och blåser rök mot sin fadda spegelbild för att imponera på den hör han hustrun komma springande uppför verandatrappan. Hon får se honom genast hon kommer in och tvärstannar. Hon är barhuvad.

— Jag tyckte jag hörde ljud från huset, säger hon. Det var således du.

— Således, säger han och går. Kastar cigarrett-

stumpen på hallgolvet, lämnar den åt henne att stampa på. Går slängigt nerför trappan. Visslar när han passerar bersån som ligger alldeles tyst i hettan — nej, jägmästarn sätter ner kopp på fat och harklar sig. När skollärarn sedan cyklar tillbaka genom skogen möter han i en kurva en liten svettig kvinna som samlar kottar i en säck. Hon är mor till en av flickorna som vet Sanningen. När han trampar förbi ser han på henne att hon kommer att fundera en hel del över detta underliga möte mitt i skogen och mitt under skoltid. Dumt, men oundvikligt.

Hustrun går in i köket efter borste och skyffel och sopar upp tobaken. Hon dricker några glas vatten och går runt på nedre botten och öppnar fönster för att slippa kvävas. Hon är glad att det blåser och lutar sig ut genom stora rumsfönstret och låter blåsten fläktas bort den plötsliga heta oron. Men blåsten hjälper bara en kort kort stund. Ett hett nät med små obarmhärtiga maskor dras åt kring överkroppen och hon måste sticka handen innanför klänningen och släpa fingrarna efter skinnet för att övertyga sig om att det bara är inbillning alltihop. Hon skulle vilja springa någonstans, men åt något håll som inte finns, varken åt bersån till eller Cederbloms eller vägen eller skolan eller skogen.

Då är det någon som kommer genom skogsgrinden, det har smällt till i låset bortom bersån. Det kommer en kvinna över gräsmattan, en kvinna som släpar en säck genom gräset. Tätt tätt förbi bersån passerar hon och kvinnan som står i fönstret biter i läppen och hoppas att mannen där inne inte skall börja ropa på henne nu eller komma utrusande, ivrig att få fatt på henne och slita henne till sig, som han

brukar när de är ensamma. Folkskollärarens hustru går ut och möter kvinnan med säcken just vid verandatrappan. Då stannar kvinnan, släpper säcken på gångens stenar, stryker upp håret ur sin svettiga panna. Sen ser hon folkskollärarfrun i ögonen med ett uttryck som det inte går att bli klok på, inte snällt och inte elakt. Men lärarns fru blir i alla fall lite förvirrad och hittar inte ett enda ord att säga, bara tittar ner på säcken och sen förbi säcken och i väg mot bersån. Då märker hon att fru Mattsson börjar se åt samma håll och för att inte förråda sig lockar hon till sig blicken och fuktar tungan för att fråga efter ärende. Men bondkvinnan hinner i alla fall före.

— Fick jag gå över skollärarns tomt, säger hon med en fråga som inte är en fråga och lyfter säcken. Se, säcken är så tung och det blir i alla fall en ginväg.

Det låter bra, höll hon sedan sina ögon stilla lät det ännu bättre, men de flackar och far, in i huset och ut igen, upp till jägmästarns fönster och ner i trädgården, mellan äppelträden, sen hänger de ett tag som en hög orörliga över bersån. Det är som om hon kunde se ner i bersån fast hon står på stenarna bredvid Alice och andas tungt efter ansträngningen.

— Naturligtvis fru Mattsson, säger Alice äntligen och tar tag i säcken.

Men fru Mattsson vill inte ha någon hjälp. Hon blir misstänksam över att Alice vill hjälpa henne och hittar på anledningar att dröja sig kvar framför verandan. Hon finner osynliga kattor att smeka, blommar att beundra och dofter att andas in medan hon låter ögonen fara över tomten och huset.

— Så rart ni har det, säger hon och ser skolläraryngrarna in i ögonen en allra sista gång, för nu går hon. Konstigt folk här. Säger varken god dag eller adjö. Ser oförskämda ut när de kommer. Glor oförskämt när de går. Hon knegar i väg med säcken, men just när hon öppnar grinden ut mot vägen måste det ändå hända, det som hon har väntat på. Jägmästarn ropar.

— Alice, var fan håller du hus?

Det är som om hon hör hans röst för första gången och hon stelnar där hon står. Det dröjer en evighet innan grinden smäller igen. Smällen väcker henne och hon rusar iväg upp på verandan, in i hallen och uppför trappan till övre botten och in i sitt rum som står med vidöppen dörr. Hon låser dörrn och faller ner i en fåtölj och när jägmästarn knackar öppnar hon inte först. När hon äntligen öppnar står han därute med händerna upptagna av pipa och tobakspung och begriper inte ett dugg.

— Vad fan tar det åt dej, säger han bara.

Då blir hon med ens alldeles vild. Så mycket oförståelse kan hon inte bära. Främmande för situationen som hon är ser hon sig alldeles ur stånd att behärska den. All fruktan över det redan skedda som hela våren dämts upp med nya smekningar och nya hemliga nöjen sprutar ur henne i ett långt skrik, i ett långt utbrott av skam och rädsla. Visst har hon redan många gånger trott sig veta vad det betydde att trotsa men det är ändå bara på lek hon har bollat med tankarna på en slutlig upptäckt. Som raketer har hon låtit dem stiga mot himlen och borrar in huvudet i hans kött medan hon njutit av deras farliga bländande sken. De har dragit ner gardinen några

timmar på dagarna i hans rum för att leka natt. De har gjort varann starka genom att söka skydd hos varann. Hon har krupit in i honom som i en grotta och i den grottans värme och mjuka dunkel har den fientliga yttervärlden förefallit så löjligt svag, så skrattretande ynkelig. Den långa tiden mellan de korta ögonblicken på jägmästarns rum har varit som en bro mellan små ljuva öar. Hela tiden har bron hjälpt henne att känna det eggande och stärkande sambandet med älskaren, denna bro av minnen: minnen av en fingertopp på ett bröst, ett brett i en axel, en kyss på strupen, en varm hand som glider nerför ryggen.

Rädslan för upptäckt har bara varit en lek därför att hon inte varit ensam ett enda ögonblick förrän nu, då hon plötsligt vet att själva upptäckten kommer att göra henne ensam, så förfärande ensam att ingenting kan hjälpa henne mot den, allra minst den som står i hennes rum och stoppar sin pipa med små korta älskarrörelser. Hon står på en bro som inte längre har några fästen och det är dimma, mörker och vatten vart hon ser. Och det är ingen lek längre att bli upptäckt. Det hjälper inte att vara stark en gång, att krypa in i hans armar och bygga en mur av hans kött därför att upptäckten inte är en blixtnlik urladdning som rasar ett ögonblick och sen är över, utan upptäckten är ett tillstånd av enformig pina, ett oändligt samtalsämne för några hundra bönder, skogsarbetare och överhetspersoner och dessas alla kvinnor. Det är det som gör henne så rädd. Hela luften är full av fru Mattssons ögon. Det är det som får henne att skrika så.

— Jag är trött på det här, skriker hon, jag är

trött på att ha hela byn spionerande kring knutarna. Jag är trött på att folk flinar så fort jag kommer utanför grind. Jag är trött på att folk går ihop och börjar viska så fort de får se min cykel på vägen. Jag är trött på att vara jägmästarns hora.

— Alice, har någon sagt så?

— Och du, du är så dum så du inte ser nånting. Om du var rädd om mej lät du mej inte utsättas för allt det här. Men du aktar mej inte för ett ruttet lingo. Du, du, du . . .

Jägmästarn har lindat en arm om hennes huvud. Hon har hans tyg i munnen och när orden slutar komma är hon vanvettigt trött och låter sig föras in i hans rum. Hon ligger på hans säng och stryker det blommiga överkastet med handflatorna. Det regnar ute och fönsterrutan blir suddig av vatten och i bersån regnar väl kakorna sönder och kopparna och gräddflaskan blir fulla av vatten, men hon orkar inte gå ner. Hon ligger och lyssnar till jägmästarn, som sitter vid skrivbordet och fäktar med en pennkniv.

Visst, säger han henne, förstår han alltihop och han vet nog vad det betyder när en liten struntby som den här börjar prata om att en fru har en annan än sin egen man, men strängt taget är det ju bara det där med duken, som var en dumhet, det erkännes, som kunde tas som något slags bevis. Har de inte varit försiktiga annars, har hon någon gång varit i hans rum när mannen kommit hem från skolan? Har han så mycket som petat på henne i någon annans närvaro? Har de kanske visat sig tillsammans på vägen eller i folkparken? Och hur försiktiga har de inte varit vid sina möten, varskott mannen dagen innan att jägmästarn skall vara ute i skogen hela nästa dag

och har hon inte stått och brett smörgåsar åt honom kvällarna innan för att söva alla misstankar. Och har han inte gett sig iväg tidigt dessa mornar och fått ligga i skogen och trycka tills det var säkert att skolan hade börjat? Och hur listigt hade han inte tagit sig hem, alltid begagnat sig av småvägar och stigar, färdig att dyka ner i ett snår vid minsta prassel.

— Men glöm inte att Arne kom hem i dag, säger folkskollärarens hustru stilla. Vi hade lika gärna kunnat vara på ditt rum då.

— Arne kom hem, säger jägmästarn lugnt. Han har sett duken på hatthyllan, undrat var den kommit från och dragit sina slutsatser. Att vi låg och drack kaffe när han ville överraska oss kan ju bara ha lugnat honom.

— Och fru Mattsson, säger folkskollärarens hustru, aldrig har hon märkt förr att det är en genväg att gå över lärartomten fast hon är barnfödd här.

— Fru Mattsson, säger jägmästarn och skär i en linjal med kniven, fru Mattsson mötte Arne i skogen och började fundera.

— Att du kunde vara så dum att ropa fast du visste att hon var här!

— Jag trodde gumman hade gått och förresten är det väl inget märkvärdigt om jag ropar till dej så länge som jag har bott här nu.

— Men du svor åt mej och det gör man bara åt sina älskarinnor.

— Jag medger att jag har varit oförsiktig, säger jägmästarn lugnt och försöker se ut genom det tårblinda fönstret. Kanske har vi varit oförsiktiga båda två. Du hade inte behövt ha duken på dej när du åkte till affären. Men ingenting är obotligt. Oförsik-

tighet kan också botas. Den kan botas genom att man blir dubbelt så försiktig som förut. Du och jag ska bli så försiktiga att alla ska skämmas över sina misstankar och ta tillbaka. Har vi någon gång sett på varann när vi druckit kvällskaffe med Arne ska vi inte ge varann en blick i fortsättningen. Tror du dej om att kunna vakta dina ögon?

— Om du kan så nog kan jag, säger lärarfrun och är plötsligt så trött. Hon ser på regnet som strilar nerför rutan. En slaktares skyltfönster, tänker hon och skrattar till lite, bara lite, så att det knappt kan märkas. I varje fall märker jägmästarn ingenting. Han drar upp blixtlåset på tobakspungen och tar litet tobak i nypan och smular sönder det över golvet.

— Vi ska vara hövliga mot varann, men inte mer. Absolut inte mer, fortsätter jägmästarn.

— Absolut inte, säger skollärarns fru. Absolut inte. Absolut inte.

Jägmästarn blir förvånad när hon säger det tredje gången. Ibland brukar hon egga honom med sin förbannade överlägsenhet. Hon brukar upprepa ord som han har sagt, med sin röst men med hans tonfall. Det är som att titta sig i en spräckt spegel. Hur länge tänker du hålla på, brukar han fråga. Så länge jag har lust, brukar hon svara. Och hon brukar ha lust länge, ha lust ända tills han rasande bryter ner henne på sängen och hennes läppar blir en magnet som drar till sig hans.

Regnet rinner och rinner. Jägmästarn har tänt en pipa och suger in rök med barnsligt rundade läppar. På skrivbordet tickar jägmästarns väckarklocka som brukar ringa klockan ett på eftermiddan när rullgardinen är nerdragen. Absolut inte, tänker Alice,

men hon minns inte varför. Jägmästarn tar pipan ur munnen.

— Konsten är bara att vänta, säger han och smeker pipskaftet. Kan du lära dej vänta?

— På vad då?

— På det rätta ögonblicket. Åker inte Arne på skolresa?

— Den 6 juni, säger Alice och sätter sig på sängkanten och ser ut på himlen som klarnar över trädgårn. Ser över jägmästarns huvud rätt ut i ett moln. Han måste resa sig för att vinna i längd. Han går fram och tillbaka i rummet och väjer för hennes fötter varenda gång, men han rör henne inte fast han kommer så nära.

— Om fjorton dar, säger han och stannar vid fönstret. Kan du vänta så länge?

Hon tittar på hans rygg när han säger det. Skälv lite grand, ber hon, men jägmästarens rygg är alldeles stilla. Hon reser sig från sängen och går på den tystande mattan mot dörren, går baklänges för att se om den stumma ryggen skall märka det, men ryggen är blind och märker ingenting.

Emellertid, när hon snuddar med sin egen rygg vid dörren vänder sig jägmästarn långsamt och sittande på fönsterbrädet säger han utan att darra på rösten:

— Alltså: i fjorton dar ska vi inte låtsas om varann. Tror du att du orkar?

Men lärarns fru säger inte precis det som han väntar. Hon niger framför dörren, graciöst och hånfullt, niger och säger:

— På återseende, herr jägmästare.

När jägmästarn blivit ensam sitter han först vid skrivbordet och bläddrar i en bok om jägare. Han

drar upp väckarklockan och sätter den på ringning till midnatt. Han har bestämt sig för att gå ut på nattjakt. Om en stund smyger han sig fram till dörren och vrider om nyckeln. I skrivbordslådan har han en liten flaska konjak avsedd för svåra stunder och han tar glaset från karaffinen och håller först i lite, mycket lite på botten. Han håller i precis så mycket som en Karaktär skulle göra. Han håller upp glaset mot ljuset och är glad över att han hållt i så lite. Han stjälpes i sig drycken i en enda smärtsam klunk. Han håller i lika lite några gånger till och blir varje gång lika glad över sin karaktärsstyrka.

Solen tänds mycket hastigt och slår honom i ögonen. När han lutar sig fram över skrivbordet för att dra ner rullgardinen till skydd ser han Alice komma gående från bersån mot huset. Hon bär resterna av deras avbrutna måltid på en röd bricka som kastar ett vänligt skimmer över gräset där hon går. Axlarna är trötta och hon liksom vilar på brickan, bär sin trötthet och sin begynnande förtvivlan på den och håller ögonen krampaktigt fästa på brickan för att inte förlora någonting. Då grips jägmästarn av en plötslig ömhet för folkskollärarens hustru. Lutad över skrivbordet och med ögonen följande hennes stilla gång mot huset känner han ömhetens njutning värma i kroppen.

Kära lilla kvinna, säger han med munnen stängd och strupen stilla men han tycker ändå att orden stiger ut i rummet och blir liggande stilla i dess tjocka luft och doftar godhet, doftar av jägmästarens godhet. Han fylls av en utsäglig lättnad och eftersom han inte önskar göra klart för sig varför han känner denna lättnad säger han sig att den kommer

sig av hans taktfulla sätt att handha affären med Alice och folkskolläraren. När Alice försvunnit in i huset tycker han sig ha gjort förtjänt av ytterligare en klunk konjak och som belöning håller han i kanske aningen mer än som anstår en Karaktär. Sen låser han in flaskan och tar fram geväret ur garderoben. Han lägger det tvärsöver skrivbordet och viftar bort det damm som kan ha samlat sig på pipan med ett läskapper. Han tar ut slutstycket och blundar medan han med fingrarna smeker dess blänkande hårda ytor. En hel vecka har geväret stått undanställt i garderoben och han sätter in slutstycket igen med ömt glidande rörelser. Han lyfter upp det och sätter kolven mot axeln och siktar in i bersån. Det skulle sitta en uggla där eller åtminstone en sparv. Eller buteljer. Han har en älsklingstanke om målskjutning på i ballonger upphängda, fritt svävande buteljer som man kan stå i sitt fönster eller sitta i sin stol eller till och med ligga i sin säng och skjuta på mellan fönsterkarmarna. Men där finns inga buteljer och inga ugglor eller sparvar, men grinden borta mot skogen har gnisslat till. Det är folkskolläraren som kommer, varm och rökande, med en packe skolhäften under armen. Det är naturligtvis dumt alltihop men alldeles för sent upptäcker jägmästarn att han står och siktar på honom med jaktgeväret. Visserligen är det ingen patron i, men hur som helst — nog är det dumt.

Läraren finner frun i köket. Hon står där och torkar porslin, kaffekoppar och fat som alldeles nyss måste ha stått på en bricka, för brickan är inte undanhängd utan står framme på bordet med våta märken av utspillt kaffe. Allt detta går han omkring

och märker innan han hälsar, sätter sig på en taburet och låter bomben springa.

— Du kom inte vanliga vägen, undrar hustrun medan hon torkar av brickan och hänger den på väggen.

— Jag gick genom skogen, säger läraren och väger skrivböckerna i ena handen, hade för mej att det är lite närmare, men det kanske är fel.

— Fru Mattsson gick förbi här i dag. Hon trodde också det var närmare.

— Jag gör inte om det, säger läraren och börjar se så intensivt på frun att hon till slut inte orkar hålla sina ögon stilla.

— Hur så, säger hon osäkert.

Dong!

Folkskolläraren har släppt bokpacken i bordet. Han låter det vara tyst en liten stund innan han går vidare.

— Jag vill inte bli skjuten genom ett fönster, säger han slutligen så lidelsefritt att det sagda blir dubbelt skakande.

Då sjunker hustrun ner på en stol och de sitter på var sin sida av bordet och ser varandra djupt i ögonen och den här gången håller hennes ögon ut. Men det är av förvåning de är orörliga, inte av rädsla och sjukt samvete som mannen föreställer sig.

— Skjuten, upprepar hustrun och flinar till därför att det låter så komiskt novellistiskt.

Mannen reser sig långsamt, fortfarande med blicken sänkt i hennes som en domptör.

— Jägmästarn stod på sitt rum och siktade på mej med geväret, säger han lika sakligt som förut.

Då blir hustrun flammande röd i ansiktet och blicken ramlar, ramlar obönhörligt. Det märker mannen

och vänder sig demonstrativt och går fram till fönstret. Hustrun ser honom hjälplöst i ryggen. Först har hon lust att springa upp, snurra honom runt och kasta ur sig allt hon kan finna på till försvar för jägmästarn, men sedan rodnaden sjunker blir hon lugn och klar och när hon till slut skjuter stolen bakåt har hon funnit ett sätt att rädda allas värdighet, allas samveten och allas känslor.

— Arne, säger hon och upprepar envetet namnet tills mannen har vänt sig mot henne. Arne, du måste genast gå upp och be om en förklaring. Om inte för din så för min skull. Tror du jag vågar stanna hemma ensam i huset med en galning som går omkring och siktar på folk. Jag kommer inte att få en lugn stund mera. Dessutom är det straffbart. Säg honom det.

De går tillsammans uppför trappan och det är Alice som leder Arne fast hon inte håller i honom. Alice går några trappsteg före. Mannen följer motvilligt efter, halvt bedövad av ett märkligt, glädjande faktum; eller två. Galning har hon sagt, »galning» om jägmästarn och så den skarpa tonen. »Straffbart.» »Dessutom är det straffbart.» Därför följer han med.

Sen står jägmästarn där bred i dörröppningen, rufsig i håret. Han blinkar dumt mot dem som om han sovit och blivit hastigt väckt. Alice är snabb och låter honom inte få en sekunds andrum.

— Min man säger att *ni* siktade på honom med *ert* gevär när han gick över gården nyss, säger hon.

Jägmästarn drar sig baklänges in i rummet, sätter sig på skrivbordskanten och fingrar på knäna. Han flabbar till lite förläget.

— Missförstånd, säger han och tittar i golvet. Jag ville se om geväret var rent och så tog jag och siktede — och nog var det jävligt att Arne skulle komma i vägen, men som sagt —

— Ja, ja, säger Arne, jag blev bara lite skakis. Jag kom att titta opp och så såg jag det där.

I trappan frågar mannen henne plötsligt, lågt och mycket nära:

— När blev du ni med jägmästarn?

Då stannar Alice, ser upp i hans ansikte med vild beslutsamhet.

— I dag. Han gjorde några dumma kommentarer till att du kom hem mitt på dan. Då sa jag åt honom att några friheter av det slaget tillåts inte här, sa jag. Och så har han gett mej en duk. Du har väl sett den?

— Nej, ljuger mannen som av spårningsskäl är angelägen om att dölja sin svartsjuka.

Hustrun tar ner den från hyllan. Mannen granskar hennes leende, jämför det med andra vid liknande tillfällen för att få ut om det är falskt. Hustrun observerar mannens min när han synar duken och märker på den överdrivna omsorgen i hans granskning att han redan vetat om den. Det gör henne lite orolig och hon kliver ut ur sig själv och står bredvid och rättar varje rörelse innan hon gör den för att kunna prestera idel trovärdiga saker.

Jägmästarn kommer inte ner till kvällskaffet. De hör honom gå fram och tillbaka på sitt rum en stund. Sedan lägger han sig på sängen, det knakar till i resåren och sen dröjer det länge innan det hörs ett ljud där uppifrån.

— Han är sur förstås, säger hustrun när mannen för jägmästarns frånvaro på tal. Först sur över att

jag snäste av honom i middags och sen över den där historien med geväret.

Det låter trovärdigt. Medan folkskolläraren brer honung på en vetebulle granskar han olika partier av hustruns ansikte, men allt ser så äkta ut. På kvällen när de just har lagt sig hörs jägmästarns tunga steg i trappan. Han går direkt ut och försvinner in mot skogen. Läraren ligger på rygg i sängen, är sval och klar och väger klara saker och ting mot varandra. Han sitter vid rättvisans bord och på ena sidan lägger han handlingar som talar om skuld och på den andra sådana som vittnar om oskuld. Hustrun kryper över i hans säng och han blir först glad och sedan misstänksam, därför att det nästan alltid brukar vara han som tar initiativet. Han ligger stumt bredvid henne och har de två posterna skuld och oskuld i minnet, men ju mer värmd han blir av henne dess mer fördjupar han sig i högen med oskyldiga handlingar. Till slut känner han sig friare och gladare än på länge och han somnar sent med tänderna insnärjda i hennes hår.

Hustrun ligger vaken en stund efter det han har somnat och partier av dagen repeteras för henne. Hon gör sig varsamt loss från mannen och när svalkan kommer vill hon skrika av smärta över de fjorton dar som skiljer henne från lyckan, den ljuva farliga lyckan, lyckan som bits. Hon skriker inte, men somnar mycket sent.

I gryningen kommer jägmästarn hem från nattjakten. Hustrun vaknar av buller från verandan och sätter sig hastigt upp i sängen. Rummet är mycket varmt och hon går upp och öppnar ett fönster. Då hörs en grov duns från verandan och strax därefter

hårda steg som smäller i trappan. Då minns hon nattjakten men går i alla fall barfota ut på verandan för att se vad som smällde. Ett stort vitt bylte ligger nervräkt på golvet och hon stannar förskräckt framför en stel vit vinge med blod i kanterna, en frusen våg av blod och fjädrar. Den skjutna fågeln och de råa dimmorna som kryper genom trädgården och den hotfulla tystnaden som ligger över byn slungar henne tillbaka in i huset, kastar henne in mot spegeln. Hon står framför spegeln och gnider blod upp i kinderna. Hon tycker mycket synd om sig själv där hon står, skrämnd och ensam.

Jag måste tala med honom, tänker hon, nu på en gång. Han måste hjälpa mig, han kan inte lämna mig ensam. Hon tar ner duken från hyllan och virar den om huvudet. Sedan hon lyssnat in mot sovrummet och inte hört ett ljud därifrån springer hon lätt upp för trappan, vågar knappt snudda vid trappstegen därför att hon är så rädd för att bli upptäckt. Hon knackar inte på jägmästarns dörr, en knackning skulle kunna väcka den som bör sova. Hon öppnar den i stället mycket sakta.

Hon har öppnat dörren så sakta att hon överraskar honom. Plötsligt står hon på tröskeln till hans rum och känner att hon fryser. Helst hade hon vänt och störtat ner för trapporna därför att det hon ser fyller henne med en sådan motvilja att hon inte kan bära det utan att skrika, tror hon först. Det finns situationer som vi inte önskar se våra älskade försatta i, emedan det ovärdiga i deras beteende sårar vår stolthet. Deras ömklighet blir till alla delar vår egen. Endast genom att häftigt bryta med dem kan vi i dessa situationer rädda vår egen värdighet.

En lång stunds tystnad vid dörren, men jägmästarn har ännu ingenting sett. Hennes ögon fylls långsamt av varma tårar. Förolämpad och övergiven står hon nu och inpräntar varje detalj i den scen som utspelas framför henne. Hon betraktar glaset i jägmästarns högra hand. Nästan fullt, tänker hon. En sån där njutare! När han inte vill ha mig övergår han till konjak. Hon ser honom i profil, denna druckna, uppsvällt röda, belåtna profil. Hur har hon kunnat älska den? Eller har hon aldrig sett den förut? Och den vänstra handen, den dröjer hon alldeles särskilt länge vid därför att det är dess förehavanden som fånglar henne och fyller henne med sådan avsky.

Jägmästarn har skjutit en ekorre, ett stort grant djur som ligger tvärs över hans knän. Han smeker den med vänstra handen, men inte ömt utan som en glad ägare. Inte heller ser han grym ut, bara belåten. Så belåten ser han ut när kvinnor ger sig åt honom, tänker hon. En sån där smekare som bara kan älska med händerna.

Naturligtvis måste han till sist få syn på henne, man kan inte tänka så intensivt på en människa utan att hon känner det. En vass tanke har rispat honom i kinden. Han vänder sig trögt med den smekande handen knuten till försvar. Medsamma han får syn på henne försöker han resa sig för att få sin värdighet på fötter, men hon vinkar åt honom att bli sittande. Att bli avslöjad sittande! Om han hade stått hade han åtminstone kunnat se ner på henne, han känner hur han krymper tills axlarna inte blir stort mer än en galge för jägarrocken att dingla på.

— Vad gör du här, säger han mörkt och försöker avlägsna glaset så omärkligt som möjligt.

— Det brukar du inte fråga mej om annars, säger folkskollärarns hustru och känner tröskelns sträva trä under sina fötter. Det gör ont men det gläder henne. Saker och ting får göra ont bara de påminner henne om vilka förpliktelser hon har mot sitt hat. Varsamt löser hon jägmästarns kolorerade duk från sitt hår.

Jägmästarn låter henne lugnt göra det. Han rusar inte upp och bestormar henne med böner att låta det vara. Hur kan hon vara så grym och förkasta en gåva som han skänkt henne av hela sitt hjärta! Nej, han sitter lugnt kvar och formulerar. Han sitter kvar i stolen i stället för att springa upp och erövra henne, trots att han säger sig att det vore en möjlig utväg. Han sitter kvar därför att hon har ertappat honom, och vad som är värre: han känner sig som en ertappad. Och att känna sig som ertappad, det är att redan befinna sig vid domarbordet, fast några anklagelser kanske överhuvud taget inte kommer. Han sitter alltså i stolen och formulerar försvar och vilket försvar är effektivare än att rycka undan den moraliska grund på vilken den förmente anklagaren vilar sina fötter.

Jägmästarn vänder sig långsamt och ser på sitt glas. Det är inte mycket i det, inte alls, det är nästan karaktärsfullt tomt. Han lyfter det alltså från skrivbordsunderlägget och hållande det i handen som ett argument för sin egen förträfflighet vänder han sig häftigt mot henne. Det glimmar olycksbådande i hans ögon: Jag! tänker han (med utropstecken), får jag inte ens sitta på mitt förhyrda rum och dricka en liten skvätt konjak i ensamheten! Eller mitt jaktbyte, skulle jag inte få ta upp det på mitt dyrt betalda rum utan att skandaliseras av henne? Och just

hon ska säga det, tänker han (fast hon inte sagt ett ord om det). Hon! Hon som är så fäst vid hyckleri att hon tvingar andra att också hyckla, som tvingar en att säga att man inte smakar en droppe eller att det aldrig skulle falla en in att jaga för sitt höga nöjes skull. Ja, försökt fördärva honom, det är vad hon har gjort, men ingenting ska hon ha för det. Nu är det han som är avslöjare. Precis som om inte han skulle förstå varför hon tränger sig på honom vid den här tiden på dygnet. Han dricker alltså, en liten liten klunk för att klara strupen. Sedan säger han:

— Kom vi inte överens om att inte träffas på det här sättet förrän om fjorton dar?

Han röst är tjock av återhållen rörelse. Detta plötsliga attentat mot hans präktighet driver nära nog ut tårar i hans ögon eller immar dem i varje fall. Ångorna från vreden som kokar i honom gör själens fönster fuktiga.

Då kommer den äntligen, Scenen, den stora Scenen, den som man blundade och dolde sina ögon för om man inte vore så artig. Lärarhustruns bara vita fötter har plötsligt lämnat plågornas tröskel och står på rummets mjuka matta, skälvande av lust att sparka och längtan att fly. Mot förmodan skriker hon inte, rösten är en stramt spänd lina på vilken hon låter sina ord balansera ut. Ett enda ord som är för tungt — och linan brister.

— Du har det bra, säger hon, du med ditt gevär och din konjak. Du behöver inte ligga vaken om nätterna och längta du. Dej pratar ingen om i affärerna och i bondköken. Dej tycker ingen är löjlig. Dej finner ingen skamlig, därför att du bedrar ingen. Ingen annan än mej. Men mej! Vem jublar inte när

en bedragare blir bedragen! För dej går fjorton dar lätt. För dej är fjorton dar bara en liten trevlig semester. Tänk, fjorton dar som du inte behöver kysas och smekas. Så skönt! Tänk att inte behöva vara kär på fjorton dar. Så underbart kan man ställa det för sej.

Men jägmästarn ser det som sägs inte ut att röra ett dugg. Och i själva verket rörs han inte heller, av den enkla anledningen att han inte uppfattar vad folkskollärarens fru säger. Han väntar bara på att hon skall sluta så att han äntligen skall få komma med Repliken, den som skall ge honom det definitiva lugnet och klart säga ifrån vem som har Rättvisan på sin sida. Inte ens en dramatisk författare som mitt under brinnande generalrepetition plötsligt upptäcker Den Oemotståndliga Repliken kan med större iver avvakta ett tillfälle att få göra sin stämna hörd. Och plötsligt tiger lärarfrun. Hennes fötter darrar inte längre, de står fastvuxna i jägmästarns matta och lyfts inte förrän hon har hört förlåtelsens ord från hans läppar. Inte för att hon vill förlåta, men vem vill inte vara gud för en människas böner. Men jägmästaren sätter sig upp i stolen så det knakar, raknar i ryggen, blir fast i ögonen och stram i ansiktet. Handen hårdnar kring glaset. Tur att det inte är celluloid, tänker hon, med celluloid vore du förlorad.

— Jag har Karaktär, säger jägmästarn. Han betonar »Jag» och ser värdigt sorgsen ut medan han säger det, som om han vore ytterst sårad över att behöva påminna om en så självklar sak. Han dricker ur. Inte ens konjaken ställer till oordning i hans avstrama känslor behärskade ansikte.

Men för lärarens hustru betyder detta slutet. Plötsligt står hon på mattan och stirrar ner i fru Mattssons ansikte. Fru Mattssons ögon ser obevekliga och dömande rätt in i hennes. Du har ingen Karaktär, säger ögonen. Du är förtappad, förlorad, utskämd här i byn. Å, hon ville skrika, men den ensamma, den i absolut mening ensamma skriker inte ut sin förtvivlan därför att det är meningslöst. Öknarna hör henne inte. Men hon kan göra saker med sina händer som till och med en öken måste märka. Hon kan riva i ökensanden tills öknen blöder.

Ritsch — plötsligt ligger två bitar av en brokig duk på jägmästarens väldiga knän. Kvinnan står inte längre fastvuxen framför honom. Med en avbiten snyftning mellan tänderna lämnar hon honom under en vild, obehärskad flykt, som styrker jägmästaren i hans tro på sin saks rättfärdighet. Den som förmår behärska sig inbillar sig alltid ha rätten på sin sida. Dörren smäller igen. En dum hysterika, tänker han, alldeles lidelsefritt och sjunker tillbaka ner i den icke-värdiga ställningen; den dörrn har hon stängt för sista gången. Man skulle ha mer konjak, tänker han och fyller glaset. Om en stund tar han geväret och siktar omsorgsfullt rätt ut i luften. Men ingen konjaksflaska kommer seglande i en ballong ur det tunna kalla gryningsdiset.

Folkskolläraren har drömt om röster. Smällen av en dörr har väckt honom och fått honom att sätta sig upp i sängen. Sedan, medan hustrun öppnar dörarna på väg in till honom lägger han sig åter tillrätta i en plågsam förvisning om att veta allt. Minnena av förnattens nöjen dröjer ännu i lemmarna medan han sveper täcket om sig. Det känns föröd-

mjukande att så nyss ha älskat en otrogen. Det gör en man till medbrottssling, men bidrar inte till att stärka hans indignation. Ingenting är så förlamande på viljan som minnet av en gemensam njutning. Folkskolläraren beslutar sig för att låtsas sova när hustrun kommer.

Hon beslutar sig för att väcka honom. Den värme med vilken hon försöker smeka honom vaken övertygar honom så småningom om att någonting måste ha hänt mellan hustrun och jägmästaren, kanske det rent av är definitivt slut mellan dem. Men tanken tröstar honom inte. Själva faktum, det mest föröd-mjukande av alla, står ändå kvar: medan han själv sov har hon gjort sig lös ur hans famntag och gått upp i en annan mans rum. Och vem vet om det skedde för att ställa till en scen? Förräderi när man själv inte är närvarande kan man möjligen förlåta, det är som att svika ens själ, men att ens varma kropp blir förrådd finns det ingen förlåtelse för. Folkskolläraren gör sig styv i kroppen men till slut tvingas han ju ändå vakna för att inte avslöja bedrägeriet. Han ställer till med en lång, besvärlig teatervakning: tänjer kroppen i alla möjliga riktningar, blinkar med ögonen så naturtroget som möjligt, gäspar och trollar fram några obegripliga ord ur halsen. Hustrun smeker honom innanför pyjamasjackan. Innan han hunnit bli riktigt vaken griper han blundande hustrun om handleden och avlägsnar den heta handen från sitt skinn. Han vill demonstrera för henne hur strängt hans undermedvetna dömer hennes förräderier. Så snart hans ögon är naturligt öppnade säger hon medan hon flyttar sig från sängkanten in mot hans kropp:

— Arne, ta mej med!

— Vart, undrar folkskolläraren med en mycket vaknare stämma än han önskar.

Men hustrun är så förtvivlat rädd för att än en gång bli övergiven, så rädd för öknen att hon inte fäster sig vid osannolikheter i mannens beteende.

— På skolresan, nästan snyftar hon och försöker hitta mannens ögon, hitta ögon som älskar henne, som ser på henne som för tre timmar sen: svarta och blanka av lust.

Då sätter sig mannen upp i sängen och ser rätt ut i trädgården. Plötsligt har lustminnena släppt. Han blir tung och värdig i kroppen som en havande. Skolresa, tänker han, medan små bilder från skolan, skenbart oskyldiga men insatta i sitt sammanhang fruktansvärda, våldgästar hans näthinnor. Sammanlutade flickhuvuden med ögon som snabbt och skamset glider över hans person. En flicka som ropar »jägmästarn» i en korridor, två lärare som plötsligt tystnar när han oförmodat kommer in i lärarrummet. En hel buss full med sammanlutade huvuden, med ögon som i smyg skall betrakta dem bägge i ungefär sextio mil. Nej tack!

— Kommer inte på fråga, säger han kort. Nu har han ju råd att vara riktigt vaken.

— Men varför inte, bönfaller hon och tror ända in i det sista att det är något tekniskt skäl som lägger hinder i vägen.

Mannen sätter sig tillrätta i sin säng. Han för sina smala axlar bakåt som gällde det en gymnastikuppvisning. Han knäpper händerna på magen, en man havande med sin värdighet.

— Jag har Karaktär, säger han. (Jag skäms låter

så egoistiskt, Jag är rädd låter så fegt, men Jag har Karaktär låter förträffligt.)

Men så snart han fått det över läpparna förvandlas hans hustru inför hans karaktärsfasta ögon till ett litet skrattande knypte som skälvande i skrattparoxysmer rullar runt på sin säng. Så förhärdad, tänker han, att hon inte ens kan gråta.

En gråtande kvinna är mycket praktisk. En gråtande kvinna kan man trösta och förlåta utan att förlora sin värdighet. En kvinna som gråter kan det till och med vara en njutning att gjuta in sin tröst i. Men en skrattande! En skrattande förtvivlan är inte legitim. En kvinna som skrattar kan man faktiskt inte göra ett dugg med. Ingenting annat än att låta henne skratta. Och dra täcket över sitt huvud. Lägga sig på sidan. Och somna om.

MANNEN SOM INTE VILLE GRÅTA

Han var kallad klockan tolv. Precis på slaget grep han om dörrhandtaget. Korridoren låg tom och halvmörk eftersom bara varannan lampa var tänd under lunchtimmen. Utanför representanternas rum låg en kvarglömd dammsugare, troget väntande som en lig-gande hund. Ännu några sekunder betänkte han sig. Lösslitna meningar ur det kommande försvarstalet cirkulerade som kylvatten i hans upphettade hjärna. Innan han öppnade dörren sköt han glasögonen djupare ner i bröstfickan och knöt handen om slipsknuten. Just när dörrspringan vidgades välldes en kärv doft av cigarrök och gamla böcker ut genom den, precis som om den hade legat och väntat på att dörren skulle öppnas. Det var en lukt som krävde respekt och fylld av vördnad och motvilja gled han långsamt in i rummet.

I en känsla av att frivilligt stänga sig inne i en råttfälla lät han dörren ljudlöst gå igen bakom sig. Det var alldeles tyst och för att bringa tankarna i ordning gav han sig tid att se sig om i rummet innan han gick vidare. Det var mycket högt i tak, föreföll att vara oändligt mycket högre än i korridoren där dunklet alltid dolde taket. Ett askfärgat ljus föll in

genom ett smalt högt fönster, inramat av ett grått draperi. Hans motvilja blev ännu starkare. Han stirrade på böckerna, dessa svarta gravstenar med inskription i guld, som stod i täta, orubbliga rader runt tre av väggarna. Vid ena kortväggen vilade tre väldiga dokumentskåp med stora svarta plåtlådor. I en amerikansk kriminalfilm som han sett föregående kväll hade polisen fört den försvunnes fästmö in i ett skumtrum med precis likadana skåp. Polisen drar ut en låda. Åskådaren lutar sig fram över grannens bänk för att se vad den innehåller. Förgäves. Fästmön skakar på huvudet. Polismannen rycker på axlarna. Fel låda. Först vid femte utdragningen stiger fästmön åt sidan och släpper fram åskådaren. Det ligger en död man i lådan. Vitt grinande ansikte. Skottsår i pannan. Fästmön nickar bekräftande. Polismannen rycker beklagande på axlarna. Scenväxling.

När han drog ut en på måfå vald låda gnisslade det till så gällt att han ångrade hela företaget. Så omärkligt som möjligt hade han närmat sig skåpen. Kanske dolde dessa mystiska lådor något för firman obehagligt som han skulle kunna begagna sig av vid det kommande, pinsamma samtalet. Men den hastigaste blick ner i lådan övertygade honom om hur barnsliga hans förhoppningar hade varit. Papper, vita oskyldiga räkningar i oklanderliga packar. Snabbt sköt han in lådan och återtog sin plats vid dörren, pinsamt medveten om att han, i den mån hans förhävanden observerats, snarast försämrat sin ställning i stället för att förbättra den. Han försökte rehabilitera sig genom att envetet se ner i mattan ända tills det enformiga stjärnmönstret började rotera för hans trogna ögon. Efter en stund föll en skarp ljusstrimma

ljudlöst ut över mattan. Mannen vid skrivbordet hade tänd sin lampa. Han såg upp och betraktade det kala huvudet, stumt nerböjt över en tidning. Endast ovanför vardera örat satt en yvig krans av hår, som ett par små vingar, så att det klotrunda, glänsande huvudet slående påminde om symbolen för luftvärnsartilleriet: den bevingade kanonkulan.

Ett leende for över den väntandes ansikte. Var det opassande att tänka sådana tankar? Men å andra sidan: Var det riktigt av Chefen att stjäla de redan knappa minuterna från hans lunchrast genom att likgiltigt sysselsätta sig med tidningsläsning i stället för att genast kasta anklagelserna i ansiktet på honom? Fortfarande leende kastade han en snabb blick på sin armbandsklocka. Åtta minuter hade han tillbringat i rummet, åtta minuter av obarmhärtig tystnad — och fortfarande teg mannen vid skrivbordet. Han har inte en gång vänt sida. Naturligtvis läser Han inte. Han använder bara tystnaden som ett medel att göra den väntande mjuk. Tystnaden är de överordnades vassaste vapen, orsakar hjärtklappning, vållar oro och rodnad, väcker samvetet därför att samvetet inte kan tåla tystnad.

Trotsigt leende såg han upp, men leendet ströps genast. Chefen tittade nämligen upp från tidningen och stirrade på honom, kallt och ogillande. Förvirrad la han händerna på ryggen som om han skämdes för dem och började gå fram mot skrivbordet. Golvet föreföll honom som en brant backe och den mjuka mattan var så mjuk att fötterna drunknade i den, som i ett kärr. Chefen höjde huvudet långsamt som när ett flöte återvänder till ytan efter att en stund ha varit nerdraget av en nappande fisk. I en låg brun

fåtölj som stod nersjunken i mattan tätt framför skrivbordet anmodades han med en långsam, svepan- de handrörelse att ta plats.

Chefen betraktade honom nu uppifrån. Han tyck- te han sjönk djupare och djupare ner i fåtöljen men ögonen förföljde honom ända ner till brunnens bot- ten. Till sist lyfte Chefen sina glasögon från skrivbor- det, passade långsamt in dem på plats utan att ett ögonblick lämna honom i fred med blicken. Glasögo- nen var oerhört starka, Chefens ögon blev svarta och främmande, plötsligt log Han som om han hade gjort en upptäckt. Det var som att bli observerad genom ett mikroskop.

— Såå, sa Chefen slutligen med djup men inte ovänlig röst, herr Storm vill inte gråta?

— Har jag hört, tillade Han när herr Storm inte gjorde en min av att vilja svara.

Herr Storm svarade fortfarande inte. Han blun- dade ett ögonblick, fullt medveten om risken, och tillbakakallade bilden av den pinsamma situation då upptäckten hade gjorts. En gång på eftermiddagen hade kontorschefen plötsligt kommit in på avdel- ningen, inte smygande och lurande som i vanliga fall utan andtruten och offer för en djup sinnesrö- relse. Detta var nog för att få alla fyra att spritta till och sitta som tända ljus när kontorschefen med en röst som var så olik hans normala att hans egen mor inte skulle ha känt igen den meddelade dem att Hon dött, den bilolycka som en vecka tidigare lagt Henne på dödsbädden hade äntligen krävt sitt offer.

— Nej, sa han lugnare nu sedan han i minnet be- traktat detta fotografi av det skedda, jag vill inte gråta.

Alla hade velat det, alla utom han. Genast kontorschefen upphört att tala brast damerna ut i höga snyftningar medan de letade i sina rockar efter näsdukar, den närsynte herr Jockum torkade bort sina frambrytande tårar med den sämskskinnstrasa han annars använde till att blanka glasen på sin pincené. Kontorschefen tog upp en tablettask ur fickan av det märke som bar Hennes bild, men hans händer skakade så av rörelse att han, när han ville bjuda fröken Karmin, spillde ut askens innehåll på golvet. Hickande och snyftande kröp de fyra människorna sedan omkring och sökte tabletter. Situationen var så underlig och motbudande löjlig att han, som lugnt blivit sittande kvar vid skrivbordet, inte kunde hålla tillbaka ett litet skratt.

— Det värsta, fortsatte Chefen utan att lämna hans åter öppnade ögon ett ögonblicks ro, det värsta i hela historien är att ni fann det lämpligt att ge uttryck åt en munterhet just i det ögonblick då hela vårt land försänktes i djup sorg. Om de upplysningar om ert beteende jag fått är riktiga beklagar jag er, herr Storm.

De sista orden hade yttrats i skarp ton och herr Storm ryckte till och vände med en häftig rörelse bort huvudet. Lösbrutna bitar av försvarstalet virvlade runt i rummets tunga luft... tillbakadragen av naturen... svårt att visa sina känslor när andra människor är närvarande... andra sätt att visa sin sorg än genom att gråta... har begråtit en kär granne så häftigt att tårkanalerna sinat...

Men han kunde inte få ur sig ett ord. Dessa bitar som sammanfogade utgjorde ett så detaljrikt och logiskt försvar föreföll honom, lösbrutna ur sitt sam-

manhang, så löjliga, falska och direkt lögnaktiga att han beslöt sig för att tåga. Bakom honom började Chefen åter tala.

— Inte ens hemma i er bostad visade ni några tecken på sinnestörelse. När er värdinna gråtande kom in på ert rum i hopp om att ni skulle vara villig att dela hennes sorg visade ni bort henne med en förfrågan om varför hon inte tog Albyl. En kvinna kommer till er, drabbad av den djupaste sorg en nation känner, sorgen över en stor medborgares bortgång, och ni rekommenderar henne Albyl. Man saknar ord . . . sannerligen . . .

Chefen fortsatte emellertid. Herr Storm beslöt sig för att inte vidare lyssna. Hade firman spioner ute som observerat hans brist på tårar även utom tjänsten tjänade det ingenting till att försvara sig. I stället koncentrerade han sitt intresse till de svarta dokumentskåpen. Det beredde honom en skräckfylld njutning att göra en liten film om sitt kommande öde: Bolagsstämma. Styrelseledamöterna i svarta jacketter radar upp sig framför skåpen. Chefen drar ut lådor. Alla sträcker nyfiket på halsarna. Räkningar. Verifikationer. Inlösta checker. Värdepapper. Sista lådan. Spänningen är på kokpunkten. Chefen drar långsamt ut den. Vänder sig under djup rörelse till församlingen. »Mannen som inte ville gråta. Tvungna att göra oss av med honom. Prestigeskäl. Beklagligt. Trogen arbetare i vingården.» Alla drar fram sina näsdukar och baddar ögonen. Chefen snyter sig. Avtoning.

En tidning hamnade mjukt i hans knä. Mekaniskt tog han upp den och kastade en blick på första sidan. En stor svart bild. En kö med människor vilka

alla föreföll att gråta. Ett folk i sorg. Lit de parade. I första ledet upptäckte han Chefen med en näsduk för munnen som om Han mätte illa.

— Slår vad om att ni inte har varit på lit de parade en gång, fortsatte Chefen förebrående.

Han gitte inte svara en gång, lät tidningen sjunka och tog om scenen vid dokumentaskåpen. Under tiden hörde han på Chefens hostningar och upprepade knackningar mot bordsskivan att en ny attack förbereddes. Just när Han i filmen skulle till att dra ut den sista lådan bröt Han tystnaden. Det hördes genast på Hans röst att Han denna gång följde en ny linje, den sentimentala.

— Vem har inte, började Han, rörts av Hennes Ofelia, lidit med hennes Iphigenia, lett åt hennes Puck, älskat henne som Julia, svärmat för henne i Venedigs månsken, det där stycket ni vet om en gondoliär.

Chefen var en mycket kunnig och omsorgsfull man och fortsatte uppräknigen ännu en stund utan att dock kunna göra något intryck på herr Storm, som visserligen sett henne göra Ofelia en gång för länge sedan men inte gripits djupare av hennes tolkning. Hans privata uppfattning var att det fanns åtskilliga i landet som var i stånd att göra en bättre Ofelia än den bortgångna.

Lunchrasten var strax slut och de mest ambitiösa medlemmarna av personalen återvände redan till sina poster. Ett sordinerat sorl trängde in i det stora kvava rummet. Han tyckte det lät som om huset hade huvudvärk. Han blev en smula glad över tanken och märkte inte först att Chefen gått runt bordet och nu stod vid hans sida. Utan ett ord sjönk Chefen ner på

stolskarmen bredvid honom och såg på honom med det välvilliga intresse man finner hos läkare i färd med att på ett humoristiskt sätt söka formulera en patients dödsdom. Det var tydligt att Han ville förforsöka ett nytt sätt. Han ville närma sig den olycklige, denne man som förlorat förmågan att gråta över tragiska förluster. Det låg inställsamhet och falsk förtrolighet i Hans sätt att mjukt klappa honom på axeln.

— Stora män och kvinnor, yttrade Chefen och såg på honom med en min som antydde att det var en sanning, meddelad i största förtroende, som nu uttalades, kräver inte att bli älskade medan de lever men väl att bli begråtna vid sin bortgång. Som en gärd av tacksamhet mot de stora medborgare som mer än andra bidragit till att hedra nationen begär samhället av de överlevande att de efterkommer denna de dödas önskan att begråta dem. Detta företag vore inte en del av detta samhälle, en lem i samhällskroppen, om det inte ställde samma krav på sina anställda som samhället på sina medborgare. Ni må tycka att jag kunde befria er från den smärtsamma plikt vi alla blivit ålagda, men inser ni då inte vilket bedrägeri detta vore mot det samhälle vi satts att tjäna.

Med en våldsamt ansträngning lyckades herr Storm ta sig upp ur fåtöljen. Han började mödosamt gå i riktning mot dörren. Det blev tyst bakom honom. Han tog sikte på den stora vita dörren och hoppades nå den utan att bli hejdad. De sista stegen nästan sprang han. Ögonblicket innan han grep om handtaget vred han försiktigt på huvudet. Chefen satt kvar på fåtöljens armstöd, sysselsatt med att stirra ner i mattan, precis som om han ingenting hade

märkt. Herr Storm drog ner handtaget. Dörren var låst.

— Och en annan sak, fortsatte Chefen, man måste också tänka på firmans anseende. Det har redan uppstått oro bland personalen för er skull. Många talar om att sluta därför att de säger sig inte kunna vistas under samma tak som ni. Om ert fall blir känt inom vissa konkurrentföretag, vilket endast är en tidsfråga, kommer man att med er som utgångspunkt inleda det angrepp mot vår firma som man länge sökt förevändning till. Vad är det för sorts företag, kommer man att säga, som kan ha sådana känslolösa bestar anställda hos sig? Erkänn att situationen blir mycket pinsam.

— Släpp ut mej, sa herr Storm och ryckte i dörren. Jag vill gå min väg. Jag kan få börja en ny plats vilken dag som helst, ja redan i eftermiddag.

Bluffen var så uppenbar att Chefen inte ens brydde sig om att försöka vederlägga honom. Han bara fortsatte som om ingenting hänt:

— Eftersom det ur alla synpunkter är lämpligast att ni gråter bör ni också göra det. Vi är inte obarmhärtiga inom vårt företag. Vi kräver inte en våldsamt sorg av er. Vad vi begär är att ni fäller några tårar, att ni i vittnes närvaro gråter ett aldrig så kort ögonblick. Ni kommer att tillbringa eftermiddagen ensam tillsammans med herr Jockum på representanternas för ögonblicket lediga rum. Så snart tårarna är fällda meddelar mig herr Jockum detta i lokaltelefonen, varpå jag och kontorschefen anländer för att kontrollera faktum.

Chefen reste sig och kom snabbt emot honom. Han klappade lugnande herr Storm på axeln.

— Ni bör trycka ner handtaget djupare, sa Han och öppnade dörren åt honom.

I korridoren tändes just de sista lamporna. För-senade lunchätare kom värdigt skyndande i små grupper på väg till sina rum. När de fick syn på honom slöt de sig tätare tillsammans och gav var-andra ögonkast, tunga av undermening. Deras sam-tal tystnade, började först åter när de var utom hörhåll för honom. Han fann det mycket pinsamt. Då kom plötsligt herr Jockum ut ur representan-ternas rum, ställde sig bakom den halvöppna dörren och vinkade honom till sig. Glad att räddas undan de menande blickarna skyndade herr Storm emot honom, men väl inkommen i rummet blev han pin-samt berörd av den ton herr Jockum fann det lämp-ligt att anslå mot honom.

— Det ska nog gå bra, sa herr Jockum tröstande i det han gav honom en klapp på vardera skuld-ran.

De satte sig, herr Storm orubbligt besluten att inte låta sig störas av herr Jockums upptåg, herr Jockum lika fast i sin föresats att få herr Storm att gråta. Herr Storm som fått sitt arbete inburet i det nya rummet började lugnt räkna. Mellan kloc-kan ett och två satt herr Jockum bredvid honom vid det stora skrivbordet och läste högt ur dags-pressen, först om själva olyckan, sedan om tiden mellan olyckan och dödsfallet och till sist de mest sentimentala partierna ur alla de känslamma min-nesteckningarna. Ibland måste herr Jockum göra minutslånga uppehåll i läsningen, överväldigad av rörelse som han blev att än en gång få uppleva den stora tragedin. Han sökte nervöst i fickorna efter

näsduk och under tiden rullade stora tårar ner i kassaboken och sköljde bort nästan en hel kolumn.

— Herr Jockum, sa herr Storm strängt, ni fördärvar mitt arbete. Se här, en hel sida utsuddad.

Mellan klockan två och tre satt herr Jockum, fördärvad i ögonen efter den ansträngande läsningen, uppflugen på skrivbordet och berättade gamla dumma minnen kring den bortgångna. En gång hade han sålunda av en händelse sett henne stå och telefonera i en kiosk. Då han smugit sig intill kiosken för att få höra några ord från hennes mun (»ty detta vore ju nästan som att själv ha samtalat med henne») hade hon just sagt: Och så får jag två lökar, fina, inte alltför stora och ett halvt kilo stångkorv. Och som poesi hade det låtit försäkrade herr Jockum, medan tårarna strilade ur ögonen. Stor poesi. Femte gången han berättade samma historia slog herr Storm igen kassaboken med en förargad smäll och utbrast:

— Herr Jockum, ni tråkar ut mej. Försök åtminstone att vara exakt. Ena gången säger ni lökar, andra gången blomkålshuvuden, tredje gången citroner. Först var det ett halvt kilo stångkorv, sedan blev det plötsligt ett kilo isterband, slutligen ett kvarts kilo lungmos. Ni gör mej förvirrad och missrogen och stör mej därigenom i mitt arbete.

Mellan klockan tre och fyra då situationens allvar äntligen gått upp för herr Jockum sköt han helt enkelt sin stol tätt inpå herr Storms och började prata honom i örat, »som en man till en annan», som han uttryckte det.

— All right, sa han till slut resignerat, strunta i nationen, glöm firmans berättigade krav, tänk

inte en gång på Henne, men ta åtminstone hänsyn till er själv. Det är ingenting annat än er plikt mot er själv och er egen framtid att före klockan halv fem fälla några tårar. Tänk till exempel på hur det var när er mor dog.

— Min mor mår alldeles förträffligt, svarade herr Storm buttert och räknade ner en spalt. Hon har ett hotell i Rhône-Saône-dalen. Kallade sig Storme. Storm med e på slutet.

— Eller er far, tillade herr Jockum bevekande.

— Min far bor på min mors hotell och lever av vegetabilisk kost, sa herr Storm obevekligt. Han har hittills inte varit sjuk en enda dag i hela sitt liv.

— Eller en syster, bror eller kär vän som ni hastigt förlorat, fortsatte herr Jockum medan glasen på hans pincené immades av rörelse.

— Jag har hittills icke deltagit i en begravning, fastslog herr Storm utan att låta sig påverkas, och ser ingen anledning till att ta ut sorgen i förskott.

Klockan närmade sig nu halv fem och utom sig av ängslan för att misslyckas hoppade herr Jockum ännu en gång upp på skrivbordet och i sin iver satte han sig nästan mitt i kassaboken. Herr Storm blev förargad och drog häftigt till sig boken. Det återstod bara en siffra. Han räknade ner den sista raden, kontrollerade sedan med blyertspennan en sista gång slutresultatet. Allting stämde. Men eftersom han bara hade en kassabok med sig i det främmande rummet uppstod en stunds sysslolöshet och eftersom sysslolösheten är den farligaste fiende våra goda föresatser äger började herr Storm fundera. Först nu, då händerna för första gången under hans många

år vid firman vilade under arbetstid, begrep han till fullo innebörden av det hot som riktades mot hela hans existens. Några lösryckta scener ur hans kommande liv spelades upp för honom: En skallig man ser upp från sitt med papper och telefoner belamrade bord. En kort skarp blick. Skakar på huvudet. Tyvärr. Till sekreteraren: Var vänlig följ den här mannen ut. Den skallige medan den platssökande avlägsnar sig: Stackars karl. Men omöjligt att göra nånting för honom. Så utmärkta kvalifikationer i övrigt — och så kan han inte gråta. Närbild av den skalliges ansikte. Immiga glasögon. Imman breder ut sig. Mjuk övertoning. Nästa scen: Hamn i dimma. Han vandrar omkring på kajen. Vattnet skvalpar ödsligt under honom. Långsamt tar han av sig kavajen. Kastar en sista blick in i dimman. Hoppas. En man kommer fram med en livboj. Rycker på axlarna. Hänger den tillbaka på sin plats. Säger halvhögt: Det måste ju gå så. Det logiska slutet. Till fästmän som kommer glidande ur dimman: Tänk, den stackars karlen ville inte gråta. Kysser henne under en lykta. Övertoning.

Herr Jockum började tala, hastigt och nervöst så orden for om varandra som käglor:

— Telefonkiosk stod hon ... kommer på gatan ... då går hon in ... lyssnar ... springer fram till baksidan ... får man höra ... tre morötter färska, halvt kilo bogfläsk ...

Nervositeten, rädslan för att misslyckas, hettan i rummet, den outhärdliga doften av blommor som stod på en hylla under ett på väggen fastnitat porträtt av Henne fick herr Jockum att plötsligt skära ihop. Det började rinna ur hans ögon, tårar stora som

hagel dunsade ner i kassaboken. På ett ögonblick var herr Storms dagsverke förgäves. Slutsumman utsuddad. Förvirringen spridande sig hela kolumnen uppför. Ursinnigt grep han tag i den spenslige herr Jockum och skakade honom, men när han märkte vilket ringa intryck denna behandling gjorde på honom höjde han handen och slog honom över näsan så pincenén i en vid båge for över golvet och krossades mot värmeelementet vid fönstret.

Då tystnade herr Jockum och gled ner från bordet. Med sina magra händer döljande ansiktet irrade han omkring i rummet, stötte mot bord, snubblade över stolsben, slutligen stannade han vid ett litet lågt bord nära fönstret, fullstaplat med samlingspärmar. Med ett vemodigt uttryck i ansiktet betraktade han pärmhögarna, smekte dem med ena handen, sägande:

— Ni med era hårda axlar, herr Storm, ni vet inte vad ni gjort mej. Utan min pincené är jag totalt hjälplös. Jag kunde lika gärna gå och hänga mej.

— Ni, hänga er, utropade herr Storm, förvånad över att ett sådant ord kunnat slippa utanför denna samvetsgranna, pedantiska kontorssjäls läppar.

Herr Jockum klappade honom fortfarande på axeln.

— Hör på, sa han. En gång innan jag ännu kommit på idén att skaffa mej pincené och förhånad av alla i trakten irrade omkring, hälsande på lyktstolpar, försökande locka till mej andras hundar i tron att det var kattor och ständigt låsande upp fel dörrar i fel hus i tron att jag var hemma, blev jag så förtvivlad att jag endast såg en utväg: den att hänga mej. Jag lockade till mej ett barn, gav det en tvåkrona i stället för den femöring jag avsett och bad barnet

föra mej till en repslagare. I sin iver att göra rätt för denna stora belöning gick inte barnet med mej till närmaste repslagare, nej traskade genom hela stan ut till en repslagare i utkanterna. Jag kom in i butiken, bad genast att få ett smidigt rep och på en förfrågan vad jag skulle använda det till svarade jag att jag ville hänga mej. Då jag tyvärr var alldeles obekant i trakterna och dessutom starkt närstynt bad jag repslagaren ge mej anvisning på en lämplig skog. Mannen förde mej ut på baksidan av huset och pekade på en mörk skugga inte alls långt borta. Där är en alldeles utmärkt skog, sa han. Där hänger sej de flesta, tillade han med ett mörkt skratt. Jag tog mitt rep och knegade iväg. Efter en stunds vandring över ett fält var jag inne i en tät och i mitt tycke förträfflig skog. Jag trevade mej fram mellan träden, snubblade oupphörligt över stubbar, vände för vita klippor i min väg. Efter en lång, besvärlig promenad fann jag slutligen det idealiska trädet. Det stod på en öppen plats i skogen, omgivet av dessa vita klippor som fyllde hela skogen, och hade visserligen endast två grenar. Men vilka! Men vilka, säger jag er, herr Storm! Jag fäste mitt rep vid den ena, blundade och tog farväl och skall just ta språnget då jag hör skallande skratt ur den omgivande skogen och med ens är jag omringad av skrattande, skrikande och dansande människor.

— Herr Storm, sa herr Jockum och gned sina stackars ögon medan gestalten tycktes krympa ihop i det hårda ljuset från fönstret, herr Storm! Den falske repslagaren hade lurat mej in i ett campingläger. De vita stenarna var tält, jag hade snubblat över människor men dessa hade tigit därför att rep-

slagaren skyndat i förväg och förberett dem på det roliga som snart skulle hända. Trädet som jag fäst min snara i var lägrets majstång.

Hela denna egendomliga historia gjorde ett mycket skakande intryck på herr Storm och till slut fann han den obarmhärtighet som vederfarits den lille ynklige, sammanpressade man som stod hopkurad borta vid fönstret och smekte några pärmryggar i tron att det var en kollegas axel så fruktansvärd att han plötsligt brast i gråt. Han slog ihop kassaboken och grät häftigt och upprört med överkroppen pressad i klagan mot skrivbordsunderlägget. Genom en mjuk dimma av tårar såg han dörren öppnas och Chefen och kontorschefen respektfullt stanna i dörrspringan. Andaktsfulla strömmade deras röster in i rummet.

- Även den hårdaste, sa Chefen.
- Och vilken sorg, tillade kontorschefen.
- Majestätisk, sa Chefen.
- Grandios, tillade kontorschefen.
- Klassisk, sa Chefen.
- Lakonisk, tillade kontorschefen.
- Överrik, sa Chefen.
- Instrumenterad, tillade kontorschefen.

Deras röster dog bort och ersattes av andra. Fraser kom flygande, snuddade vid hans panna och flög vidare mot fönstret: Så handlar en karl... äntligen... andas ut... gläder mej att se honom så nerbruten... i kväll går jag på lit de parade med gott samvete...

Så blev det slutligen tyst. Bara den halvblinde herr Jockum kröp gnällande omkring och letade efter skärvorna av sin pincené. Herr Storm lyssnade ut

mot korridoren. De flitigas sista steg förtonade. Någon talade högt och uppbragt på väg ner mot utgången. Men han uppfattade inte orden. De hänsynsfulla människorna hade stängt dörren om hans sorg.

TORNET OCH KÄLLAN

En måndag vid tolv-tiden när han var på väg ner från klocktornet hörde han en bil bromsa in och stanna uppe på vägen. Han blev stående i det röda gruset på sista trappsteget och lyssnade. Men det ögonblicket hördes ingenting. Bara humlorna studsade brummande mellan klosterträdgårdens rosor. En slättermaskin rackade som en missnöjd fågel långt bort, säkert flera kilometer. Men någon bildörr hörde han inte som slog igen och inga människor kom klivande på gångstigen ner mot yttermuren. De sitter väl kvar då, tänkte han och gick ut i rosengången. Han hade gått med mössan i handen. Nu satte han dit den på huvudet och strök av en knapp som hade mistat glansen. Han vrängde upp den och spottade på den, bara lite. Det låg välbehag i luften. Inga turister som luktade svett och tobak, någon gång sprit, drev fram i gångarna, dinglande med kameror och spridande olust, glacepapper och cigarettstumpar omkring sig. Han använde söndagsnätterna till att ståda; det gjorde måndagarna till välsignade dagar, dagar av renhet, frid och ensamhet. Framför källan, i det mjuka, nykammade gräset, föll han på knä, mjukt och varsamt för att inte fördärva byxveckan.

Det var en vanlig måndagsrörelse; han tillbad inte källan, han offrade sin skugga till den, böjde sig ut över den hårda kalla spegeln och såg in i den som i sitt eget öga.

När han gick ut genom det Brustna valvet var det en helt ny värdighet i hans rörelser. Efter de förödmjukande lördagarna och söndagarna då han kommanderades fram och tillbaka av hysteriska lärarinnor eller sura utflyktsledare som hatade åsynen av klosterruiner mer än allt annat hade klostret åter övergått i hans ägo. Han kunde gå omkring och smeka buskar, sätta sig på det ojämna golvet uppe i tornet och drömma, se ut över slättens mjuka vågor genom tornets smala gluggar, ligga framstupa över källan och sänka sin skugga i den. Kom någon besökare inramlande i klostret på en måndag fick han skylla sig själv. Han hölls mycket knappt, de upplysningar som meddelades var sparsamma och uttalades i kärv ton, eftersom han fick en känsla av att varje steg han tog var bevakat blev besöket alltid kortvarigt.

Från yttervalvet upp till vägen ledde en smal stig inhägnad av rosor och nypon. På våarna innan folk började komma rullades en matta av mörkt grönt gräs ut över denna stig. Det var gott att gå barfota genom det; vid den tiden kom bara någon enstaka cyklist trampande genom landskapet och kastade en likgiltig blick ner på klostermurarna, gråa och nakna nu innan våren hunnit slänga en kappa över dem. Den tiden, en mycket kort tid i lövsprickningen, var klostret helt och hållet hans, inte bara på måndagarna; sen kom Det Allmänna. Han spärrade in sig själv i tornet och gisslade sig med tankar

om Det Allmänna. Det Allmänna var en jätte som åt gräs, spillde papper, skattade rosor, förorenade vatten, skrattade bullrande med full magsäck och handskades vårdslöst med gammal mursten. Under säsongen var han Det Allmännas underdånige tjänare; endast på måndagarna behärskade han Det, behandlade Det med den överlägsna respekt med vilken en domptör handhar ett lejon.

När Det Allmänna därför tutade i ett bilhorn uppifrån vägen, dit han långsamt men säkert var på väg, saktade han farten, tog sig tid att kasta undan en plåtburk som full med regnvatten satt inkilad i en nyponbuske och ännu sedan han passerat kröken och såg bilen framifrån, ny och blänkande, med nerfälld sufflett, strålkastare som såg ut som högfärdiga ögon och mörka däck som om de länge kört genom vatten behöll han sitt värdiga lugn. De två unga männen satt så stilla bakom vindrutan att han kom att tänka på ett skyltfönster han sett sist han var i stan: två mansdockor i bredaxlade kostymer. Bara lett åt och skyndat vidare.

Men nu var det bara att gå fram. Bakom de unga männens bara huvun skymtade han två vajande kvinnohattar. Han blev trotsig och orolig; det var alltid de unga männen med bilar och unga kvinnor som ställde till den värsta förödelsen, plockade rosorna åt sina kvinnors klänningar, störde hans Berättelse med fniss och svordomar, dröjde sig kvar i tornet och bet sina kvinnor i örsnibbarna ännu medan han stod med foten på översta trappsteget. Plötsligt rynkade den unge mannen vid ratten pannan och gav signalknappen ett våldsamt slag med knytnäven. Hela slätten skakade vid den plötsliga skrällen. Han

lutade sig ut ur bilen och såg med dyster beslutsamhet på den gamle.

— Hallo old man, hojtade han hest och kärvt, vare för gammal kåk här?

The old man stannade, ställde sig mitt framför kylaren, tittade bort över bilen som om den inte existerade. Långt borta där godsets allé krokade tag i riksvägen rullade en stor buss ut ur ett dammoln. Fylld av onda aningar torkade han svetten ur pannan och såg ner på sina skor. De fyra ungdomarna i bilen trodde säkert att han jävlades med dem.

— Förbannade bönder, sa den andre ynglingen, och tände en cigarett, to hell with them! Han knäppte iväg den brinnande tändstickan över vindrutan. Det var en fientlig handling från Det Allmännas sida. Den gamle trampade ner den i gruset. Han visste precis vad som skulle hända om han släppte in dem. Cigaretstumpar, fnitter, pussande, nertrampade blommor, stulna rosor. Bussen kom allt närmare. Som en rullande fästning, utsänd av Det Allmänna att erövra hans marker, brummade den emot honom, hög och väldig, rörande upp damm och sprutande grus ut över vägkanterna. Han tog hastigt av sig mössan i hopp om att inte bli igenkänd. Och hjälpte gjorde det, bussen saktade inte ens in, gruset smällde mot personbilens sidor. Dammet slog över dem allihop. Han suckade lättad och tog på sig mössan.

— Klosters kloster, sa han.

— Klosters kloster, upprepade den ene av de amerikaniserade ynglingarna. Han tog sig för att vrida på ratten så att framhjulen oupphörligt ändrade riktning. Gubben blev alldeles förvirrad av det. Deras

sätt att tilltala honom på ett främmande språk förvirrade honom också. Han var insnärjd i deras överlägsenhet. Säkert satt de och tänkte ut något jävelskap i tystnaden. Det kändes precis som på en lördag. Klosters kloster. Ja, vad skulle han säga? Det fanns folk som tyckte det lät dumt och flinade när han svarade dem på frågan, precis som om det var han som hade hittat på det. Själv tyckte han det lät förtroendegivande: O kloster över alla kloster. Ungefär så.

Men då blev flickorna våldsamt skrattlystna i baksätet. De lyfte hattarna mot himlen och skrattade tills de kiknade. Ynglingen vid ratten grinade upp sig, satte på sig gröna solglasögon och vände sig mot dem.

— Halloo darling, sa han, what are you laughing for?

— Ja, va i helvete skrattar ni åt, sa den buttre ynglingen och sköt iväg sin cigarrett över vindrutan.

Flickan med blå hatten ryckte till sig den buttres handled och stoppade den i munnen för att hejda skrattet. Ynglingen vid ratten reste sig halvt upp från sätet och gav den ännu skrattande ett lätt slag över munnen. Hon tystnade.

— Tell me darling, sa han och satte sig igen.

— Jag bara sa att gubben stammar, sa flickan buttert.

— Klosters kloster, sa den andra.

Men ingen tyckte det var roligt längre. Den gamle som stod kvar på vägen framför kylaren blev röd av förtrytelse. Han var van vid att Det Allmänna såg honom över axeln, stal rosor i hans trädgård, skröpade ner på hans gångar, fläckade ner hans klara

källa, ja till och med avbröt honom med dumma frågor mitt i Berättelsen, men när Det Allmänna som nu skrattade honom rätt upp i ansiktet, då gick det för långt. Han särade på fötterna, körde ner dem som stöttor i vägen. Om bilen startade, han skulle stå kvar! Han såg sig själv ligga överkörd på vägen med kroppen stämplad av hjulavtryck och Det Allmänna, fyllt av respekt för döden, knäböjande vid hans sida och förgäves sökande mäta hans puls. Men bilen körde inte, den stod kvar vid vägkanten med åtdragen handbroms och stum motor. Ynglingen med solglasögonen slängde upp dörren och spottade ner i gruset.

— Come on boys, sa han, vi går väl och tar oss en nunna.

Den buttre tände en ny cigarrett, blåsten tog tag i lågan som svedde hans smala mustasch.

— All right Joe, sa han med en grimas, just a minute please.

— Klosters kloster, sa flickan som ville få dem att skratta.

Hon lyckades inte den här gången heller. Alla klev ur. Flickorna la sina stillebenshattar i framsätet. De burrade upp håret med vispande fingrar, som när man vispar upp en kaksmet.

— Tror ni det finns några snygga munkar, sa flickan som absolut måste få dem att skratta.

Den gamle stod fastvuxen i gruset och såg Det Allmänna tåga förbi utan att ägna honom en blick och under förtjusta utländska utrop försvinna i nyponsnåren. Han hade inte kunnat försvara sig emedan han aldrig blivit anfallen. De höga flickskrat-ten som gälla och olycksbådande som fientliga horn-

stötat trängt upp till vägen blev plötsligt dova och mörka. De gick genom valvet. Slåttermaskinen teg, tog väl middag. Vägen som kröp över slätten låg tom och dammfri så långt ögat nådde. Allting var måndag, allting hade kunnat vara som vanligt, hade bara inte bilen stått där. Plötsligt märkte han hur den luktade, en frän stank av bränt gummi och avgasningar. Lyktorna blängde olycksbådande, överredet kurade ihop sig på hjulen, färdigt till språng. Med ens lösgjorde sig hans fötter liksom av sig själva från vägen och i en våldsam spark mot ena framringen exploderade hans vrede mot måndagsfördärvarna.

Innan han gick tillbaka ner mot klostret såg han sig noga omkring, men ingen hade observerat honom. Redan på avstånd hörde han dem skrika och skratta i klosterträdgården. Han stod ett tag och hängde vid valvet, medan han samlade ihop allt han ännu hade av stolthet och förakt för Det Allmänna. Rättade till mössan tills den satt i den värdigaste vinkeln, slog bort dammet från skorna med en lövruska, strök svetten ur sitt blänkande ansikte. En Guide klev in genom valvet.

Han fann dem sittande på Abbedissans sten. Flickan som gärna ville få alla att skratta satt i knät på den buttre ynglingen. Hon hade tagit av sig skorna och ritade med tånaglarna i abbedissans sand. De rökte turvis på en cigarrett. Flickan hade en ros i håret. Den hade hon inte haft när de lämnade bilen. Det andra paret satt med ryggen mot klosterträdgården och kastade avbrutna tändstickor in i korsgången. De hörde honom komma och tittade upp.

— Klosters kloster, sa flickan som satt i knät och försökte skratta åt det, men misslyckades.

Han stannade mitt framför dem och gav dem en lång, butter turistförarblick. Plötsligt sträckte han ut armen och pekade på dem med ett stramt pekfinger, hotande som en pistolpipa. De fyra på stenen såg förbluffade tillbaka.

— Stenen ni sitter på, sa den gamle, är den som av hävd går under benämningen Abbedissans sten. Då klostret i december 1404 belägrades av stråtrövare förtäljer sägnen att Klosters klostres abbedissa som med lugn och säker hand styrde detta fäste för vår kristna tro lät öppna den ena av portarna och förkunnade att var och en som trängde in på klosterområdet skulle Herren slå med sin vrede och förvandla till en sten. Anföraren som enligt sägnen skall ha kallats Sigmund Bitaren, därför att han vid ett tillfälle lär ha tagit en fiende av daga genom att bita honom i strupen . . .

Den buttre ynglingen knuffade ner flickan från knäet, spottade ut cigaretten i ett rosensnår. Han vände huvudet och såg in i solglasögonen.

— Snack, sa han.

— Too much talk, sa solglasögonen och rynkade pannan.

— Va ruskigt, sa flickan som ville få folk att skratta. Hon satt i en oanständig ställning på marken och tog på sig skorna. Bitar killar i strupen! Hade han löständer?

— Too much talk, sa solglasögonen och nöp sin flicka i armen.

Hon tände just en lång cigarett och kastade den

tomma hopknycklade asken högt upp i luften i riktning mot dormitoriet.

— Äh, låt gubben snacka, sa hon och bet sin vän i kinden.

— Alltnog, fortsatte gubben, Sigmund Bitaren ger sig till att skratta, går ensam in genom klosterporten som ni ser där nere bakom rosorna. Då höjer abbedissan handen, stråtrövaren faller handlöst omkull på klostergården, hans män som just göra sig beredda att följa sin anförare dra sig skrämnda baklänges. Där Sigmund fallit växer en sten ur marken, den sten på vilken ni sitter, mitt herrskap.

— Å fan, sa den buttre ynglingen och reste sig. Han betraktade stenen med ett imponerat intresse som mitt i all bedrövelsen ändå gladde den gamle.

— Troru på sånt där, sa chaufförens förnäma flicka och gäspade.

— You talk too much, sa chauffören och lyfte av solglasögonen.

På försök började han gå ner mot dormitoriet, lyssnade hela tiden kraftigt bakåt för att höra om någon följde honom. En stund var det alldeles tyst. Fötter skrapade på gången, ännu ovissa om vilken riktning de skulle ta. Så kom de i alla fall efter honom, motvilligt och dovt mumlande. Han stannade, vände sig och tog en överblick över gruppen. Han spände ögonen i var och en av dem och fann till sin förvåning att han behärskade dem. De hade accepterat honom som ledare. De var instrument som han kunde spela sina lovsånger på. Han började genast stämma dem. Gick på försök ytterligare några steg mot dormitoriet. De kom efter, tätt bakom honom.

— Här ha vi nu dormitoriet, sa han och stannade

framför en rasad vall ur vilken av tiden mjukt rundade murbitar stack upp. Gräset smekte sig mot golvets nötta, nästan gråa tegelstenar.

— Vilket snack, sa den buttre, va hette kåken?

Flickan som gärna ville skratta började fnittra. Han blev rädd igen. En sekunds paus och de skulle bli honom övermäktiga. De skulle slita sig loss ur hans grepp och som gräshoppor översvämma och förstöra hans blommande stenar. Inte ens under en blinkning får domptören lämna lejonets ögon ensamma. Han började hosta för att på nytt dra till sig deras uppmärksamhet.

— Här sovo nunnorna och, tillade han med sänkt, nästan viskande röst, medan han steg in i skuggan av en lutande mur liksom var det han skulle säga av den arten att det inte kunde sägas i solen. Han teg. Ungdomarna kom långsamt emot honom med likgiltigt nyfikna ansikten. Knepet gjorde verkan.

— Och, sa han, och här, just där vi nu står, finns en numera övertäckt lucka vilken förde ner i en underjordisk gång och sägnen berättar att talrika munkar från ett närbeläget herrkloster använde sig av denna gång för att nattetid besöka de sovande nunnorna.

— Hårda killar, sa den buttre gillande.

— Tough boys, sa solglasögonen andaktsfullt.

Den förnäma flickan teg och räckte ut tungan åt sin vän. Men flickan som ville få folk att skratta sa:

— Va hårt dom måste ha legat. Nunnorna menar jag.

Men luckan var en lögn. För länge sen hade han kommit på att vandringen kring klostret blev mer

givande för besökaren om denne fick se och höra det han helst önskade se och höra. De övriga delarna av klostret gav inte så många tillfällen till variationer, men i fråga om dormitoriet fanns det rika möjligheter att tillfredsställa även de mest skilda smakriktningar. Det var för äldre missnöjda herrar som luckan och lönngången hade uppfunnits. I dam-sällskap hade han aldrig förr använt dem och det var inte behagligt att göra det, men domptören väljer inte sitt ansiktsuttryck.

— Så att då kan man plocka opp stenarna, dra opp luckan och krypa ner i gången?

Det var chaufförens flicka som frågade.

— Ja, svarade han. Javisst.

Naturligtvis ville hon inte alls göra det, men han blev ändå orolig. Det var som om hon hade vänt på hans sköna lögn och sett efter hur den såg ut på undersidan: smutsig, kall och klibbig. Det hade aldrig hänt honom förut. Snabbt förde han ut dem ur dormitoriet. I rasande fart ledde han dem genom de övriga avdelningarna. Orolig att de skulle dröja sig kvar och fördärva också återstoden av måndagen var han redan på väg ut med de tysta ungdomarna tätt i hämlarna utan att ha låtit dem klättra upp i klocktornet. Just när han förde dem förbi källan, som låg klar och blank och mörk av rosornas skuggor, kom han på idén att kasta en blick bakåt för att försäkra sig om att hans avsikt att driva ut Det Allmänna ur lustgården verkligen lyckades. Han tvärstannade.

— Var håller den övriga delen av sällskapet hus, frågade han.

— Sss, dom gick opp i det där tornet, svarade

den skrattlystna flickan och fnittrade, fräckt och förläget.

— Dom är nyförlovade, förklarade den buttre buttert.

— Tornet, sa den gamle, om tornet berättas en mycket märkvärdig historia. När år 1426 . . .

Han var redan på väg över klostergården. Det var förfärligt att behöva gå tillbaka när han hade varit så nära att lyckas. Han hade en känsla av att en katastrof skulle inträffa om han inte hann fram i tid. Han var så upprörd att han inte ens brydde sig om att ta reda om de två andra följde honom. Ensam och genomsvechtig blev han stående under den västliga gluggen och lyssnade uppåt. När ingenting hördes smög han in genom porten. Den var väl tillsluten och gnisslade svagt. Ursinnig över att inte ha smort gångjärnen medan det ännu var tid stod han en stund på första trappsteget och tittade upp i mörkret. Då tyckte han sig höra mystiska ljud uppträffande från den osynliga plattformen där en gång klockan hade hängt, ljud som stämde alltför väl överens med den scen som utan tvivel utspelades några meter upp i mörkret.

Försiktigt började han uppklättringen, gjorde en lång paus på varje trappsteg och lyssnade. Det hördes inte längre någonting. Kanske hade de hört dörren gnissla och av rädsla för upptäckt förhöll de sig nu tysta. Med hettande kinder fortsatte han uppåt. Det packet, tänkte han, vad dom skall få när jag kommer på dom. Vid åttonde steget gjorde trappan en skarp sväng. Vid tolfte steget var kröken avslutad och man kunde därifrån se rätt upp i tornrummet. På tionde steget stannade han, en betydelsefull

paus under vilken han försökte ladda sig med vrede. Ut ska dom åka, tänkte han. Här ges ingen pardon. Men den stora tanken var klen i kroppen, avsvimmad sjönk den ihop i hans skalle. Han kände ingen ilska, bara ett kittlande begär att smyga vidare, ett trappsteg i taget. Det var det begäret och inte vreden som ljudlöst lyfte upp den tunga heta kroppen till steg nummer tolv. Där stod han sedan och klipp-te mot solen som slog in genom södra gluggen. Han såg ingenting först och hörde ingenting heller. Aha, dom ligger på golvet, tänkte han, så skamlöst.

Då slog han plötsligt emot en lös sten med foten. Det smällde till, inte alltför hårt men alldeles tillräckligt för att få honom att känna hur rädd han var för att bli upptäckt, med vilket sjukt samvete tornets väktare nalkades dess ockupanter. För att slå bort det obehagliga intrycket av upptäckten hostade han till och ställde till oväsen med fötterna och gick sedan vidare. Rummet var tomt. Ingen hade kunnat undkomma genom de smala gluggarna. Ingen hade kunnat smyga förbi honom i trappans mörker. Sanningen var den att tornet hade varit tomt hela tiden. Han tittade ut över trädgården och märkte till sin pinsamma förvåning att lättnaden alldeles uteblev. Kvar var bara en känsla som mest av allt förtjänade att begravas, känslan av att ha blivit lurad. Han begravde den också sorgfälligt och började le, först klent och ovant, men sedan allt belåtnare.

Emellertid varade inte belåtenheten så förfärligt länge. Det låg någonting oroande i klostrets tystnad. Han spände hörseln tills han tyckte att det knäppte till inne i huvut, men inte en enda röst hörde han. Och ljudet från en smällande bildörr och en motor

som startar hördes inte heller. Ingen såg han heller, de fyra unga föreföll att vara uppslukade av rosen-snåren.

Då kom äntligen, efter en lång väntan, ett ljud helt nära honom, närmare bestämt från tornets botten, ett ljud som kom honom att rycka till och full av onda aningar rusa utför trappan och kasta sig mot dörren. Den var låst. Pressad mot dörren i ett fåfängt försök att få den att ge efter hörde han nu några låga röster tätt utanför och sedan ett högt, obarmhärtigt flickskratt.

— Öppna, bad han, snälla ni släpp ut mej. Här inne kan jag ju inte vara.

Men de grymma ungdomarna svarade inte ens. Han sprang upp i tornet och kikade ut. Då såg han dem stå i en pladdrande klunga vid källan. Den skrattande flickan sa nånting som han inte uppfattade och ett väldigt skratt som skrämde fåglarna och satte rosorna i dallring slog upp ur allas strupar. Sedan vände de plötsligt allesammans och kom emot honom. De stannade under hans glugg och tittade upp men såg honom förmodligen inte. Ynglingen med solglasögonen spetsade läpparna. Det oerhörda hände. Han visslade upp till fången.

— Halloo old man, ropade han, hope you feel well!

Chaufförens flicka med sin slarvigt knäppta klänning bar en stor brudbukett av rosor i famnen. Plötsligt bröt hon av en blomma, måttade och kastade, men den hamnade vid sidan av gluggen och föll tillbaka.

Men han såg inte längre ut. Han låg blundande på knä framför gluggen med händerna för öronen. Därför hörde han inte när den buttre ropade:

— Ska vi släppa upp en nunna till dej, om du har det ensamt?

Han hade redan hört nog. Han tryckte händerna mot öronen med förtvivlad kraft men under handflatans kött pressade sig ändå Det Allmännas skrattsalvor in i hans öron. Till sist hördes emellertid ingenting. Långt om länge öppnade han ögonen, reste sig upp, borstade av knäna, såg ut. Han såg och såg ända tills tårarna sköljde över ögonen i våg efter våg utan att ändå kunna utplåna den sista fruktansvärda syn som Det Allmänna bjöd honom: Den buttre ynglingen stående ensam framför källan med ryggen vänd mot honom, bredbent och förorenande källan på ett så förfärligt sätt att det betydde källans död. Med knutna händer slog han mot tornets väggar, men detta hörde med all säkerhet ingen annan än han själv. Han föll också på knä, slutligen på rygg och vältrande sig runt i tornrummet utstötte han små skrik av raseri, som emellertid var mer lika suckar.

Plötsligt ryckte han till och låg sedan alldeles stilla, väckt av ett skarpt triumferande ljud: signalen från ett bilhorn. Och så en motors stridslystna vrål. Sedan långa sugande smaskande ljud: gummihjul på våt asfalt. Det regnade ute, sommarsakta. Slutligen tystnad. Han rullade sig fram till trappan utan att ens våga kasta en flyktig blick mot någon av gluggarna. I hans föreställning tog sig skövlingen av paradiset sådana fruktansvärda proportioner att han kände att hans ögon inte skulle kunna bära åsynen av det utan att brista. Knuten av hat mot den kollektiva fiende som tillfogat honom ett så förfärligt slag satt han länge i mörkret på trappans

nedersta sten. Han ville sprängas, han ville flyga i bitar med en så oerhörd kraft att tornet som han var fånge i också smulades sönder och begravde hela detta förorenade kloster under sina spillror. Men han sprängdes inte. Kroppen, den ende barmhjärtige vän som hjälper oss mot den obarmhjärtiga själen, frälste honom till slut, om också tillfälligt. Han blev trött, dödstrött, sjönk i dvala.

Höga röster väckte honom. Det gjorde först inte något intryck på honom. Det hade lika gärna kunnat vara ett flygmaskinsbuller eller ett hårt regn som vräkte mot murarna. Han tittade uppåt trappan. Det såg ljusare ut, solen sken kanske. Han satt emellertid obekvämt och det var av ren bekvämlighet, således varken av rädsla eller ensamhet, som han nu ropade:

— Hallå där ute! Var vänlig och lås upp dörren. Jag har råkat bli inlåst.

Rösterna tystnade; nej, de började viska. Fötter kom tveksamt närmare. Plötsligt rycktes dörren upp. Ljus föll in. Han satt kvar på trappsteget och stirrade fåraktigt upp i två äldre damansikten. Pensionerade lärarinnor. Men de intresserade honom inte. Det som han fann så märkvärdigt var det faktum att de helt enkelt hade ryckt upp dörren, inte vridit om en nyckel. Således hade den inte varit låst. Ungdomarna hade smugit sig tillbaka och låst upp medan han höll för öronen. Nu satt han här som en narr. När martyren upptäcker att han strängt taget inte förtjänar sitt martyrskap, då först börjar han hata. I närvaron av två representanter för det förhatliga Allmänna som på en enda eftermiddag ruinerat honom, gjort hela hans tillvaro värdelös som en check

utan täckning reste han sig från trappsteget med hårt sammanbiten mun och hettande kinder. Smala och vassnästa var de ansikten han såg in i. Sådana ansikten var det en nåd att få hata.

— Konstig karlkropp, sa den ena av de pensionerade lärarinnorna. Hon var lomhörd och uttalade viskningar med pinsamt hög röst. Hon bar en bok i handen, hade pek fingret instoppat som bokmärke ungefär mitt i. Plötsligt trängde sig båda två hänsynslöst förbi honom och kilade uppför trappan. Som målmedvetna turister lät de sig inte hejdas av ett så obetydligt hinder. Driven av sitt hat och sin pliktkänsla gick han efter dem och började redan i trappan en föreläsning om tornet.

— När år 1426 en krigshär, anförd av en smålänning vid namn Vitfot, belägrade klostret, sa han.

De var nu uppe i rummet. Den lomhörda som hela tiden visat honom ryggen svängde plötsligt runt och betraktade honom med bitter misstro.

— Där har ni fel, sa hon, i själva verket var det 1446. Var vänlig och kom ihåg det!

Det var första gången något sådant hände. Aldrig förr hade Det Allmänna slungat sitt tvivel rätt i ansiktet på honom. Spottad hade han blivit, men misstrodd? Aldrig! De gick ner igen. I dormitoriet såg han sitt stora tillfälle, ett tillfälle till hämnd som aldrig mer skulle återkomma om han inte grep det nu. De stod i samma gräsbevuxna tegelvinkel som han nyss befunnit sig i med de fyra ungdomarna. Han såg ner i golvet, mörkt och bittert. Den ena av de båda pensionerade hostade lätt. Den lomhörda vände en sida i sin bok, stack sedan in sitt finger och slog igen.

— Damerna ser det här tegelgolvet, sa han. Det ligger här i de sedesamma nunnornas gamla sovsal och ser så tryggt och oskyldigt ut. (Han höjde rösten.) Men i själva verket är det en enda stor bluff. Tegelstenarna har en senare tid lagt på för att dölja det pinsamma faktum att ett antal underjordiska kanaler ledde upp i dormitoriet, täckta endast av träluckor. Dessa kanaler hade grävts av flitiga munkar, möjligen hade de idoga nunnorna också dragit sina strån till stacken och mött på halva vägen. I vilket fall som helst är det för en senare tids barn synnerligen lätt att föreställa sig i vilket ärende medlemmar från det närliggande munkklostret skyndade genom sina underjordiska gångar för att slutligen klättra upp i nunnornas sovsal.

Något svar på denna retoriska fråga kom aldrig. Den lomhörda röt en viskning till sin kollega:

— Karlkräket ljuger. Närmaste munkkloster låg fem mil härifrån på andra sidan djupa sjöar och höga berg. Borrmaskiner fanns inte på den tiden. Nobel var inte påtänkt och krutet nätt och jämnt. Karl'n ljuger!

De lämnade honom åt sitt öde. Han stod ett tag ensam i sin hörna, medan ett fruktansvärt beslut mognade i honom. Han sprang i kapp dem. De var redan på väg ut.

— Damerna, bad han, låt mej ännu få visa en sevärdhet som ni annars säkert går miste om.

Han förde dem fram till källan. De brast ut i hänförda rop. Så klar. Så ren. Så jungfrulig. Då var stunden inne.

— Klar, ropade han, ren! (Han frustade av skratt och förtvivlan.) Ren, den här pölen där pojkarne i

skolreseklasserna brukar pinka. Femti procent urin, på min ära.

Den lomhörda spände ögonen i honom.

— Och det ska han inbilla en gammal lärarinna, fräste hon. Kom Theresia! Karl'n har dålig smak. Han borde läsa boken i stället för att prata dumheter.

— Boken, sa han alldeles tillplattad. Vilken bok?

— Turisthandboken över klostret förstås, sa hon. Den borde alla människor skaffa sej så slapp dom alla era vilseledande upplysningar.

Då frös han till. Det Allmännas obarmhärtighet stod på en gång så ohyggligt klar för honom att hela världen omkring honom blev blymörk som före ett regn. Inte nog med att Det Allmänna trampade sönder hans gräs, nötte ner hans stenar, snattade hans rosor, smutsade ner på hans gångar, kastade vatten i hans källa. Det ville också göra honom överflödig. Det skulle gå bredvid honom med en bok i handen och skratta honom rätt upp i ansiktet, skratta åt hans okunnighet för att till sist säga: Min herre, vi behöver er inte längre. Nu har vi fått en bok. Ni kan gå.

Den icke lomhörda som rördes en smula över hans plötsliga förändring sa tafatt:

— Vi har två böcker. Ni kan få den ena.

Då såg han sig så vilset omkring att bägge tyckte synd om honom. Ögonen irrade runt trädgården. En skygg blick i källan. Så sa han:

— Nej tack, jag behöver ingen.

— En lång paus. Så kom det stammande:

— Jag, jag går nu. Men damerna, gå nu till tor-net. Där ser ni en märkvärdig sak på nedersta trapp-

steget. När ni går därifrån lås med dubbla lås så inga busar kommer in medan jag är borta. God middag.

Han försvann. I skydd av rosensnåren sprang han bort mot tornet, öppnade dörren, rusade uppför trappan och kastade sig omkull på golvet. Om en stund hörde han röster. Dörren for igen. Nyckeln vreds om. En gång. Två gånger. De hade inte brytt sig om att titta på nedersta trappsteget. Så litet betydde han. Det var bittert. När inga röster längre hördes gick han sakta och milt nerför trappan och satte sig längst ner, tänkte inga märkvärdiga tankar, kände ingen särskild ilska. Kände överhuvudtaget ingenting. Tänkte på ingenting. Inte ens på källan. Satt där bara timme efter timme eller lika gärna ljusår efter ljusår medan han blev allt tröttare och tröttare. Trötthet är mycket bra, trötthet är alltid bra och särskilt bra när man övar sig i den bittra konsten att vara fånge hos sig själv. Stort lugn och en viss förmåga att inte låta sig upphetsas är också mycket bra, ty för att kunna uthärda sig själv måste människan ha mycket goda nerver.

MIN SON RÖKER SJÖSKUMSPIPA

Det är naturligtvis sant att min son röker sjöskumspipa, men jag kan inte förstå att just det skulle vara så diskvalificerande, att det plötsligt kan ställa mej utan vänner, utan förtrogna, ja till och med utan hyresgäster. Skulle all denna ensamhet som med ens omvärver mej som en bitter rök från alla sidor vara följderna av en så relativt oskyldig vana? Jag går omkring i trädgården och grubblar en stor del av de alltför långa dagarna, röker med nervös energi mina egna långa välluktande men illasmakande cigarretter, hänger en stund över grinden och ser de feta duvorna plocka bland markens gula ärtor. Om en stund går jag tillbaka upp mot huset men pinsamt medveten om den heta oro som på nytt skall kasta sej över mej så fort jag kommit innanför tröskeln, söker jag dröja mej kvar så länge jag kan här ute i min höstliga trädgård där konturerna av träd, buskar, staket och häckar för varje dag, ja vem vet om inte till och med för varje timme, blir allt klarare och hårdare. Till slut kan jag emellertid inte stanna längre utanför huset eftersom jag då skulle tvingas att inför mej själv erkänna min rädsla, min fruktansvärda känsla av ödsligaste ensamhet, min våldsamma irritation

över detta tillstånd som ju ter sej så särskilt motbjudande därför att jag inte vet hur länge det ännu kan komma att vara.

Jag står då ett tag på förstubron liksom för att förbereda kroppen på de lukter av otrivsighet och långvarig ensamhet som skall möta den så snart den vita dörren slår igen bakom mej och ser ner på mina skor, och då märker jag först hur bemängda med höst dessa långa smala svartglänsande läderkupor egentligen är. Det är vått i gräset av de ständiga regnen, och grässtrån, jord och vatten klibbar fast vid ovanlädret och de löv som snart börjar falla luktar starkt och bittert från min sönderblåsta trädgård. Jag lyssnar också en stund till det hetsiga brummandet från telegrafstolpen som man placerade strax innanför häcken en gång i somras, givetvis alldeles mot min vilja och naturligtvis i det stillsammaste hörnet av hela trädgården. Jag vill inte förneka att min son röker sjöskumspipa, men någon hänsyn kunde man väl ändå ha rätt att fordra av dessa som bestämmer hur hög feber världen skall ha.

Då tycker jag mej höra smällen av en fönsterhake i övre våningen och rädd att han skall se mej försatt i en så löjlig situation: lutad över mina skor, betraktande mina svarta lågskor som vore de världens sällsammaste kräldjur, skyndar jag mej in och stänger häftigt dörren bakom mej för att framhålla just det bestämda i min avsikt. Jag går hastigt genom det kalla köket där terpentinflaskan ännu ligger kullstälpt framför spisen och skyndar in i rummet som luktar efter en slocknad brasa och en katt som plötsligt försvann när det började regna länge och ett skratt som skrattades en gång när en ung flicka med

märken av en nyss avlagd studentexamen i ansiktet satt i gungstolen och drack whisky med mej och Uno hur länge och hur sent som helst. Kattens kudde ligger ännu kvar framför kaminen, om han skulle dyka upp en kväll, en natt eller en morgon kan han bara gå in och lägga sej på kudden och klösa i de vita rankorna som förr i världen innan min son började röka sjöskumspipa.

Det mörknar i rummet och den vita gungstolen och allt annat som är vitt: fönsterposterna, kakelugnen, en handduk över en stolskarm, en uppslagen bok på bordet, börjar lysa i skymningen. Jag tar den uppslagna boken och sätter mej i gungstolen vid fönstret och försöker läsa där jag slutade. Då hör jag honom gå däruppe, gå fram och tillbaka på mitt huvud, men jag försöker ändå, försöker tappert läsa. Det handlar om en man som är vinkännare och har två älskarinnor, en i Neuilly och en annan i Neuchâtel, den i Neuilly är blond och eftersom han måste åka buss till henne köper han månadskort på bussen den första månaden men i fortsättningen, när han har upptäckt hur ofördelaktigt det skarpa morgonljuset genom husets persienner klär henne, bara veckokort. Till Neuchâtel åker han tåg och han tycker bättre om flickan i Neuchâtel därför att tågresan skänker honom lugn, ro och avspänning, ger honom med andra ord den möjlighet att komma utvilad till den oäkta sängen som är gentlemannens första dygd. Till Neuchâtel medför han en stor portfölj med vinetiketter som han sorterar under nerresan, vid framkomsten till Neuchâtel lämnar han in portföljen i effektförvaringen och hämtar sedan ut den påföljande morgon och under uppresan är han syssel-

satt med att klistra in de sorterade etiketterna i därför avsedda pärmar.

Hela tiden går naturligtvis min son ovanför, inte upprörd, inte på något sätt förtvivlat eller utmanande, tvärtom så orubbligt lugnt som om han hade räknat ut samma sak som jag, nämligen att det inte finns någonting som är mer djävulskt irriterande än just det orubbliga, av intet påverkbara lugnet. Jag springer emellertid inte upp för den skull och ställer till några scener, då det är min fasta föresats att framför allt inte förlora fattningen utan i stället lugnt söka analysera min situation, fastställa mitt läge i tiden och rummet och med bibehållen självstyrka söka utröna orsakerna till min förkrossande ensamhet, min oerhörda isolering, min totala vänlöshet, brist på förtrogna, avsaknad av hyresgäster.

Därför fortsätter jag att läsa som om ingenting hände, fast det oerhörda händer omkring mej och över mej och med mej. Det blir ju med tiden allt mörkare och eftersom fotogenlampan nere hos mej just är trasig och jag inte har lust att gå upp och låna en hos honom måste jag skynda mej att få ut kontentan av den bok jag läser innan det blir för sent. Det är helt enkelt så att vinkännaren och älskaren som momentant inte tror sej kunna leva utan brunetten från Neuchâtel och som för alltid övergivit den blonda i Neuilly, därför att han tappat busskortet, en kväll när han just stigit ombord på Neuchâtel-tåget upptäcker att han har glömt sina vinetiketter och under den sysslolösa resan då hans irritation över att ingenting ha att ta sej för blir allt starkare för varje skenskarv upptäcker han med en blid förvåning att kvinnan i Neuchâtel är honom

komplett likgiltig, anledningen till att han stått ut med henne så länge är just resorna till och från Neuchâtel, dessa resor som gett honom hart när obegränsade möjligheter till att odla sin hobby. Efter framkomsten till Neuchâtel begagnar han sej så snart som möjligt av returbiljetten och under återresan uppställer sej frågan för honom: Hur många illusioner kan man hålla i gång i taget? Han menar, om jag har fattat honom rätt: Är man inte jonglör, och vem är egentligen jonglör, när det kommer till kritan, är det överhuvudtaget inte möjligt att kunna balansera mer än en illusion i taget. Inte ens sej själv kan man ljuga hur full som helst, till och med ens eget jag har en botten när det gäller, antingen detta eller detta, antingen illusionen om vinetikettsamlandets lycka eller illusionen om älskandets.

Jag vill inte påstå att det är en särskilt bra bok, men jag har inte kunnat få tag på någon bättre och jag har framför allt inte kunnat få tag på någon som handlar om det jag helst vill läsa om: om ensamhets orsaker, om främlingskapets förutsättningar. Sista gången jag var hos Uno måtte jag ha kommit överraskande för han log motvilligt mot mej när han öppnade dörren och sneglade oroligt åt sidan hela tiden besöket varade som om han hade någon instängd i garderoben. Han tog inte fram sina cigarrer för min skull, han gjorde inte sin vanliga inbjudande gest mot sina välförsedda bokhyllor, sägande: Ta för dej bara, här finns att välja på, Casanova, Dante eller vad fan du vill. Men när vi hade tegat oanständigt länge och luften omkring oss var stel av kyla, ensamhet och skam sa han osäkert och trevande:

— Är det sant att...

— Vad då, avbröt jag irriterad, vad är det som är sant?

— Jo, fortsatte han, är det sant att din son röker sjöskumspipa?

— Ja, sa jag, varför skulle inte det vara sant? Han har verkligen hittat en gammal sjöskumspipa på en auktion och varför skulle han inte röka den när han ändå har fått tag på den?

— Nå nå, sa Uno lugnande och knackade ur sin normala pipa mot rökbordet.

Men sedan företog han sej nånting förfärligt, nånting som för alltid måste förgifta samvaron mellan oss bägge, nånting oförlåtligt, kanske det oförlåtligaste någon har gjort mej. Han grep efter telefonen på bordet och började snurra ett nummer och här måste jag tillägga att jag en gång i tiden, varför har jag faktiskt glömt, lärde mej att på nummerskivans surrande höra vilket nummer som rings upp. Tidgivningen, tänkte jag nu nästan automatiskt, han ringer upp för att höra hur mycket klockan är fast hela rummet är fullt av klockor.

Då säger han plötsligt in i telefonluren:

— Hej du... jag har blivit lite försenad men nu kommer jag snart... fint... hej...

Nu är det så mörkt ute att allting i trädgården har samma färg, svagt citrongul hänger himlen ovanför syrenerna, jag kastar boken på sängen, stannar gungstolen och sätter mej upprätt och lyssnar till tystnaden. Tystnaden som har tassar, tystnaden som har klor, tystnaden som är hård som marmor och håller för hur många naglar som helst. Och katten som aldrig kommer tillbaka, katten som aldrig mera gnäller utanför köksdörren och vill in. Kudden ser

ut som en sten där den ligger framför kakelugnen, men inte har man stenar inomhus. Nej, men varför har man inte stenar inomhus? Jag menar varför förhålla sej så kall till alla praktiska reformer, när det ändå bara är den konventionella skammen, som hindrar oss från att genomföra dem? När hela vårt liv ropar efter stenar, när vi alla längtar efter en sten, en kall hård sten för vår ensamhet, en sten att luta vårt trötta huvud emot, en sten att klänga oss fast vid medan vi sjunker.

Jag sitter i min vita ensamma gungstol och utanför blir det ännu mörkare och innanför blir det ännu ensammare. Några flugor väsnas emellertid under taket och en mygga sjunger borta i ett hörn, i det hörnet är det alldeles tomt och en liten fyrkant av golvet är svedd av en liten eld, det hände under en glad fest att någon föll omkull med en fotogenlampa. Plötsligt går jag upp fast jag vet att det bara blir värre av det och går fram och lägger mej på knä i hörnet och trevar över den lilla inbrända fördjupningen med mina fingrar som om jag vore blind och medan jag gör det hör jag rösterna från då, skratten, glas som stöts mot varann, vänners fasta steg fram och tillbaka över golvet, det glada oväsendet av knivar och kaffeskedar, förtroliga viskningar, gemytliga axelklappar — och med ens kan jag inte bära det längre. Jag rusar ut ur rummet, kastar upp ytterdörren och låter den stå öppen och i trädgården ramlar jag omkull i gräset och borrar ner huvudet i det som i en djup kudde för att slippa höra mera, för att äntligen befrias från denna fasansfulla ruin över en tillvaro som visserligen inte var så mycket lyckligare än den här men mindre ensam, framför allt

mindre ensam. Men det är för sent att befrias, det är för långt framskridet på året, det är för nära till den riktiga hösten för att någon befrielse längre skall kunna vara möjlig här i trädgården. Snart börjar jag frysa och när jag trevar mej tillbaka genom den nermörka trädgården med korta lätta steg för att inte trampa på grodorna ser jag honom stå i det upplysta fönstret och röka.

Min son röker sjöskumspipa, han lutar sej nyfiket ut och försöker tydligen trots det djupa mörkret granska mej däruppifrån. Han måste ha sett allting, han måste ha bevittnat mitt nederlag från sitt fönster. Jag går in och stänger tyst om mej och trots att jag hela tiden känner denna vilda lust till uppgörelse, detta häftiga begär att få tala ut om allt som plågar mej går jag ändå in i mina mörka rum och kryper ihop i stolen.

Vad skulle det också tjäna till? Vad skulle han när allt kommer omkring förstå av det hela? Jag har försökt det förr, jag har sagt: Det här kan inte fortgå längre. Du ser hur det går mej: jag förlorar alla mina vänner, jag vinner inga förtrogna, jag lyckas inte ens uppdriva ett par hyresgäster, och alltsammans för att du röker sjöskumspipa. Kan du inte röka någonting som skulle göra mej mindre ensam, skulle det vara ett alltför stort offer för dej att övergå till cigarr, att övergå till vanlig pipa eller cigaretter? På det svarar han bara orubbligt lugnt och väl egentligen logiskt oangripligt att det ju ingenting finns som säger att det är just hans sjöskumspipa som gör mej så isolerad, han ber mej om bevis, han ber mej dra fram exempel så att han skall kunna tro mej. Bevis, exempel! Som om det här skulle vara någon-

ting som man kunde bevisa, som om man skulle kunna tala om hur mycket ensamhet man känner! Nej, från det hållet har jag ingen förståelse att vänta, det är bättre att tiga och invänta den förändring som väl en gång måste komma.

Då ringer plötsligt telefonen bortifrån det tomma hörnet och jag springer dit och rycker hastigt av luren för att inte bli ännu mera ensam. Jag står en lång stund i mörkret med luren för örat och det hörs ingenting annat än vatten som brusar nånstans i världen, men plötsligt hugger en skarp röst till. Det är någon som har läst annonsen om de tre rummen med sol och kakelugnar och som vill komma och se på dem tidigt nästa morgon. Den som ringer frågar om trädgården är sådan att man kan spela krocket i den, om det regnar mycket i den här trakten, om det är gott om svamp i skogarna och om man kan säga att huset ligger ensligt utan att vara i egentlig mening isolerat. Ja och amen svarar jag på allting, ja och amen.

Medan jag stått i telefonen har ett häftigt månsken fallit över trädgården och små fina månskuggor leker också på det mörka rumsgolvet och de små fönsterrutorna ser ut att ryka av månljus. Jag sätter mej åter i gungstolen och medan jag gungar funderar jag en smula på boken. Jag tänker på att det är illusionerna som väljer oss, inte tvärtom, och att det är just den fina passiviteten hos monsieur Roche, jag tror det är så han heter, som gör honom så beundransvärd som människa, så mönstergill, så efterföljansvärd för den olycklige, för den som ännu rasar mot sitt öde. Just detta att acceptera sin illusion, att acceptera att såpbubblan är grön och inte röd eller

gredelin, just detta är om något konsten att leva. Jag medger att det är en månskenstanke, en tanke som gjord för att tänkas i grönt månsken, och jag vet att jag har blivit upplivad av utsikten att äntligen få en hyresgäst, men varför skulle inte också jag... Jag menar jag är trött på denna eviga spänning mellan hopp och förtvivlan, denna brist på underkastelse som alltid sliter sönder mej.

Plötsligt går min son förbi i månskenet utanför mitt fönster på väg till andjakten, jag måste ha slumrat till för jag har inte hört honom gå nerför trappan. Bösspian sticker hotfullt upp ur hans bortvända axel, den andra pipan hänger i hans mun, just när han går förbi mej slänger han en brinnande tändsticka i det gnistrande gräset. Därefter sitter jag stilla en stund i stolen och tittar på stjärnornas stingande prickar ovanför syrenerna.

Sedan måste jag ha somnat igen, när jag vaknar till är det klar dag ute, ett svagt solsken med sånt där färskt obrukat ljus som skvallrar om att det är tidigt på morgonen. Jag har sovit obekvämt i gungstolen och är på dåligt humör när jag vaknar. Men inte bara det: Jag känner en obestämd ängslan, en brist på trygghet som driver mej ut ur huset. Det är ännu kallt och katten har inte kommit tillbaka, gräset slår kring byxbenen som snabbt blir våta, telegrafstolpen står tyst i sin hörna och plötsligt finner jag att jag inte kan vara i trädgården heller. Jag går ner mot sjön, följer den knappt märkbara stigen utför brinken. Vattnet är klart och rött av sol, den blommande vassen vaggas sakta och en envis syrsa kvider nånstans i trakten av huset. Min son står på stranden och ser utåt vattnet, i gräset bakom honom

ligger pipan och geväret, jag tycker plötsligt att gevärsremmen ser ut som en svart, ondskefullt slingrande orm, knappt skyld av gräs som den är.

Min son måtte ha hört mej komma ty plötsligt säger han utan att vända sej om:

— Jag tar båten och ror ut och hämtar den. Trampa inte på bössan. Den är laddad.

Han ror ut några årtag från land och styr sedan rätt in i vassen, det krasar till när båten bryter sej in och långsamt försvinner den sedan under de lysande vassblommorna. En stund hör jag hur han tungt arbetar sej fram genom vassen, sedan blir det plötsligt tyst och jag kommer på mej med att andas häftigt upprört som om jag hade sprungit hela morgonen för att hinna fram till någon med en viktig nyhet. Då, i tystnaden, minns jag kvällens telefonsamtal och hjärtat börjar bulta hårt i bröstet och så känner jag hur rädd jag är, rädd för trädgårdens ensamhet, rädd för morgonens, nattens och skymningens alla ensamheter.

Sjöskumspipan, tänker jag ångestfullt, sjöskumspipan — och sedan begår jag mitt förfärliga, oförlåtliga misstag, det absolut oförklarliga händer mej. Jag har tänkt ta upp pipan ur gräset och sedan kasta ut den i sjön, bryta sönder den eller vad som helst men istället står jag där plötsligt med geväret i handen och när jag väl har geväret i handen faller det sej så naturligt för mej att lägga upp det till kinden och när det dova ekot av ett skott sedan kommer rullande mot mej som ett kanonspann över sjön förstår jag att jag har skjutit. Jag har skjutit in i vassen och när jag sedan kastat geväret ifrån mej och halvspringer uppför sluttningen mot mitt hus ur

stånd att begripa nånting längre, men mycket trött, djupt trött, har jag skjutit två skott till mot samma osynliga mål.

Jag vaknar i gungstolen vid att någon slår på rutan, nu måste det vara middag för jag blir alldeles bländad av solen när jag försöker öppna ögonen. Det är en stor rödbrusig karl med pratsamt utseende som står där ute och nyfiket spejar in genom fönstret. Med trycket av en lång ond, ännu halvt osynlig dröm över hjässan vacklar jag ut i trädgården och tar emot honom.

— Sömnigt landskap, säger han och blinkar menande, sömnigt landskap det här, och sedan är det omöjligt att hejda honom. Han talar om att han varit här ganska länge redan och gått omkring i trädgården och tittat och han utbreder sej om trädgårdens förtjänster. Särskilt bra tycker han om telegrafstolpen därför att den alltid skall påminna honom om, som han uttrycker det, »kulturens envishet», men han gillar trädgården för andra saker också: päronträden är alldeles lagom höga och »de där bären som alltid ser så orakade ut, ja krusbär menar jag» har gjort ett outplånligt intryck på honom. Jag säger ja och amen till allting och drömmen bara växer och växer, den vältrar in över häckarna och jag tycker jag bär den omkring mej som en ohyggligt tung, alltför stor rustning. Till slut vill han se rummen och jag siäpar mej uppför trapporna och visar honom dem och hans svada är verkligen omöjlig:

— Så här ska kakelugnar se ut, säger han och ser sej vilt omkring liksom för att varna alla eventuella motståndare till mina kakelugnar, just så här och

ingenting annat! Taket är också till hans belåtenhet, han menar att det är ett tak för filosofer, »en tänkares tak», som han uttrycker det, och framställer det som om det just därför passar just honom så utomordentligt. Han prisar utsikten därför att den innehåller så skiftande landskapstyper och skidterrängen för att den omfattar både ek- och barrskog. Men när han sedan står vid norra fönstret ger han plötsligt till ett rop av förvåning som får mej att gå dit fast jag vet att jag inte borde göra det. Jag ställer mej bredvid honom och tittar ut och hör hans flåsande förvåning i högra örat. Det är sjön som ligger nedanför norra fönstret, sjön och vassen och brinken ner mot stranden och nu är plötsligt brinken full av höga vasskärvar med blommande toppar. I vattenbrynet går en man med naken överkropp och skär vassen med en blänkande lie, på stranden står en kvinna och binder kärvarna och en liten kutryggig pojke släpar sedan upp kärvarna och reser dem mot varann i slutningen.

— Det är bonden här, säger jag men när jag sagt det mår jag plötsligt illa, den onda drömmens rustning krymper och sluter sej som ett skal omkring mej och nu finns det bara ett skrik som kan rädda kroppens ben, som kan rädda min skälvande iskalla kärna från att kramas sönder och jag begriper med ens hur omöjligt allting är, begriper att nu finns det bara en tid av ensamhet och sedan inget mer och om jag inte vill förlora allting genast så får jag inte förlora denna korta tid av ensamhet, inte mista denna dyrbara illusion. Jag måste bli ensam, illusionen om ensamheten måste tvingas att välja mej.

Jag skriker förtvivlad till min spekulant:

— Men min son röker sjöskumspipa, hör ni, min son röker sjöskumspipa!

Då ställer han sej bredbent mitt i rummet och slår rot i huset, jag tycker mej se hur präktiga orubbliga ekrötter växer under hans sulor, växer ner genom golvet, ner genom taket under, ner genom rummet under taket och ner genom det rummets golv och vidare ner i själva urberget under huset.

— Än sen då, säger han och småskrattar generat åt mitt utbrott, än sen då? Det där måste ni bestämt berätta mera om.

NÄR DET BLIR RIKTIGT MÖRKT

Vad är det nu för kretsar som Mikael har råkat in i, kan man verkligen fråga sej. Folk som sover föga nattetid, ständigt bär på skrymmande portföljer, nickar menande åt varandra när de möts i vimlet, stannar i mörkret under nån balkong och visslar tills de hör ett fönster öppnas. Rockkragarna är nästan ständigt uppåtfällda, hattbrättenas sträva vinkel över pannan ger dem ett drag av dolsk beräkning. På stadens restauranger smusslar de med vapen mellan glasen med den resoluta nonchalans som skenbart utesluter varje form av verklig rädsla. Och så detta myller av halvgamla blondiner, av vilka många omfamnar honom i den kalla vapengömman och nattillhållet, våningen vid Black Street, och smeksamt viskar i hans unga öra: Du är väl inte blyg för mej, gosse.

Nej, allt har verkligen förändrat sej för Mikael sedan den där kvällen då han knäckte ekträpiedestalen hos tant Amy och slungade gipskatten Manky genom rutan. Det är faktiskt rätt betydlig skillnad mellan den propra villa på terrassen ner mot oljehamnen där de bländvita körsbärsträden ständigt gunga-

de för oljefyllda vindar och så det här höga huset på en smutsig kulle vid det lilla salutorget.

Om han ångrar sej? Nåja, allt blev ju inte riktigt som han hade tänkt sej. Kanske var flykten meningslös när han ändå bara band sej vid en lika hopplos form av utestängd förtvivlan som någonsin den gamla. Hur det gick till, nå ja. Det började en solig sommarmorgon när han satt och skrev fakturor vid sin ålderdomliga pulpet på det gröna raffinaderikontoret med utsikt över hamnen. De stora oljebåtarna med tjocka bukar låg och पोste ut på redden, svart steg röken ur deras grova tubskorstenar i något mer än nittiograders vinkel, måsarna tycktes på så anseendigt avstånd resa sej som vita pelare rätt ur havet, en ensam flygmaskin drev hastigt söderöver och föreföll en stund att vila på täckena av fartygsrökar. Allt är med säkerhet så lugnt som möjligt och i villan bakom körsbärsträden stultar tant Amy med sin röda äggkorg och väntar blott att Mikael ska komma, att få stänga sin brorson inne i det kvava gavelrummet, där fönstrets haspe rostar. Först ska de väl emellertid spela whist som vanligt under ampeln i salongen, där de blanka mässingskulorna som hänger ner från taket alltid tycks överdragna av en sällsam kallsvett. Då kommer plötsligt den skallige hamnkaptenen, mindre full än vanligt, hoppande på kajen, hans nya träben väcker oro i de blåa oljepölarne. Mikael kan höra honom skrika ett ord åt två sysslolösa karlar och genast står de nere i den gistna ekan och drar långsamt kvinnan upp ur vattnet och med ens så ligger hon på kajen, kapuschongen har de redan dragit över ansiktet och vatten strilar i en sirlig båge över kajens gråsten och tillbaka ner i båten. Den blåa bilen med

en sten på flaket kör henne sedan hastigt bort från hamnområdet. Bara den våta fläcken som har kroppskontur och som beskäftigt torkas upp av solen bekräftar nu att någonting har hänt.

På eftermiddagen drar man fram en bänk ur skuggan under kranen och slår sej ner och spelar kort precis där allt har hänt. Och lugna sitter alla där och spottar över kanten: hamnkaptenen, männen som har bärgat henne, chauffören på den blåa bilen. Och se, då händer det som man kan vänta sej av Mikael. Röd av smärta, ja nästan med en fradgerand kring munnen springer han nerför husets unkna trappor och ut på kajen där oljan stinker och där kranskalleten tänjer sej som urtidsödlor.

— Hur kan ni sitta där och spela kort, skriker han hysteriskt som ett barn, ni vet ju ändå alla vad som skedde. Flytta er åtminstone någon annanstans, kajen är ju stor, gå till kolupplaget med er.

— Två par, säger hamnkaptenen och smäller leken mot sitt träben, det är nog very varmt där uppe på kontoret.

— Triss gubbar, säger då chauffören, köpte två damer av Henriques. Det ligger ju rätt i söder också.

— Förbannat, skriker en av bärgarna, Henriques ger mej bara jävla lankor. Värmeslag är inte att leka med för tusan.

— Här har ni kåken, Henriques bygger kåkar som en storbyggare, viskar Henriques hest och lägger en smutsig näsduk över vinsten. Först blir man röd i ögonen som en sill, och torr i käften, man tycker man vill tugga spik, ja jävligt är det.

Men Mikael bara gormar på, det är så mycket inom honom som hastigt lösgörs från hakar och för-

spärrningar, de långa isoleringsbanden krälar ur honom som ormar. Men han har ingen framgång alls, egentligen gör han väl en slät figur: ryggen är så ömkligt kutig under västen, rösten är hysteriskt skrikig och han ser inte ut att veta på vilken fot som han skall tynga kroppen, ögonen är mycket riktigt röda och sanningen att säga ser han rädd ut för allt det buller som han åstadkommer. Lockade av oväsendet kommer personalen från raffinaderikontoret ut och skockar sej omkring honom. Den vill han ta till vittne, stackarn.

— Här sitter man och spelar kort, skriker han och är dramatisk, slipsen nästan kväver honom och han rycker upp den för att få luft, och vi alla har ju sett från våra fönster vad som nyss har hänt precis på den här platsen.

Och skriket stiger högt ur strupen, som serpenter störtas det rätt upp i blåa luften över hamnen och tycks slingra sej kring mäsarnas lättjefulla kroppar, de tjuter till av ångest tycker han som bromsande ambulanser och brant slungar de sej ner mot vattnenytan som är spänd av olja, eftermiddagstöcket reser sej som svanar ut från havet, där stävar några oljebåtar ut och försvinner sakta under deras gråa vingar med sin rök och sina flaggor. Och allting blir så tyst, den smärtsamt sammandragna tystnaden mellan två andetag. Varför svarar ingen, Mikael?

Då vänder han sej gripen av en underlig förvissning och bländad av den höga mur som plötsligt rest sej mellan honom och kamraterna tar han några steg tillbaka. Säg ni då ingenting, vill han skrika men bara ett ömkligt kraxande lämnar blödande hans mun. Då börjar någon skratta och sen pressas han

som en ynkelig silverspik mellan skrattens käftar. Han springer jagad utmed hela kajen och in under körsbärsträden hemma hos tant Amy, hennes kanariefåglar piper skrämde när han rusar uppför trappan. Sedan får hon givetvis tag på honom när han ligger där på sängen och låtsas kvida. I håret drar hon honom ner till bottenvåningen och stjälpel i honom några lena droppar. Korten kommer fram på matsalsbordet och girigt klöser tantens fingrar på den äppelröda duken, med naglarna skrapar hon förtjust de glatta korten. Då hör Mikael emellertid nånting och reser sej tvärt från stolen.

— Tant, det droppade, säger han och står spänd, nästan som på kajen.

— Prat, kanske det har börjat regna, dom sa ju det på kvällsrapporten nyss. Nu sticker jag dej du med klöveråtten.

Men då slänger Mikael korten, ty nu ser han fläcken där på mattan: körbärsformad, mörk mot den gröna botten av grodor och koraller. Och genast ser han nu, varifrån den kommer: den kala mässingskulan som hänger ner från ampeln är ju täckt av svett som måste någonstans ta vägen och när han sen ska till att skratta åt det märker han att det är hans egen hjässa, upphängd under tant Amys spruckna tak, som är så överspunnen av sin egen grå förfäran. Allting kletar där på mässingskulan: förtvivlan som han själv dämt upp, den röda körsbärssaften och de dränkta önsknigar av vilka han har levat, den frusna pinan kring kvällarnas whistpartier och så varena vattendroppe som rann ifrån den döda kvinnan; på hans hjässa måste allting ut.

Ja, så slungar han gipskatten Manky genom fön-

terrutan, piedestalen som den stått på bräcker han snabbt över sitt böjda knä och lämnar plötsligt alltihop, som är för oerhört att kunna överblickas. Han springer genom kvällen och hör hur båtar råmar åt varandra bort mot havet och hur smärtsamt redan de höga kranarna sträcker sina halsar för att äntligen få fram ett skrik. På ett löjligt sätt, som kan förklaras av den alltför snabba smärtan och hans egen överspändhet, får han då för sej, att det ändå inte hände. Allting var ju blott ett förebud, en sista varning. Någonstans i staden förbereds ett självmord, kvinnan med den blåa kapuschongen över kappan sitter förgråten på en stol i hallen och längtar efter vattnet, men Mikael finns till, det tror han faktiskt där han springer, för att rädda henne. Allt som sammansvor sej mot honom för att hindra hans aktion: Amy, raffinaderikontorets personal, kortspelarna på oljekajen, har han stött ifrån sej med den stora gest av vämjelse som idealiteten ännu har tid att kosta på förnuftet.

Och nu gäller allting alltså blott att finna henne. Han springer som en galning genom gatorna, där kryper en hund ihop och gläfsar efter benet, marockanerna på permission från oljebåten Thuykar slänger skrattande några vita mynt längs trottoaren. Annars blir allting tystare och tystare i staden, de smala gatorna tycks trakta efter Mikael's liv, de snor sej svarta kring hans redan ömma hals. Då, i de beryktade kvarteren kring Black Street och den för länge sedan stängda synagogan, om vilken nu viskas de mest bisarra saker, möter han plötsligt kvinnan med kapuschongen svävande kring halsen. De stannar bägge mitt på trottoaren och missförstår varandra

ömsesidigt. Den snabbhet med vilken Mikael har rört sej gör att kvinnan tror att han är ute i ärenden lika hennes egna, som samtidigt kräver brådska och nattligt mörker. Omissständigt halar hon fram paketet som hon dolt under sin kappa och säger viskande adressen. Mikael å sin sida, den store räddaren gunås, vill göra allt han kan för att göra henne lycklig och stävja hennes självmordsdrömmar. Lika omissständigt griper han paketet och skyndar till den angivna adressen — och så dras han obevekligt in i härvan.

Man utnyttjar honom på det hänsynslösaste, i hållregn får han stå och passa i de mörka prången tills ett vaxljus tänds i fönstret fyra trappor upp, han får följa med transporterna ut till kärrområdet norr om staden och stapla dunkar i den sura leran eller speja från sin utkiksplats i skuggan bredvid restauranggången, medan bandets store män sitter vid sitt bord och slänger spotska ögonkast som blott den verkligt rädde kan det. Allt detta gör han nu för kvinnan med kapuschongen, av kärlek tror man ju och flinar brett åt godtrogenheten, men det är alltså inte sant.

Han sover föga den här tiden, när inte tjänsten tar hans tid ligger han på en soffa i en dammig nisch vid slutet av den långa korridoren med en trasig bordsfilt bredd över benen, lätt att skrämma, väckt av det minsta ljud och oerhört besvärad av de dubiösa kvinnor av vilka stället överflödar. Å, hur han väntar att det äntligen skall hända, hur hon en natt genomvävd av förtvivlan vettlöst skall springa ut från rummet, där hon till sent på natten brukar sitta och skriva något slags rapporter på en trasig skriv-

maskin och i nischen drömmer han ju ofta om hur han skall rusa upp från soffan och låta en springflod av sin hamnvisdom överskölja henne. Räddad skall hon sedan sjunka i hans armar, lösa sin kapuschong från kappan och ge honom den som minne. Då kan han lämna våningen vid Black Street, skökorna, och smugglarna, vapenhandlarna och kuppmakarna och springa hem igen till oljehamnen. — Men hon blir alltmera isblå allteftersom tiden lider, profilen hårdnar och ingen risk tycks föreligga att smärtan någonsin skall kunna spränga munnens stränga lås av koppar.

Så kommer slutligen den dag då Mikael skall accepteras helt. Än förstår han ju rätt föga av gången med det hela, lika litet som han begrep det i sitt gamla liv vid oljehamnen: han måste prövas noga innan han får tillträde till de invigdas hemligheter, dynamitkontoret, lagret vid källan och allt det där, slås ner om han vill sticka upp, kväsas hellre en gång mer än en för lite. Liksom på alla andra ställen betyder lojaliteten mer än känslan, hugget är viktigare än förlåtelsen och aldrig så förnuftig misstro ursäktas heller aldrig.

Den isblå kvinnan, den som han skall rädda, väcker honom tidigt på morgonen den sjuttonde september och han följer henne in i hennes rum. Hon är skarp och klar och låter honom nästan genast veta vad man väntar av honom för att de skall räkna honom såsom sin. Förgäves ger han akt på alla tecken i hennes ansikte som skulle kunna tyda på ett snart utbrott av förtvivlan.

— När det blir riktigt mörkt, säger hon då de står vid fönstret och ser ner på torget där två schäf-

rar rullar runt i smutsen, när det blir riktigt mörkt går den gamle juveleraren fram till fönstret i butiken tvärs över torget. Han står en stund i mörkret innanför rutan och trevar med sina ludna fingrar över rubinerna på fönsterbordet. Samtidigt försöker han lyssna till trafiken nerifrån staden, hela dan har han ju suttit bakom disken och det dova larmet från tryckeriet neri källarn har satt sej i hans öron. Men bråket från stenkrossen som står på torget sedan fjorton dar tillbaka kväver alla andra ljud, även skottet till exempel. Just som han ska tända gaslågan störtar han omkull, dödligt sårad av ett skott häruppifrån. En av de våra som tillfälligtvis posterat utanför butiken, på vars dörr det för övrigt hela eftermiddan hängt en skylt: Stängt på grund av reparationer, går nu in och låser dörren inifrån, tar sedan allt av värde som där finns att ta och hoppar ljudlöst genom fönstret ut på gården.

Än står stenkrossen stilla ner på torget, gatsoparen i sin vida kappa sparkar bland resterna från gårdagens kommers och statyn av Bartolomeus står med högra foten lyft som alltid. Tärnorna med sina klara ögon faller ur morgonen, där spirar röken sakta ur vattenskjulets skorsten.

— En lustig lek, mumlar Mikael, verkligen en lustig lek. Men vem ska skjuta?

— Men Mikael, säger hon och leker med hans öra, vem som ska skjuta? Du förstås!

Så sitter Mikael framför det stängda fönstret hela dagen och allt han har att vänta är att det ska bli riktigt mörkt. Geväret ligger över knäna, de två patronerna står som släckta fyrar framför honom på fönsterbrädet. Även detta, tänker han i sin löjliga

förvirring, även detta måste alltså genomlidas om jag vill vara trogen mot min uppgift.

Och dagen går, dockaktigt trippar svarta ponnies över torget dragande små röda vattentunnor, tunnornas förgyllda tappar blixtrar och gummorna som säljer levande fisk tömmer efter hand sina jättesåar över kullerstenen, spillda räkor glimmar på en fiskfjällsmatta, duvorna har röda bröst, tycker plötsligt Mikael, men vid torgets ena sida står maskinen hela dan och tuggar sten. Som en fördämningsmatta ligger larmet tungt över torgets alla ljud, kacklanden, och gälla mänskoröster, gnäggningar och hånskratt, liksom förhindrande en explosion. Även över Mikael faller ett dylikt luddigt lugn, faktiskt sitter han bara där och önskar att det ska bli riktigt mörkt så att han skall kunna skjuta. Ingen rädsla känner han och ingen ånger heller, allt är så underligt abstrakt, guldsmedsbutikens lilla ruta glimmar svagt i aftonsolen, överkligt långt borta ligger den och juvelerarn får han aldrig se. Blott det korta ögonblicket när han stryker eld på stickan skall Mikael få veta att han finns, men sen skall allting hastigt vara över, som om han aldrig funnits.

Då händer plötsligt det att juvelerargubben, kutig, med vassa skulderblad under svart satinrock, springer ur butiken och hämtar en skål med grädde i ett stånd på torget, på återvägen snubblar i en fördjupning bredvid krossen och där ligger skålen brusten, grädden som en hjärtformig sjö breder ut sej mellan gubbens hjälplöst spridda ben. Med en ömklig gest, ja med en halv ömklig gest av en fåfång sorts förtvivlan går gubben in igen och är försvunnen. Då hugger smärtans krok sin tagg i Mikael, allt

blir med en gång skrämmande verkligt, grädden lyser vit mot den mörka stenen, det är som om gubben redan börjat blöda. Den långa mannen med solglasögonen i pannan intar nu nonchalant sin plats vid dörren, den stora krossen mal, ett bländvitt hästspann driver i sakta mak runt torget. Sen faller mörkret blixtnabbt som ett korpmoln över heden, o om en tärna kom och ville frälsa honom. Det är tyst i rummet som i katakomben, den isblå kvinnan har nu slutat skriva och han vet nog att hon ser på honom. Han tar patronerna, den ena för han in i loppet och så säkrar han. Sen blir det ändlöst tyst, stenkrossens tystnad.

— Minns du mej du som satt vid skrivmaskinen just när jag kom in, säger Mikael och öppnar sakta fönstret. Plötsligt minns han ju den lilla nischen med dess dubbla doft av Hudson och förtvivlan.

— Men Mikael, kära lilla Mikael.

— Inte ni, säger han och siktar ner mot juvelerarfönstret och han vet att ingenting kan hända, inte ni, någon helt annan.

Då stryker juvelerarn eld på stickan, hans vita bara hals är blyxtbelyst ett ögonblick, sen flamlar gaslågan upp i fönstret. Den lättjefulle mannen utanför butiken börjar plötsligt springa över torget. När Mikael stänger står hon tätt bakom honom och han blir mycket, mycket rädd.

— Än är det väl inte riktigt mörkt, undrar han och stryker siktet.

— Jo tyvärr, tyvärr, för dej, säger den isblå kvinnan.

— Nu vill ni dö då, säger han trött och kan inte hjälpa henne.

— Dö! Jag! Vad tror du om mej? Nej, nu går jag ut ur rummet, jag låser dörren utifrån och står ett tag och lyssnar om nånting ska hända. Sen går jag upp och ner i korridoren några gånger, slutligen längst bort och sätter mej på sängen i din nisch och sista gången går jag sakta korridoren nerför och svänger med min nyckelknippa innan jag låser upp.

Å, hur allting klarnar, stackars Mikael hur slutar äventyret? Han hör henne stå stilla utanför den låsta dörren och än är det tid att bli förrädare. Än kan han ropa: Å förlåt mej då. Det var ju löjligt alltihopa, min känslighet och min ungdom ursäktar kanske något. Jag ger mej då, min svaghet var tillfällig bara, se så villigt jag nu breder ut mej. Spika fast mej varsågod, genom alla leder, lojalitet är allt — känslor ingenting här liksom på alla andra håll. Jag skall sluta grubbla över era döda om ert lugn nu kräver det, lås upp, jag är beredd att lyda allt.

Men nu tog förräderiminuten slut, nu går hon fram och åter i den långa korridoren, än skramlar inte nyckelknippan. Mikael lägger sej på hennes säng med uppdragna knän, geväret fastklämt mellan låren. För första gången riktigt lugn, för första gången inte jagad vare sig av oljehamnens körsbärsterror eller Black Streets makabra hederskodex, för första gången ensam med sej själv tänder han en sista cigarett och sjunker djupare i bädden.

Då knakar det i sängen i hans nisch och långsamt hör han henne gå från korridorens slut och till dess början. Han räknar stegen som är kvar till dörren, å, hur han känner varje linje i den blåa mattan, hans egna steg ligger begravda där som i en grammofonskiva, den spelas upp och hela rummet fylls av allt

begravet: tjuoåtta, tjugosju, tjugosex, nu börjar
nyckelknippan dansa, tjugofem, tjugofyra, nu tyst-
nar krossen, tjugotre, tjugotvå, tjuoett, en fågel
tycktes slå mot rutan, det allra sista ljudet. Och nu
finns blott de kalla stegen och den hårda klangen av
en nyckelknippa som kryper obevekligt nära.

Så blir det plötsligt riktigt mörkt.

MANNEN FRÅN MILESIA

Jag kom till en del av staden där jag aldrig tidigare hade satt min fot. Hade jag från början vetat vad allt skulle komma att hända hade jag naturligtvis vaktat mina steg och om det inte hade snöat hade jag under alla händelser inte kommit att gå åt det hållet. Hela staden låg emellertid insvept i ett moln av snö, sikten var kort i snöfallet, så kort till och med att man knappt kunde skymta husen, och översnöade gator tar sej ju alltid lika ut, antingen de nu är av blänkande, förstklassig asfalt som i Tropicco, de rikas stadsdel, någorlunda jämnt stenlagda som i Milesia, där de fattiga som ännu hoppas att bli rika företrädesvis bor, eller slutligen eländiga, gropiga grusgator som i Sirley, de hopplöst fattigas boplats.

Jag hade väl gått en timma ungefär och min selsättning gav mej gott om tid till promenader och funderingar — en halvborgerlig arbetslös som med uppjudande av sina sista krafter ännu bet sej fast i Milesia. Då hörde det plötsligt upp att snöa och luften blev på en gång isigt klar. Förvånad över utseendet hos de hus som omgav mej minns jag att jag stannade och liksom vädrade för att dra in atmo-

sfären. Då välde en ohyggligt sur lukt, inkorrekt överallt utom i Sirley, upp ur en källarglugg bredvid mej. Jag gick vidare och ett fönster slogs upp i ett hus på andra sidan gatan och ofrivilligt blev jag vittne till ett fruktansvärt rått äktenskapsgräl, som slutade med ett otäckt kvidande från någon av parterna. Intet tvivel längre, jag var i Sirley.

Jag minns att jag både rädd och nyfiken fortsatte utför den långa smala gatan, som ännu låg tom och vit och ostämplad av fotsteg efter snöfallet. Jag kom ut på ett litet torg, omgivet av låga trähus med avflagande färg. I centrum stod en svart pump med en istapp i näsan och jag gick fram och ryckte lite i handtaget, men det kom inget vatten. Just typiskt Sirley, tänkte jag. Då hörde jag steg i snön bakom mej och när jag vände mej om stod det en polis där med batongen under armen och nästan blåste mej i pannan.

— Vad gör ni här, sa han och stampade med fötterna som om han frös.

Jag blev en smula förvirrad, ty inte ens i Milesia blir folk tilltalade så där utan vidare av polisen. Medan jag stod och funderade ut ett lämpligt svar föll min blick på en nersnöad krogskylt som stack ut från ett av husen, en vimpel som hängde ner från skylten var tydligen frusen och såg nästan ut som en isbit. Snabbt stavade jag mej till namnet.

— Jag är på väg till So-, So-, Sohoitiska Baren, försökte jag säga utan att stamma.

Polisen stod alldeles orörlig och bara glodde på mej. Då stack jag iväg över torget, nästan väntade att han skulle ropa mej tillbaka, men det gjorde han inte. Det såg ut att vara en ruskig sylta och frivil-

ligt hade jag inte gått dit, ännu mindre om jag vetat vad allt som skulle hända, men för skams skull kunde jag inte vända så länge polisen stod där.

Det var halvskumt där inne, bara en ensam lykta svängde i draget från dörren över disken och lyste ner på en samling gatflickor av olika åldrar men alla med samma vidrigt gula hårfärg. De vände ansiktena mot mej när jag kom in och jag kände att jag var observerad ända tills jag slagit mej ner vid diskens borte ända, så ensam jag kunde vara. Då upphörde den spända tystnaden och de började skjuta sina glas fram och tillbaka över bardiskens glasskiva eller knacka mot en buteljals med sina långa röda naglar. Plötsligt började de tala, alla på en gång, om någon som hette Milly som följt med en bil till Tropic och sedan inte kommit tillbaka; de var avundsjuka, det var tydligt. Jag lyssnade inte så noga, för det intresserade mej ju knappast. Barmästaren sköt till mej ett glas med jag-vet-inte-vad och jag drack.

Just när jag ville betala och gå flög dörren upp och lampan vinglade så ljuset nästan slocknade. En av gatflickorna skrek till och skriket borde ha varnat mej men jag blev lugnt sittande. Det var en liten barhuvad karl, platt i ansiktet såvitt jag kunde se i mörkret, som kom in med en rulle i ena handen.

— Herr William, sa barmästarn snabbt och lågt så att bara vi vid disken kunde höra det.

Med tassande steg, nästan som om han gick i snö, kom han bort till gatflickorna, trängde sej emellan ett par och vecklade ut rullen över disken. Det blev alldeles tyst och plötsligt hände något oerhört. Alla sju flickorna stödde sina armbågar mot disken, knöt

nävarna och sträckte ut tummarna åt mitt håll, de pekade ut mej för mannen med rullen.

Jag fann det förfärligt pinsamt och ville betala och gå men som en hög var mannen hos mej och högg mej i armen. Jag minns att jag märkte att han haltade lätt och under högra ögat hade han en blåaktig bulnad som efter ett slag.

— Å, flåsade han, å herrn, köp det här porträttet, köp! Å, köp!

Han bredde ut papperet över disken och motvilligt tittade jag på det. För all del, det var ju inte så märkvärdigt, men färgerna var ovanligt djärva för att tillhöra den sortens konst som man säljer på krogarna. Barmästaren lyfte ner lampan från taket, så att flickorna fick mörkt och började väsnas, och lyste på porträttet. Motivet var egentligen också ganska originellt om man tänker på situationen. Det föreställde ett ansikte, men ett ansikte med de väsentligaste partierna, ögonen och näsan, dolda av en bred, gul hand med tjocka blå ådror. Bara munnen, halvöppen och av allt att döma tandlös, och pannan, rakt uppåtstigande i en svartgrön bakgrund, var allt som syntes.

— Hur mycket ska ni ha för det, sa jag andlöst, ty plötsligt kände jag att jag inte kunde mista det.

— Bara fyra renco, sa han och grep mej hårt i armen och han hade en frän, stickande andedräkt som nästan kom mej att storkna.

— Kör till, sa jag och la upp pengarna på disken. Mannen som barmästaren kallat William släppte mej och började rulla ihop porträttet, medan barmästaren hängde upp lyktan på dess plats i taket. Den gungade ett slag fram och tillbaka och bollade med

våra skuggor. Plötsligt blev jag medveten om den ohyggligt djupa tystnaden i rummet. Jag höll andan och märkte då hur intensivt alla lyssnade till prasslet från porträttet som höll på att rullas ihop. Ljudet faktiskt fyllde hela verkligheten. Och sedan hur alla stirrade på oss två! Barmästaren stod orörlig mitt under lyktan med munnen uppfläkt och de sju gatflickorna såg på oss med vidgade ögon, hon som satt längst ner vid disken böjde sej ut bakom ryggen på de andra för att inte gå miste om nånting. Å, det borde ha varnat mej, men denna värld var så främmande för mej att jag inte med bästa vilja i världen kunde känna igen ens de mest naturliga handlingar.

Äntligen blev han färdig med sitt eviga rullande och stack in porträttet under armen på mej med ett flin som jag minns att jag inte tyckte om och gick snabbt mot dörren. Hans steg slog lite ojämnt i stengolvet, en av flickorna stötte ner ett glas från disken. Det måste ha varit ett fint glas, för det sprack med ett sprött klingande klockljud, som en pianoton.

— Herr William, ropade barmästaren efter honom, om tenna lokalen midd emod negervillan skulla pli ledigt — men utan att svara dök William ut i mörkret. Jag drack ur och slängde en renco på disken och barmästaren sa med tydlig utländsk brytning nånting som jag inte uppfattade och sedan rusade jag ut efter William. Jag hade nämligen kommit att tänka på att jag nu i mörkret omöjligt skulle kunna ta mej ut ur Sirley utan pålitlig vägvisare. För porträttets skull! ville William säkert hjälpa mej. Innan krogdörren slog igen bakom mej hörde jag en av gatflickorna skratta till och säga:

— Innan Milly hade fått...

William var emellertid försvunnen. Jag sprang härs och tvärs över torget med porträttet inklämt under armen och letade men utan resultat. Nu började det bli kusligt i Sirley, stora svarta figurer kom emot mej med hotande åtbörder, stödjande sej mot pumpen köpslog en man och en kvinna rått om någondersas gunst. Då tyckte jag mej se William nere i en gränd och sprang ikapp honom.

— Herr William, ropade jag, ni måste visa mej vägen till Milesia!

Han tog mej om axlarna och vi gick så, eftersom jag fann det angelägnare att komma hem än att slippa hans äckliga beröring, genom Sirleys krokiga, illaluktande gator där snön nu var motbjudande smutsig. Hemlighetsfulla signaler glimtade ibland till bakom trasiga fönster i hus, visslingar med dolda avsikter korsade luften, jämmerrop, kvidanden och förbannelser stälptes över oss där vi gick. När jag just började misstänka att William ledde mej vilse stod vi i alla fall vid bron som leder från Sirley till Milesia. Där släppte han mej och knuffade vänskapligt till rullen jag bar under armen.

— Om ni händelsevis skulle vilja bli av med den där, sa han och flinade brett, så kan ni gå dit.

Han nickade bort mot ett typiskt Sirley-hus som trött lutade sej mot brofästet. Till min förvåning såg jag att en liten konsthandel var inrymd i botenvåningen, i ett smalt skyltfönster med underbelysning sträcktes en arm in från affären och rätade till några tavlor, som om ägaren visste om att han hade fått åskådare.

— Men varför i all världen, sa jag och vände mej till William.

Men William var försvunnen. Jag såg tillbaka in i virrvarret av gränder men ingenstans stod han att upptäcka. Blåsten svepte fram över det ödsliga brostråket. Plötsligt skrek en kvinna till som med uppåtsträckta armar stod nere på den oljiga isen under mej. Nästan samtidigt smattrade ett skott uppifrån Sirleys husgytter, kvinnan föll tungt baklänges och sjönk sakta ner genom isen.

Då blev det fart på mej. Jag minns att jag jagade fram över den långa, halkiga, blåsiga bron som om en skjutklar kulspruta hade stått på ett tak i Sirley och bara väntat att få spotta mej i ryggen. Jag tyckte att någon sprang mej i hälarna, men det var bara en stelfrusen tidning som kom rullande på kant och elegant passerade mej ungefär mitt på bron. Blåsten försökte slita rullen ifrån mej men jag lyckades hålla fast den och hängde med tidningen långt upp i Milesia där den spurtade ifrån mej och försvann in i en park.

Utmattad kom jag upp på mitt rum och slängde mej på sängen. Gosse, minns jag att jag sa till mej, gosse, hur ska det gå med dej, stackars gosse? Först kastar du bort fem renco alldeles i onödan, sen springer du dej till aptit för minst tio och för varanda dag du går arbetslös halkar du ett kvarter närmare Sirley. Jag snörde av mej skorna och sträckte ut mej på sängen men så kom jag ihåg porträttet, gick upp och spikade likgiltigt fast det i väggen. Jag orkade inte ens se efter hur det tog sej ut mot tapeten.

Jag somnade in genast, tungt och nersjunkande,

men mitt i natten vaknade jag med en känsla av att något var på tok. Jag låg stilla med slutna ögon ett tag som man gör när man försöker rekognoscera sej efter en dröm och långsamt kom jag ihåg alltsammans. Jag hade drömt att jag hyrde två rum, det som jag har och ett till bredvid. I det andra rummet måste ha hänt någonting förfärligt, mina fingrar var ömma och stramande som om jag hade försökt strypa någon. Plötsligt knackade det på dörren, det var Nellys, kaféflickans, knackning, hon kommer med min matbricka om mornarna, och jag var glad att det var just hon, hon är alltid så munter och uppskäftig. Långsamt gled dörren upp, jag såg en bricka lyftas in men det var inte Nelly som bar den utan en alldeles främmande kvinna. Jag hajade till när jag såg hennes ansikte, kritvitt men tydligen i största hast översminkat, helt orörligt, håret stic-kande gult, ögonen slutna som för att kunna se utan att själv iakttagas. Hon ställde ner brickan på kom-moden vid dörren och lämnade ljudlöst rummet. Jag hörde henne ta några trevande steg i farstun och sedan komma tillbaka.

— Hur är namnet, viskade hon genom dörren, hårt och genomträngande, vad heter hon, vad heter hon, vad-heter-hon, vad-heterhon — snabbare och snabbare som en grammofonskiva som hängt upp sej — vadheterhon, vadheterhonvadheterhonvadheterhonvadheterhonvadheterhonvadheterhonva —

Å, äntligen fick jag röst till min fasa.

— Milly, viskade jag tillbaka med en överdrivet tydlig artikulation, som när man uttalade franska i skolan, Milly, Milly, Milly.

Hon tycktes nöjd med beskedet, efter en stund

hörde jag henne aviägsna sej med snabba steg vilkas ekande sjönk genom våningarna. Det måste ha varit steg i trappan som väckt mej. — Som jag låg där alldeles slapp i kroppen efter drömmen fick jag en intensiv känsla av att någonting i rummet försökte bända upp mina stängda ögonlock, här fanns nånting som måste ses om jag inte ville förlora förståndet.

När jag slog upp ögonen såg jag det meddetsamma. Det var något fel på porträttet, ett sällsamt ljus strömmade ut från det men inte från hela bilden utan från två bestämda punkter, det var som om två miniatyrstrålkastare, vardera inte större än ett knappnålshuvud, men med oerhörd ljusstyrka placerats in i tavlan. Med ett språng var jag på fötter och borta vid väggen och måste ta stöd mot den för att inte falla. Det bländande skenet kom ur porträttets ögon, fingrarna som förut tätt sammanpressade hållit blicken gömd hade glidit isär, kanske bara några millimeter, men redan det allra minsta var mer än nog. Ur de smala springorna sprutade en bottenlös fasa som liksom slog bort alla grundvalarna för min normala existens.

Skälvande vacklade jag bort till strömbrytaren och vred på ljuset. Synen sjönk tillbaka, handen slöt sej, jag kastade mej baklänges i stolen och satt där hela natten, insjunken i min hand. Det var som om draperiet till en ny tillvaro plötsligt slitits åt sidan och jag, Ralph Singerton, en man med hyggliga ögon och rena tänder, av en olycklig slump fått skåda in i den. Jag svettades ut min rädsla genom kläderna.

När Nelly kom med brickan på morgonen släppte jag inte in henne.

— Jag har inga pengar, skrek jag genom dörren, varenda renco har strukit med. Det är granna framtidsutsikter för Ralph Singerton. Snart går han väl upp på vinden och . . .

Det ryckte några gånger i dörrhandtaget, sedan dunsade det i brevlådan. Nelly hade släppt in ett wienerbröd. Det dunsade en gång till: En smörgås med kokt ägg på. Jag minns hur förargad jag blev när gulan rann ut över dörrmattan. Just likt Nelly, tänkte jag, varför skulle jag släppa in henne? Hon skulle ändå bara sätta sej på bordet, tända en cigarett och skrika: Vilken jävlig tavla du har fått tag på, Raffe! Och jag mindes också hur motbjudande hon kunde vara när hon kröp ner till mej i sängen, fast jag lät det ske därför att jag var så förtvivlat hungrig eller så hungrigt förtvivlad.

Äntligen gick hon också och jag sjönk apatisk tillbaka i stolen. Det snöade hela dan och de stora våta flingorna murade igen fönstret. Först när det började skymma ryckte jag upp mej, jag förstod ju att jag inte skulle kunna uthärda en natt till med porträttet i rummet. Plötsligt mindes jag den lilla konsthandeln William visat mej och jag ryckte loss spikarna ur väggen, rullade ihop bilden och gav mej ut. Jag sprang hela vägen och blåsten över bron till Sirley var lika pinande, i isen där kvinnan försvunnit var nu en svart vak, som en grav, ekot av skottet tyckes ännu snärta till i luften.

Ännu flämtande kom jag in i den lilla butiken. Gubben bakom disken, han stod just och polerade en ram, såg frågande upp på mej. Jag rullade ut porträttet över disken. När jag lugnat mej en smula sa jag:

— Vill ni köpa det här porträttet?

For det inte en skugga över konsthandlarens ansikte? Där fanns ett drag som jag tyckte mej känna igen, men det finns det ju så ofta i människors ansikten så jag fäste mej inte nämnvärt vid det.

— Två renco, sa han när han granskat bilden en stund.

— Två, ropade jag upprörd, jag har själv gett fyra för det av en försäljare, en viss herr William.

— Köper man av kringstrykande försäljare får man ta vissa risker, sa gubben torrt, man bör hålla sej till den legala konsthandeln. Två renco!

Du gubbe — legal, fnyste jag invärtes men jag var så förbittrad att jag tog de två renco han sköt över till mej. När jag var i dörren ropade han mej tillbaka.

— Får jag be om namnet, sa han.

— Herr Sing, skrek jag tillbaka, ty jag ville för allt i världen inte uppge mitt riktiga namn. Men han gav mej ett block att skriva det på och i ren distraktion skrev jag Singerton. I förargelsen kunde jag inte låta bli att säga:

— Risk och risk! Varför behöver aldrig ni köpmän ta några risker? Jag är övertygad om att ni säljer det här porträttet för sju, åtta, kanske tio renco i morgon dag.

— Det här! Hånfullt stötte han till bilden med fingret så den for ut över golvet. Sjudande av förbittring gick jag därifrån.

När jag kom hem låg där ett brev från Nelly, illa stavat, klumpigt uttryckt, plumpat, kanske vätt av tårar. Jag avskydde henne mer än någonsin; trots

hennes generositet, välvilja, kanske kärlek, påminde mej någonting hos henne häftigt om Sirley. Någon gång måtte jag ha somnat, på natten väcktes jag på samma oerhörda sätt som natten förut och fastän porträttet var borta sprutade den nakna fasan ur spikhålen. Utom mej rusade jag upp, tände, rev fram spik och tidningar och spikade över hela väggen med tjocka dagstidningar. Det började knacka i tak och väggar av folk som ville sova, ty på det här sättet gör man inte i det korrekta Mlesia.

Men jag spikade som en besatt — utan att det hjälpte. Så fort jag släckte sprutade det fruktansvärda ljuset igenom tidningspapperet. Då slängde jag på mej kläderna och rusade ut och i Mlesias natt gjorde jag en märklig upptäckt. Gatorna var fyllda av folk, men av folk från Sirley. Trasiga tiggare blandades med darrande krymplingar, hårt målade skökor knackade till sej försupna älskare genom att bulta med nickelmynt mot stuprören, halveleganta ficktjuvar blixtrade med sina händer, sutenörerna drog fram i vimlet med små bitska hundar i koppel. På natten flyttade det föraktade folket från Sirley över till det ambitiösa Mlesia.

Jag minns att jag tänkte: Då är det väl ingen annan råd än att en milesianare ger sej över till Tropicico, för tropicanarna har väl så stora våningar att deras ångest får rum där, även om nätterna. Jag kom till Tropicico över den vackra bågbron och gick omkring på de breda avenyerna, i vilkas trottoarer var tredje kantsten är av marmor, hela natten. Ibland mötte jag andra kringirrande milesianare i vilkas ansikten jag speglade mitt eget öde. Framåt morgonen stannade en elegant privatbil framför en park-

omgiven villa och nyfiken på dess passagerare stannade jag på avstånd.

Och vem steg ur? Det var ingen annan än min vän konsthandlaren från Sirley. Han såg dålig ut, grå i ansiktet, darrande låste han upp järngrinden och gick sakta upp mot villan. Jag var framme och läste på skylten. Mycket riktigt: J. Rozin, Konsthandlare.

Underliga tankar började dyka upp, bitar ur samtal jag hört roterade ihop till skrämmande kombinationer i min skalle medan jag strövade omkring i Tropicos gryning. Först när det var riktigt ljust vågade jag mej hem till Milesia för att sova en stund på mitt rum. Men redan på långt håll såg jag en figur stå utanför min port i kusligt välbekant ställning, ena handen döljande ögonen, i den andra sträckt rätt ut i luften släppte förbipasserande då och då ner ett mynt. Just när jag skulle gå in i porten slet tiggaren handen från ögonen och tilltalade mej. Det var William.

— Konsthandlarn vill tala med er, sa han allvarligt och tog mej under armen som en detektiv. Tysta gick vi hela den långa vägen. Jag minns att jag ville säga något om Williams bulnad under ögat men jag svalde det. En bogserbåt hade brutit upp en ränna i isen under bron och vattnet bubblade där, svart med oljeblänk. Några slynor stod på Sirleys sida av bron och spottade till måls på isflak. Ur Sirleys gränder kom de allra sista morgondimmorna krälände. Vid brofästet skildes vi, ensam gick jag in i konsthandeln. Jag hade inte väl hunnit in förrän gubbens upprörda röst kastade sej över mej.

— Vad är det för konst ni säljer till mej egent-

ligen, skrek han. Här sitter jag och arbetar mitt i natten och plötsligt stiger ett ljus upp från golvet. Och vad är det för ett ljus? Jo, ur ögonen på ert fördömda porträtt! Vad skall man tro!

— Ja just det, sa jag ivrigt, vad skall man tro? Precis samma upplevelse har jag haft.

— Jaså, det var därför ni var så ivrig att pracka det på mej. Ni ska akta er för att göra sådana affärer med legala konsthandlare. Nu får ni ta tillbaks det!

— Ta tillbaks! Aldrig i livet, skrek jag, inte ens för fem renco! Inte ens för femti!

Men gubben rullade redan ihop porträttet och stack det under min arm.

— Nåja, sa jag resignerat, ty det där »legala» skrämde mej ändå lite, men på ett villkor.

— Vilket då?

— Att ni hjälper mej att lösa porträttets gåta, få fatt på den stackars människa vars tragedi ligger dold i det. Jag har redan vissa spår.

— Spår, fnyste gubben föraktfullt, jag handlar med konst och inte med människor.

— Men det finns känslor, invände jag, som slår igenom konstens alla trossbottnar, slår penseln ur konstnärens hand, ramen ur ramhantverkarens och kastar ut dem i bottenlös natt. Det de känner är så oerhört att de inte kan orka vara ensamma om att uppleva det.

— Jag räknar i renco och inte i känslor, sa gubben torrt. Var vänlig och gå. Jag stänger nu.

Och märkligt, det var redan mörkt. Lyktorna flämtade vid broräcket, men bron fick vara. Vad hade jag i Milesia att göra? Med porträttet under

armen var min plats i Sirley. Jag måste genomsöka hela Sirley för att finna en lokal mitt emot en negervilla — en nål i en höstack.

Jag sökte och sökte, dagarna gick och veckorna gick och månaderna gick. Jag försökte få tag på krögaren på Sohoitiska Baren, men den hade slagit igen. Konkurs. Jag letade efter William. Uppslukad från jordens yta. Jag, mannen från Milesia, som över allt annat i världen fruktat att hamna i Sirley sov nu varje natt tillsammans med hundratals olycksbröder under Sirleys stinkande broar, utspisades vid snuskiga barmhärthetskök, jagades över torghallarnas tak av mätta poliser. Jag blev trasig och smutsig, inte ens slinkorna tittade åt mej när jag kom strykande med min rulle under armen. Jag följde efter alla negrer jag stötte på, såg var de gick in och fanns det någon affär, något lager, något garage i huset mitt emot klev jag på där och låtsades vilja sälja porträttet. Darrande höll jag upp det mot väggen men hur intensivt jag än gav akt på det ändrade det aldrig uttryck. Det var både smutsigt och träsigt och skrattande visade man bort mej. Men alltid när jag kom ut ritade jag en röd triangel på dörren för att jag skulle minnas att jag redan varit där, om jag återkom.

En dag på höstkanten när jag stod på bron över till Milesia i ett strilande höstregn som hotade att helt och hållet fördärva porträttet och var nedslagen därför att jag sju gånger samma dag kommit till lokaler jag redan besökt, hörde jag bakom mej en bekant stämma. Tre herrar passerade mej på väg mot Sirley och mannen i mitten var krögaren jag så ivrigt hade sökt. Det var hans märkvärdiga bryt-

ning som nu hade väckt min uppmärksamhet och plötsligt föll mej något in som jag tidigare inte ägnat en tanke: Var det så alldeles säkert att negervillan i krögarens mun verkligen betydde negervilla? I Sirley fanns det minsann inga villor och allra minst för negrer. Under mitt sökande hade jag hittills förutsatt att barmästaren menat negerhus — men!

Skakad av min upptäckt sprang jag över bron till Milesia, där jag inte satt min fot på sex månader, och fram till en telefonkiosk vid brofästet. En kvinna telefonerade just men slutade genast och kom ut. Det var Nelly. Hon kände inte igen mej men kastade åt mej ett mynt för att jag skulle lämna henne i fred och flydde snyftande upp mot Milesia. Jag tog upp myntet och gick in i kiosken. Darrande slog jag upp katalogen. *H L M N Nav Ned Neg Negerbarnens Vål, Föreningen för, Negerbarnsslaveriets Återupprättande, Sällskapet för Främjande av* — och så... där stod det: *Negerfyllan, Negerfyllan*, det måste vara *Negerfyllan*, krog i Sirley, 57:e gränden Öster, n:r 11.

Jag slog i mej adressen och sprang som en galning tillbaka över bron. Det regnade så häftigt att det lyste vitt ur det svarta vattnet under mej. Det var mörkt och sent, genomvåt och frysande såg jag krogens lykta dyka upp i regndiset. Kvickt var jag över på motsatt sida av gatan, där stod ett högt träskjul, som rymde garage och något slags vind ovanpå. Garageportarna var låsta men ovanför hängde en lucka och knirkade på gångjärnen. Jag stod just och funderade på hur jag skulle ta mej upp dit när jag kände en tung hand på min axel. Jag vände

mej om och där stod konsthandlaren från Sirley och Tropico och tittade bekymrat på mej.

— Fint att ni kom, sa jag och blinkade åt honom, visste väl det att jag kunde lita på er. Nu har jag fått upp ett spår förstår ni, ett prima spår.

Han nickade dystert. Han var barhuvad och regnet drog upp fåror i hans gammelmansansikte. Jag klängde upp på hans axlar, sköt upp luckan och kastade in rullen i hålet. Tunga rättkroppar dunsade mot plankorna, sedan blev det tyst. Jag kröp själv in, sedan drog jag upp konsthandlaren. Han lyste oss fram över golvet med en ficklampa, jag tog upp rullen. Längst bort var ett hål i golvet, vi hoppade ner och hamnade på mjuk mark i garaget. Gubben lät ficklampsljuset kretsa. Garaget var tomt så när som på några hackor vid en vägg, det hade jordgolv, bara en kvartsyta framme vid portarna var cementerad, nycementerad av allt att döma, ännu inte nött av några hjul, ännu inte skrapad av fötter. Där satt en lång spik i väggen, jag rullade upp porträttet och trädde det försiktigt över spiken. Gubben lyste på det och vi gav till ett samtidigt rop av häpnad och rädsla. Vi såg nämligen hur huvudet på bilden långsamt böjde sej framåt och sedan neråt mot cementgolvet.

Vi tvekade ett ögonblick men sedan grep vi hackorna och gick ursinnigt lös på cementen. Bitarna yrde omkring, dammet slog upp, vi hackade och hackade och hackade oss genomvåta av svett. Så småningom gav golvet vika, jag hejdade min hacka men konsthandlarn fortsatte att arbeta. Plötsligt hade jag blivit medveten om att något hänt med porträttet, jag såg hastigt upp på det — och stir-

rade rätt in i konsthandlarens ohyggligt uppspärrade ansikte. Handen hade glidit ner förbi hakan, ögonen speglade naken vanmakt och förtvivlan.

Konsthandlaren måste ha märkt min upprördhet, han slängde hackan utåt golvet och gav mej en snuddande blick. Så böjde vi oss ner och plockade bort de sista cementbitarna och brädstuparna från den inmurade kroppen. Hon låg framstupa och håret hade färgen hos kvinnan jag drömt om och hos kvinnorna på Sohoitiska Baren.

— Milly, sa jag tonlöst.

— Milly, upprepade konsthandlaren, Milly, Milly, Milly.

Plötsligt tog han tag i henne och vände henne försiktigt på rygg. Jag minns att jag skrek till av fasa. Det var Nelly, som låg där. Nelly. En vindil skakade garaget och porträttet blåste ner från spiken och la sej tillrätta framför mej — och jag mötte mitt eget ansikte, vanställt av sorg, av vämjelse, av fruktan.

— Nelly, viskade jag.

Konsthandlaren tog mej i axeln, med munnen mot mitt öra viskade han:

— Hur är namnet? Vad heter hon, vad heter hon, vadheterhon, vadheterhon — snabbare och snabbare som en grammofonskiva som hängt upp sej — vadheterhonvadheterhonvadheterhonvadheterhonva—

— Nelly, skrek jag i vild förtvivlan, Nelly, Nelly, nellynellynellynnnn —

Då bultade någon med knutna nävar mot garageportarna och jag föll och föll och föll genom ett virrvarr av grymma drömvärldar tills jag frysande och skrikande vaknade på golvet i garaget mitt emot Negerfyllan i Sirley där jag hållit mej gömd

hela dagen. Jagad av drömmen sprang jag över garagegolvet, klängde upp genom luckan, de skrämda rättorna kilade pipande åt alla håll, med en våldsam ansträngning nådde jag vindshålet och slungade mej ut i den blixtrande klara nattrymden.

Hetro mottolo hetro mottolo hetro mottolo, minns jag att en djup röst sjöng inifrån Negerfyllan, en berusad kvinna som stod och vägde på tröskeln föll plötsligt framstupa över trottoaren. Polisen hjälpte mej upp.

— Javisst, skrek jag in i honom, javisst, jag dödade henne, jag dödade henne, Nelly ligger strypt i min säng i Milesia.

— Såsåså, sa polisen lugnande, jag visste väl jag att det var nånting konstigt med er när jag såg er hänga nere vid pumpen i förmiddags.

Fascinerad såg jag den långa svarta batongen som en reptil slingra sej ur hans armhåla och med mjuk rygg dyka i den nyfallna snön. Sedan sjönk jag avsvimmad ihop i hans armar.

DEN DÖDSDÖMDE

De frågade honom först hur det hade känts när bödeln kom in genom den lilla paneldörren och med ögonen glimmande bakom den täta svarta masken med ett lågt rop bad honom göra sej färdig, men han svarade att han inte mindes det, därför att han just i det ögonblicket hade upptäckt modern sittande på läktaren bland en hel hop referenter som fläktade sej med sina anteckningsblock. Då frågade de honom hur det hade varit att få ögonen förbundna när man visste att det sista man skulle se i världen var den mjuka svarta sammeten på bindelns insida. På detta svarade han efter någon tvekan att eftersom han sedan länge hade vant sej av med att tänka annat än korta tankar hade han endast fäst sej vid den kalla vassa ring som bödeln bar på ett av fingrarna och som flera gånger hade rivit honom i örat innan bindeln ännu blivit ordentligt fastknuten i nacken. Han fortsatte med att berätta om den intensiva sågspånsluktt som sedan plötsligt hade fyllt hans näsa och kommit honom att minnas sin barndoms cirkus, dess rödgröna clown, den skrällande plåt-musiken från den lilla sidoläktaren, den beryktade,

spåda unga konstriderskan, känd över hela staden för sin skönhet och sin syfilis.

Då bad de honom att inte fördjupa sej i oväsentligheter utan i stället tala om vilket som hade varit svårast att utstå: det starka bullret när bödelns medhjälpare gjorde allt i ordning för exekutionen, med sina stålkvastar sopade undan spåren efter föregående dags avrättning, slog i en spik här, en annan där i redskapen och så vidare, eller den intensiva tystnaden när allt var färdigt och bödeln mjukt grep honom om skuldran för att leda honom fram.

Efter att funderat mer än han ville låtsas om sa han att han naturligtvis hade föredragit den större tystnaden framför den mindre men att det hela inte hade varit så betydelsefullt för honom eftersom han redan första veckan i fängelset hade kommit underfund med hur ofantligt mycket tystnad det i själva verket finns i livet, ja att världen i själva verket är täckt av en ocean av tystnad, en ofantlig slät obarmhärtig yta, vars orörlighet människans, ja till och med naturens alla ljud bara någon gång kan rubba, ungefär som en fisk som kommer upp till vattenytan för att snappa efter luft, en svag ring på vattnet och inget mer. Men å andra sidan sa han att han inte ville förneka att han faktiskt hade känt ett ögonblicks irritation när det var som tystast, inte på grund av tystnaden som ju alltid var densamma men på grund av de ljud som störde den. Han hade ju stått där i mörkret innanför bindeln, alldeles försvarslös nu när han inte kunde återgälda en enda blick, och hört alla lågmälda samtal på läktaren brinna ner, sorlet sjunka, de hårda stegen hejda sej och krypa upp mot salens väggar, till och med hand-

bollen vars tunga studsanden hade hörts hela morgonen från vaktmanskapets gymnastiksal på andra sidan gården tog ett ögonblicks vila.

Då var det ett envist ljud uppifrån läktaren som gjorde att jag vred på huvudet, sa han, vred på huvudet alldeles meningslöst eftersom jag ändå inte kunde se, men det var som om jag genom någon själens television ändå var i stånd att uppfatta vad som hände däruppe och bilder av de ivrigt skrivande journalisterna som prasslade med sina block och raspade med sina pennor fladdrade ryckvis genom min hjärna. Det var ju också ett ljud som jag vant mej vid sedan flera månader tillbaka, sa han; även min mor . . .

Då sa de åt honom att han inte skulle gå så mycket in på detaljer, eftersom det väsentligaste nu ändå var att han levde, men en av de ivrigaste i klungan, en liten hostande karl i för stora galoscher och för stor lång luden rock frågade i skrikig ton om det var sant att han redan hade böjt sej när bödeln fick sin opasslighet.

På det svarade han inte alls och de som stod närmast såg att han knep ihop munnen till ett tunt rött streck om sin tystnad och sedan började gunga fram och tillbaka med allt större svängningar som en person med begynnande solsting. Plötsligt föll han abrupt baklänges och sjönk djupt ner i en snövall, men när de lutade sej över honom och strök fram hans ansikte ur snön måste han redan ha kommit till medvetande för han viskade upprepade gånger att de skulle hjälpa honom; de måste hjälpa honom, viskade han, eftersom det inte fanns någon som behövde så mycket hjälp som han. Då tyckte

alla att han borde ha någonting att dricka och reste upp honom ur snödrivan.

Någon hade hämtat en bil och så många som möjligtvis kunde pressade sej in i den och med våldsam fart slirade den sedan iväg längs de mörknande gatorna. En av de välklädda männen i framsätet vände sej just om när de passerade en lykta vars kalla ljus skar in genom rutan och grinade uppmuntrande mot honom och han försökte le hövligt, men mungiporna satt fast, mungiporna hade frusit.

— Vart far vi, sa han bara så lågt att ingen hörde det.

Det var en sån där stor svart bil som ser ut att älska begravingar. Skuggorna efter de stora svartglänsande män som med tvära rörelser av sorg och förlägenhet förmodligen varje söndagsförmiddag överdrivet hopkrupna klev in i den och sedan hela resan till kyrkogården satt och tittade ner i hattarna för att kunna gråta gjorde att det var mycket mörkt i bilen, mörkt och svårt att andas.

Mannen i framsätet tog inte blicken från honom, han sköt upp sin pälsmössa ur pannan och såg på honom med en outtröttlig, om pinsam energi vittnande blick. Det luktade begraving och stora varma tårar ur sätena, han blundade och knarrandet från lackskorna överröstade bilmotorns lugna jämna brus. När han såg upp igen, trött och förbi av allt som hade hänt på tjugofyra timmar, tittade mannen fortfarande lika ihärdigt på honom.

— Skönt att vara fri, sa mannen med pälsmössan, en underbar känsla, eh?

Skönt att vara fri? Underbart, eh? Han försökte få plats för armbågarna, men han satt i en bur av kött,

han försökte sträcka på benen, men en bred brottarrygg tog emot. Han var inte så fri att han kunde hejda bilen och lämna alla dessa nyfikna, druckna eller snart druckna pratmakare och försvinna in i det rena, ensamma snöfallet, han var fri från en fångvaktare som hette Clarcson och som två gånger under månaderna mellan rannsakingen och domen lockat honom att skriva brev till en medfånge och sedan angivit honom för att få straffa honom med en liten brun piska i fångelsets källare, han var fri från fyra gråa väggar och ett blått sprucket tak som ständigt dröp av fukt och spindlar, men han var inte fri från åtta män som pressade sina murar av kött och tjocka kläder mot honom i en stor svart bil. Plötsligt log han emellertid till mot mannen i pälsmössan, bilen saktade farten, en ljusring roterade på ett stort blått isfält framför dem, de var framme vid en stor skridskobana fylld av snabba gråa skuggor. Herregud, ett sånt löjligt infall, tänkte han, jag är ju fri nu, fri för första gången på månader, förbannat fri helt enkelt, frälst till livet efter en dödlig fara, men ändå rös han till av obehag när han kom ut i kylan och den larmande hopen slöt sig tätt kring honom som en skara fångvaktare. De pratade i munnen på varann, ibland blev det tyst: de väntade att han skulle svara, men han hade vant sej av med röster i ensamheten och hade svårt att uppfatta vad de sa när de talade fort och högt.

Emellertid kom de efter en stunds vandring genom skrikande snö in i en stor, starkt upplyst byggnad, han hörde musik genom några höga dörrar och surrandet av låga samtal. Han smög sej försiktigt bort och gläntade på en dörr och människorna, mu-

siken, värmen och de små lamporna på borden, de glittrande servetterna, den lysande mattan på golvet och blänken från alla gröna flaskor fick honom nästan att brista i gråt efter all denna tid av ensamhet, kyla, ångest och mörker. Då ryckte han häftigt till när någon beskyddande grep honom i axeln, han blev rädd och ville slita sej loss, men en av männen från bilen drog honom med sej uppför en trappa. Hela sällskapet följde dem uppför den smala, mattbelagda trappan, de var som ett bröllopfölje och han själv och den tjocke vid hans sida var brudpar. På trappavsatsen vars vägg täcktes av en väldig spegel möttes de av en lång blek hovmästare med en otäckt starkt doftande blomma i knapphållet. Den tjocke viskade någonting till honom och utan att visa sina känslor böjde sej den länge bleke fram mot den dödsdömde och sa snabbt och rutinmässigt, som om han aldrig hade sagt annat i hela sitt liv:

— En mirakulös räddning. Verkligen en mirakulös räddning.

Rum var tydligen beställt i förväg, ty de blev genast visade in i ett litet chambre séparée med dämpad belysning och prunkande tavlor på väggarna. Musiken hördes svagt nerifrån restaurangen. Medan de satte sej kring rummets enda långa bord och en uppapperska kom inskyndande med en bricka med flaskor och glas märkte han med ett sting av ångest hur en förväntansfull tystnad fyllde rummet som en svagt luktande, knappt förnimbar gas. Kvinnan som fyllde hans glas med en nästan orörlig grön vätska hade sorgkantade ögon som oavvänt iakttog honom. Hon spillde lite på hans rockärm men bad inte om ursäkt, hon log bara avlägset och misstro-

get mot honom som den som bevittnar ett mirakel men inte kan förmå sig att tro på det.

Naturligtvis visste hon allting, han väntade nu bara att hon skulle fråga som en av de kvinnliga journalister som hade omringat honom genast när han efter befrielsen kom ut i fängelsets vestibul: Är ni lycklig nu? Det var de fyra första ord han hörde efter bödelns och fängelsedirektörens. Är ni lycklig nu? Han hade måst be henne fråga om därför att han inte förstått vad hon menade. Jag menar, ni är väl glad nu att allt det här är över, sa hon förvirrat medan hon ritade några nervösa streck i sitt block. Då skämdes han över att ha gjort henne förlägen och ivrig att lägga allt tillrätta bad han henne meddela sin tidning att han nog var gladast av alla nu, men att man skulle förstå att påfrestningarna hade varit stora och att han även var oerhört trött.

Han drack lite på försök och den starka drycken rann som en eld genom kroppen och när han drack andra gången märkte han hur hans matthet som tidigare varit enbart irriterande blev varm och angenäm, det kändes som om han låg utsträckt på en tillräckligt lång mjuk soffa och skulle till att somna. Då skålade någon med honom från bordets övre ända och när han överraskad och illa berörd av att bli störd tittade upp mötte han den envist stirrande blicken från mannen i bilen nyss, utan pälsmössa var pannan en hög kritiklipa som försvann i molnen.

När han drack den här gången började vissa konturer som förut hade varit skarpa att suddas ut och det gjorde honom misstänksam, inte mot spriten, inte

mot sina ögon utan mot själva den utsuddade verkligheten omkring honom. Han koncentrerade sej och försökte se och tänka klart och kallt. Han observerade saker och ting i rummet som han förut inte märkt: placeringen kring bordet var till exempel underlig och oroande. Mitt emot honom vid bordets övre kortsida satt alltså den tjocke i en högkarmad stol. Som en domare, tänkte han, just som en domare; och vid långsidorna satt bisittarna och trummade begrundande på glasfötterna eller kastade snabba, lurande blickar på den anklagade, på honom själv.

När de sedan började fråga fick hans svar nu en biton av misstänksamhet och trotsighet, en ton som inte hade funnits där förut, när de av nyfikenhet hade mött honom utanför fängelseporten och som de fann både omotiverad och olämplig.

Dörren var hårt stängd bakom honom och den bleka uppasserskan var försvunnen, musiken hördes inte längre där nerifrån, stegen i trappan som ännu minuten förut klapprat så muntert teg nu alldeles. Så här tyst skulle det vara tills förhöret började, tills domaren tog glaset från läpparna, tills han själv skulle börja försvara sej mot det ovissa.

— Nå, sa någon sedan, hur kändes det egentligen att som oskyldig bli förklarad skyldig och dödsdömd utan att kunna röra ett finger för att rubba bevisningen?

— Inget särskilt, svarade han, efter en liten tid kändes det precis som vanligt.

Det tycktes ingen kunna förstå ty de frågade honom om inte maktlösheten mot den grymma rättvisan hade gjort honom förbittrad och hämndlysten,

men han svarade att han visserligen den allra första tiden varit upprorisk till sinnes, men inte mot det orättvisa i anklagelsen utan mot den i rent fysiskt avseende orättfärdiga behandlingen i fängelset. Brevet som han hade skrivit till en medfånge och som pressen förmodligen gjort stort rabalder av hade inte alls innehållit någonting om brottet utan endast avsett att intressera denne för en matstrejk i syfte att förbättra fängelsets mathållning.

— Men nog måste ni ha reagerat med hat och ovilja, sa den tjocke i nästan hätsk ton, nog måste ni ha blivit oerhört upprörd över att en så förfärlig orättvisa skulle tillfogas just er, den oskyldige i stället för den skyldige, den förmodade mördaren i stället för den verkliga.

Då bad han att få svara med en motfråga. Han undrade om någon av dem känt medlidande med honom under den tid han rannsakats för mordet på sin hustru. På detta medgav de motvilligt att de naturligtvis inte hade känt något medlidande med honom därför att brottet hade varit så bestialiskt och så fullständigt blottat på förmildrande omständigheter. En av dem menade dock att han nog hade varit mäktig att hysa medlidande, eftersom han förutsatte att varje brottslig handling framspang ur ett lidande, men naturligtvis inte förrän brottet hade sonats. Då frågade han dem om de nu var beredda att känna medlidande med honom på grund av de oförrätter han hade tillfogats i fängelset. De svarade att han kunde vara förvissad om deras fulla medkänsla, de skulle göra allt för honom, allt vad han begärde, eftersom hans prövningar hade djupt upprört dem.

Då undrade han i starkt irriterad ton vad de egentligen var för slags människor.

— Hur så, svarade de stötta av hans häftighet, vad menar ni? Skulle det vara något särskilt med oss? Tala om för oss vad ni menar egentligen?

— Jo, sa han, jag menar: vad är ni för slags människor? I ena sekunden hatar ni och avskyr någon, i nästa öser ni över honom av ert medlidande, utan att föremålet undergått någon förändring, utan att det hänt någonting med honom som motiverat en omprövning. Hur skulle man kunna lita på er barmhärtighet, när man inte ens kan lita på er obarmhärtighet?

De bestred häftigt att han hade rätt. Visserligen var det ju sant att han själv inte hade förändrat sej, han hade varit oskyldig hela tiden, men vad man hade att ta hänsyn till var att bevisningen först hade varit så skenbart bindande att den omedelbart hade stämplat honom som skyldig. Då undrade han hur de kunde vara så fruktansvärt säkra på att det som tidningarna skrev att polisen hade sagt var så sant och riktigt och de genmälde att det fick man förutsätta, det var ju i själva verket ett av rätts-samhällets fundament att alla satte sin lit till myndigheternas utsago om de anklagades brottslighet.

Då blev han på en gång mycket upprörd, satte ner glaset i bordet så hårt att foten sprack och spriten rann ut till en stor ögonformad fläck på den dyrbara duken, han blev också mycket röd i ansiktet och kände febern stiga i kroppen.

— Jag kan undvara er barmhärtighet, sa han hårt, jag behöver den inte alls. Andra veckan i fängelset kom jag underfund med att medlidande egent-

ligen bara gör det svårare att leva och framför allt: svårare att dö. Jag har lärt mej undvara allting därför att jag har varit på en plats där man måste undvara allting och där det inte ens längre tjänar nånting till att hoppas. Jag har varit på ett ställe där livet framstår som en serie missuppfattningar, missuppfattningar om vad man borde ha gjort och vad man borde ha underlåtit att göra. Jag har lärt mej att det inte tjänar någonting till att förbanna, att uppröras, att hota, därför att allting har sin gång och ingenting kan ändras. När jag vill påvisa er obarmhärtighet för er gör jag det inte för att jag tycker det är nödvändigt att reformera er, men därför att ni ännu inte tycks förstå det minsta av min situation. Ni vet ju inte ett dugg om hur det är att ha varit dödsdömd. Ni tycks inte förstå att även en existens som en dödsdömds måste ha ett fundament, en bädd av principer och beslut att vila på likaväl som alla andras existenser. Ni inbillar er att en oskyldigt dödsdömd är annorlunda än en vanlig dödsdömd, att han är en finare sorts dödsdömd, men det är ju inte alls fallet, eftersom bilorna i bägge fallen är identiska, eftersom bödelns obarmhärtighet i bägge fallen är lika stor, eftersom han i världens ögon är lika skyldig som den skyldige.

Då undrade den tjocke som alltmer berusad hävde sej över bordet och vars marmorpanna med tiden fick fina röda ådringar om han ändå inte hade att vara tacksam för att ha räddats från en säker död, det var ändå odiskutabelt att han vid det här laget kunde ha varit avrättad om inte miraklet inträffat.

— Tacksam mot vem, bröt han ut, men medan

han talade hörde han någon komma in genom dörren och stanna bakom honom. Inte mot er, eftersom det var meningen att ni skulle upptäcka min oskuld först en timme för sent! Mot slumpen som i själva verket räddade mej kan jag inte vara tacksam eftersom slumpen är blind och inte skulle förstå min tacksamhet.

Det bad de honom förklara och medan kvinnan som kommit in satte sej bredvid honom sa han att de kanske inte skulle förstå det men att det i alla fall förhöll sej på det sättet att han faktiskt från en säker tillvaro, nämligen den dödsdömdes, genom en tillfällighet kastats ut i en tillvaro om vilken han var mindre viss än någonsin.

— Säker, sa han, stabil, stabil därför att den byggde på vissheten om er och världens obarmhärtighet, på vissheten om att man inte döms till döden eller till livet på grund av sina handlingar utan på grund av andras uppfattning om ens handlingar.

Därför, försökte han förklara för dem, borde de inte bli upprörda över hans kallsinnighet över att ha blivit räddad till livet, då det ju var just den kallsinnigheten som utgjorde rättvisans fastaste fundament.

Emellertid hade samtliga nu druckit mycket och för att få bort det obehagliga intrycket av en så behagligt inledd afton försökte de trösta honom och i synnerhet varandra med att hans dysterhet säkert bara var tillfällig och den tjocke sa att de alla förstod hans situation: han hade haft en svår tid i fängelset, plågad både av fängelselivets vedermödor, den sorgliga vetskapen om sin hustrus öde och den lika sorgliga om att den man som han betraktade

som sin bästa vän hade varit hans hustrus älskare och mördare. Så vidriga tillfällen kunde väl göra vem som helst galen, men de hade tagit honom hit i kväll för att trösta honom och fanns det någon bättre tröst än ett gott glas vin i goda vänners lag, fortsatte han retoriskt, eller för att gå än längre: en ung vacker kvinna som i sej förenar både trösterskan och älskarinnan.

Den dödsdömda såg då nyfiket på kvinnan bredvid sej och hon tog det som en uppmuntran och la slappt sin arm om hans hals. Hennes läppar var mjuka, röda och fuktiga som mogna hallon efter ett regn. Det var så länge sen han hade sett sådana läppar att han inte kunde slita blicken från dem, och plötsligt kysste han henne, lätt och hastigt — men alla hade ändå märkt det.

Det fanns ett chambre intime innanför deras chambre séparée och en liten läcker ljus dörr öppnade vägen dit. Eggad av de andras skratt och skämt över kyssen reste han sej och märkte hur angenämt suddigt allting hade blivit, han skämdes över de vassa tankar han nyss hade tänkt och han tyckte att en varm slöja lägrade sej över den taggiga världen. Hon hade nyckeln till dörren i ett rött snöre om halsen och när de kommit in tände hon genast en liten lampett på väggen och låste dörren igen. Det var ett besynnerligt litet rum med en bred divan, på golvet låg en tjock röd matta. Kvinnan satte sej på divanen och tände tankfullt en cigarett, men han kom ännu inte.

Han stannade kvar med ryggen mot dörren, oroad av en fruktansvärd beskaffenhet hos rummet, det var nånting galet med rummet och innan han än-

nu visste vad det var skar en bländande kil av fasa genom hans berusade lugn — och sedan märkte han det: rummet saknade fönster, han var instängd i en mörkcell, han kunde inte komma ut, det fanns inga öppningar att kasta sej mot. Man sorlade utanför, prasslade med papper, han kunde föreställa sej hur de bredde ut sina tidningar på bordet och med vidgade ögon sög i sej alla de sensationella detaljerna. Först jätterubriken:

BÖDELNS SVIMNING RÄDDADE DEN OSKYLDIGT DÖDSDÖMDE

och den något mindre:

Sensationell upplösning på
hustrumordet — Hustruns
älskare den skyldige

— Varför har det här rummet inga fönster, frågade han utan att röra sej från dörren.

— Inte behöver man fönster här, sa hon och fortsatte lugnt att röka, här inne är man ju aldrig så länge.

Då blev han fruktansvärt rädd, han tyckte att väggarna kom krypande för att kväva honom och det vita taket sänktes och golvet med sin röda matta höjdes.

— Vad gör man här inne, sa han, kom och lås upp.

— Var inte dum, svarade hon och kröp ihop på divanen, tror ni inte jag vet hur ni känner det? Kom hit och kyss mej, ni ska se att allt blir bra igen.

Var inte taket fullt av spindlar, genljöd inte hela huset av hemlighetsfulla knackningar, hördes inte skarpa skrik från källaren?

— Jag vill inte kyssa er, sa han, vet ni varför jag gjorde det nyss? Jo därför att jag inför utsikten av att för alltid förlora mina läppar fick en så förfärlig längtan efter att kyssas att jag kröp omkring i cellen och kysste väggarna, låtsades att de bar kvinnomunnar, förstår ni, och jag förbannade alla de gånger under mitt förutvarande liv då jag av ren försumlighet gått miste om kyssar. Alla förlorade tillfällen besökte mej om nätterna och jag bet läpparna blodiga och flera vaktare sa att jag inte fick smutsa ner cellväggarna på det där sättet. På samma sätt greps jag under en av de sista dagarna före avrättningen av en löjlig lust att ramla omkull i en snödriva. Jag mindes med vällust alla gånger jag fallit i snö och förbannade alla gånger jag låtit bli det. När jag kom ut i eftermiddag var det första jag gjorde att handlöst falla i en snödriva.

— Tyckte ni om det?

Då sa han henne att det blev en fruktansvärd besvikelse, därför att vetskapen om att han aldrig mer skulle få se snö hade kommit honom att idealisera upplevelsen så att det nu inte längre hade varit möjligt att få ut nånting av den.

— Är jag kanske också en besvikelse, frågade hon honom, men på det svarade han inte först, därför att han så ångestfullt lyssnade till rösterna utanför, viskningarna snärtade honom som piskslag, men plötsligt skrek han till henne:

— Låt bli det där! Jag är förlorad för er, förstår ni inte det. Jag hade ju accepterat redan. Inte kan

man vara dödsdömd på morgonen och livdömd på kvällen. Inte kan man byta ut den dödsdömdes säkra tillvaro mot den livdömdes osäkra lika lätt som man byter en kostym.

Men det var inte det han ville säga till henne, vars skära blus nu låg som en slarvig ö på den röda mattan. Det var hennes sätt att klä av sej: han stod alldeles stilla, han andades knappast längre, han såg på henne med gapande mun ända tills det var hustrun som satt framför honom i sängen den kvällen när han hade kommit tillbaka från sin långa resa och hon klädde av sej för honom — inte för honom — inte för honom, nej, för någon annan, hennes rörelser var ju så annorlunda, han förstod det redan då — och sedan, de fruktansvärda dagarna innan han hade accepterat förstod han det ännu mera, han stod i månstrimman i sin cell och hon satt i hans brits och klädde av sej som då och allt han visste öste han över henne, tills de kom springande i gången med sina skramlande nycklar.

Plötsligt märkte kvinnan med de röda läpparna hur han sakta kom emot henne över den mjuka dämpande mattan och när den svarta klänningen stelnade vid höften såg hon med skrikande ögon att hans händer var som knivar.

Sedan, när de hade sprängt dörren och de höll honom tätt fast och gick genom vestibulen och alla hade fått sina kläder lyssnade han förvirrat efter musiken men den måste ha slutat för dagen. Den bleke hovmästaren stod vid dörren och bugade sej stelt utan att visa vad han kände, han måste ha varit ute i kölden länge för hans blomma hade frusit och doftade inte längre.

De kom ut i den klara kalla natten med stjärnor som isnålar, de åtta männen slöt sej tätt kring honom så att han inte frös. Skridskobanan låg öde under en ensam lampa. En upphittad barnvante hängde som en död sparv på en staketstolpe. Den stora svarta bilen kom guppande emot dem med frånslagen motor. När de kastade in honom i baksätet tänkte han: just den här sortens bilar ser ut att älska begravningar. De for sakta utmed den långa svarta skridskobanan, det yttrades inte ett ord, chauffören tycktes så säker på destinationen som om körningen hade varit beställd år i förväg. Skridskobanan försvann och de körde upp på den vita vintervägen. Han betraktade de breda trygga ryggarna framför sej och kände muskulösa överarmar trycka mot sin kropp. Han blundade åt de frusna träden som det gula ljuset från billyktorna silade in i och då kunde han se de söndagssörjande: grova män med röda ansikten och svarta höga hattar, överdrivet hukande krypa in i bilen och sedan sitta där hela vägen ut och titta ner i sina hattar, fingra på fodret i stället för att gråta. Det luktade begravningsblommor och döda tårar ur sätena.

— Det ligger en hög hatt där, sa han och försökte böja sej ner, en hög hatt och en handbukett.

De for över en bro över ett fruset vatten, några stora svarta stenar låg alldeles meningslöst och sov på den snöbetäckta isen.

— Försök inte, sa de och slöt sin bur av kött allt tätare kring honom, försök inte med oss ni.

VÅR NATTLIGA BADORT

I

Nu kan man ju alltid grubbla över varför det finns så få ställen som är så smutsiga som badorter. Kanske är det det att där badas för mycket, tvättas för mycket, alltför mycket smuts som annars hänger med gnuggas av och ligger och skräpar i enviroingerna: i de små vassvikarna omkring, på de omsorgsfullt inspärade bakgårdarna, utmed bivägarna som nyckfullt slingrar in i kustskogen. Stränder där man minst av allt väntat något sådant visar sej, när man låter roddbåten driva in, försedda med formliga barriärer av äggskal, gamla tidningar och bruna flaskor som ligger och knackar mot stenarna som en stationstelegraf, man stiger i land efter att med stor motvilja ha släpat båten över den oaptitliga randen och hamnar mitt i ett upplag av trasiga konservburkar, deformerade, vårdslöst uppfläkta, grinande mot besökaren med sina ännu blanka bottnar — och i buskarna fladdrar tragiskt gulnade dagstidningar hjälplöst med sin drunknande världshistoria. Det är som att besöka ett museum över i förgår, den kusligt döda dagen före igår, dödare än nånting annat, dö-

dare än i fjol, dödare än i förfjol och dödare än 1936 eller 1928 eller 1912, därför att många rena vindar och starka regn spolat undan och förtärt den museala smutsen från så länge sen.

Djupt beklämd vandrar man omkring bland minnena, men till sist blir det ändå för mycket, man går omkring och inbillar sej så en hel del dumheter: man hör konservburkarna ligga och älta på mänskliga repliker och skrattsalvor från de få måltider vid vilka de hade nöjet att närvara under sin korta tillvaro, man kunde tycka att det skulle bli gott om variationer åtminstone, men de brottstycken ur samtal som man får höra är varandra så mardrömsaktigt lika att man till slut full av vämjelse stoppar fingrarna i öronen; det är som att ha lyssnat till en efterlysning i radio — och när man öppnar fönstret står en hel kö med den efterlystes signalement utanför mjölkaffären och vill in.

Man springer till de trasiga tidningarna för att där åtminstone få höra ett förnuftigt ord och urskiljer verkligen i förstone till sin lättnad tonfall som bryts mot varann, hetsighet och lojt konstaterande om vartannat, men lyssnar man tillräckligt länge, allt beror ju på om man kan uthärda lukten, märker man snart att omväxlingen bara var en illusion, man finner nämligen att både lidelsen och hetsigheten som kunde utvecklas av de döda tidningarnas forna ägare var lika medvetet meningslösa som lättjan och likgiltigheten, bara en sällskapslek som förströdde ovanligt kort tid.

Och till sist stöter man full av ursinne ut båten från stranden, förbannande äggskalen som man halskar på, och ror rätt ut mot havet, mot den tunna

blåa randen som ibland knycklas ihop som en metre
av vågorna, men det står inte alltför länge på förrän
badortens röda livräddningsbåt glider ut från bryg-
gan och störtar iväg efter en — och allting slutar
med att man lägger sej i vattnet på båtbottnen och
låter sej drivas rätt i gapet på parasollerna och de
groteska gummidjuren vid badstranden, medan alla
ekoberg inom en genljuder av protester: I förrgår!
Förbannade i förrgår! Var det allt som gick att få
ut av det hela: några enfaldigt pladdrande tidningar
och konservburkar, är det allt som blir kvar av nuet
när fyrtioåtta timmar har gått? Förbannat vare det-
ta museum över våra döda dagar och våra döda liv
och förbannade vare slappheten och det brottsliga
lättsinnet hos traktens myndigheter som tillåter bad-
ortens gäster att kompromettera sej själva och var-
andra hur som helst!

2

Sisyfos, som bär sitt olycksaliga namn med heroisk
balans, tar en gärna med upp i det övergivna fyr-
tornet som sticker upp som en övergiven benpipa ur
den angenäma grönskan och demonstrerar badorten
uppifrån. Nu är alla attiraljer som kan påminna om
byggnadens förutvarande funktion avlägsnade och
bortförda till andra fyrtorn, det är kemiskt rent från
liv med sina vitkalkade väggar där inte ens en fluga
tycks få fäste, de slingrande trapporna är glatta som
kanor och luften som motvilligt tränger sej in genom
gluggarna förefaller renare än den vanliga, ja fyr-
tornet är säkerligen badortens renaste plats — och
det är utan tvekan Sisyfos' förtjänst. Han är den

ende som har nyckel till den vindslitna dörren, hans farbror var ju ortens siste fyrvaktare, och vem som helst släpper han minsann inte in, det sägs att han strövar omkring på badstranden, till synes förstrött och tillfälligt som ställets smutsgula hundar, men i själva verket spårar han med bister energi upp för honom sympatiska ansikten, ansikten tillhörande folk som med all sannolikhet inte kommer att skräpa ner i trapporna, släppa ett stanniolpapper vid vartannat steg, ett apelsinska! vid vart tredje, trycka sönder cigarrettfimpar mot de vita väggarna och försöka spotta på kapellet när de till slut står högst uppe på den lilla plattformen och havet, en flock ör, badorten, en mager stenig kustremsa och inlandets blågröna skogar ligger värnlöst utbredda under dem.

Sisyfos tror på ansiktsuttrycket som karaktärsmerke, men det händer faktiskt att han tar fel. En gång lät till exempel några badgäster med fetlagt men hederligt utseende ett helt batteri flaskor rasa nerför trappan, för att se om de skulle hålla ända ner. Det gjorde de nu bara delvis och hela fyrtornet blev fullt av glasskärvor och smutsiga pölar från en illaluktande vätska. Men oftast har han naturligtvis rätt, och när han en gång fastnat för ens fysiologi släpper han en inte, han följer en med orygglig konsekvens vart man än tar vägen: lånar man en båt kan man vara viss om att Sisyfos också får fatt på en och envist håller sej i närheten av en hur hög sjön än skulle gå, på serveringen sitter han alltid vid bordet intill och iakttar en oavvänt, även när han dricker, och det är både komiskt och besvärande att se hans stirrande stela ögon ovanför glasets kant, och när han till slut också följer med en in i ens förhyrda

trädgård och beslutsamt vandrar fram och tillbaka mellan krocketbågarna ger man upp och frågar ironiskt vad han vill.

Då stannar han, kliar sej eftertänksamt i nacken och säger motvilligt: Ja, ni vill naturligtvis gå upp i fyrtornet; det låter som om han har nånting emot det, men plötsligt griper han en lätt i ärmen och drar iväg en ut ur trädgården, släpar en uppför den branta kullen, in i tornet och uppför evighetstrappan som verkligen suger musten ur en.

Men när man väl står däruppe tycker man ändå att priset för en sådan upplevelse inte kan vara nog högt, man glömmer att torka svetten ur pannan och hänger ut över balustraden av idel hänförelse och låter den bara droppa. Man hittar inte ord för sin förtjusning, den smutsiga badorten är ju faktiskt en skönhet från sjuttio meters höjd, hustaken ligger för ankar i grönskan och de gula gångarna slingrar sej som förlorade hårbånd, de ser ut att lätt lätt andas ut sitt damm.

Då, medan man ännu är förlamad av skönheten, blir man plötsligt medveten om Sisyfos' närvaro, han har harklat sej kraftigt och målmedvetet som en som vill förbereda världen på ett långt och viktigt tal och så griper han en i armen med sådan häftighet att man förskräckt klamrar sej fast vid räcket av fruktan för att falla. Hans väldiga örnäsa har vitnat vid näsrötterna och munnen ser ut att vilja spotta blod och galla.

— Ser ni henne, nästan skriker han, ser ni henne under er, den gamla skökan. Nu har hon krupit in i buskarna med sin älskare och inbillar sej att man inte kan se hennes skamlösheter, men ack vad hon

bedrar sej, allting blir ju bara värre när man vill dölja sej och inte kan tekniken. Se på henne riktigt noga, hon har inte ens vett att åldras i anständighet som andra skökor, hon tror att det här kan fortsätta i all evighet — och så har hon redan överskridit gränsen för länge länge sen.

Han släpper taget om ens arm och ställer sej tätt bakom en och flåsar en i nacken — och se: hela utsikten är med en gång vanställd, man kan trots den stora höjden se hur taken har börjat ruttna och hur deras ägare försökt dölja det genom att spackla på dem en massa färg, lite sköra tegelpannor, blänkande plåtbitar, som allt gör det hela ännu ömkligare, en påmålad gammal sköka — ja, liknelsen är förträfflig. De granna gångarna är fulla av trasiga bensinfat som liknar söndertrampade skalbaggar och kring öarna och holmarna ute i havet guppar smutsränderna som stora döda maskar och en ful klumpig ångare drar otäcka gula rökbankar efter sej där den vaggar över fjärden.

— Så vidrigt, säger man, så vidrigt, vart tog all skönhet vägen? Varför behövde ni säga det där? Det var ju så vackert förut.

Man har kommit ner igen och står i jasmindoften utanför tornet och försöker tvätta sina ögon i den ljuvliga grönskan — men allt förgäves.

— Tja, säger Sisyfos blygsamt medan han låser tornet, det är ju bara mitt jobb, ingenting annat än mitt jobb.

Han provar låsvredet några gånger för att förvissa sej om att ingen obehörig skall kunna bryta sej in och beröva tornet dess ensamhet.

— Ert jobb?

Men Sisyfos svarar inte, han är redan på väg upp för jasmínbacken med långa bestämda steg, plötsligt dyker han in genom ett hål i en häck, han har väl fått syn på någon ny tornbestigare, betande bland badortens eviga krocketbågar. Och hela luften och vägen och badorten är full av jasmíndoft — och man vill bara spotta ut den, spotta tills man blir fri från alltihop. Ack om man kunde det! Ack om det bara vore att spotta.

3

Vilka konster kan inte göras för pengar, vilka bragder kan inte den fegaste utföra mot rimlig ersättning! Här liksom på många andra ställen dyker halvstora pojkar från en lagom hög klippan efter mynt som badgästerna låter falla ner i havet. Betjäningen har burit ut vilstolar på berget åt dem som inte föredrar att slunga pengarna från den lilla kajen under klippan, i det senare fallet lär det vara mycket spännande att iaktta hur pass nära kajkanten pojkarna vågar falla när de kommer nerstörtande. En gång lär det visst ha hänt att en pojke spräckte skallen då någon lät en tvåkrona dyka precis intill kajkanten. Så stora mynt rör det sej i regel nu inte om, man har upptäckt att pojkarna dyker lika villigt efter tjugofemöringar och en av skönhetsfrökenerna från hotellet går leende omkring med en liten väska på magen och växlar gästernas sedlar i småpengar.

Redan tidigt på morgonen flockas pojkarna utanför hotellträdgårdens häckar och deras angelägna sto

får gästerna att i en fart sätta i sej frukostens ägg och skinka och skynda bort till stolarna på dykberget. Många av de äldre damer och herrar som oftast frekventerar detta nöje följer de nötbruna kropparnas mjukt spända båge mot vattnet med en hemlig åtrå, de tror sej bevittna en skara naturbarns oskuldsfulla lek med faran — eftersom det inte får sippra ut att pojkarna i själva verket är anställda av hotellet för att skänka gästerna en extra förströelse. Dessa pojkar kommer i regel från någon av den omgivande kustbygdens mycket fattiga familjer och deras mödrar går varje dag mellan åtta och sex i en ständig ängslan för att ett språng skall misslyckas, att en sats skall tas ut för kort, att en panna skall slå i den farliga kajkanten eller att en ansvarslös badgäst skall fresta dem till större risker än vanligt. Men deras fäder vilkas huvudsakliga sysselsättning sommartid är att fara ut och fiska i avskrädesbankarna från turistångarna som dagligen passerar — och där kan man finna de mest överraskande ting! — tar saken lugnare. Det som skall hända händer, säger de och spottar ut i tången medan de spanar efter nya smutsiga fartyg, och så har det alltid varit.

Men naturligtvis saknas det inte olyckstillbud. Fanns det inte så mycket tur här i världen och på badorten i synnerhet skulle det säkert inträffa mer än det gör. Här är till exempel en av pojkarna som älskar en rik ung fru som heter Pepita, vad pojken heter vet man inte, för sånt vet man inte. Frun som är gift med en framgångsrik mäklare och har ringar i stället för barn sitter i en bekväm stol längst ut på kanten av klippan och släpper med nervös elegans hela serier gnistrande silvermynt ner i vattnet som

är så klart att man kan följa kropparnas rörelser mot botten som guldfiskens i ett akvarium. Pojken som älskar henne — hon vet ju för övrigt inte om det, på grund av lättja och högfärd observerar hon överhuvud taget bara sej själv — dyker alltid i från hennes plats, en riskabel vana då en vass klippspets skjuter ut från stranden just nedanför. Pojken tror sej emellertid uppmuntrad av henne därför att hon kastar i så mycket pengar, själv förstår han ännu inte hur spendersam man kan vara av idel likgiltighet, lyckligtvis vet han heller ingenting om hennes förströdda gäspningar när han i sin iver att behaga gör raffinerade långdykningar ända ner mot snäckskalsbanken.

En dag inträffar emellertid den i dylika sammanhang oundvikliga malören: den unga frun som har fingrarna så tätt besatta med kallt gnistrande ringar att man inte kan röra vid hennes hand utan att rispa upp skinnet råkar av misstag kasta en dyrbar ring i vattnet i stället för ett mynt, hon märker det just när ringen slår i vattenytan och ger upp ett gällt kort skrik. Hennes beundrare är emellertid redan på väg ner, han möter vattnet med kroppen vackert spänd av längtan, de långa fina händerna som först skär vattenytan tycks nästan lösgöra sej från handlederna i sitt begär att gripa den sjunkande ringen, och där nere i den gröna tysta världen kan alla se honom blixtnabbt men ändå mjukt skjuta ner mot den svagt skymtande botten. När han kommer upp igen skälver hans unga ansikte av triumf, han skakar vattnet ur håret med en rörelse av obehärskad glädje, han måste ha tänkt: Å äntligen, äntligen en belöning för min trogna tysta kärlek. Med ringen

trädd över lillfingret sätter han sej ett tag på kajkan-
ten under klippan och försöker smälta sin lycka.

Då upptäcker Pepita att den förlorade ringen i
själva verket är hennes dyrbaraste, hon blir nervös
därför att pojken aldrig kommer tillbaka med den
och skriker obehärskat:

— Seså, hur länge skall jag egentligen behöva
vänta! Kom tillbaka med ringen nån gång då!

Och flickan som växlar pengarna och är mycket
mån om hotellets och badortens renommé tar honom
hårt i armen och leder upp honom till den unga rika
bekymrade frun och medan pojken långsamt trär
av sej ringen måste han trots sin oerfarenhet plöts-
ligt ha blivit klar över hela vidden av Pepitas egoism,
köld och kärlekslöshet, ty med en snabb knyckig
rörelse kastar han sej baklänges ut över klippkanten
— och när man drar upp honom är halsen och bak-
huvudet upprispade av en vass stenspets. Några av
pojarna bär honom upp mot hotellets baktrappa och
det droppar därvid blod över hela klippkammen. De
flesta av badgästerna föredrar emellertid att tro
att han överlever och den gamle cyniske pensio-
nerade översten räddar allas samveten genom att
säga:

— Tur att det kunde ha gått värre än det gjorde,
och han växlar in en hel femtilapp i tjugofemöringar
av den ständigt leende växelflickan.

Pepita sitter kvar på berget envist försjunken i
sina ringar och utbrister hysteriskt så fort någon
närmar sej:

— En sån ynkygg! Försöka smita på det där sät-
tet! Nåja, jag låter nåd gå före rätt den här gången
också. Den här gången också!

Översten blir för övrigt i samma veva indragen i en ganska obehaglig historia. Hans favoritdykare, en späd men spänstig pojke med bruna flicklockar, har klena lungor och kröker ihop sej och hostar efter varje dykning. En morgon kommer hans fattiga mor ut på klippan och skriker innan någon hinner hindra henne:

— Det kan inte fortsätta längre, hör ni, det får bli slut med det här nu! I morse orkade han knappt stiga upp en gång efter att ha hostat hela natten. Det är lungorna som inte stoppar, förstår ni väl.

I detsamma hör alla pojken hosta nerifrån stranden, ihåligt och skrällande som en sprucken trumma.

— Där hör ni, skriker modern triumferande, där hör ni hur det är ställt med honom!

Men när hon sedan har tagit honom i armen och bägge två är på väg ner mot den roddbåt som hon anlant till badorten i, ropar översten efter dem med den där rösten som skvallrar om att ägaren har tillräckligt mycket pengar för att kunna betala vilka rop som helst:

— Kom tillbaka pojke! Inte vill du väl gå miste om en hel dagsförtjänst för en liten förkylnings skull. Bara en enda liten dykning till och du skall bli kurerad som ett skott.

Röd av trots och blygsel sliter sej pojken lös från modern och rusar upp på klippan. Översten har redan kastat det stora myntet och det sjunker snabbt mot botten och för att hinna fånga det innan det försvunnit i sanden tar pojken en snabb kraftig sats och de ser honom falla lodrätt genom vattnet utan så mycket som en skälvning i kroppen. Plötsligt går emellertid en ryckning genom högra benet, som det

sista ömkliga stjärtslaget från en döende fisk, och i vågrätt ställning sjunker kroppen ner mot botten, trycks ner i sanden och blir orörlig liggande som en drunknad ubåt. Man dyker efter honom, men han är redan död och alla bryter upp för att skona moderns känslor och sina egna nerver.

Endast översten tar olyckan heroiskt, nästa morgon sitter han som vanligt på klippan och en liten klipsk avmagrad pojke gör sitt yttersta för att tillfredsställa honom. Så småningom kommer också resten av sällskapet ner och av hänsyn till överstens känslor undviker man taktfullt att nämna om gårdagens händelse. Allt är som vanligt, mynten glittrar i solen och med glänsande kroppar och drypande hår klättrar pojkena upp ur vattnet och staplar sin fångst på strandens stenar.

Men i middagshettan styr en liten roddbåt långsamt in mot klippan, på ganska långt avstånd lägger roddaren upp de rinnande årorna i båten och låter den driva in. Efter en stund ser alla att det är modern till den döda pojken och man tycker allmänt att det är förfärligt taktlöst av henne att komma på det här sättet så nära efter tragedin. Plötsligt reser hon sej upp så båten vickar till och skriker upp mot klippan:

— Överste Fels, överste Fels! Här har jag en påse som översten skall ha.

Översten säger ingenting på en stund, men ansiktet hårdnar och får skarpa kanter av rädsla för ett nederlag.

— Vad är det i den då, brummar han slutligen.

— Översten, ropar kvinnan och hon är så upprörd att båten vaggas som i stark sjö, översten, i den

här påsen har jag min sons lungor. Det är ju era, ni har ju köpt dem, inte sant?

Och med ett par kraftiga årtag är hon inne vid land, men då står redan växelflickan där och hindrar henne att landstiga genom att sparka ut båten.

— Klaga hos direktionen, gnäller hon i gäll falsett, klaga hos direktionen! Gå till direktionen med er!

Och hon är alldeles röd i ansiktet, den stackars flickan.

4

Vad kloaken beträffar finns det ju de som säger att kloaken innehåller den betydligaste sanningen om ett samhälle och i stället för ett allmänt förakt förtjänade den en allmän vördnad. Badortens kloak mynnar diskret ut bakom en buskklädd udde och bara vid sydlig vind förnims en svag stickande lukt på badstranden. Det är ju tur att det så sällan är sydlig vind även för en annan saks skull: de väldiga gummidjuren som man älskar att klamra sej fast vid skulle inte kunna bogseras ut på djupt vatten i så fall eftersom hela havet ligger på då. Gummidjuren är av många olika slag, där finns både krokodiler och illröda svanar, sjöormar och småvalar och en och annan fantasidelfin. Det är rörande att höra särskilt de korpulenta damer, som lämnat också sin andra ungdom bakom sej, skrika medan de vadar ut genom det grumliga vattnet med en klumpig gummisvan tryckt mot magen:

— Jag älskar svanar, å hur jag älskar svanar.

Där finns också andra nöjen på badorten, under

en stor röd parasoll ligger ett litet sällskap och talar dagarna i ända om livet medan de oavbrutet dricker ur höga gröna glas och sveltas. Medelpunkten i sällskapet utgöres av en liten tanig herre med gråsprängt hår och arrogant profil, som påstår sej studera livet, fast ingen nånsin har sett honom lida. De tycks ha mycket roligt åt det liv som levs här på badorten och på många andra ställen och hånar allt och alla: fotbollsspelarna för att inga misslyckade ansatser ser så misslyckade ut som deras, krocketspelarna för att deras livsföring kräver att jorden är platt som en pannkaka, de badande för att de utövar sin njutning under en ständig skräck, skräck för maneter, skräck för kramp, skräck för baciller och drunknade. Men frågar man Sisyfos om sällskapets kvalifikationer blir man genast mindre imponerad.

— De där, säger han med en så föraktfull axelryckning som hettan tillåter, om de har varit uppe i tornet? Jo då, men några av dem blev så rörda över utsiktens skönhet att de plötsligt började gråta, de stod där bara med händerna för ögonen och skakade och skakade och när jag sedan sagt dem vad jag brukar säga och de skulle gå ner kom en av dem fram till mej och sa: Tack så mycket för titten, farbror, det var ju tråkigt det där med prostitutionen, men det bättrar sej väl alltid när polismakten utvidgas — men så vackert det var, farbror, så underbart vackert.

5

Finns det någon förlåtelse för oss — och hur är den i så fall beskaffad? Och om det verkligen skulle

finnas någon förlåtelse, hur skulle vi i så fall kunna komma underfund med formerna för den, då vi ju inte ens kan enas om från vilket håll vi skulle kunna ha förlåtelse att vänta. Inte ens Sisyfos har nog tänkt igenom saken ordentligt fastän han har gått omkring och grubblat ända sedan han övertog fyrtor-net från farbrodern. När han står däruppe i tornet och fäller sina berömda ord menar han naturligtvis bara detta: Det är ju oförlåtligt det som vi har företagit oss här, det här svineriet, det här nersmut-sandet av en natur som rådjur, ormar och älgar har lika stor rätt till, det här fördärvandet av vattnet till vilket den minsta räka har större rätt än vi eftersom vattnet är dess element och inte vårt — och den där ansvarlösa leken med människoliv nere på klippan, vars brutalitet vi blundar för på grund av den sällsamma blandning av feighet och lättja som fyller vårt väsen. Om det finns någon ursäkt för att vi lever så låt oss få den med det snaraste.

När man kommit på ännu bättre fot med Sisyfos kan det hända att han med en hemlighetsfull blinkning ber en komma ner till stora bryggan när det börjar mörkna, och vid den ljuva timme när inga krocketklubbor längre smäller, när den sista grammo-fonen har tystnat — och inget djur kan låta mer förtvivlat i dödsögonblicket än en grammofoon som utstöter dagens sista suck —, när alla skrålande sover ruset av sej och alla pinsamt högljutt älskande slumrar i varandras armar och fåglarna för första gången sedan morgonen är ensamma med sina röster, då ror Sisyfos en rätt ut mot havet.

Först sitter man där ganska skrämmd på toften och känner den där ovana sugningen när dyningen snor

under båten och varje ögonblick väntar man också att få höra räddningsbåten komma plaskande för att hämta tillbaka den djärve rymmaren, men så vänjer man sej vid stundens ensamhet och när man vänder sej om och ser in mot badorten är man redan så långt ute att den ligger som en liten blå sten på en stor ödslig strand: alla de vidriga husprofilerna är svalda av mörkret, de stora smutsiga reklamtavlor syns inte heller och vattnet är blått av ensamhet, de osmakliga gummidjuren är försvunna och dykarklippan med de dystra minnena har smält ihop med land. Det luktar rent och friskt i den långa vinden från havet.

Plötsligt stöter båten mjukt mot en liten holme och några pojkar som legat dolda i buskarna rusar fram med höga tjut och drar upp den långt på land. Sisyfos är tydligen väntad, pojkarna hälsar honom med en uppsluppen respekt som välgörande skiljer sej från badortens umgängeston, men snart är de försvunna igen och man hör dem skjuta ut en flotte från en sten och under muntra plaskanden bogsera den ut en bit från holmen. Sedan låter de den tydligen driva över fjärden, det hörs bara ett glatt mjukt mummel från en flytande punkt i det mörka vattnet och sedan tystnar också det. Det är de dykande pojkarna som tillbringar sina nätter här långt utanför badortens kvävande omfamning.

— Jag har ju mitt arbete jag, säger Sisyfos när vi sitter på var sin sten och röker och låter blicken patrullera längs kusten, jag har ju mitt jobb, jag visar utsikten från tornet så ofta jag hinner, men ibland måste man vila ögonen från smutsen, låta dem ta ett renande bad och då återstår bara nätterna.

Den enda ursäkten, det enda som ger badorten lov att existera är just nätterna, de här underbara blåa nätterna. Är det inte vackert, säg?

— Hur var det innan, frågar man, ty först nu har man sett tornet sticka upp sitt vädrande eller kanske varnande pekfinger, hur var det här på fyr-tornets tid?

— Å, det var ungefär likadant, det var badort då också. Det var ungefär lika smutsigt som nu, men smutsen var kanske en annan, mer naturlig så att säga. Där fanns inte så mycket papper, så gott om plåt och glas att skära sej på och man hade nog mindre brutala sätt att söka spänningen på. Men annars var det ungefär likadant kan man säga.

Man röker en stund i mörkret och hör pojkarna komma simmande tillbaka med flotten, då stiger ett plötsligt ljussken upp ur havet på cirka en halvmils avstånd uppåt norra kusten. Det är en hög flamma mitt ute i sjön som tilltar i längd och höjd för att slutligen stå som en kilometerlång eldvägg och kasta oroligt skiftande skuggor ända hit. Ett ögonblick är till exempel pojkarna klart belysta och man hinner till sin glädje se att deras ansikten åter kan andas, inte är så krampaktigt bittra som på dagen.

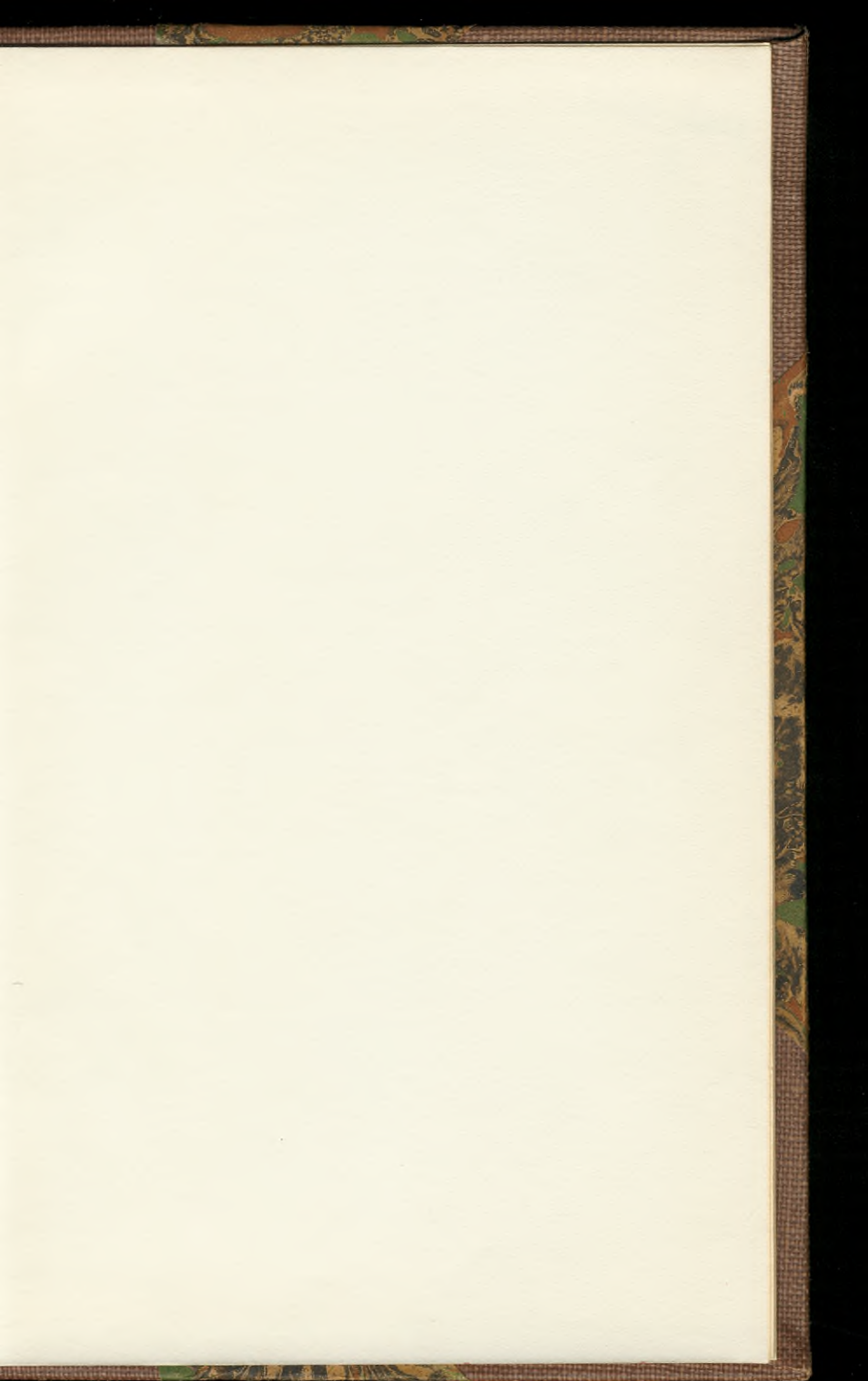
— Det är avskrädesfiskarna som har tänt eld på en avskrädesbank, säger Sisyfos, ofta finns det ju både olja, karbid och annat brännbart i dem och när de där fattiga satarna får lust att ställa till fyrverkeri sätter de eld på en sån där, trots att de vet att de kanske bränner upp uppehållet för en hel vecka. De lever med öppna ögon de och blundar varken för smutsen eller skönheten.

Plötsligt sjunker eldväggen rätt ner i havet som

ett nät som sänks och det blir bländande mörkt. Vi sitter tysta på våra stenar och hör pojknarnas muntra rörelser i vattnet och känner pulsslagen från havet och lyssnar till det mjuka prasslet från tidningar i buskarna och det glada klappandet från flaskor i strandvattnet och det lustiga slamret när vinden sköljer genom de tomma konservburkarna och från badortens lilla blåa sten på kusten tycker vi oss höra ett egendomligt skönt brus som från en snäcka — och med ens känner vi alla därute i mörkret och ensamheten hur vi älskar badorten, hur smärtsamt vi älskar badorten. Hur smärtsamt vi längtar tillbaka till vår nattliga badort.

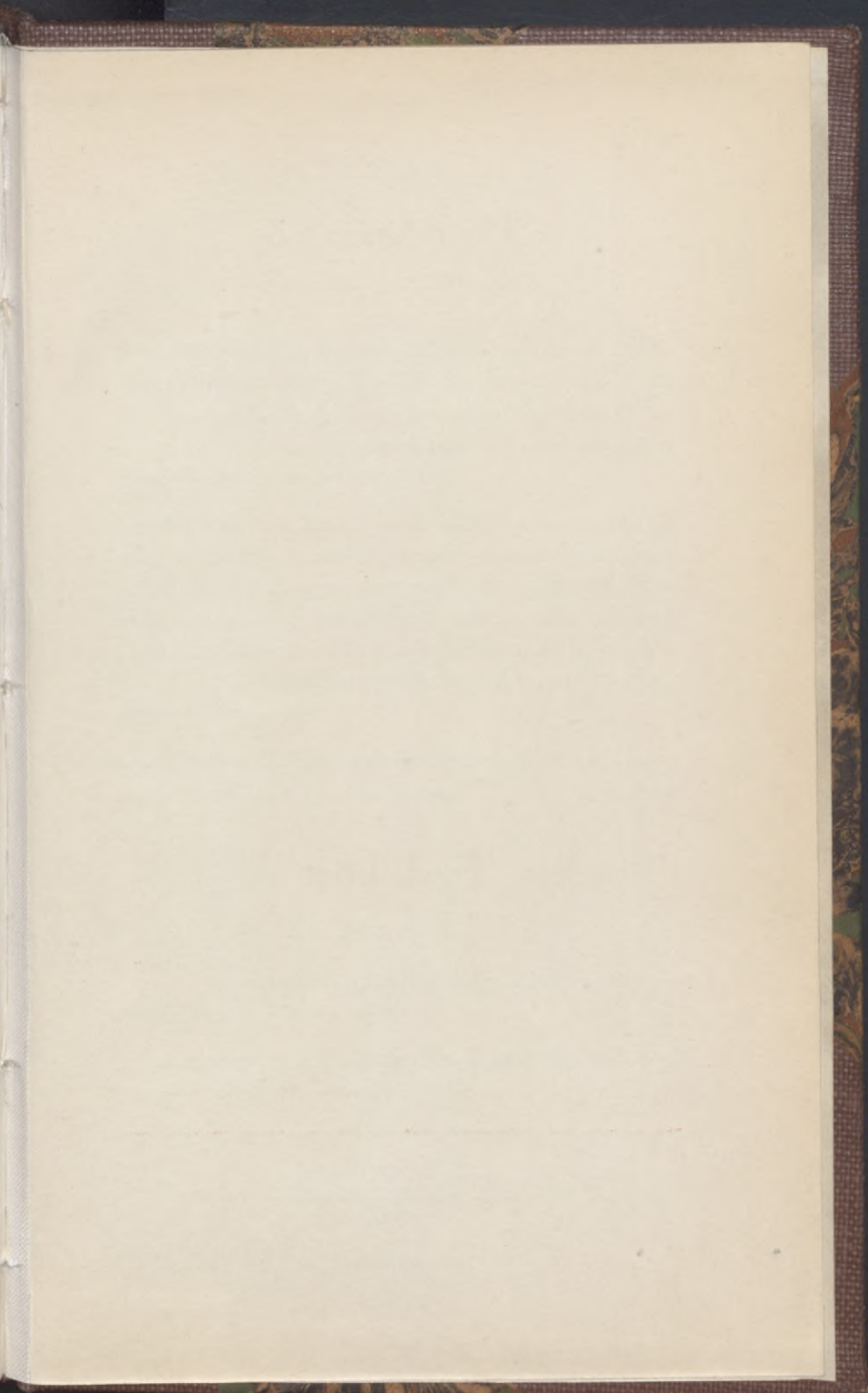
INNEHÅLL

	Sid.
Nattens lekar	5
Bon soir	17
Snöblandat regn	35
Saltkött och gurka	52
Var är min islandströja?	62
Den hängdes träd	111
Öppna dörren, Rickard!	122
De obarmhärtiga	133
Den främmande mannen	147
Män med karaktärer	166
Mannen som inte ville gråta	196
Tornet och källan	213
Min son röker sjöskumspipa	233
När det blir riktigt mörkt	247
Mannen från Milesia	260
Den dödsdömde	279
Vår nattliga badort	296

Stacks 11-47

9.

STIG DAGERMAN

De dömdas ö

Pris häft. 9: 50, inb. 13: 50

»Den är skriven med en frenesi i bildspråket, med en överraskande och ibland gripande inbillningskraft, som adlar det outhärdliga till dikt — det är prosapoem av en benådad lyriker.»

Karl Ragnar Gierow i Svenoka Dagbladet

»— läsarens motstånd blir knäckt: av fantasistyrkan, av lidelsen, av det makabra leklynnat, av den omisskännliga ungdomsrena uppriktigheten. Och framför allt av den konstnärsvilja som röjs både i de lyriska praktstyckena och i de djärva, hårda greppen kring kompositionsproblemen.»

Ivar Harrie i Expressen

»— den fyrtiotalistiska prosans hittills märkligaste verk.»

Artur Lundkvist i Stockholms-Tidningen

Tysk höst

Pris 5: 75

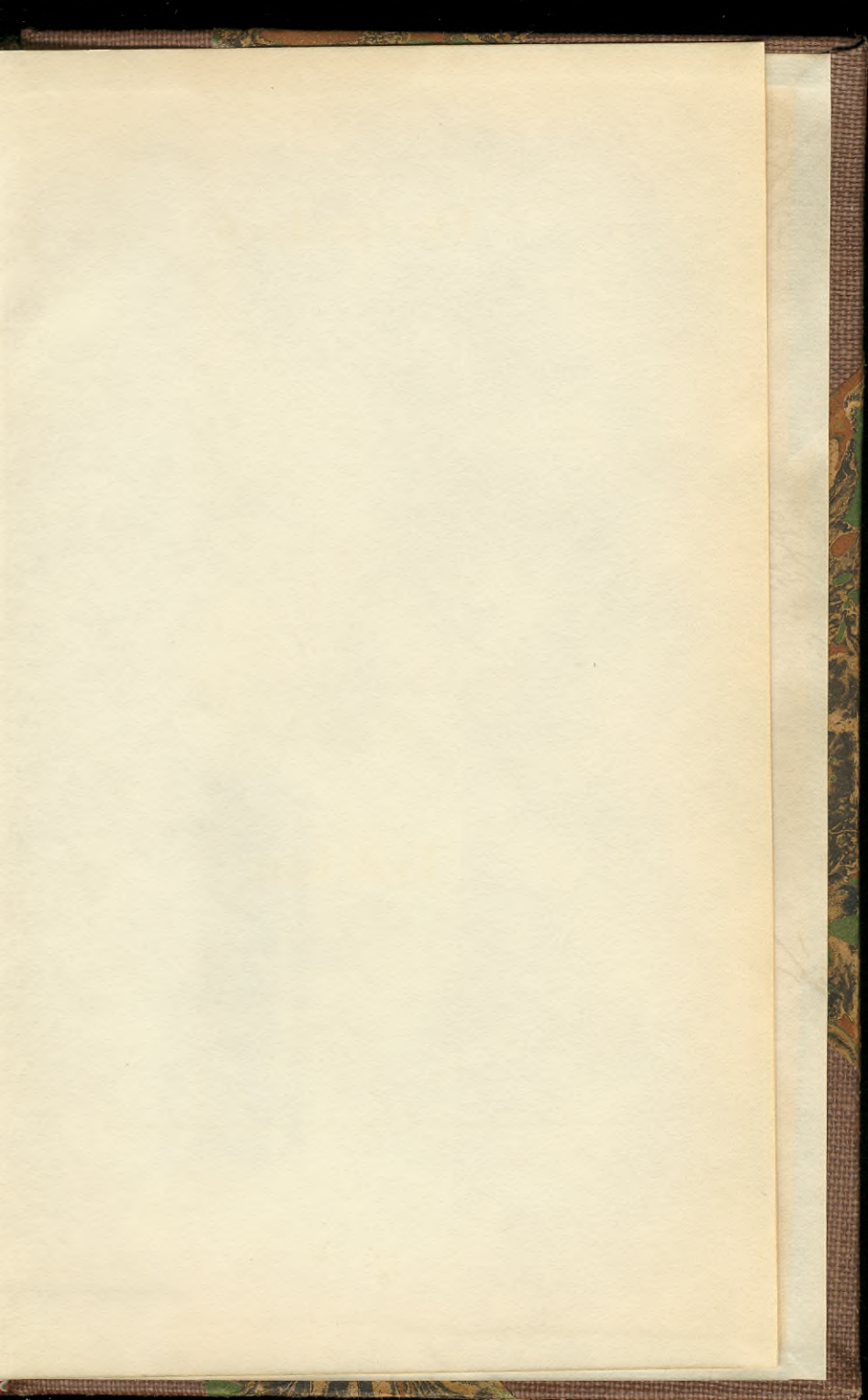
»— en ur flera synpunkter lysande bok.»

Herbert Tingsten i Dagens Nyheter

»— den styvaste Tysklandsboken på svenska.»

Herbert Grevenius i Stockholms-Tidningen

Pris häft. kr. 9: 50; inb. 13: —

STICKE

De Jansen

1793

De Jansen is geboren te Amsterdam den 17den Junij 1793. Hij is de zoon van den heer J. Jansen, van beroep advocaat te Amsterdam, en van mevrouw J. Jansen, van beroep huisvrouw te Amsterdam.

De heer J. Jansen is geboren te Amsterdam den 17den Junij 1793. Hij is de zoon van den heer J. Jansen, van beroep advocaat te Amsterdam, en van mevrouw J. Jansen, van beroep huisvrouw te Amsterdam.

De Jansen

1793

De heer J. Jansen is geboren te Amsterdam den 17den Junij 1793. Hij is de zoon van den heer J. Jansen, van beroep advocaat te Amsterdam, en van mevrouw J. Jansen, van beroep huisvrouw te Amsterdam.

De Jansen

1793

6000358029

Göteborgs universitetsbibliotek

6-
VASASTADENS
Bokbinderi
GÖTEBORG

